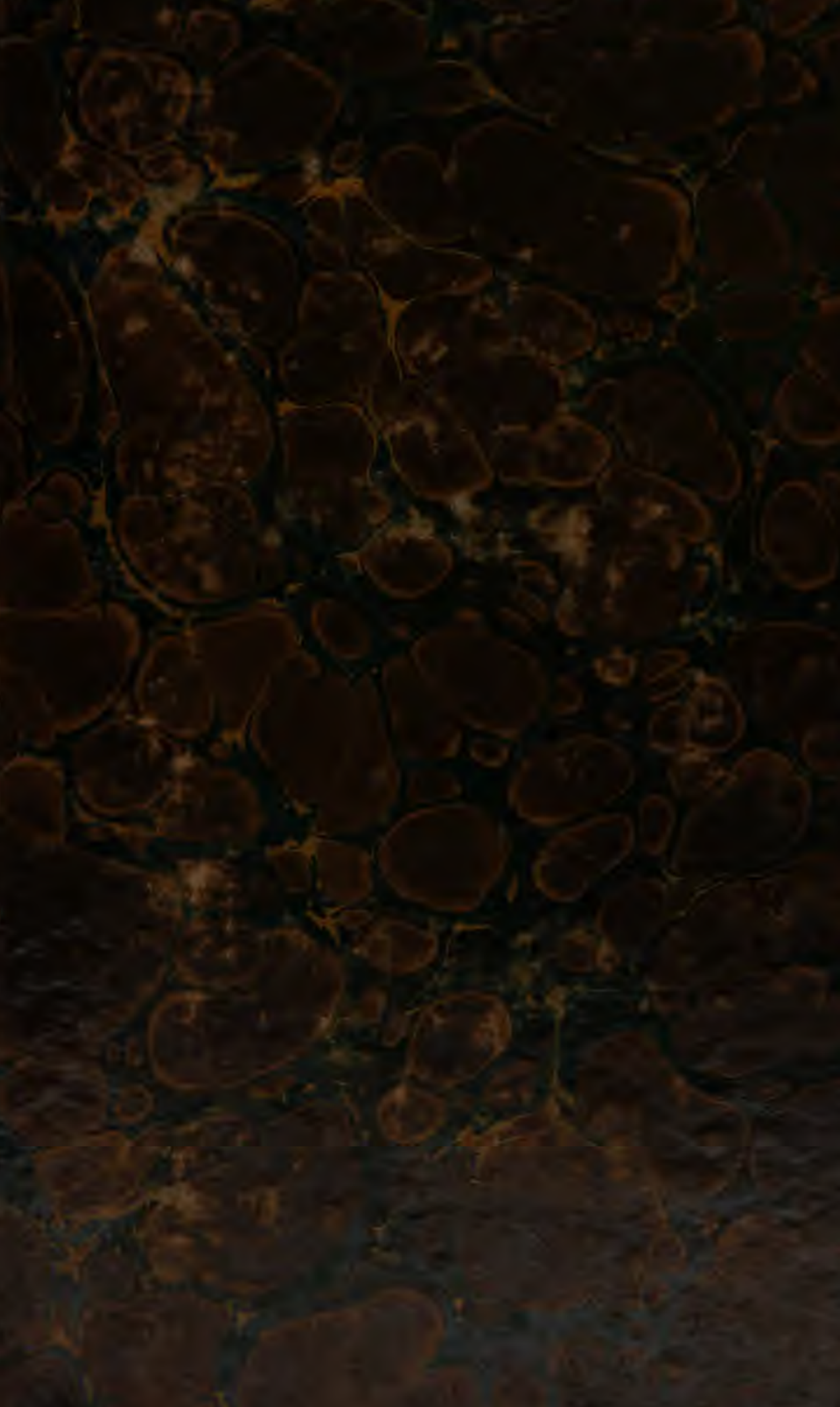

302515879/

ANTONII SCHULTINGII

NOTAE

AD

DIGESTA SEU PANDECTAS.

ANTONII SCHULTINGII

QUONDAM IN ACADEMIA LUGDUNO-
BATAVA JURIS ANTECESSORIS
CELEBERRIMI,

NOTAE

AD

DIGESTA SEU PANDECTAS.

Edidit atque animadversiones suas adjecit

NICOLAUS SMALLENBURG,

IN EADEM ACADEMIA JUR. PROF. ORD.

TOMUS QUARTUS.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD S. ET J. LUCHTMANS
ACADEMIAE TYPOGRAPHOS,
MDCCCXXIII.

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM

DIGESTORUM

SEU

PANDECTARUM

PARS QUARTA.

LIBER VICESIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE PIGNORIBUS, ET HYPOTHECIS, ET (1) QUALITER EA CONTRAHANTUR, ET DE PACTIS EORUM.

Ordo Edicti Perpetui hic non servatus. Vid. *Const.* omnem reipublicae, *de conceptione Digestorum*, §. 4. (2) Humaniora quaedam, circa verba graeca praecipue, habet Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 12. ubi multa non recta.

(1) Apud Hal. *et* abest.

(2) Add. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* in pr. et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit. p.* 161. qui *ibid. p.* 162. *in not.* praecipuos laudavit auctores, qui de hoc argumento scripserunt. Ad singulas hujus tituli, ut et sequentium titulorum hujus Libri Pand., Leges commentatus est Jul. a Beyma. — *Pignus pigneris*, et *pignus pignoris*, an diversa. Vid *Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p* 232. *seq.* add. de duplici hac scribendi ratione Drakenborch *ad Liv.* III. 38. §. 12. — *Pignus* receptum ante *hypothecam*. Gluck. *d. loc. p.* 163.

L. I.

Papinianus Lib. XI. *Responsorum.*] Hal. *Lib.* II. quod praefert Cujac. *ad Libb. Papin. Resp. in expl. h. l.*

Conventio generalis in pignore dando etc.] Id est, *constituendo*, *obligando*, ut et mox, et *L.* 3. §. 1. *qui potior. in pign.* (1).

In speciem *autem alienae rei* etc.] Id est, *in pignore speciali.* Sic Basil. [*Tom.* IV. *p.* 31.]

Difficilius *creditori* etc.] D. Goth. *in not.* „Id est, „ *nunquam.*" Ita *L.* 8. *in fin. de collation.* Duaren. *Disp. Anniv.* II. 11. Bachov. *de Pignor.* II. 4. *num.* 3. Wissenbach. *in Disp. ad h. tit. Pand.* §. 2. Reinold. *Varior. Cap.* 33. (2).

Sed facilior erit (3) *possidenti retentio.*] Facit huc *L.* 128. *de reg. jur.* Nec obstat *L.* 25. *h. t.*

(1) Sequitur: *bonorum* vel *postea quaesitorum* etc. Id est, *etiam.* Vid. D. Goth. *in not.* et Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 13. et *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *A speciali hypotheca* etc. add. notata superius ad *L.* 24. *de procurator.*

(2) Et plerique Interpretes, etiam Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 14. *not.* 13. et *Thes. Controv. Dec.* 79. §. 1. Noodt. *de Forma emend. dol. mal. Cap.* 12. et *ad Lib.* XX. *Pand.* vs *Non igitur valet* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *Tit. de pign. action. p.* 30. Rationem tamen non video, quare mens Papiniani esse non posset, *difficilius* quidem hoc casu creditori hanc actionem dari, non tamen prorsus eam illi denegari, puta si agere velit adversus ipsum debitorem, eumve qui a debitore rem nactus est.

(3) Hal. et Vulg. inserunt *creditori.* Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Servo pignori dato peculium ejus etc.] Aliud in iis, quae ex re nascuntur. *L.* 29. §. 1. *h. t.* (1).

(1)

(1) Pro *adquisierat* in fin. §. Hal. et Vulg. habent *adquisierit*. Vid. Brencm. h. l.

§. 2.

Eos consumptos *bona fide emtor* etc.] Aliud in *exstantibus*. *L.* 16. §. 4. *h. t.* *L.* 3. *Cod. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.* ut et in *reivindicatione*. *L.* 22. *Cod. de reivindic.* (1). Male in utrisque idem esse, contendit Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 93. *error.* 2. *seqq.* contra quem vid. Bachov. *ibid.* et *de Actionib. Disp.* III. *Thes.* 38. et *de Pignorib.* II. 11. *num.* 2. *seqq.* ubi refutat Fabrum, verbum *consumptos* ejicientem: exstat in Basil. [*Tom.* IV. *p.* 31.]

Utili Serviana] *Quasi Serviana* (2).

Quod in fructibus dissimile est, qui nunquam debitoris fuerunt.] Vid. *L.* 11. §. 3. *qui potior. in pign.* *L.* 29. §. 1. *h. t.* (3).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 79. §. 6. et 7. et *ad Paul. Sent.* II. 5. §. 2. Difficilis est de fructibus pignoris quaestio, de qua vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 345. *seqq.*

(2) Vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 75. §. 5. et Gluck. *d. loc. p.* 314. *Quasi Servianam* nusquam appellari, nisi in §. 7. *Inst. de action.* notat Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand. p.* 193.

(3) Vid. de posteriore hac Legis parte Pothier, *in not. ad h. l.* Egit de hoc §. etiam Jensius, *in strictur. ad Pand. p.* 139. Sed quae habet, non sunt magni momenti.

§. 3.

Compensarentur fini (1) *legitimae usurae.*] Vid. Molin. *de Usur. Quaest.* 35.

(1) Id est, *ad modum usurae legitimae*, seu *centesimae*. Vid. D. Goth. *in not.* add. Noodt. *de Foen. et usur.* II. 3. in fin. et Gluck. *tit. de pign. action. p.* 118.

Basilic. *Tom.* IV. *p.* 32. *μέχρι τοῦ νομίμου τόκου.* In seq. §. 4. pro *ob debitum viri pignori dedit*, Graecos male legisse videri: *ob debitum viro* etc. notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 1. De voce *reciperavit* vid. notata superius *ad L.* 33. *de adoption.*

L. II.

Idem Lib. III. *Responsorum.*] Vid. de hac Lege Cujac. *ad Libb. Papin. Resp. in expl. L.* 32. *de negot. gest.*

Fidejussor, qui pignora etc.] Vid. *L.* 26. *pr. h. t.* add. Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 62. *error.* 8. sed caute legendus.

L. III.

Qui rem suam vindicabat, (1)] Ignorante creditore. Vid. *L.* 29. §. *ult. de exc. rei jud.* Gloss. et Cujac. *ad Libb. Papin. quaest. in expl. h. l.* add. casum *L.* 5. *Cod. h. t.*

Res in bonis eo tempore, etc.] Nam non curatur, quod post supervenit. *In bonis* quae sint, vid. *L.* 52. *de adq. rer. dom.*

Sed et si victus sit debitor, vindicans hereditatem,] In qua res fuit.

Atquin aliud in legatis, etc.] Nisi in casibus *L.* 14. *pr.* et §. 1. *de appellation.*

Sed creditor *non bene legatariis* etc.] D. Goth. *in not.* „Videtur legendum *debitor*: nam — agitur, de debitore — non de creditore." Imo de *creditore*, et quatenus sententia, contra debitorem lata, ei praejudicet: nulla hic dubitandi vel levissima caussa.

(1) Sequitur: *quod suam non probat.* Al. *probaret.* Vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 1. qui ope geminationis mavult *probabat.* Flor. fuisse: *qui rem suam non probat, quod suam non probat*, sed de-

deleto priore *non probat* a manu supplente superscriptum *vindicabat*, et ab eadem super posterius *probat* scriptum *re*, ut sit *probaret*, notat Brencm. *h.*

§. 1.

Ergo summovebitur rei judicatae exceptione, etc.] Vid. *L.* 28. *de exc. rei judic.*

L. IV.

Contrahitur hypotheca per pactum conventum,] *Scriptum* interpretatur Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 12. *p.* 512. Male (1).

(1) Sequitur: *ut, quod actum est, per eas facilius probari poterit*, Hal. et Vulg. *possit.* Sed vid. notata superius ad *L.* 25. *de legib.* et *L.* 11. §. 3. *loc. cond.* add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 356. *et* 489. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. In seqq. verbis: *et sine his autem* etc. τὸ *et* abundat, forte generatum ex *it* in *poterit.* Vid. Brencm. *h.*

L. V.

Sed et non *solvendae* etc.] Id est, *non tantum*, ut §. *pen. Inst. de legit. agn. tut. L.* 5. *de serv. praed. urban.* (1) *L.* 5. §. 2. *de injur.*

(1) Ad quam vid. notata. Al. editt. habent *non tantum.* Hal. *non solum*, quod probat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 1. putans, omissum forte illud esse ob sequens verbum *solvendae.* Ad verba, quae praecedunt: *sed et futurae obligationis* etc. vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 12. §. 6.

§. 1.

Inter pignus *autem et* hypothecam *tantum nominis sonus* (1) *differt.*] Tricatur Salmas. (2) *de Mod. usur. Cap.* 12. *p.* 492. *seqq.* et *Cap.* 13. *p.* 534. *seqq.* et *Cap.*

14. p. 596. pro *hypothecam* Marcianum scripsisse putat *fiduciam*. Male.

(1) *Quantum* scil. *ad actionem hypothecariam attinet*. §. 7. *Inst. de action.* add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 75. §. 3. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Initio ait Praetor*, etc. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 5. §. 187. Gluck. *tit. de pign. act.* p. 5. et *hoc tit.* p. 310. Pari modo locutum esse Novatianum, *de Trinit. Cap.* 21. *et* 22. observavit Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Etiam Valla, in *Opusc. de Latin. Vett. JCtor.* p. 231. *seq.*

L. VI.

Ulpianus Lib. LXXIII. *ad Edictum.*] Agens de *Salviano interdicto*, occasione cujus idem tradit Paul. *in Sent.* V. 6. §. *ult.*

Obligatione generali rerum etc.] Ex *conventione* (1). Vid. Matth. *de Auction.* I. 19. *num.* 49.

Ea non continebuntur, quae etc.] Licet adjectum sit *nullis exceptis*. Vid. Sande, *Decis.* III. 12. *Dec.* 9. Frustra quidam hoc jus carpunt. Vid. Huber. *Eun. Rom.* p. 724.

Ut puta supellex: item vestis etc.] A graecis haustum. Vid. Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 13. p. 560. ubi et in praecedentibus de Jure Hebraeo.

Proinde *de ministeriis* etc.] Pro *perinde*, ut *L.* 15. *pr. L.* 29. *ad L. Corn. de fals.* (2). Nec opus *perinde*, quod vult Bynkersh. *obs.* V. 25. — Junge *L.* 8. *h. t.*

(1) Aliud in hypothecis, quae a *Magistratu*, vel *Lege* constituuntur. add. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 79. §. 4.
(2) Etiam alibi. Vid. C. A. van Wachendorff, *Obs. ad LL. quasd. ex Jur. Civ. Cap.* 1. §. 2. in *Nov. Thes. Diss. Jurid.* Oelrichs. *Tom.* II. *Vol.* II. p. 165. add. Cort. *ad Epist. Cicer.* X. 21. 7. Oudendorp. *ad* *Appul.*

Appul. Metam. p. 342. Arntzen. ad Aurel. Victor. Epitom. Cap. 14. p. 513. et notata superius ad L. 7. §. 1. de rescind. vend. Ministeria, quae ad affectionem pertineant, esse, quae dominus habet in deliciis, notat Merill. Obs. II. 18.

L. VIII.

Ulpianus Lib. LXXIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 6. *h. t.*

Filios naturales,] D. Goth. *not.* 86. „Atqui filius a patre vendi potest. *Tit. Cod. de patrib. qui filios distr.* etc." Ibi agitur de re plane alia, ac hic loci (1).

(1) De affectione erga *concubinam*, et *filios naturales*, quaedam notavit Merill. *Obs.* II. 18.

L. IX.

Gajus Lib. IX. *ad Edictum Provinciale.*] Agens *de pignoratitia actione:* quod nunc etiam video notari a Clar. Noodt. *Obs.* I. 7. (1).

In bonis habuit,] Jauch. *de Negation. p.* 250. *non habuit*, quod sequi non ausim (2).

(1) Et *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 12. add. Reinold. *Orat. de Leg. inscript.* §. 11. in *Jurispr. Restit. Wieling.* II. *p.* 197. et Gluck. *tit. de pign. act. p.* 22. *not.* 67. Non tamen Legem hanc *fugitivam* esse, docet Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 6. Vid. et D'Arnaud. *Diss. de his qui pretii particip. causs. sese venund. pat. Cap.* 1.

(2) Jauchium refutavit Marckart. *Interpr. rec. lect.* II. 8. add. Sammet. *Opuscul. p.* 144. *seqq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 211.

§. 1.

Etiam pignorationem recipere potest,] Id est, potest oppignorari. Alia quaestio, an non dominus possit oppignorare eodem modo, quo vendere (1).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 78. §. 9. Aliter Auctor, *Obs. Jur. Civ. loc. modo laud.* quem vide.

L. X.

Si debitor res suas duobus simul etc.] Vid. Merill. *Obs.* II. 29. Cujacius, *Obs.* V. 24. hanc Legem jungit cum *L. ult. de Salvian. interd.* Vid. et Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 58. *error.* 7. caute (1) et *Dec.* 59. *error.* 6.

Ita ut utrique (2) *in solidum obligatae essent*,.] Quod fieri posse, male negat, et haec Triboniano adscribit Fab. *d. loc. Dec.* 21. *error.* 9. Vid. Bachov. *de Pignorib.* III. 3.

Possidentis meliorem esse conditionem:] Male dissentit Groenew. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 725.

Per quam dimidiam *partis possessionem* etc.] An *dimidiae?* (3) Sed forte fuere creditores ejusdem summae. Conf. *L.* 16. §. 8. *h. t.*

(1) Conf. van de Water, *Obs. Jur. Rom.* I. 14.
(2) Id est, singulis.
(3) Hal. *partem possessionis.*

L. XI.

§. 1.

Si ἀντίχρησις,] Rari usus hanc fuisse, et esse, notat Huber. *Eun. Rom. p.* 726.

Id est, mutuus pignoris usus pro credito.] Haec verba novi sunt Interpretis, non Ulpiani, nec in Flor. vel vett. editt. exstant (1). Salmasius, *de Mod. usur. Cap.* 14. *p.* 618. vertit *contrarium mutuum* (2). Male. Sed vir egregius passim, dum aliis insultat, ipse turpiter labitur. Ἀντίχρησις hic est *pactum ἀντιχρήσεως* (3). Nolim tamen negare, etiam in re non obligata (4) posse esse ἀντίχρησιν, quod et statuit Mevius, *Decis. Part.* VI. *Dec.* 266. *not.* 1.

Ita-

Itaque, si amiserit possessionem, solet *in factum actione uti.*] *Nam id tentari potest, hypothecariam creditori competere.* D. Goth. *in not.* add. Jan. a Costa, *ad* §. 7. *Inst. de action.* qui et notat, ideo minus affirmari, quia non est pignus proprium, cum creditor eo utatur; et ob hoc dubium JCtum dicere, *solere* in factum agi, ait Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 13. *Hypothecariam* tamen negant Basil. Schol. *ad h. l.* [*Tom.* IV. *p.* 49.] quia non est pignus, ſed tantum pignoris loco tenetur, et Vinn. *Sel. Quaest* II. 7. qui accipit de antichresi ſimplici, et in re non oppignorata (5) conſtituta. Vid. et Salmaſ. *de Mod. uſur. Cap.* 14. *p.* 625. *ſeq.* et Huber. *Eun. Rom. d. loc.* Cogitandum tamen ulterius, quod hic agatur de formula hypothecaria, ut et *L.* 33 *de pign. action* quae est ex hoc ipſo Libro. add. Bockelman. *de Actionib. p.* 94. — *In factum actionem Praetoriam* intelligit Merill. *Obſ.* VIII. 23. *Solet hac actione* legit Noodt. *Obſ.* II. 9. et *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Interim est unus* etc.

(1) Add. Schulting. *Theſ. Contr. Dec.* 79. §. 8. et Gluck. *tit. de pign. act. p.* 108. *not.* 11.
(2) Etiam Vinn. *Sel. Quaest. loc. laud.*
(3) Vid. Noodt. *Obſ.* II. 9.
(4) Exemplum est in *L.* 14. *Cod. de uſur.* Vid. Salmaſ. *loc. laud. p.* 625.
(5) Haud dubie locus hic intelligendus de antichresi *ſine pignore*, uti eum quoque intelligit Schulting. *Theſ. Contr. d. loc.* add. Westenberg. *Diſſ. de Cauſ. oblig. Diſſ.* V. *Cap.* 3. §. 4. *ſeqq.* et Gluck. *tit. de pign. act. p.* 108. *ſeqq.* ubi de hac lege late egit, et alios etiam auctores laudavit. Emendationem Noodtii rejicit quoque Pothier. *in not. ad h. l.* et Jenſius, *in Strictur ad Pand. p.* 139. *ſeq.* qui in verbis: *aut* ipſe *percipiendo*, malam deprehendit è Graeco verſionem.

§. 2.

Sive ille, qui ſolum uſumfructum habet?] Vid. *L.* 15. *pr. h. t.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 78. §. 7. et Noodt. *de Usufr.* I. 3. et *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Demonstrato* etc.

§. 3.

Jura praediorum urbanorum etc.] Torquet haec Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 13. *p.* 545. (1).

(1) Pro *nec convenire possint*, quod sequitur in Lege, Hal. habet: *nec conveniri potest.* Sed non opus. Vid. Gronov. *ad Liv.* XXVII. 15. citat. a Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XII.

Sed an viae, itineris, actus etc.] Merill. *Obs.* VI. 4. dicit, posse interdum *urbanas* etiam aliis prodesse; sed non esse *res mancipi*, ut *rusticas*, quae erant pretiosiores, et poterant mancipari, et fiduciari: quae mihi non placent. — Idem in *urbanis* admittit Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand. Vs. Demonstrato* etc. — De servitute non constituta, sed jure pignoris imponenda intelligit Vinnius, *Sel. Quaest.* I. 32. Alii aliter. Vid. quos citat Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 14. (1). Vid. et Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 13. *p.* 546. *seq.* Sed nihil magni momenti habet.

Vendere eas vicino liceat?] Is enim pignoris usus est. *L.* 4. *de pign. act.*

Quae sententia propter utilitatem contrahentium admittenda est.] Non summo jure, ob *L.* 4. *de servitutib.*

(1) An *servitutes praediales* pignori dari possint, valde variant Interpp. Vid. praeter laudatos, etiam Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 78. §. 8. Voet. *ad Tit. Pand commun. praedior.* §. 8. Majans. *Disp.* IV. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 54. Gluck. *tit. quae res pignori* etc. *p.* 206. *seqq.* et *tit. de pign. act. p.* 25. *not.* 73.

L. XIII. (1).

(1) Ad *pr. h. l.* vid. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Constituitur* etc. et Gluck. *hoc tit. p.* 228. *seq.*

§. 2.

Sed (1) *potest dubitari, num quid* creditori, etc.] Secundo.

Nummorum solutorum etc.] Primo. Ita Merill. *Obs.* VII. 35. quod tamen examinandum.

Et verum est, quod Pomponius etc.] Et Paulus *L.* 18. *pr. de pign. act.* (2).

(1) Novum hic incipere §., qui non debuit cum superiore connecti, recte monet Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. Tit. quae res pignor.* etc. *num.* 6. quid miror non esse observatum a Gluckio, *tit. de pign. act. p.* 60. *not.* 83. ubi de hoc loco egit, et quem etiam vid. *ibid. p.* 58. *not.* 79. de priore hujus §. parte. add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 78. §. 5.

(2) Quam etiam citat Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 141. qui duplicem casum fingit.

§. 4.

Quia suas conditiones *habet hypothecaria actio*,] Id est, exceptiones (1).

Id est, si soluta est pecunia, aut satisfactum etc.] Vid. *L. pen.* §. 1. *in fin. de exc. rei judic.*

(1) De verbis *judicatum debitorem fecerit*, quae praecedunt, vid. van de Water, *Obs. jur. Rom.* III. 2. in fin.

§. 5.

Ideoque arbitrio Judicis cautiones interponendae sunt: etc.] Ergo actiones *arbitrariae* etiam hic idem tribuunt, quod *bonae fidei. L.* 41. *de judic.*

L. XIV.

L. XIV. (1).

(1) Vid. de hac Lege Lud. Vital. *Lection. Variar.* II. 17. in Thes. Otton *Tom.* II. *p.* 680. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p* 326. *not.* 87. quem etiam vid. *ibid. p.* 167. de §. 1. *h. l.*

L. XV.

Gajus Libro singul. de formula hypothecaria.] *Ad formulam hypothecariam* (1) alibi.

(1) Atque ita edidit Hal. Verba: *sive is qui usumfructum habet*, Majans. *Disp.* IV. §. 27. ex praecedentibus ita supplet: *convenerint similiter aut de perceptione, aut de his quae nascuntur.*

§. 1.

Quod dicitur, creditorem probare deberi, etc.] Quod exigitur, etiamsi creditor agat cum eo, qui rem a debitore emit. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 23. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 76. §. 3.

§. 2.

Ut sit hypothecae? Et solida etc.] Forte: *hypothecae: et* etc.

Cum a primo creditore fuerit liberata. An adhuc etc.] Lege: *liberata; an* etc. (1).

(1) Ita hunc locum interpungit Hal. et Charond. Vid. et Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 23.

L. XVI.

§. 1.

Voluntas autem fere *eorum* etc.] Forte *fere* etiam additum ob mulierem, quae pro se potest, non pro alio; et-

etsi id improbet Gloss. Merill. *Obs.* VII. 37. addi censet ob furiosos et prodigos, qui eo tempore nequeunt pignori dare; si tamen ab alio factum tum temporis, postea approbaverint, retrotrahitur ad initium.

§. 2.

Et horto facta.] D. Goth. *in not.* „*et horreo facta.* Hal." (1). Basil. κῆπος. [*Tom.* IV. *p.* 37.]

(1) Idem tamen in margine: *alias, horto.* Vid. Geb. *h.* Etiam in seqq. *Item si de loco convenit*, Graecos pro *loco* legisse videri *horto*, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 2.

§. 3.

An rem, de qua actum est, possideat is, cum quo actum est.] *An rem, de qua agitur, possideat is, cum quo agitur*, scribi debuisse, putat Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 92. *error.* 9. notatus a Bachov. *ibid.* (1).

Si vero possideat, et aut pecuniam solvat, aut rem restituat, etc.] Vid. *L.* 12. §. 1. *quib. mod. pign. vel hyp. solv.* A Triboniano esse, et erronea, censet Faber, *d. loc.* contra quem vid. Bachov. *ibid.* *Aut rem.* Non rei pretium. Vid. Ant. Merend. *Controv.* XII. 38.

Si vero neutrum horum faciat, condemnatio sequitur:] In quid? Vid. *L.* 21. §. 3. *h. t.* (2).

Sed si velit restituere etc.] Totum hunc versiculum Triboniano adscribit Ant. Fab. *Conject.* XVI. 15. et *de Errorib. Pragm. Dec.* 18. *error.* 1. et *Dec.* 92. *error.* 9. *et* 10. negatque, ulli, nisi domino, jus esse *in litem jurandi.* Vid. contra eum disputantem Bachov. *ad d Dec.* 92. *error* 10 et *de Actionib. Disp.* VII. *Thes.* 16. qui tamen valde fluctuat, nec rem bene expedit (3).

Summa autem ope nisus etc.] Haec Triboniani esse cum Fa-

Fabro, *d. Dec.* 92. *error.* 9. putat Bachov., non tamen damnat.

Nam si tanti condemnatus esset, etc.] Haec mihi suspecta. *Si tanti*, id est, non pluris.

(1) Verba *cum quo actum est*, Platner. *Exercit.* II. *ad Marcian. de Form. hypothec. p.* 39. accipit de solo debitore, cum quo pignoris obligatio intercessit. Sed vid. Gluck. *hoc. tit. p.* 319. *not.* 73.
(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 76. §. 4.
(3) Vid. et contra Fabrum Gluck. *d. loc. p.* 321. *not.* 77.

§. 4.

Interdum etiam de fructibus etc.] Et hunc §. Triboniano adscribit Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 93. *error.* 1. Frustra. Vid. Bachov. *ibid.* et *de Actionib. Disp.* III. *Thes.* 38.

Ex eo tempore etiam (1) *fructibus condemnet:*] D. Goth. *in not. non de consumtis* etc. Sed an non omnes post litem contestatam paris sunt conditionis?

Quid enim si minoris sit praedium, quam (2) *debetur?*] Idem etiam extra hunc casum obtinere, censet Bachov. *de Actionib. d. loc.*

Nisi exstent, et res non sufficit.] Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 15. et Bachov. *adv. Fab. Dec.* 93. *error.* 1. *num.* 6. *seqq.*

(1) Hal. inserit *de.* Vulg. *in.* Vid. Brencm. *h.* add. *de fructibus pignoris* notata superius ad *L.* 1. §. 2. *h. t.*
(2) Hal. et Vulg. inserunt *quod*, et pro *nisi exstent, et res non sufficit*, habent: *nisi res exstent.* Sed vid. Leonin. *Emend.* VII. 22.

§. 5.

Nam dominium ejus vindicare non potest.] Si iterum ad priorem possessorem pervenerit. Beyma, *ad h. l.*

Sed

Sed hypothecaria agere potest, etc.] Vid. Bachov. *adv. Fab. Dec.* 92. *error.* 10.

§. 6.

Si pluris (1) *condemnatus sit debitor* etc.]. Triboniano adscribit Faber, *Conject.* XVI. 14. Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 727. *seq.*

(1) De *facto* scil. non de *jure*. Ita Pothier. *in not. ad h. l.* Sed vid. Gluck. *hoc tit. p.* 325. *not.* 81.

§. 8.

Si duo pariter de hypotheca paciscantur, etc.] Triboniano hunc §. adscribit Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *error.* 9. Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 728. *seq.* et *ad Tit. Pand. qui potior. in pign.* §. 33. (1).

Sed uterque si cum possessore etc.] Haec Triboniano adscribit Bachov. *de Pignorib.* III. 3. Dissentit Huber. *Eun. Rom. p.* 730. nec ego caussam video. add. Bachov. *adv. Fab. Dec.* 86. *error.* 9. ubi et aliae quaestiones excutiuntur.

Quod erit dicendum, si eodem die etc.] *Etsi eodem die*, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 86. *error.* 9. ubi de hoc §. Alii ita explicant (2), et sic Bachov. *adv. Fab. d. loc.* Non hic de *protopraxia* quaeritur; sed quomodo creditores contra possessores pignoris hypothecaeve agere debeant; et male hinc infertur, in quaestione prioritatis *horarum* rationem non haberi. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Pand. qui potior. in pign.* §. 4. (3).

(1) Add. Gluck. *tit. qui potior. in pign. p.* 318. *not.* 86. et auctores ibi laud.

(2) Conf. notata superius ad *L.* 18. §. 1. *de judic.* et ad *L.* 5. §. 1. *ad L. Aquil.*

(3) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 81. §. 1. Pothier. *in not. ad h. l.* J. T. Wordenhoff. *de Concur-*

su

su et Collisione hyp. generalis et specialis, §. 17. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 739. *seq.*

§. 9.

Justo pretio tunc aestimandam.] Non video, cur hanc clausulam Triboniano adscribat Wissenbach. *in Embl. Tribon. p.* 46. (1) et alii, quos etiam sequitur Huber. *Eun. Rom. p.* 732. etsi non negem, id verum esse posse. Ant. Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *error.* 2. *num.* 4. hinc colligit, *Legem Commissoriam* jam tunc illicitam fuisse: quod tamen non sequitur, et mox aliud statuit. add. Jac. Gothofred. *ad L. unic. Cod. Theod. de Commiss. rescind.* [*Tom.* I. *p.* 293. *seq.*] (2).

Hoc enim casu videtur quodammodo conditionalis esse venditio:] Triboniano adscribit Ant. Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *error.* 7. ubi multa non bona. *Quodammodo*, non revera; sed potius promissio de vendendo, et ideo non est opus definitione pretii (3). Frustra in hoc loco desudat Pinell. *ad rubr. Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 26. qui tamen recte notat, hac de re non dubitatum ob *Legem Commissoriam*, quae jure Pand. fuit licita.

(1) Quem refutat Jo. Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 4. p. 283.
(2) Vid. et J. G. van Musschenbroeck. *de L. Commissor. in pign. Cap.* 2. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 656. *seq.* et Gluck. *tit. de pign. act. p.* 97. *seq.* qui plures etiam alios citavit.
(3) Add. Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 22. *p.* 224.

L. XVII.

Pignoris persecutio] Id est, allegatio juris (1). Jan a Costa, *ad* §. 7. *Inst. de action.* et *in Decretales tit. de alien. jud. mut. p.* 263. *Possessio* legit Cujac. *in Paratitl.* ad

ad tit. Cod. de alien. jud. mut. causs. (2). *Obligatio*, vel *conventio*, P. Faber, *Semestr.* II. *ult.* Dic: *persecutio* est jus persequendi (3), et nota *L.* 28. *de oblig. et action.*

In rem parit actionem etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 66. *pr. de eviction.* Merillius, *Obs.* IV. 24. putat, extra ordinem hanc actionem a Magistratibus et Praesidibus in Provinciis exercitam, ex *L.* 14. *Cod. de fidejussor.* quia hoc remedium a Praetore inventum: quod non probo.

(1) Sic etiam Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 76. §. 2.
(2) Quem refutavit Marckart. *Interpr. rec. lection.* I. 7. add. Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(3) Ita Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 13. add. Marckart. *d. loc.*

L. XVIII.

Paulus Lib. XIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 2. 4. 6. 10. 12. *de Public. in rem action.*

Si ab eo, qui Publiciana uti potuit,] Contra alium casu habili.

Sic tuetur me per Servianam Praetor, etc.] Hoc opus, quia res proprie non est in bonis debitoris. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 63. *error.* 6. Sed vid. *L.* 49. *de verb. signif. L.* 52. *de adq. rer. dom.* add. Bachov. *de Actionib. Disp.* III. *Thes.* 37. (1).

(1) Et Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Demonstrato* etc. Alium casum Basil. habere, in Corpore Latino omissum, notat Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 141. *seq.*

L. XIX.

Ulpianus Lib. XXI. *ad Edictum.*] Junge *L.* 36. *de hered. instit.*

L. XXI.

Si inter colonum et procuratorem meum convenerit de pignore, etc.] Accursius capit de *dando*, non *accipiendo*, ne obstet *L.* 11. §. *pen. de pign. act.* (1). De quo dubito, et etiam ratio decidendi, quae mox sequitur, magis de invectis similibusque capienda videtur. Altera Accursii solutio non placet.

(1) Ad quam vid. notata.

§. 1.

Servianae *locus est*,] *Utili.*

Et si adv. eum agat creditor, doli replicatione exceptionem elidet:] Quod non fuit dominus. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 63. *error.* 7. ubi de hoc §. (1). Facit huc *L.* 41. *de pign. act.*

(1) De quo vid. et Gluck. *tit. de pign. act. p.* 28. *not.* 83.

§. 3.

Nam adv. debitorem non pluris, quam quanti debet,] Ita ex humanitate, *L.* 16. §. 6. *h. t.* et nota, quod ne quidem proponat contrariam opinionem, adeoque hoc sub Ulpiano jam fuit certum.

Adv. ceteros possessores etiam pluris, etc.] Quod non debetur ratione rei ipsius; sed interest creditoris ratione crediti. Vid. Chesf. *Differ. jur. Cap.* 75. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 844.]

L. XXII.

Sed utilis pigneratitia *dabitur creditori.*] De ea, quae ex contractu est, accipit Noodt. *de Form. emend. dol. mal. Cap.* 12. et *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Vix mihi tempero* etc. (1).

(1)

(1) Conf. notata superius ad L. 41. *de pign. act.* add. Reinold. *Varior. Cap.* 34.

L. XXIII.

Creditor praedia sibi obligata ex caussa pignoris locare (1) *recte poterit.*] Ratio in L. 3. §. 5. *de jur. fisc.* Gloss. *h. l.*

(1) Ita tamen, ut mercedes, quas consequetur, in debitum imputet; nisi non simplex pignus fuerit constitutum, sed antichresis. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Pignoris obligatio etiam inter absentes recte ex contractu *obligatur.*] *Ex conventione* dicere debuit. Noodt. *ad Lib. XX. Pand.* vs. *Non est Praetori satis*, etc. *Obligatur* pro *contrahitur* (1).

(1) Vid. Rygerbos. *Obs. jur. Rom. Cap.* 3. *p.* 21. Defendit Vossius, *de Construct. Cap.* 22. add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor.* p. 331. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XXIV.

Idem Lib. V. Regularum.] Junge L. 62. *de contrah. emt.* (1).

In quorum finibus emere quis prohibetur, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. *Tit. Cod. Theod. de iis, quae administr.* etc. [*Tom.* II. *p.* 665. *seqq.*] Lamprid. *in Alex. Sever. Cap.* 42. Trebell. Poll. *in Claud. Cap.* 14. *Emere*, et res possidere, quod tamen minus est, quam non habere rei commercium. Facit huc L. 40. *de Legat.* 1°. Forte non male casum ponimus in Metoecis ex L. 4. *Cod. de jur. fisc.* ubi vid. Cujac. et sic non obstat L. 1. §. 2. *quae res pign.*

(1) Ad quam vid. notata.

L. XXV.

Cum vitiose vel inutiliter contractus pignoris intercedat, etc.] In re forte exemta commercio, vel cum nihil debetur. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Non igitur* etc.

Nec si bona creditoris ad fiscum pertineant.] Κἂν ὁ δημόσιος τὸν δανειστὴν διαδέξηται, Basil. [*Tom.* IV. *p.* 40.] (1).

(1) Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 142. *seq. nec* verti debuisse putat *ne — quidem.* Sed vid. notata superius ad *L.* 9. §. 2. *de pignor. action.*

L. XXVI.

Fidejussor impetravit a Potestate, etc.] *A Principe* legit Cujac. *ad Libb. Modestin. Respons. in expl. h. l.* et *Obs.* XXVI. 22. (1). Sed pro Vulg. vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 13. (2).

Nec satisfecit:] Aliud si satisfecisset. Cujac. *Obs. d. loc.*

(1) Et Pothier, *in not. ad h. l.*
(2) Add. Otton. *de Aedilib. Colon. et Municip. Cap.* 12. *p.* 430.

§. 1.

Chirographum perscriberet sua manu filius ejus,] *Sejus* legit Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 26. *num.* 10.

Quod ipse impeditus *esset scribere*,] *Imperitus*, Augustin. *Emend.* II. 1. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1466.] quod non placet.

Nec metuiri *ex hoc solo*, etc.] *Nec metuerit*, Huber. *Eun. Rom. p.* 734. quod probo. Best. *d. Cap.* 26. *num.* 9. *nec metuere* pro *nec me metuere*, vel *nec me tueri ex hoc solum:* quae non placent. Augustin. *Emend.* II. 2. *nec metui.* (1).

Modestinus respondit, cum sua manu pignori domum suam futuram Sejus scripserat,] An, *scripserit.* (2).

Con-

Consensum ei obligationi dedisse etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo contractui pignoris non obest etc." Sunt haec diversa. Vid. Huber. *d. loc.*

(1) Hal. *nec metuere debeat.* H. Cannegiet. *Obs. jur. Rom.* II. 8. *pr. nec metuere*, et ex praecedentibus subintelligit *possit*. Aliter Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis, p.* 304. qui legendum censet: *manifestum fieri*, vitium ortum putans ex Notis Veterum. Sed vid. Jo. Ruardi, *Spec. Critic. ad Nonnulla juris loca, Cap.* 2. Franeq. 1769. qui reponit: *neque teneri.* Sed Scaliger. *ad Catull. Epigr.* 77. *metuiri* dictum putat pro *metutum iri*, non improbante Dukero, *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 346. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Puttman. *Miscellan. p.* 308. *in not.* Vid. et Heinecc. *ad Brisson. de Verb. Signif.* voc. *metuere.*
(2) Ita Hal.

§. 2.

Modestinus respondit, si neque pignorata sunt ipsa mancipia,] D. Goth. *in not.* „ Hinc collige, defunctum „ res heredis pignorare posse." Vid. ad *L.* 29. *pr. et* §. 1. *h. t.*

L. XXVII.

Servum, quem quis pignori dederat, etc.] Vid. Bachov. *de Pignorib.* V. 2. *num.* 6. (1).

Quia crediti ipsius actio non sufficit etc.] Idem erit, si obligatio principalis sit tantum naturalis: pone v. c. casum ex *L.* 4. *Cod. de usur.* in quo idem erit, ut et *L.* 30. §. 1. *ad L. Aquil.* ubi alius.

Quasi damni injuriae *dabimus actionem* etc.] *In factum*, *L.* 17. *pr. ad L. Aquil.*

Fingamus nullam crediti nomine actionem esse, quia forte caussa ceciderat:] Sed hoc casu pignus tollitur. *L.* 13. *quib. mod. pign. vel hyp. solv.* Resp. Ibi, caussa cognita; hic; quod male egit. Vid. Bachov. *d. loc.*

Non existimo indignam rem animadversione, et auxilio Praetoris.] Ut actionem decernat creditori.

Si merentem,] Jam dictum est, id ex levissima offensa factum.

(1) Add. Gluck. *tit. de pign. action. p.* 137. *seq.* — In *seq. L.* 28. post τὰ *legati conditionalis* Hal. et ceteri inserunt *nomine*, Sed vid. Brencm. *h.* et notata superius ad *L.* 34. §. 7. *de jurejur.*

L. XXIX.

Paulus respondit, generalem quidem conventionem sufficere etc.] D. Goth. *not.* 53. *in fin.* „ Alii putant, heredem adeundo pignus rerum suarum a defuncto contractum confirmare, quod est verius etc." Ego potius cum Cyno et Saliceto contrarium probo: pro quibus facit *L.* 1. *pr. h. t.* quam tamen non allegant.

Sed postea ab herede ejus ex alia caussa adquisita sunt,] Vid. *L.* 26. §. 2. *h. t.* Fab. *in Cod.* VII. 30. *Def.* 15. *not.* 2. Sand. *Decis.* III. 12. *Def.* 17. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 28. *Def.* 10.

§. 1.

Ita procedit, si dominium eorum ad eum pervenit, etc.] Facit huc *L.* 1. §. 2. *h. t.*

Ceterum si (1) *apud alium dominum pepererint*, etc.] D. Goth. *in not.* „ et conceperint." Sic non obstat *L.* 18. §. 2. *de pign. act.* (2). Bachov. *de Pignorib.* II. 10. *num.* 3 *et* 4.

Non erunt obligata.] Nisi hoc convenerit. Paul. *in Sent.* II. 5. §. 2. ibiq. Cujac. (3) add. Idem *in Paratitl. ad tit. Cod. de partu pign.*

(1) Τὸ *si apud* Hal. abest, ut et sequens *pepererint*. Vid. Brencm. *h.*

(2) Vid. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit.* quae

quae res pign. etc. *num.* 14. add. notata superius ad *d. l.* 18.

(5) Vid. et Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 79. §. 6. et Gluck. *hoc tit. p.* 350. *seq.*

§. 2.

Et ideo jus soli superficiem secutam videri, id est (1), *cum jure pignoris:*] Vid. Sande, *Decis.* III. 12. *Def.* 12. et late Mev. *Decis. Part.* V. *Dec.* 396.

Sed bona fide (2) *possessores non aliter cogendos* etc.] Vid. D. Goth. *not.* 68. *et* 70. add. Cujac. *Tract.* IX. *ad African. in expl. L.* 44. *de damno infect.* Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 19. *not.* 1. (3). Aliter alii, putantes agi in *d. L.* 44. de malae fidei possessore, quos secuta Curia Sabaudiae, teste Fabro, *d. loc.*

Quam sumtus in exstructione (4) *erogatos,* etc. *recipe-rent.*] Non etiam, ut oblato, quanti res sine melioratione esset, eam dimitterent. Matth. *de Auctionib.* L. 21. *num.* 6.

(1) Hal. verba: *id est, cum jure pignoris*, parenthesi includit, et in margine addit: *haec alias desunt.* Vid. Geb. *h.*
(2) Hal. et Vulg. *bonae fidei.* Vid. Brencm. *h.*
(3) Et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 16.
(4) Hal. et Vulg. *exstructionem.* Sed vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3.

§. 3.

Ipsum quoque, qui cavit, obligatum esse pignoris jure.] D. Goth. *in not.* „ Hinc collige, generali sermone personam loquentis contineri. etc." Leges citatae contrarium docent; sed ratio forte est, quia vox servi hic est tanquam vox domini. Placet et illud Saliceti, servum hic non considerari in obligatione ut personam, sed rem quamdam.

L. XXX.

Periculum pignorum etc.] Quod sint idonea. Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Resp. in expl. h. l.* add. *L.* 6. *de hered. vel act. vend.* Facit huc *L.* 74. *in fin. de evictión.*

Si tamen probetur, eas res obligatas fuisse.] Et ergo in dominio, vel bonis debitoris. Facit huc *L.* 4. *de hered. vel act. vend.* D. Goth. *in not.* „ Pignus vendens cre- „ ditor etc." Ἀπροσδιόνυσος: nec enim hic agitur de pignore a creditore vendito, sed de nomine et jure hypothecae.

L. XXXI.

Respondit, si pecunia intercessit (1), *pignus esse.*] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 63. *error.* 8. (2).

Respondit, si, ut proponeretur, vectigali non soluto, jure suo dominus usus esset, etiam pignoris jus evanuisse.] Vid. D. Goth. *not.* 89. add. Bachov. *de Pignorib.* V. 13. *num.* 5. Fab. *in Cod.* IV. 43. *Def.* 61. Buf. *ad h. l.* (3).

(1) Hal. *intercessisset*, et pro *respondit* utroque loco *respondi*. Vid. Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Add. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Igitur pignus* etc.
(3) Vid. et Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 6. et Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* in fin.

L. XXXII.

Ibi nata, paratave essent,] *Satave*, Nic. Catharin. *Obs. Cap.* 21. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 490.] Male. (1).

(1) Add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 2. et Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 8. §. 9 *p.* 403. Hal. *ortave*, et in margine: *alias partave.* Sic Vulg. Vid. Brencm. *h.*

L. XXXIII.

Sed pignus ei datum, et ante solutionem recipit.] D. Goth.

Goth. *in not.* „ Imo non recipit: nam inutiliter promis-„ sa, pignore accepto, retentione servamus. *L.* 4. *Cod.* „ *de usur.*" Modo sint naturaliter debita; sed *adjecto* non debentur (1).

(1) Add. Gluck. *tit. de pign. act. p.* 42. *not.* 32.

L. XXXIV.

Respondit, ea, quae mortis tempore debitoris in taberna inventa sunt, etc.] Vid Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 23. *Def.* 13. et Bachov. *de Actionib. Disp.* III. *Thes.* 33. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 75. §. 9.

§. 1.

Sed pignus *a me acciperes:*] *Hypothecam.* (1).

(1) Versio Latina a Cod. Flor. abest. Sequentem §. 2. explicuit Baumbach, *im Archiv. für die Civilistische praxis, von Gensler, etc.* 4. *B.* 1. *H. p.* 31. *seqq.* et 3. *H. p.* 418. *seqq.* — De seq. *L.* 35. egit Rygerbos. *Obs. jur. Rom. Cap.* 16. *p.* 125. Pro *a debitore suo* Hal. et Vulg. habent: *a debitore tuo.* Vid. Brencm. *h.*

TITULUS II.

IN QUIBUS CAUSIS PIGNUS, VEL HYPOTHECA TACITE CONTRAHITUR.

Hotomannus *pignus vel* vult esse a Triboniano. Contra, Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 13. *p.* 533. *τὰ vel hypotheca.* Ego neutrum.

L. I. (1).

Ob restitutionem aedificii exstruendi] Idem non est cautum de pecunia in refectionem data (2): valde enim haec differunt. Vid. *L.* 58. *et L.* 61. *de Legat.* 1°. et Cujac. *ad Libb. Papin. Resp. in expl. h. l.* Interpretes haec confundunt, in quibus etiam est Bachov. *de Actionib. Disp.* III. *Thes.* 34. In his tamen materiis talia non videntur commiscenda. Facit huc Merill. *Var. ex Cujac.* II. 15. *in fin.*

(1) *Dissertationem ad hanc Legem* conscripsit Jo. de Back. *in Thes. Diss. Jurid.* Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 65. *seqq.* Alios etiam, qui de hac Lege consuli merentur, laudavit Gluck. *hoc tit. p.* 3. qui ipse *ibid.* plura ad eandem Legem commentatus est.

(2) Vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 76. §. 7. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Ab hoc initio* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc. p.* 24. *seqq.* — In seq. *L.* 2. pro *quo nomine* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 3. ope geminationis legit: *quoquo nomine.* Forte non necesse. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 419. *not.* 99.

L. III.

Si horreum *fuit conductum*,] Nobis *een pakhuis*, aliter est pars fundi. *L.* 211. *de verb. signif.* add. Vinn. *de Pactis*, *Cap.* 12. *num.* 2. (1).

Vel area,] Vid. *d. L.* 211. et Cujac. *Obs.* IX. 8. *Locus purus in urbe*, Varro, *de Ling. Latin. p.* 11. (2).

(1) Sequitur: *vel diversorium.* Flor. *divorsorium.* Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. notata superius ad *L.* 6. *naut. caup. stab.*

(2) Praedia *rustica* et *urbana* paulo aliter hic distinguuntur, quam in Capite *de servitutibus.* Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 410. *seq.* et auctores ibi laudatos.

L. IV.

L. IV.

Quasi id tacite convenerit.] Vid. *L.* 11. §. 5. *de pign. action.* (1).

In rusticis praediis contra observatur.] Vid. *L.* 61. §. 8. *de furt.* (2).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 76. §. 9. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 2. vs. *Alterum* etc. Gluck. *hoc tit. p.* 407. *seqq.* qui *ibid. p.* 415. *seqq.* late disquirit, quaenam res appellatione *invectorum* et *illatorum* sint intelligendae.

(2) Add. Schulting. *d. loc. Dec.* 77. §. 1. Vid. et Puttman. *Adversar. jur.* II. 6. De *stabulis*, quorum mentio fit in seq. §. 1., vid. Gluck. *d. loc. p.* 411. *seq.*

L. V. (1).

(1) Quod in *pr. h. l.* dicitur: *si gratuitam habitationem conductor mihi praestiterit, invecta* etc. *pignori non esse*, forte ita accipiendum, ut, quamvis teneri tunc nequeant pro mercede, teneantur tamen pro deteriorate, arg. *L.* 2. *h. t.* add. notata superius ad *L.* 11. §. 5. *de pign. act.* Aliter Gluck. *hoc tit. p.* 414.

§. 2.

Si quis fidejubeat etc.] Vid. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Non est Praetori satis* etc.

Sane si postea sint ejus res hypothecae datae, etc.] Hic enim non est locus praesumto mandato, vel praesumtae ratihabitioni. Haec autem Legis pars potius agit de conventionali pignore. Vid. Baehov. *de Pignorib.* L. 13. *num.* 4.

L. VI.

Ait enim, manumissioni non officere ob habitationem obligatum.] Pro *obligationem.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 77. §. 9. Verbis,

bis, quae praecedunt: *certe libertati hujusmodi* etc. Hal. et Vulg. praefigunt *tamen*. Sed non opus. Vid. Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et notata superius ad *L.* 55. *de judic.*

L. VII.

In praediis rusticis fructus, etc.] Quorum distractio conductori non facile impedienda per locatorem. Vid. Mev. *Part.* VII. *Dec.* 342.

Tacite intelliguntur (1) *pignori esse* (2) *domino fundi* etc.] Cui in his locum ante omnes quidam deferunt. Vid. Mev. *Part.* VIII. *Dec.* 150.

(1) Flor. *intelleguntur*. Vid notata superius ad *L.* 15. §. 1. *qui satisd. cog.*

(2) Non tamen *actione Serviana* peti possunt, sed *quasi Serviana*. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 77. §. 2.

§. 1.

Videndum est, ne non omnia illata etc.] In praedium urbanum. Vinn. *de Pactis*, *Cap.* 12. *num.* 5. (1).

(1) Qui putat, hunc §. non cohaerere cum *pr.* Alii, et ut videtur rectius, intelligunt hunc §. de pignore expresso. Vid Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 2. vs. *Alterum* etc. et Gluck. *hoc tit. p.* 416. *not.* 94. Utrumque probat Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand.*

L. VIII.

Cum debitor gratuita pecunia utatur, etc.] D. Goth. *in not.* „*Non gratuita*, Hotom. etc." et Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 14. *p.* 623 non reluctante Vinnio, *Sel. Quaest.* II. 7. Aliter Salmas. *de Usur. Cap.* 10. *p.* 271. (1).

Potest creditor de fructibus etc.] Quasi ex tacita conventione, Huber. *Eun. Rom. p.* 735. post Cujacium. add. Noodt. *de Foen. et usur.* II. 9. (2).

Ad

Ad modum legitimum] Qui olim erat *centeſimae*. Paul. *in Sent*. II. 14. Itaque non eſt hic agnoſcenda manus Triboniani. Vid. Huber. *d. loc*.

(1) Florentinam confirmant Baſil. *Tom*. IV. *p*. 50. quod et notat Brencm. *h*. add. Gluck. *tit*. *de pign*. *act*. *p*. 52.

(2) Vid. et Schulting. *Theſ*. *Controv*. *Dec*. 79. §. 9. et *ad Paul. Sent*. II. 13. *not*. ☆. Ceterum, de quaeſtione, ſitne ἀντίχρησις *tacita*? late egit, pluribus etiam in utramque partem citatis auctoribus, Gluck. *tit*. *de pign*. *act*. *p* 50. *ſeqq*. et *p*. 115. *ſeq*. qui ipſe negantium partes tuetur. Omnia certe pendent ab intellectu hujus *L*. 8., qua ſi non agatur de antichreſi tacita, nullus alius locus eſt, ubi de ea ſermo ſit.

L. IX.

Quae ex conventione manifestarii (1) *pignoris* etc.] Ex conventione manifeſtaria, et ſpeciali, Faber, *de Errorib*. *Pragm*. *Dec*. 61. *error*. 6.

Inhabitantes (2) *autem, manumittimus: ſcil*. *antequam penſionis nomine percludamur* (3):] Aliquando et januae ablatae hoc caſu, et tegulae revulſae. Vid. Merill. *Obſ*. III. 5. (4).

Et deriſus Nerva (5) *JCtus, qui per feneſtram* etc.] Vid. Merill. *d. loc*.

(1) Hal. *manifestaria*. Vulg. *manifesta*, et ſic etiam Cod. Pand. Erlang., teste Gluckio, *h. t. p*. 423. *not*. 6. Sed Florentinam ſervant Rusſard. Charond. aliique. *Manifestarii pignoris*, id eſt, *expreſſi*, Cujac. *Obſ*. XVII. 39. et Pothier. *in not*. *ad h. l*. *Specialis*, D. Goth. *in not*. *ad h. l*. et De La Rue, *Amoen*. *Jur*. *Obſ*. *Dec*. I. *Cap*. 5. in Theſ. Otton. *Tom*. V. *p*. 1495.

(2) *Inhabitantia*, De la Rue, *d. loc*. *Cap*. 10. *p*. 1502. quia praecedit *mancipia*. Nic. Catharin. *Obſ*. IV. 50. in Theſ. Meerman *Tom*. VI *p*. 799. locum hunc ita emendat: *Inhabitantes autem manumittimus, antequam*

quam pensionis nomine percludantur: tunc enim pensionis nomine retenta etc.

(3) Vulg. *praecludantur.* Hal. *praecludamur*, quod praefert Duk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(4) Vid. de hoc more etiam Cujac. *loc. modo cit.* Pothier. *in not. ad h. l.* Majanf. *Disp.* X. §. 4. *p.* 171. Gluck. *hoc tit. p.* 424. *not.* 7.

(5) Id est, Nerva pater, De la Rue, *d. Cap.* 5. Conf. Bach. *Histor. Jur.* III. 1. *Sect.* 5. §. 14. *in not.* *Per fenestram* Raevard. *Conj.* III. 5. interpretatur *obiter, in transitu.* Sed vid. van de Water, *Obs. jur. Rom.* I. 4. in fin. add. Heinecc. *ad Brisson. de verb. sign.* in voc.

L. X.

Quaesitum est, an in veterem contractum etc.] Id est, *quasi contractum*, fcil. *tutelae.* Vid. Glosf. *h.* et Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 1. *Thes.* 4. *Lit. g. p.* 23. Facit huc Donell. *in Comm. Jur. Civ.* XV. 14. ibiq. Hilliger.

Respondit, secundum ea, quae proponerentur, obligatam esse.] Hinc Huber. *Eun. Rom. p.* 737. colligit, creditori perfonali hypothecam pro transaetione datam etiam ad prius debitum extendi. De quo cogitandum. Scaevola id non dicit in genere, fed ex circumstantiis rei gestae collegit, id actum esse: ait enim *secundum ea, quae proponerentur.* add. Schol. Bafilic. *Tom.* IV. *p.* 53. Vid. tamen Averan. *Interpr. jur.* II. 12. §. 21. (1).

(1) Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.*

TITULUS III.

QUAE RES PIGNORI, VEL HYPOTHECAE DATAE OBLIGARI NON POSSUNT.

Vid. Bachov. *de Pignorib.* II. 2. *et seqq.*

L. I.

L. I.

§. 2.

Quin commercium ejus non est,] Non, qui tantum prohibentur emere. *L.* 24. *de pignorib. et hyp.* vel possidere. *L.* 40. *de legat.* 1°. Vid. D. Goth. *in not.* et notata superius ad *d. L.* 24.

Quid ergo si praedium quis litigiosum etc.]. D. Goth. *in not.* „ *Litigiosa* res, sive immobilis, sive mobilis sit, „ pignori accipi non potest." De *immobili* nihil in Lege, et de *mobili* nominatim tantum Basil. [*Tom.* IV. *p.* 53.] Ratio differentiae, quia res *mobilis* facile potest subduci, et quamvis dominus sit, qui dedit pignori, potest tamen vinci. Vid. Bachov. *loc. mox cit.* et Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 23. *error.* 1. *num.* 11. (1). Pergit Goth. „ nisi in iis caussis etc. atque ita huic Legi „ concilianda *L.* 18. *de reivind.*" Sed ibi usucapio erat impleta, et dominium quaesitum possessori. Hic ponimus casum, quo ipse dominus, de re conventus, eam obligavit. Vid. Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 1. *Thes.* 5. *Lit. h. p.* 30. *seq.* (2).

(1) Alii aliter. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 204. *seqq.*
(2) Cum D. Goth. facit Pothier. *in not. ad h. l.*

L. III.

Paulus Lib. III. *Quaestionum.*] Haec Lex magis pertinet ad Titulum sequentem. Vid. D. Goth. *not.* 30. Vid. de hac Lege Fab. *in Cod.* VIII. 9. (1).

Non aliter in jus pignoris succedet, nisi convenerit, etc.] Cum nempe solvens non fuit creditor hypothecarius: aliter id indistincte fit. add. *L.* 3. *L. ult. Cod. de priv. fisc. L.* 1. *et* 3. *Cod. de his qui in prior. cred.* etc. *L.* 22. *Cod. de pign. et hyp.* Vid. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 87. *seqq.* (2).

Quo

Quo casu emtoris *caussa melior efficietur.*] Qui rem emit, ut ea pecunia prior creditor dimitteretur. Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.*

Sed cum hoc ageretur, ne possset vendere: *videamus, an dici possit, huc usque* (3) *transire ad eum jus prioris* (4), *ut distrahere pignus huic* (5) *liceat?*]. Non obstante pacto, nec observata *L. 4. de pign. act.*

(1) Et Gluck. *tit. qui pot. in pign. p.* 369. *seq.*
(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 81. §. 6.
(3) Taurell. *hOc usque.*
(4) Vulg. *pignoris.* Vid. Brencm. *h.*
(5) Hal. *ei.* Vid. D. Goth. *in not.* qui etiam notat pro *petere* in fin. Leg. Al. legere *habere:* de quo vid. Brencm. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. IV.

Et quasdam res hypothecae nomine dare destinavit:] Idem, si obligavit. *L.* 1. §. 1. *tit. seq. L.* 11. *pr. eod.*

Respondit, cum in potestate fuerit debitoris, etc.] Vid. *d. L.* 1. §. 1.

L. V.

Creditor, qui sciens etc. relegatur.] Add. *Nov.* 134. *Cap.* 7. (1). D. Goth. *in not.* „ Paul. *Sent.* V. 1. §. 1. „ scripsit *deportari* etc. ea res fecit, ut Cujac. *ad Paul.* „ *Sent.* V. 25. §. 8. hic legendum moneat *deportatur.*" Imo dicat tantum, sic legisse Tribonianum (2).

(1) Et Gluck. *hoc tit. p.* 203. *seq.*
(2) Ita *in not. ad priorem Paul. locum*; sed *in not. ad alterum locum Paul.* pro *relegatur* legendum censet *deportatur.* Gluck. *d. loc.* poenam *deportationis* putat dein in mitiorem, scil. *relegationis*, esse mutatam.

TITULUS IV.

QUI POTIORES IN PIGNORE, VEL HYPOTHECA HABEANTUR, ET DE HIS, QUI IN PRIORUM CREDITORUM LOCUM SUCCEDUNT.

In priorum creditorum locum] Et privilegium. Vid. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 89.

L. I.

Qui dotem pro muliere etc.] Vid. de hac Lege Merend. *Contr. Jur.* VI. 35.

Sed dies contractae obligationis:] Vid. Averan. *Interp. jur.* II. 12. §. 9. *seqq.*

Nec probe (1) *dici*, etc.] D. Goth. *not.* 10. „Imo, „probe dici potest, etc." Sed vid. seq. *not.* 12.

(1) Apud Hal. *probe* abest, et post *dici* Hal. et Vulg. addunt: *potest.* Vid. Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 3. legit: *nec probo, dici in potestate ejus esse.* etc. add. de hoc loco, et seq. §. 1. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 2 et 3.

L. II.

Eo potior est, cui postea praedium etc.] Add. Huber. *Eun. Rom. p.* 738. (1). Secus tamen volunt, si rem certam debitoris elegerit, petendo exsequtionem. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 23. *Def.* 30. Sed vid. Mev. *Decis. Part.* VII. *Dec.* 183.

Quod si ea conventio prioris fuit, ut ita demum cetera bona etc.] Sic et Basil. [*Tom.* IV. *p.* 58.] D. Goth. *in not.* „Ant. Faber, *Conj.* VI. 16. legendum putat *cer-*

„ *ta.*" (2). Male. Vid. Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 24. *Thes.* 6. *Lit. e. p.* 590. *seq.*

Si pecunia de his, quae generaliter *accepit*, etc.] Sic et Basil. D. Goth. *in not.* „ Cujacius tamen legit *specia-* „ *liter*, *Obs.* XI. 32." Probante Ant. Matth. *de Auctio-nib.* I. 19. *num.* 78. quem vide, et omnino Sande, *Decis.* III. 12. *Def.* 26. qui plures citat, et sic Huber. *Eun. Rom. p.* 739. add. Bachov. *ad Treutl. d. loc. p.* 591. (3).

(1) Add. Otto, *in Papin. p.* 290.
(2) *Certa* in contextum recepit Pothier., qui tamen fallitur, putans, etiam Basilic. ita habere. Praeter citatos etiam de hoc loco egerunt Voorda, *Interpr.* II. 15. I. T. Wordenhoff. *de Concursu et Collis. hyp. general. et special.* §. 8. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 710. *seqq.* Gluck. *tit. de pign. et hyp. p.* 239. *seqq.* qui etiam alios laudat.
(3) Et Otto, *d. loc. p.* 291.

L. III.

Creditor acceptis pignoribus etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Papin. Resp. in expl. h. l.* qui melius, quam Gothofredus, hanc Legem explicuit (1).

Novatione postea facta] Non idem in *delegatione.* Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 19. *et* 24.

Pignora prioribus (2) *addidit:*] Forte de novo etiam datis pecuniis. Vid. Cujac. *d. loc.*

Tanquam in suum locum succedenti.] In id, quod jam primum debebatur. Vid. Matth. *de Auctionib.* I. 21. *num.* 24. et *L.* 12. §. 5. *h. t.*

(1) Speciem Legis proponit quoque Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Vulg. *pignoribus.* Vid. Brencm. *h.* Similis confusio in *L.* 3. *tit. praec.*

§. 1.

§. 1.

Priusquam ei possessio traderetur, id pignori dedit:] Id est, obligavit nuda conventione. Vid. Cujac. *loc. modo cit.* (1).

Prioris caussam esse potiorem etc.] Vid. *L.* 12. §. *ult. h. t.*

Si non creditor secundus pretium ei, qui negotium gesserat, solvisset:] Vid. *L.* 7. *Cod. h. t.*

(1) Add. Gluck. *hos tit. p.* 356. *seq.* Praecedit in Lege: *cui negotium fuerat gestum.* Hal. et Vulg. *cujus negotium* etc. Sed vid. Marckart. *Interpr. rec. lect.* I. 9. *p.* 59.

§. 2.

Ex divisione quaesitae partis partem dimidiam *alter distraheret.*] Quae non erat obligata primo creditori, sed tenebantur utriusque partis pars dimidia pro indiviso: ergo illam partem obligavit fratri, quam ab illo accepit, uti contra alterius partis pars dimidia creditori tenebatur. *L.* 7. §. *ult. quib. mod. pign. vel hyp. solv.* (1).

Pignus intelligi contractum etc.] Id est, pignus praesumitur ex permissione vendendi. Fab. *in Cod.* VIII. 7. *Def.* 7. Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Postquam de actione hyp.* etc.

Quam ultra partem suam etc.] In illa dimidia parte.

(1) Speciem Legis proponit quoque Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. et Jens. *in Strictur. ad Pand. p* 143. *seq.* et Gluck. *tit. quae res pignori etc. p.* 220. *seq.*

L. IV.

Rem aliam priori creditori vendiderat,] An, *vendiderit?* (1).

(1) Sic Hal. Vid. Brencm. *h.* qui id recipiendum censet.

L. V.

Veluti si navis fuit obligata,] Scil. expresse. Vid. Sande, *Decis.* III. 12. *Def.* 5. *seqq.* (1). D. Goth. *in not.* „ Navis aedificatori *privilegium* datur etc." Aliud hoc ab hypotheca, et privilegio inter creditores hypothecarios.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 76. §. 8. et Pothier. *in not. ad h. l.* An is, qui credidit in navem reficiendam pignus tacitum habeat, late disquirit Gluck. *tit. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr. p.* 39. *seqq.* citatis in utramque partem auctoribus. Sequitur in Lege: *et ad armandam eam rem.* Apud Hal. et Vulg. omnes *rem* abest, etiam Flor. haec vox subantique uncis inclusa. Sed vid. Brencm. et Duk. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et auctores ibi laud.

L. VI.

Hujus enim pecunia salvam fecit totius pignoris caussam:] Multo magis id fiet, si quis impensa sua dederit pignori caussam. Exemplum est apud Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 7. (1).

(1) Sequitur in §. 1. *Item si quis in merces* sibi *obligatas crediderit.* Apud Hal. *sibi* abest. Sed Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 4. legit *tibi*, et in seqq. pro *licet posterior sit*, *licet te posterior* etc. nec non pro *naulum potentius est*, *naulum potentius jus* etc. ope geminationis.

L. VII.

Idemque est, si ex nummis pupilli fuerit res comparata.] Vid. *L.* 3. *pr. de reb. eor. qui sub. tut. vel cur. sunt.* etc. et Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 28. *Def.* 109. (1).

(1) Latius Gluck. *tit. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr. p.* 47. *seqq.*

§. 1.

§. 1.

Putat Marcellus, concurrere *utrumque creditorem et* (1) *in pignore.*] Add. Bachov. *de Pignorib.* IV. 6. Alii aliter (2). D. Goth. *in not.* „Imo, non concurrunt. „*L.* 2. *h. t.* Non concurrunt, si diversis temporibus „res fuerint eis obligatae, etc. et ita rejecta secunda opi„nione Accursii, tenet Bartol. etc." At hanc solutionem improbat Salicet. *h.* et alioqui res foret certa. Nec tamen etiam satisfacit secunda solutio Accursii, nec etiam Bachovii opinio, quae pugnare videtur cum *d. L.* 2. *h. t.* et *L.* 3. §. 1. et *L. ult. eod.* Videndum ergo, an Accursii prima solutio non possit ferri, et dubitandi ratio desumi ex diversitate pignorum, vel quod nummis primi res forte est emta (3).

Quippe cum res ex nummis pigneratis emta, non (4) *sit pignorata* etc.] Et contra nummi, ex re pignerata redacti, non succedunt in locum rei. *L.* 12. §. 5. *h. t.* Vid. tamen exceptionem apud Sand. *Decis.* III. 12. *Def.* 28.

Quod pecunia pignerata erat.] Dum fuit penes debitorem. Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 24. *Thes.* 6. *Lit. f. p.* 597. Vide tamen, an non etiam, si exstat alibi in eadem specie.

(1) Apud Hal. et Vulg. *et* abest. Vid. Geb. *h.*
(2) Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 231. *not.* 18.
(3) Conf. Pothier. *in not. ad h. l.*
(4) Hal. *nunc sit*, addit tamen in margine: *aliqs, non.* Vid. Geb. *h.*

L. IX.

Licet enim eo tempore homo pignori datus esset, quo nondum quicquam etc.] Facit huc *L.* 12. §. 2. *h. t.* (1).

(1) Incipit Lex: *qui balneum ex Kalendis* proximis etc.

Id est, *Juliis.* Ant. Augustin. *Emend.* IV. 14. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1547. add. D. Goth. *in not.*

§. 1.

Amplius etiam, etc.] Hic enim major dubitandi ratio; nec enim hic est debitum, cum id sit, quando quis in diem debet.

Si modo non ea conditio sit, quae invito debitore impleri non possit.] Quo refertur et illa, *nisi intra triennium solvam*, Vid. omnino Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 1. Id quoque habet locum in hypothecis tacitis, ut pro legatis. Vid. Merend. *Contr. jur.* IX. 49.

§. 2.

Sed et si heres etc.] Et hic extensio: nam Legatarius hic nondum est debitor, etsi is sit creditor conditionalis. Vid. Cujac. *Tractat.* VIII. *ad African. in expl. h. l.*

De pignore rei suae convenisset,] Occasione cautionis de Legato conditionali. Averan. *Interpr. jur.* II. 12. *num.* 13. *et* 14. (1).

(1) Add. Idem, *ibid.* III. 9. *num.* 13. *seq.*

§. 3.

Titia praedium alienum etc.] Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 740. *seq.* contra Autumnum, et Groenewegium. Fr. Mars. Gordon. *Praetermiss. Cap. ult.* [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 889.] putat pugnare cum *L.* 7. §. *ult. h. t.* Frustra. Vid. et Suerin. *Repet. Lection. Cap.* 31. [in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 49.] (1).

Haec tamen ita, si bona fide etc.] Triboniano adscribit Ant. Merend. *Contr. jur.* IX. 39.

(1) Add. Gluck. *tit. de pign. et hyp. p.* 201. *seq.*

L. X.

Et pignus in caussa iudicati etc. *captum est,*] Idque rite. Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 2.

Privilegiis temporis fore potiorem (1) *heredem ejus, in cujus persona* etc.] Vid. Maynard. *Decis. Tholos.* II. *Dec.* 64. et Os. Aurel. *Dispunct.* 48. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 800. *d.*] D. Goth. *in not.* „ Hanc sententiam Forner. „ *Select.* II 7. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 53.] huic „ Legi attribuit etc. " Probante Fabro, *de Errorib. Pragm. Dec.* 56. *error.* 8. Sed minus bene ipsam referente. Pergit Goth. „ Sed Cujac. *Obs.* IX. 37. ait, etc." Probante Fabro, *in Cod.* VIII. 12. *Def.* 1. *not.* 2. Quid, si agatur inter creditores ratione pignoris Praetorii et Judicialis? Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 21.

(1) Locum hunc in Basilic. *Tom.* IV. *p.* 60. perperam *negative* a Fabrot. versum esse, monet Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 4. Vid. et de hac Lege Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 145.

L. XI.

Poterat enim, etc. *non accipere ab eo pecuniam.*] Vid. *L.* 1. §. 1. *h. t.* ibiq. Goth. Hic verbum *posse* debet accipi *honeste.* Vid. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 71.

§. 1.

Cum enim semel conditio exstitit, perinde habetur, ac si illo tempore, etc.] Modo non fuerit in potestate debitoris. *L.* 9. §. 1. *h. t.* add. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 67. D. Goth. *in not.* „ Conditio existens retrotrahitur ad tempus contractus. " Etiam in praejudicium tertii. Vid. Matth. *d. loc.* II. 4. *num.* 30. (1).

(1) Ad seq. §. 2. vid. Gluck. *tit. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr. p.* 420. *seq.*

§. 3.

Et in fructibus? si convenit, etc.] Lege: *et in fructibus*, *si* etc. (1).

Vel jus utendi fruendi conventionis *tempore fuerit debitoris.*]; Vid. *L.* 1. §. 2. *h. t.*

(1) Ita hic locus interpungitur in edit. Pand. Taurell., et aliis etiam editt.

§. 4.

Si paratus est posterior creditor etc.] D. Goth. *in not.* „Subintellige: *possidens pignus.*" Rectius, *hypothecarius.*

Et dicimus, priori creditori inutilem esse actionem, cum etc.] Facit huc *L.* 12. *in fin. quib. mod. pign. vel hyp. solv.*

L. XII.

Hic in modum supra relatum replicabit.] D. Goth. *in not.* „Subintellige: *de* proprietate *suae obligationis.*" Lege: *prioritate.*

§. 2.

Unde si in diem de hypotheca convenit,] Primus scil.

§. 4.

Secundus potior erit;] Id liquidum. Sed, an non iterum post secundum admittendus sit, non decidit JCtus, sed deciditur *L.* 12 *quib. mod. pign. vel hyp. solv.* Bachov. *de Pignorib.* V. 8. Imo deciditur mox clare. add. Huber. *Eun. Rom. ad d. L.* 12. *p.* 750. *seq.* (1).

Pecunia autem soluta *secundo*, etc.] A debitore.

An rursus teneatur tibi,] Scil. pignus.

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 9. Latius hac de re egit Gluck. *tit. quib. mod. pign. vel hyp. solv.*

solv. p. 429. *seqq.* qui etiam alios laudavit. add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XVIII. §. 5. qui pro *an ut ordo servetur*, in fin. §., legit: *an ut ordo versetur.*

§. 5.

Papinianus Lib. XI. *respondit* (1).] Vid. *L.* 3. *h. t.*
Postea novatione facta.] Inde ratio dubitandi.
Sed; si secundus non offerat pecuniam, posse priorem vendere, etc.] Habuit enim jus vendendi, et ergo emtor securus est; sed tenetur creditori secundo, si quid ultra prius debitum acceperit. Vid. Sande, *Decis.* III. 12. *Def.* 27. Sed qua actione? Non dicit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec* 61. *error.* 10. et *Dec.* 62. *error.* 1. Sed *error.* 4. intelligit *pigneratitiam*, per *L.* 32. *de neg. gest.* add. *Error.* 5. 6. 7. 8.

(1) Hal. *responsorum scribit.* Vulgo hic incipit *L. si prior.* teste Contio. Vid. Brencm. *h.* add. Leunclav. *Notator.* II. 43. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1514.

§. 6.

Non enim negotium alterius gessit, sed magis suum.] Vid. Noodt. *de Foen. et usur.* II. 11. (1).

(1) Et *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Huc usque priori* etc.

§. 8.

Sed (1) *tamen et hic tertius creditor secundo praeferendus est.*] Vid. Fab. *in Cod.* VIII. 9. *Def.* 3. (2).

(1) In praecedentibus verbis: *ut idem praedium ei pignori hypothecaeve sit*, vitiose versum e Graeco esse *ei* pro *sibi*, notat Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 146. Sed vid. notata superius ad *L.* 6. *pr. de inoffic. testam. not.* 6.

(2) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 371. *seq.* quem etiam vid. *ibid. p.* 374. de seq. §. 9.

§. 10.

Nam et (1) in pignore placet; si prior convenerit de pignore, licet posteriori res tradatur, adhuc potiorem esse priorem.] Aliud in venditione. *L.* 15. *Cod. de reivind.* Sed hic prior jam habet jus in re. Vid. Wisfenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 3. et auctores ibi citatos. add. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 28. *Def.* 112.

L. XIV.

Quamvis si a diversis non dominis pignus accipiamus, possessor melior sit.] Idem hic fervatur, quod in *Publiciana:* Vid. *L.* 9. §. 4. *de Publ. in rem act.* et Bachov. *de Pignorib.* IV. 4. *num.* 4. (1). Pro *possessor* legit *possessio* Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 86. *error.* 9. qui ab hac sententia Pauli recedit, improbante utrumque Bachovio, *ibid.* et recte.

(1) Conf. Gluck. *tit. de pign. et hyp. p.* 387. *not.* 28.

L. XV.

Si non solvatur ei, solarium.] *Merces soli, L.* 17. *de pign. act.* (1).

(1) Ad quam vid. notata.

L. XVI.

Cum Eutychiana de jure suo doceret, etc.] Lege: *non doceret,* cum Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.* (1).

Qui primam creditricem] *Conditione expulerat,* addunt alii, uti Leonin. *Emend.* I. 5. ex Vulg. (2). Sed eis non opus. — D. Goth. *in not.* „ Superaverat scil. hinc „ sumitur ratio etc." Quae tamen a Paulo non adducitur, et falsa est. Vid. Cujac. *d. loc.*

Pla-

Plane cum tertius creditor primum de sua pecunia dimisit, etc.] Vel res illi obligata in solutum data est. Vid. Mev. *Decis. Part.* VI. *Dec.* 360.

Secundus creditor tertium *obtinuerit*,] Pro *contra tertium* (3). Sic *L.* 27. §. *ult. de Legat.* 3°. Nec recte inde recedit Leonin. *d. loc.*

Sed sine praejudicio prioris sententiae etc.] De casibus talibus Huber, *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 31. *et seq.*

(1) Probante Pothier. *in not. ad h. l.* add. de hac Lege Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 146. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 363. *seq.* et *p.* 377. *seqq.*
(2) Vulg. *creditricem expulerat.* Hal. *primam conditione expulerat.* Vid. Brencm. *h.* qui addit, etiam Flor. τὸ *expulerat* suppletum esse.
(3) Vulg. *a tertio.* Vid. Brencm. *h.*

L. XVII.

Eum qui a debitore suo etc.] *Suo* est in Flor. (1).

Quatenus ad priorem creditorem ex pretio pecunia (2) *pervenit*,] Vid. Fab. *in Cod.* VIII. 9. *Def.* 3. et maxime, *Def.* 7. qui vult id tantum fieri retentione. add. Bachov. *adv. Fab. de Errorib. Pragm. Dec.* 100. *error.* 9. *num.* 8. ubi de hac Lege (3).

(1) Sed apud Hal. abest, Praeterea apud Hal. et Vulg. abest *eum*, et pro *tuendum* Vulg. *tuendus est.* Vid. Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Vulg. *pecuniae.*
(3) De qua vid. et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XVIII.

Quaero, an Titius non tantum sortis, et earum usurarum *nomine*, etc.] Vid. *L.* 20. *h. t. L.* 2. *et* 3. *tit. seq.*

Respondit, Lucium Titium in omne, quod ei debetur, potiorem esse.] De *usuris* vid. *Not. ad Loen. Decis. Cas.* 24. add. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 28. *Def.*

Def. 160. *et seq.* Gorif. *ad Conf. Velav. Tit.* XIV. *Art.* 21. *gl.* 2. Coren. *Obf.* 18. Maynard. *Dec. Thol.* II. 32. *seq.* De *expensis litis*, Fab. *in Cod.* VII. 18. *Def.* 3. et VIII. 18. *Def.* 2. et VIII. 20. *Def.* 31. et de iis, quae factae funt in litem περὶ πρωτοπραξίας, Idem, *ibid.* VIII. 17. *Def.* 15. et 30. et *de eo quod interest*, Matth. *de Auctionib.* l. 21. *num.* 12. et de *poena*, *ibid. num.* 15. ubi et de *impensis litis*, *num.* 17.

L. XIX.

Creditor, cum posset heredes convenire idoneos, ad fundum venit:] D. Goth. *in not.* „ Atqui debitorem discuti „ prius oportuit." Id hodie oportet; fed non oportuit tempore Scaevolae. Pergit Goth. „ Quin etiam vero domino non potest fieri cessio pignoris." Nec de ea quaeritur; fed de cessione nominis, id est, actionis perfonalis. Tota haec nota Goth. nihili est.

Quaero, an, si ei justus *posfessor offerat*, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo et qualiscunque. *L.* 12. *in fin. quib.* „ *mod. pign. vel hyp. folv.*" Lex illa nihil agit de cesfione nominis; fed tantum de removendo creditore a pignoris perfecutione (1). Injustus fane legum auxilio indignus videtur. *L.* 37. *in fin. de minor. L.* 38. §. *ult. de adm. et per. tut.* Vid. Sande, *de Action. cesfion. Cap.* 6. *num.* 61. 63. 64. qui *ibid. num.* 69. ne quidem chirographario injuste posfidenti id concedit, nisi forte quandoque ex aequitate, *ibid. num.* 70. add Cujac. *Obf.* XI. 35. Fab. *in Cod.* VIII. 9. *Def.* 3. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 93.

Compellendus sit jus nominis cedere?] Quod et post folutionem fieri posfe volunt. Vid. Fab. *in Cod.* VIII. 20. *Def.* 17.

(1) Vid. tamen praeter Voetium, *ad h. t. Pand.* §. 5. etiam

etiam Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *tit. de pign. et hyp. p.* 344. *seq.*

L. XX.

Quaerebatur, si post primum contractum etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 21. *error.* 10. et Ant. Merend. *Contr. jur.* IX. 44. (1).

Dixi, consequens esse, ut Sejus potior sit etc.] Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 8.

Usurarumque ejus,] Vid. *L.* 18. *h. t.*

(1) Pro *hyperocham*, et *hyperocha* Hal. habet *hypothecam*, et *hypotheca*. Vid. Corp. Jur. Geb. et Spang. Male. Vid. D. Goth. *in not.* et Fab. *loc. laud.*

L. XXI.

Titius Sejae ob summam, etc.] Vid. Merend. *Controv. jur.* VI. 38. caute (1).

Respondit, nihil proponi, cur non sit praeferenda.] D. Goth. *in not.* „ Imo non est praeferenda in postea acqui- „ sitis, *L.* 28. *de jur. fisc.*" Cujus decisio magis sequenda, quippe Imperatoria Constitutione confirmata. Conciliationes omnes discutit, et convellit Ant. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 81. *seqq.* (2). Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 24. *Thes.* 7. *Lit. a. p.* 598. *seqq.* putat, pupillum habere pignus tacitum et privilegium, et inde hanc esse praelationem: quod non placet.

(1) Vid. et de hac Lege Gluck. *tit. de pign. et hyp. p.* 215. *seqq.* et *hoc tit. p.* 235. *seqq.*

(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 81. §. 3. Aliter Noodt. *ad Lib.* XX. *Pand.* vs. *Nunc videndum* etc. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 11. ait, de *d. L.* 28. vero intellectu, et conciliatione cum hac Lege, videndum esse Jan. a Costa, *ad Decret.* III. 21. et in primis Cujac. *Obs.* X. 22. quem etiam sequitur Pothier. *in not. ad d. L.* 28. in *Pand.*

Jus-

Justin. tit. qui pot. in pign. num. ult. Praeter Forner. a Goth. cit. *Select.* II. 24. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 74. etiam de his Legibus egerunt Lud. Vital. *Lect. Variar.* II. 20. *num.* 4. in eod. Thes. *Tom.* II. *p.* 685. Fopp. ab Aezema, *Diss. jur. Civ.* I. 4. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 807. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 6. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 16. Voet. *ad eund. tit.* §. 24. Zach. Huber. *de Casib. enucleat. Quaest.* 19. Otto, *in Papinian. p.* 325. *seqq.* Jo. Wolbers, *Obs. Cap.* 3. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 147. *seq.* — In seq. §. 1. pro *numeravit* Leuncl. Notat. II. 43. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1514. Graecos secutus, legere mavult *mutuavit.* Ita habet quoque Trevis. Pal. 11. *num equavit.* Sed *numeravit* pleraque MSS. et omnes editt. quas vidit Brencm. Vid. ejus notam *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

TITULUS V.

DE DISTRACTIONE PIGNORUM, ET HYPOTHECARUM.

L. I.

Creditor, qui praedia etc.] Vid. Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 62. *error.* 1. *et seqq.*

Sed ob eam rem in personam actio contra eum creditori, qui pignora sua requirit, non competit:] Ne quidem, si posteriori bona pro debito addicta sunt, ad eorum pretium. Vid. Fab. *in Cod. h. t. Def.* 33.

Sequitur, ut secundus creditor possessores interpellare debeat.] Vid. Herbaj. *Rer. quotid. Cap.* 6. Exceptio *L. ult. Cod. de jur. delib.* de qua *ibid.* add. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 27. — Quod quia incommodum, et res tandem rediret per circuitum fere eodem, in pecuniam ex venditione redactam priori aliquando actio est concessa. Neostad. *Dec. Cur. Holl. Dec.* 16. *p.* 51.

L. II.

Cum usuris medii temporis,] Vid. *L.* 18. *tit. praec.*

L. III.

Secundo creditori non superesse jus offerendae pecuniae,] Hic enim emtor rem emit animo dominii in perpetuum adquirendi. Matth. *de Auctionib.* I. 19. *num.* 95.

§. 1.

Si tamen debitor, etc.] Idem in pignore per Judicem vendito. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 1. *error.* 5.

Et usurae medii temporis:] Vid. *L.* 18. *tit. praec.*

L. IV.

Convenisse videtur, ne prius etc.] Vid. *L.* 5. §. 1. *tit. seq.*

L. V. (1).

(1) *Ob pecuniam solutam et creditam,* id est, tam ob pecuniam, quam ad dimittendum priorem creditorem solvit, quam ob illam, cujus ipse creditor est. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Recte eis offertur, quamvis emtionis titulo ea tenuerunt (1).] Facit huc *L.* 7. §. 12. *Comm. divid.* (2). D. Goth. *in not.* „Imo emtoris loco non substituuntur „*L.* 59. *de fidejussor.*" Id est, non sunt instar emtorum, juxta *L.* 3. *h. t.* etsi tali titulo acceperint: id enim non est actum. add. *L. seq.*

(1) Etiam alibi post *quamvis* apud Nostros Indicativus sequitur. Vid. notata superius ad *L.* 35. *de cond. indeb.*

(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 1.

L. VI.

L. VI.

Cum posterior creditor etc.] Aliud in emtore extraneo. *L.* 3. *h. t.* (1).

Et ideo offerri ei a debitore potest.] Vid. Sande, *Decis.* III. 12. *Def.* 18.

(1) Add. Schulting. *loc. modo laud.*

L. VII.

Sed quod Julianus scribit in pignore, idem et circa hypothecam *est.*] Postquam avocata, et sic alienata est.

§. 1.

Intra illud tempus pecunia soluta recipit hypothecam:] Qua actione? Vid. *L.* 13. *de pign. act.* Ceterum, in hoc §. Triboniani manum agnosco cum Bachov. *de Pignorib.* III. 27. *in fin.* Vid. et Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 25. *error.* 6.

§. 2.

Quaeritur, si pactum sit a creditore, ne liceat debitori hypothecam vendere, etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 87. *error.* 1. *et* 2. et adv. eum Bachov. *Pactum sit a debitore, ne liceat creditori* etc. legit Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. de action.* (1). Basil. nihil mutant. Fab. *d. loc. error.* 2. *in fin.* et *error.* 3. pro *debitori* legit *debitoris:* non recte. Bachovius dubitat, an non sint haec a Triboniano, respiciente *L. ult. Cod. de reb. al. non alien.* et Fab. *d. loc. error.* 4. etiam Triboniani manum agnoscit, alia ratione.

Et certum est, nullam esse venditionem, etc.] D. Goth. *in not.* „ Ita quoque Hal. Alii tamen legunt: *nullam esse* „ *conventionem*, male." Vid. Augustin. *Emendat.* IV. 17. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1554.] (2). Vid. de hoc lo-

loco omnino Jac. Gothofred. *Animadv. Cap.* 14. [in eod. Thes. *Tom.* III. *p.* 301. *seqq.*] (3). add. Huber. *Eun. Rom. p.* 742. *seqq.* qui nimius est in adducendis et refellendis contra hanc Legem argumentis. Jac. Gothofredus, simplicius. Vid. et Bachov. *adv. Fab. d. Dec.* 87. *error.* 1. Alii putant, illam non valere ratione creditoris paciscentis, sed quidem ratione aliorum. Sande, *de Prohib. rer. alien. Part.* IV. *Cap.* 2. *num.* 10. Vid. et Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 23. *Def.* 34. et Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 6. *error.* 4. *num.* 4. qui hunc §. Triboniano adscribit, *ibid. Dec.* 24. *error.* 2. *num.* 5.

(1) Improbante H. Canneglet. *Obs. jur. Rom.* II. 7. *p.* 172.
(2) Add. Io. Stek. *Vind. Leg. anticrit. Cap.* 14. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 524. et Marckart. *Interpr. rec. lect. Part.* I. *Cap.* 15.
(3) Et Gluck. *tit. de contr. emt. p.* 57. *seqq.* ubi late de hac Lege egit.

L. VIII.

Modestinus Lib. IV. *Regularum.*] Junge *L.* 40. *de usur.* *Creditoris arbitrio permittitur*, etc.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 32. *Def.* 8.

L. IX.

Putavi, si nulla culpa imputari creditori possit,] Hanc sufficere volunt, cum sine pactione pignus est venditum; si cum ea, etiam periculum praestandum, ex *L. pen. de pign. act.* et *L.* 24. §. 2. *eod.* Ita Huber. *Eun. Rom. ad d. L.* 24. §. 2. *p.* 548.

L. X.

Tamen non esse audiendum creditorem, etc.] Facit huc *L.* 1. *Cod. cred. evict. pign. non deb.*

L. XI.

Nomina quoque communium debitorum separatim singulis in solidum adsignavit.] Vid. *L.* 3. *fam. ercisc.* (1).

(1) Verba sequentia: *pro solido pignus vendere quisque potest*, versum continere, monet Scip. Gentil. *Parerg.* II. 31. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1351. add. notata superius ad *L.* 28. §. 3. *de judic.* et *L.* 44. *de reivind.*

L. XII.

Rescriptum est ab Imperatore (1) etc. *creditorem a debitore* pignus *emere posse:*] Vid. *L.* 44. *de solution.* et *L.* 7. §. 6. *de donat. int. vir. et uxor.* Aliud in *fiducia* olim. Paul. *in Sent.* II. 13. §. 3. (2). Jac. Gothofred. *ad L. unic. Cod. Theod. de commissor. rescind.* [*Tom.* I. *p.* 292.]

(1) Severo, non Caracalla. Vid. Otto, *in Papinian. p.* 278. *seq.* et *p.* 492. *seq.* et Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Ubi vid. Schulting. *not.* 14. add. Otto, *d. loc. p.* 492. *seq.*

§. 1.

Post evictionem, ipsi (1) *debitor utili actione tenetur,*] Vid. *L.* 74. §. 1. *D.* et *L.* 13. *Cod. de eviction.*

Nam et si majores fructus etc.] Id est, *duplos*, ex XII. Tabb., ut *L.* 6. §. *ult. mandat. L.* 9. §. 6. *ad exhib.* add. Cujac. *Obs.* V. 21. et sic locum accipit Jan. a Costa, *ad* §. 1. *in fin. Instit. de action.* et Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *Cod. Theod. de fructib. et lit. expens.* [*Tom.* I. *p.* 440.] quos vide (2). Juxta quae ab his differunt *fructus ampliores quam oportuit* in *L.* 8. §. 1. *de neg. gest.*

Quia apparuit non esse liberatum.] D. Goth. *in not.* „In perpetuum, sed ad tempus." Imo nullo modo; sed res tantum incerta fuit.

(1)

(1) Hal. *ipse.* De verbis: *quali quali obligatione*, quae in Lege praecedunt, vid. Averan. *Interpr. jur.* IV. 22. §. 15. add. Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Vid. et van de Water, *Obs. jur. Rom.* II. 4.

L. XIV.

Pro solvendo] Sic Flor. (1). Sed lege: *pro solido*, ut in *L.* 11. *eod.* ubi idem Responsum: et ita citat Augustin. *Emend.* I. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. p. 1453.] (2) ubi notat, Haloandrum omisisse hanc Legem, exstantem quippe in *d. L.* 11. Abest quoque a Basil. Verba *sibi addicto*, et *sub eo nomine obligatum*, spuria esse, putat Pard. Pratej. *Jurispr. Med.* I. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 517.].

(1) Vid. Geb. *h.*
(2) Etiam Taurell. *pro solido* edidit.

TITULUS VI.

QUIBUS MODIS PIGNUS, VEL HYPOTHECA SOLVITUR.

Vid. D. Goth. *not.* 4.

L. I.

Utilem Servianam] Vid. *L.* 1. §. 2. *de pign. et hyp.*

Dari sibi non recte desiderabit:] Add. *L.* 3. *quae res pign. vel hyp.* etc.

§. 1.

Donationem quibusdam modis inutilem esse etc.] Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* I. 21. [*Oper. Tom.* IV. *p.* 72. *seq.*] casum ponit ex *L. cincia.* Idem fore, si in-

ter conjuges id factum sit. Quod valet pignoris remissio hoc casu, certum per *L.* 18. *quae in fraud. cred.* (1). Cujac. *ad Libb. Papin. Resp. in expl. h. l.* casum ponit ex *L.* 15. *de donation.*

Cujus pignoris (2) *solutum esse pactum prima voluntate donationis constabat*,] Aliud *L.* 5. *Cod. de remiss. pign.* ubi creditor vel noluit, vel non potuit, v. c. ob aetatem minorem, pignus remittere. Bachov. *de Pignorib.* V. 5. tricatur. Vid. et Cujac. *ad L.* 17. *de pactis* (3).

(1) Add. D. Goth. *in not.* Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *hoc tit. p.* 414. Aliter Amaya, *Obs.* II. 14. *num.* 19. *seq.*

(2) Hal. ita habet: *esse constaret: frustra fiscum, qui in locum venditoris successerat, petere praedium jure pignoris apparuit, cujus solutum esse pactum* etc. Vid. Geb. *h.* et pro *donationis* Hal. et Vulg. habent: *donatoris.* Vid. Brencm. *ibid.*

(3) Add. Scip. Gentil. *loc. cit. p.* 74. et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 33.

L. III.

Quamquam ubi sic res distracta est, nisi emtori displicuisset, etc.] Sic *L.* 6. *de rescind. vend.* Vid. ad hanc Legem Vinn. *Sel. Quaest.* II. 5.

L. IV.

Et magis est, ne desinat:] Vid. *L.* 21. §. 1. *de Aedil. edict.*

§. 1.

Nam solent multi salva causa pignoris sui *consentire.*] Quo casu volunt, non obstaturam creditori exceptionem ordinis. Vid. Fab. *in Cod.* VIII. 6. *Def.* 25.

Idem erit probandum. §. 2. *Belle quaeritur*, etc.] D. Goth.

Goth. *in not.* „ *probandum eum velle. Quaeritur*, etc. „ Hal." Sic. Auguſtin. *Emend.* I. 9. [in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1458.] (1).

(1) Qui primus hunc locum reſtituit. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Dicendum est, pignus valere.] Add. *L.* 8. §. 6. *et* 11. et *L.* 11. *h. t.* ubi ratio.

L. V.

Solvitur hypotheca, etc.] Vid. ad hanc Legem Bachov. *de Pignorib.* V. 6. et Sande, *Deciſ.* III. 12. *Def.* 21.

Et quid ſi hoc actum ſit, cum forte alius hypothecam posſidebit?] Verſiculus hic melius poſitus esſet post: *aut paciscatur creditor, ne pecuniam petat.* Noodt. *de Pactis*, *Cap.* 13. (1). ubi late de hac Lege. Et verba: *cum forte alius hypothecam posſidebit*, Glosſatori adſcribit Idem, *Probab.* II. 8. (2) ſunt tamen in Baſil. Et pro: *eadem et in hoc caſu posſunt dici, ut et* etc. legit: *eâdem, et in hoc caſu dici potest, ut et* etc. *d. loc.*

Ab hypotheca discedatur.] An exceptione hoc caſu opus? Sic volunt multi. Mentio ejus *L.* 8. §. 2. *h. t.* Facit huc *L.* 59. *ad SCtum Trebell.* Vid. tamen *Obſ. Miscellan. Vol.* III. *p.* 279. *ſeqq.* (3).

(1) Probante Voorda, *Elector. Cap.* 6. *p.* 76. et Auctore Anonymo, *in Obſ. Miscellan. d. Vol.* III. *p.* 290. Huc verba: *et quid ſi hoc actum ſit*, etiam refert Jenſ. *in Strict. ad Pand. p.* 149. Sed emendationem Noodtii: *eâdem, et in hoc caſu dici potest*, rejicit.

(2) Et, IV. 10. et dubitanter, *de Pact. d. Cap.* 13. Vid. de hac et ſequente emendatione Noodtii, *Obſ. Miscellan. d. loc. p.* 287. *ſeqq.* Wieling. *in Lection. Jur. Civ.* I. 14. J. C. van Wachendorff. *Diſſ.* III.

de Pact. nudis, p. 550. *seqq.* Nihil quoque mutat Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 8.

(3) Ubi de hac quaestione late agitur, et plures in utramque partem citantur. add. Voet. *ad Tit. Pand. de pact. num.* 3. Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 3. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 8.

§. 1.

Intelligitur de hypotheca quoque idem pactus esse.] Vid. *L.* 4. *tit. praec.*

L. VI.

Sed et si tempore finitum pignus est, etc.] Bachov. *de Pignorib.* V. 3. accipit de casu, quo res ad tempus obligata est, et ita Gloss. (1).

(1) Vid. et Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 9. et Gluck. *hoc tit. p.* 441. *De praescriptione longi temporis* alii. Vid. v. gr. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 37.

§. 1.

Qui paratus est solvere, merito pignus videtur liberasse.] Vid. *L.* 9. §. *ult. de pign. act.*

Ergo satisfecisse prodest:] Vid. *L.* 14. *h. t.*

At qui non admittit satisfactionem, sed solutionem desiderat, culpandus non est.] Vid. *L.* 10. *de pign. act.*

L. VII. (1).

(1) *Si consensit venditioni creditor* etc.] Vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 9. Pro *aestimayerit* Hal. habet: *existimaverit.* Vid. de harum vocum confusione notata superius ad *L.* 10. *de stat. hom.* — Sequentem §. 1. intelligendum esse de procuratore donationis caussa pignus remittente, monet Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

Sed si cum debitoris procuratore convenit, ne sit res ob-

ligata,] Imo, *ut liceat rem vendere*, ut est in praecedentibus. Unde haec expungit Noodt. *Probab.* IV. 11. et *de Pactis*, *Cap.* 13. *in fin.* (1).

Id debitori per doli exceptionem prodesse.] Vid. *L.* 10. §. *ult.* et *L.* 11. *de pact.*

Cum autem cum servo ejus convenerit, per ipsam *pacti conventi exceptionem* debet.] *Per ipsum — habet*, legit Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 24. *num.* 4. quod non probo. *Debet* scil. *prodesse.* (2).

(1) Probante Auctore Anonymo, *in Obs. Miscellan. Vol.* III. *p.* 295. Sed vid. Wieling. *in Lection. Jur. Civ.* I. 15 et Marckart. *Probab. rec. Lect. Part.* II. *p.* 95. *seqq.*

(2) Add. *Obs. Miscellan. d. loc. p.* 297. Marckart. *loc. laud.* Jo. Cannegiet. *ad Collat. Leg. Mos. et Rom. Tit.* 12. §. 7. *p.* 243. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 3.

De reliqua parte ab initio *agi oportere*,] Id est, *ex integro.* (1).

(1) Add. Brisson. *de verb. sign.* voce *initium.* Vulg. post *agi* inserit: *pro solido.* Vid. Brencm. *h.*

§. 4.

Illud tenendum est, si quis communis rei partem etc.] Vid. contra Groenewegium, aliosque, Huber. *Eun. Rom. p.* 746. *seq.* (1).

(1) Non pugnare hunc §. cum *L. unic. Cod. si comm. res pign. data sit*, docet Forner. *Selection.* III. 23. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 111. et apud Conrad. *Parerg. p.* 254.

L. VIII.

Sicut re corporali extincta, etc.] D. Goth. *in not.*

„ Imo homine pignorato extincto agi potest ad exhiben„ dum." Sed inde non ſequitur, pignus durare.

§. 2.

Et dominis litis hoc caſu nocere hanc exceptionem.] Id est, *pactionem*, ut *L.* 7. §. 6. *de pact.* (1) et alibi. Noodt. *Probab.* IV. 11. et *de Pactis*, *Cap.* 13.

(1) Ad quam vid. notata.

§. 3.

Dimidia non recte petetur.] Ut in caſu *L.* 7. *in fin. h. t.* add. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 4.

§. 4.

Quia de parte convenisſet,] Id est, de parte *tantum* (1) convenisſet.

Non repellit eum a toto.] Sed tantum, quatenus pactus est.

(1) Saepius omittitur. Vid. notata ſuperius ad *L.* 27. §. 17. *ad L. Aquil.*

§. 5.

Quam peculiariter hypothecam *acceperint*,] An *hypothecae* (1). Vid. potius Goth. *in not.* (2).

(1) Ita Vulg. Vid. Brencm. *h. Hypothecae* Pothier. in contextum recepit, *Pand. Justin. hoc tit. num.* 15.
(2) Ubi monet, Hal. habere: *quum peculiariter pignori hypothecam* etc.

§. 6.

Nam ſi non venierit,] Vel non recte. *L.* 4. §. *ult. h. t.* add. §. 11. *h. l.*

§. 7.

§. 7.

Supervacuum est quaerere etc.] DD. hinc colligunt; non praesumi eum alienasse, penes quem res reperitur. Vid. Mornac. *ad h. l.*

Nisi quod potest fieri, etc.] Cum igitur constat, omnia bona fide gesta, concedere videtur, rem non teneri, ut Imp. voluit *L. ult. Cod. de remiss. pign.* (1).

Verumtamen, cum pecunia soluta non sit,] Hoc casu major praesumtio doli adest, add. §. *seq.*

Translata ad praesens tempus,] Dubito, an non hic quaedam desint, et voluerit JCtus, inesse speciem praesumtionis doli, et quod res non sit vendita, sed tantum ad tempus in alium translata, et sic illusum sit creditori. Vid. tamen et Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. L.* 10. *h. t.* (2).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 9.
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc. tit. p.* 422. *not.* 7.

§. 10.

Ante cautionem accipere etc.] De qua vid. *L.* 6. *de pign. act.*

§. 11.

Ut et si legare permisit, etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 52. *error.* 8. *et* 9. (1).

(1) De *seq.* §. 12. egit Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 150.

§. 15.

Non videtur autem consensisse creditor, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo videtur is consentire venditioni etc. *L.* 8. „ *Cod. de remiss. pign. L.* 4. §. 11. *de doli exc.*" Sed

in casu *d. L.* 8. *Cod.* vendebat Fiscus, et *d. L.* 4. §. 11. nihil huc facit (1).

Sed si subscripserit forte in tabulis emtionis, consensisse videtur,] Vid. omnino Fab. *in Cod.* VIII. 15. *Def.* 2. *not.* 2. add. Mornac. *ad h. l.* Leonin. *Consil.* 98. *num.* 13. et notata inferius ad *L.* 92. *de Legat.* 1°. (2).

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 425. *seq.*
(2) Sequitur: *nisi manifeste appareat deceptum esse.* Hal. et Vulg. *eum deceptum esse.* Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 6. *num.* 9. *p.* 149. ope geminationis, *deceptum eum esse.* Sed vid. Adr. Nic. Mollerus, *Sel. quaed. Cap.* 6. §. 6 in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 150.

§. 19.

Puto doli mali exceptionem ei obstaturam (1).] D. Goth. *in not.* „ Cur non ipso jure? quia solvit, ut se li- „ beret, et suum, non debitoris, negotium gerens. " Facit huc *L.* 28. *de pign. act.* add. Sande, *de Action. cession. Cap.* 7. *num.* 10.

(1) Vid. de hac scriptura notata superius ad *L.* 2. *de feriis, not.* 3.

L. IX.

Et Gajo Sejo fundum eundem in assem *vendidit,*] Vid. Cujac. *ad Libb. Modestin. Resp. in expl. h. l.* (1).

Invicem pigneratitiam *actionem eos non habere.*] Id est, *hypothecariam* (2).

(1) Add. D. Goth. *in not.* et Raevard. *Conject.* II. 14.
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Et subscripsisse,] Vid. *L.* 8. §. 15. *h. t.* (1).

(1)

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 435. *seq.*

L. X.

Et postea placuit inter eum et emtorem, etc.] Re integra: alius casus *L. ult. Cod. de remiss. pign.* Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 747. *seq.* qui Legem hanc defendit contra quasdam censuras.

Vel, quia non tradebat, in id quod interest condemnatus,] Vid. *L.* 1. *pr. de act. emt. vend.*

Haec enim accidere potuissent, etc.] Adeoque creditori non debent obesse (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc. tit. p.* 428.

§. 1.

Et ex venditione *recessum fuerit*,] Pro *a venditione* (1).

Non enim, quia dominium transferunt, ideo ab emtore jus ejus (2) *recipiunt*,] Et domini fiunt: atque adeo creditor resoluta venditione non accipit dominium, sed id ad priorem dominum redit.

(1) Add. Brisson. *de verb. signif.* voc. *ex.* Vulg. habet *a venditione*. Vid. Brencm. *h.*
(2) Apud Hal. *ejus* abest.

L. XII.

Jus suum pignoris remisisse videri,] Hoc Huber. *Eun. Rom. p.* 749. *seq.* accipit eo effectu, ut non tantum prosit tertio, sed et secundo. add. Mev. *Decis. Part.* V. *Dec.* 72. (1).

(1) Et notata superius ad *L.* 12. §. 4. *qui potior. in pign.*

§. 1.

§. 1.

Si qualiscunque posſeſſor offerre (1) *vellet:*] Non obſtat *L.* 19. *qui pot. in pign.* ad quam vide. — Non obſtante poſſeſſori *clauſula conſtituti*, ex mente DD. Vid. Fab. *de Error. Pragm. Dec.* 57. *error.* 3. — Quando ſufficiat offerre verum rei pretium, quando non, vid. Mev. *Deciſ. Part.* I. *Dec.* 111.

(1) Hal. *offerre debitum velit.*

L. XIII.

Nam et ſi a Judice, quamvis per injuriam, abſolutus ſit debitor, etc.] Obſtat *L.* 27. *de pign. et hyp.* ad quam vide.

LIBER

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE AEDILITIO EDICTO, ET REDHIBITIONE, ET QUANTI (1) MINORIS.

Nobilissimi Aediles, Senec. *Epist.* 86. ubi et de eorum visitatione balnearum (2). — Fuere et in Civitatibus ἀγορανόμοι. Meminit Origin. *contra Celsum*, IV. *p.* 213. [edit. Cantabrig. 1677.] — Olim varia Aedilium Edicta. Vid. Otto, *de Tutel. viar. Part.* III. *Cap.* 2. *Aedilitiae Edictiones*, Plaut. *in Captiv. Act.* IV. *Scen.* 2. *vs.* 43. — Vendebant olim servos saltantes per coronam, ut appareret, quales essent. Vid. Casaub. *ad Diog. Laërt.* VI. 29. (3). Ad vitia rerum noscenda adhibiti et exploratores. Themist. *Orat.* XXI. *p.* 247. — De mancipiorum in vendendo laudibus, Philostr. *de Vit. Apollon. Tyan.* III. 25.

(1) Hal. *quanto minoris*. Vulg. *quanti minoris actione*. Vid. Brencm. *h. quanto minoris* praefert Gluck. *hoc tit. p.* 145. *not.* 63. Quomodo actiones *redhibitoria*, et *quanti minoris* differant ab *actione emti*, docet Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 83. §. 4. add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 9. et Gluck. *hoc tit. p.* 136. *seq. Annotationes* Balduini *in singulas hujus Tituli Leges* exstant in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 871. *seqq.*

(2) De Aedilibus, eorumque Edictis, nonnulla quoque notavit Gluck. *hoc tit. p.* 3. *seqq.*

(3) Add. Schulting. *d. Dec.* 83. §. 1.

L. I.

Tam earum, quae soli sint,] Ex interpretatione Ranchin. *Var. Lection.* I. 4. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 912.] Junge *L.* 13. *de Legib.* (1). Cicero, *de Offic.* III. 17. id nondum scivit.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 83. §. 2. Noodt. *ad h. t.* vs. *Illud primum* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *hoc tit. p.* 38. Aliter Ed. Gans, *im Archiv. fur die Civilistische praxis, von Gensler etc.* 2. *B.* 1. *H. p.* 112. *seqq.* secundum quem Edictum Aedilitium non est extensum, nec ad omnes res, quae vendi possunt, pertinet.

§. 1.

Ajunt Aediles (1): qui mancipia vendunt, certiores faciant emtores etc.] Secundum Gellium, *Noct. Attic.* IV. 2., in Edicto Aedilium Curulium scriptum sic fuit: *Titulus servorum* (2) *singulorum utei scriptus sit, coerato* (3) *ita utei intellegi recte possit, quid morbi* etc. Notandum enim, servorum venalium collo appensos olim hos Titulos. Vid. Casaub. *ad Sueton. de Illustr. Grammat. Cap.* 4. et Salmas. *de Mod. Usur. Cap.* 15. *p.* 664. (4). Eadem cavebantur in tabellis auctoritatis: de quo locus est insignis M. Senec. *Contr.* 21. Notat etiam Gell. *Noct. Attic.* VII. 4. nihil praestitum, cum servi pileati venissent (5). — Tribonianum interpolasse verum Edictum, queritur Salmas. *d. loc. p.* 663. *seq.* Sed forte fuit sic in Edicto mutatum, et nota apud Gellium τὰ *scriptum sic fuit.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ajunt Aediles:* etc. (6).

Quid morbi vitiive etc.] Qua de caussa adductos ab emtoribus etiam medicos, liquet ex Chrysost., quem citat Menag. *ad Diog. Laërt.* II. *not.* 78.

Quis

Quis fugitivus,] Add. Dion. Chrysost. *in Rhodiac. p.* 323. Alludit Horat. *Epist.* II. 2. *vs.* 16.

Des nummos, excepta nihil te si fuga laedit (7).

Sive adversus quod dictum promissumve fuerit, etc.] Vid. *L.* 17. in fin. et *L.* 18. *h. t.* Alludit Martial. *Lib.* VIII. *Epig.* 13.

Morio dictus erat, viginti millibus emi.

Redde mihi nummos, Gargiliane: sapit (8).

Judicium dabimus, ut id mancipium redhibeatur.] Meminit *redhibitionis* Dion Chrysost. *Orat.* X. *p.* 146. Fest. voc. *redibitur.*

Si quid autem post venditionem traditionemque] Vid. *L.* 25. *pr. h. t.* add. Noodt. *h. t.* vs. *Proxima quaestio est* etc.

Deterius] Vid. *L.* 25. §. 6. *h. t.*

Emtoris opera etc.] Vid. *L.* 25. §. 5. *h. t.*

Sive quid ex eo post venditionem natum adquisitum fuerit:] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 31. §. 2. *seqq. h. t.* (9).

Et si quid aliud (10) venditione *ei accesserit*,] Lege: *in venditione* (11). *Venditioni*, *L.* 23. §. 1. *h. t.*

Sive quid (12) *ex ea re fructus* pervenerit *ad emtorem*,] Vid. *L.* 23. §. 9. *h. t.*

Item si quas accessiones ipse *praestiterit*, etc.] Scil. emtor. *L.* 27. *h. t.* (13).

Mortis consciscendae sibi caussa quid fecerit,] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 43. §. 4. *h. t.*

Depugnandi caussa ad bestias intromissus *fuerit*,] Praecessit *mancipium.* Sed saepe Substantivis alterius generis Adjectivum subjicitur. Vid. Duker. *ad Thucyd.* II. *p.* 127. (14).

Hoc amplius, si quis adversus ea sciens dolo malo etc.] Aliud caput *L.* 25. §. 7. *h. t.* et plura apud Ranchin. *loc. supra laud.* qui omittit alia, colligenda ex *L.* 19. *in*

fin.

fin. L. 28. *L.* 29. *L.* 44. *pr.* *et* §. 1. et *L.* 45. *h. t.* (15).

(1) Aedilitium Edictum non integrum hic proponitur. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 82. §. 2. Praecipuos, qui ad hoc Edictum commentati sunt, auctores recenset Gluck. *hoc. tit. p.* 14. *not.* 51.

(2) Jac Gronov. loco *servorum* mavult *scriptorum*.

(3) Id est, *curato*. Ranchin. *loc. laud. curanto*. Vid. Interpp. *ad d. loc. Gell.*

(4) Add. Schulting. *d. Dec.* 83. §. 1. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ajunt Aediles*: etc. Trotz. *ad Hugon. de Prim. scrib. orig. p.* 200. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc. p.* 15. *not.* 57.

(5) Conf. Schulting. *d. Dec.* 83. §. 1.

(6) Qui ex Gellio Edictum hoc supplet. Aliter Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 5.

(7) Epigrammata olim servis fugitivis in signum infamiae inusta: deinde collaria fugitivis circumdata, vel laminae collis adpensae, quibus epigrammata inscribebantur. Vid. Trotz. *loc. modo cit. p.* 190. *seq.* et auctores ibi laudatos.

(8) Sequitur in Edicto: *quod* ejus *praestari oportere* etc. Vulg. inserit: *nomine*. Vid. Brencm. *h.* Non opus. Vid. notata superius ad *L.* 27. *de pign. et hyp.*

(9) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Proxima quaestio est* etc.

(10) Hal. *aliud* omittit: etiam Schulting. vocem hanc uncis inclusit.

(11) Vitium typographicum est.

(12) Hal. *quis*. Vid. Geb. *h.*

(13) Add. de hac Edicti parte Noodt. *d. loc.* vs. *Dixi, quid Aediles venditori* etc. et Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 28. *et seq.*

(14) Add. Idem, *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Noodt. *d. loc.* vs. *Sequitur in Edicto*, etc. Hal habet *intromissum*. Simile exemplum est in *L.* 9. *in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.*

(15) Conf. Schulting. *d. Dec.* 83. §. 2.

§. 2.

Nec est hoc iniquum: potuit enim ea nota habere venditor,]

tor,] Cicer. *de Offic.* III. 17. *qui enim scire debuit, de sanitate, de fuga, de furtis, praestat edicto Aedilium* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Caussa proponendi hujus Edicti* etc.

§. 5.

Edictum hoc non pertinere ad venditiones Fiscales.] Eodem fine populus olim servos sub corona vendebat. Fest. voc. *sub corona* (1).

(1) Add. Noodt. *d. loc.* vs. *Sed apparet* etc.

§. 6.

Potest dici Edictum cessare:] Vid. *L.* 48. §. 3. *et* 4. *h. t.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 84. §. 3. Praecedit in Lege: *ut plerumque signis quibusdam solent demonstrare vitia.* Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sed quid si emtor* etc. Pro *demonstrare* Hal. et Vulg. habent: *demonstrari*, quod praefert Geb. *h.* Etiam Cod. Pand. Erlang. *demonstrari* habet. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 47. *not.* 22. qui tamen monet, Florentinam posse defendi, si *mancipia* subintelligamus. Brencm. *h.* subintelligit *vendentes.*

§. 7.

Morbum apud Sabinum *sic definitum esse*, etc.] D. Goth. *in not.* „ Puto legendum: *morbum a Labeone apud* „ *Sabinum* etc. " Nihil muto: nec enim est necessitas (1).

Corporis sanitatem dedit:] Inde res bonae, quae hac gaudent. Senec. *Epist.* 76.

Id est, tabes,] Non sunt JCti, sed Interpretis (2).

Licet homo itaque natus sit:] *Ita quoque*, Al. (3).

Vitiumque a morbo multum differre:] Cicer. *Tusc. Quaest.* IV. 13. *Morbum appellant totius corporis corruptionem: aegrotationem morbum cum imbecillitate: vitium, cum partes corporis inter se dissident: ex quo pravitas membrorum, distortio, deformitas.* Vid. et Non. Marcell. *Cap.* 5. *num.* 77. (4).

Ego puto, Aediles tollendae dubitationis gratia etc.] Vid. Noodt. *Probab.* III. 10. et *ad h. t. Pand.* vs. *Sequuntur caussae* etc. (5). Cicer. *de Finib. bon. et mal.* III. 4. *Erit enim notius, quale sit, pluribus notatum vocabulis idem significantibus.*

Id est, de eodem,] Et haec e Glossa.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 83. §. 7.
(2) Nec exstant in Pand. Flor.
(3) Sic Hal. Vulg. *que* expunxit. Vid. Brencm. *h.*
(4) Add. Bynkersh. *Obs.* III. 1. et Gluck. *hoc tit. p.* 19. *not.* 75.
(5) Add. Brencm. et Bynkersh. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Vid. tamen et Waechtler. *in Opusc. p.* 329.

§. 8.

Proinde levis febricula, etc.] Add. *L.* 54. *de contr. empt.* (1). Senec. *Epist.* 85. *quid si sanum voces leviter febricitantem? non est bona valetudo mediocritas morbi.* Sed Aediles aliter: hic enim de valore quaerimus.

(1) Et Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 83. §. 9.

§. 9.

Si servus inter fanaticos *non semper caput jactaret,*] Vid. D. Goth. *in not.* add. Lamprid. *in Heliogab. Cap.* 7. ibiq. Casaub. Dion. Chrysost. *Orat.* I. *p.* 12. Quinctil. *Inst. Orator.* XI. 3. *p.* 831. (1). *Cervice laxa ferri,*

Senec.

Senec. *Epist.* 114. ex Mecaenate: ubi Lipsius tamen pro *feratur* legit *fanatur.*

Neque enim nos, inquit (2), minus animi vitiis (3) *aliquos sanos* etc.] Vid. Gronov. *Obs.* II. 1. *p.* 170.

Id est, mente capto,] Haec sunt interpretis (4).

Quid ergo est, si quid sit animi vitium tale, etc.] Vid. mox *seq.* §. et *L.* 4. *pr.* et §. 4. *h. t.*

(1) Vid. et de his Duker. *ad Flor.* III. 19. *p.* 651. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Brisson. *Sel. Antiq.* II 13. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nondum absolvit* etc. Tollozan. *Diss. de Malefic. et Mathem. Cap.* 5. §. 3. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 271. *seq.* Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 7. *p.* 235. Gluck. *hoc tit. p.* 164. Bilderdyk. *Spec. Inaug. exhib. Thes. aliq. select. Thes.* 90. verba *non semper* a margine in contextum irrepsisse putat, tanquam explicationem vocis *interdum*, et ita restituendum hunc locum: *si servus interdum*, φανατικῶς *caput jactaret*, etc.
(2) Apud Hal. *inquit* abest. Vid. Geb. *h.*
(3) Hal. *animi vitiis, quam corporis, aliquos* etc. Sed vid. Gronov. *loc. laud.*
(4) Nec exstant in Pand. Flor. Sequitur in Lege: *quid id ei ex febribus acciderit.* Vid. de his verbis Nerium, *Analect.* II. 34. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 484.

§. 10.

Vitium tamen esse, sed vitium animi,] Quod interdum timore contrahi, docet Senec. *Nat. Quaest.* VI. 29. (1).

Attamen ex emto actionem admittit.] Vid. §. *praec.*

(1) Praecedit in Lege: *etiamsi per luxoriam id factum est.* De quibus verbis vid. D. Goth. *in not.* add. Gluck. *hoc. tit. p.* 24. *not.* 82. *Luxoriam* etiam Flor. est loco *luxuriam.* Vid. Geb. *h.* Litterae *O* et *U* in Pand. Flor. saepius permutantur. Vid. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 2. §. 80. add. Walch. *ad Eckhard. d. loc.* §. 72. *p.* 73. *seq.* et notata superius ad *L.* 63. *de procurator.*

L. III.

Item muti, et surdi.] Ad effectum scil., ut possint redhiberi: alioquin *mutus* morbosus est. *L.* 9. *h. t.* Vid. Cujac. *ad L.* 113. *de verb. signif.* (1). Alii ideo redhiberi posse negant, quia vitia haec cuivis patent. Vid. Zacch. *Quaest. med. legal.* II. 3. *quaest.* 8. *num.* 15.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 84. §. 1. et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 5. Aliter Pothier. *in not. ad h. l.* intelligens, qui tardius loquuntur, vel audiunt.

L. IV.

Ob quae vitia negat redhibitionem esse,] Vid. Cicer. *de Offic.* III. 23.

Ex emto dat actionem.] Vid. *L.* 1. §. 9. *h. t.*

§. 1.

Forte si propter febrem loquantur aliena (1),] Sine caussa opponunt quidam (2) *L.* 4. §. 5. *de stat. lib.* et *L.* 9. §. 7. *de pecul.*

In quo sit *animi vitium* etc.] Pro *sit* Al. (3) rectius *si.*

(1) Eodem sensu *aliena loqui* etiam dixit Ovid. *Trist.* III. 3. *vs.* 19. add. Duker. *ad Liv* III. 48. §. 1.
(2) Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 5.
(3) Vulg. *si.* Hal. *sic*, quod probat Brencm. *h.* et Gluck. *hoc tit. p.* 25. *not.* 83. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 12. §. 3. legit *si id*, Graecum Scholiastam secutus. Pothier. *in not. ad h. l. sit* retinet, sed post *vitium* inserit *quod.* De voce *vinarios* in seq. §. 2. vid. *Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 346. ibiq. Duker.

§. 3.

Et (1) *videmur hoc jure uti,*] Post Prudentum disputationem. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nondum absolvit* etc.

Ani-

Animi autem vitium ita demum praestabit venditor, si promisit: etc.] Facit huc Horat. *Sermon.* II. 3. vs. 285. *seq.*

Mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet.

(1) Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. pro *et* mavult *sed.* Saepius hae voces permutantur. Vid. notata superius ad *L. 5. pr. de usufr. ear. rer.* etc.

§. 5.

Cui hic ipse morbus obstet.] D. Goth. *in not.* „ Haec „ verba tollenda videntur, aut obsure admodum a Tribo„ niano adjecta." Mihi neutrum horum placet (1).

(1) Add. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIX. §. 14 Praecedit in Lege: *non de sontico morbo.* ad quem locum Bynk. in Corp. Jur. Geb. et Spang. notat, Salmasium, *ad Spartian. in Hadrian. Cap.* 10. *sonticum* interpretari *comitialem.* In *seq.* §. 6. verba *aut levis dentis auriculaeve dolor*, versum continere, monet Scip. Gentil. *Parerg.* II. *ult.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1351. add. notata superius ad *L.* 11. *de distract. pignor.*

L. V.

Id est, vitiositatem,] Haec interpretatio, ut et sequentes interpretationes, non sunt JCti (1).

(1) Neque exstant in Pand. Flor. Pari modo verba haec Graeca vertit Hal., addens hunc in modum omnia ista Latine dixisse Cicer. *Tusc. Quaest.* III. 4. et IV. 5. et 13. Vid. Geb. *h.*

L. VI.

§. 1.

Impetiginosum] D. Goth. *in not.* ait: *morbum hunc in-*

cognitum fuisse ante Tiberii Principatum. Sed antiquior tamen eo Trebatius, qui ejus morbi hic meminit.

§. 2.

Spadonem morbosum non esse, etc.] Vid. contra Autumnum Huber. *Eun. Rom. p.* 751. *seq.*

Qui unum testiculum habet,] Vid. *L.* 4. *pr. de re milit.* (1).

(1) Add. Menag. *in Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 40. Sequitur in Lege: *qui etiam generare potest.* Hal. *generare non possit.* Sed vid. Ant. Augustin. *Emend.* IV. 17. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1556. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 72. Gluck. *hoc tit. p.* 128. *not.* 9. add. Interpp. *ad Caj. Instit.* I. 5. §. 3. et *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 8. §. 6. et Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. Popp. p.* 158.

L. VII.

Ut tam necessaria pars corporis *ei* (1) *penitus absit*,] Vid. Cicer. *de Offic.* I. 35. add. Merill. *Obs.* I. 25. qui putat, haustum hoc a Stoicis. Τὰ τῆς φύσεως ἀναγκαῖα Euagr. *Hist. Eccles.* I. 21. Plura Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 14. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 239.]

(1) Flor. *et*, sed Hal. et Vulg. *ei*, quod mavult etiam Brencm. *h.*

L. IX.

Id est obscure, etc. *sine ulla significatione vocis*,] Hae interpretationes sunt recentiorum (1).

(1) Nec exstant in Pand. Flor. Vocem ἀσαφῶς eodem sensu occurrere apud Sueton. *in Claud. Cap.* 4. observat Gluck. *hoc tit. p.* 127. *not.* 3. add. Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. X.

L. X. (1).

(1) De verbo *consanaverit* in *pr. h. l.* vid. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 342. Ad *seq.* §. 1. vid. Majanf. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 83. *seqq.* qui *ibid. p.* 86. quaedam notavit ad *seq.* §. 2. de iis, qui plures digitos in manibus pedibusve habuerunt. add. de his C. Schotti, *Physic. Curios. p.* 595. Pauw, *Récherches sur les Chinois, Tom.* I. *p.* 67. *Philos. Transactions, A.* 1814. *Part.* III. *Götting. Anzeig. A.* 1816. *p.* 398. Exemplum est in historia Davidis, II. *Samuel.* 21. *vs.* 20. et I. *Chronic.* 20. *vs.* 6. Integrum versum hic deësse, qui exstat in Norico textu, monet D. Goth. *in not.* Sed vid. omnino Geb. *in not. ad h. l.* De *myope*, cujus mentio fit in *seq.* §. 3. vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 404. add. Const. Land. *Exercitation.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1417. et Merill. *Obs.* VI. 23. *Qui non longe videt*, sanum esse, ait Sabinus, apud Gell. *Noct. Attic.* IV. 2. *in fin.*

§. 4.

Id est, luscitiosum,] Sunt Glossatoris. Plin. *Hist. Nat.* XXVIII. 11. *lusciosos* vocat. Sed non semper eodem modo haec sumi, notat *ibid.* Harduinus. (1).

(1) Add. Merill. *Obs.* VI. 23. et Gluck. *hoc. tit. p.* 123. *not.* 93.

§. 5.

Quaesitum est, an balbus, et blaesus, etc.] Vid. Gell. *Noct. Attic.* IV. 2. (1).

(1) Singulas has voces explicat Gluck. *hoc tit. p.* 127. *seq.* add. Idem, *Zusätze zu dem titel de aedil. edict.*, post *Tit. de exc. rei vend. et trad. p.* 446. *seq.* De *atypo* vid. et Heinecc. *ad Brisson. de verb. sign.* in voc. add. Gyrald. in *Gruter. Fac. critic. Tom.* II. *p.* 440. et Egnat. *ibid. Tom.* I. *p.* 330.

L. XI.

Praesertim cum sine dentibus nascimur (1): etc.] Argumentatio haec displicet Caesari Costae, *Var. ambig. Jur.* III. 4. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1839.]

(1) Vid. Senec. *Epist.* 121. quem locum citat Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XII.

§. 2.

Gutturosus] Ita Gloss. λαιμαργος. Vid. Bynkersh. *Obs.* I. 25. in fin. (1).

(1) Add. Merill. *Obs.* VI. 23. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 410. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Ad §. 1. vid. F. C. C. Tydeman. *Spec. de Pedio JCto*, *p.* 68. *seq.* Lugd. Batav. 1822.

§. 4.

Veluti hircosum strabonem,] Cujac. *Obs.* XI. 10. accipit de eo, qui ab ore hircum olet, et pro *strabonem* mavult *scabronem* (1). Sed nihil opus emendatione. Vid. Bynkersh. *Obs.* III. 23. (2).

Aut aliud quid similiter dolet,] Al. *olet.* Recte (3). Vid. Bynkersh. *d. loc.* *Doleat*, edit. Paris. 1549.

(1) Probante Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Add. Gluck. *hoc. tit. p.* 129. *not.* 11.
(3) Vid. tamen Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui Florentinam tuetur. add. Gluck. *d. loc. p.* 130. *not.* 12. — In *seq. L.* 13. pro *clodus* Hal. habet *claudus.* Sed pari modo *clodo* pro *claudo* occurrit apud Plin. *Hist. Nat.* XVIII. 33. in fin. et *clodico* pro *claudico* apud Ciceron. *de Orator.* II. 61.

L. XIV.

L. XIV.

§. 1.

Si mulier praegnans (1) *venierit*, inter omnes *convenit*, etc.] Aliter Vitruv. II. 9. (2).

(1) Flor. *praegnas*. Vid. notata superius ad *L.* 5. §. 3. *de stat. hom. not.* 1.
(2) Add. Bynkersh. *Obs.* III. 25. *circa fin.* Pro *accipere* in seqq. Legis verbis Hal. habet *concipere*. Vid. Geb. *h.* — De *seq.* §. 2. vid. Bynkersh. *d. loc.* — In *seq.* §. 3. pro *Caelius distinguere Trebatium dicit*. Vulg. habet: *Caelium distinguere Trebatius dixit*. Sed vid. Brencm. *h.* et Gell. *Noct. Attic.* IV. 2.

§. 4.

Collectum humorem] *Saccatum humorem* dicit Lucret. IV. (1).

(1) Add. de hoc §. F. C. C. Tydeman. *spec. modo laud. de Pedio JCto*, *p.* 70. *seq.*

§. 5.

Quod Pedius idem ait,] Nonnulli (1) haec cum praecedentibus connectunt, et mox legunt: *si uva* etc. Vid. Leonin. *Emend.* VII. 11.

(1) Hal. habet; *et verius est*, *quod Pedius*. *Idem ait* etc. Vulg. *et verius est*, *quod Pedius ait*. *Idem ait* etc. Vid. Brencm. *h.* Vulgatam probat Leonin. *d. loc.* add. de hoc et seq. §. F. C. C. Tydeman. *Spec. modo laud. p.* 71. *seq.*

§. 7.

Ut mulier fieri non possit,] Vid. D. Goth. *in not.* add. Leonin. *loc. modo cit.* (1).

(1) Basil. *Tom.* II. *p.* 398. habent; ὥστε τὰ γυναικῶν μὴ ὑπο-

ὑπομένειν. De locutione *mulierem — ut mulier fieri* etc. vid. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 3. §. 98. add. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 16 in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1288. et Otton. *in Papinian. p.* 96.

§. 8.

Id est, tonsillas,] Sunt interpretis (1).

(1) Nec exstant in Pand. Flor. Sed pari modo vocem Graecam vertit Hal., addens: *ut Celsus*, VII. 6. 12. Vid. Geb. *h.* Pro ἀντιάδας Basilic. *Tom.* II. *p.* 398. habent χοιράδας. Vid. Leunclav. *Notator.* II. 44. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1514. In seqq. verbis Hal. post *existimo* duo puncta ponit, et pro *inveteratas* habet: *inveteratos*, probante Brencm. *h.* qui addit, etiam Vulg. habere: *inveterati.*

§. 10.

Caecilius *ait:*] *Caelius* legit Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 22 (1).

(1) Etiam Otto, *in Praef. Tom.* I. *Thes. jur. p.* 12. et Gluck. *hoc tit. p.* 48. *not.* 33. Apud Gellium quoque, *Noct. Attic.* IV. 2. legendum: *Caelius Sabinus*, auctoritate MSS. Codicum: in quo fallitur Brencman. Vid. Geb. *h.* Ad seqq. verba: *ad eos enim morbos* etc. vid. Gul. Forner. *Selection.* II. 9. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 92. — Ad *seq. L.* 15. quaedam notavit Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1385.

L. XVII.

§. 1.

Nemo enim tali *peccato* etc.] *In tali* etc. ut *L.* 65. *de furt.* Best. *de Rat. emend. Leg. Cap.* 15. *num.* 3. (1).

(1) *In* ob praecedentem literam *m* saepius omissum. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. jur. not.* 1. —

In

In verbis *seq.* §. 3. *quia immoderate eo utebatur*, Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. pro *immoderate* legendum forte putat *immoderato*; quod non probo.

§. 4.

Quoad *iracundia domini effervescerct*,] *Quod*, Bynkersh. *Obs.* V. 25. (1). *Effervescit* scriptum in multis Codd. apud Cicer. *Epist.* IX. 2. de quo tamen vid. Graev. *ibid.* (2). In *Declamationibus* Quinctiliani etiam ita me legisse memini (3).

(1) Sed vid. Marckart. *Prob. rec. lect.* I. *p.* 147. *seq.*
(2) Qui *effervescit* mendum Librariorum putat, cum alia MSS. habeant: *defervescit.* Graevio accedit Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Defervescat* etiam legit Ernest. *in not. ad d. loc. Ciceron.*
(3) Locum frustra quaesivi. Pro *praeripuisset* in seqq. Legis verbis, Budaeus legit *proripuisset*, probante Reizio, *in Obs. Miscell. Vol.* X. *p.* 376.

§. 6.

Deinde mutata voluntate etc.] Add. §. 1. *h. l.*

§. 8.

Animum enim fugitivum facere.] Add. §. 3. *et* 4. *h. l.* (1).

(1) In *seq.* §. 9. duas negationes esse, quae aequipollent affirmationi, observat Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 10.

Libertatis cujusdam speciem esse, fugisse, etc.] Facti scil., non juris.

§. 12.

Aut eo se conferat, quo solent venire, qui se venales pos-

postulant,] Nic. Catharin. *Obs.* I. 23. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 491.] *qui venales prostant*, aut *qui prostant*, vel *et esse*, *qui venales prostant*. Omnia perperam (1). D. Goth. *in not. catastam* intelligit. Male: in catastam quidem ducebantur a dominis, ut venderentur; sed non confugiebant ad eam, ut venderentur, si nempe quererentur de saevitia dominorum (2).

Qui ad statuam Caesaris confugit,] Vid. *L.* 19. §. 1. *h. t.*

Si tamen antea fugit, *et postea se contulit*, etc.] Vid. §. 6. *h. l.*

(1) Vid. Marckart. *Interpr. rec. lection.* II. 23. §. 5. *p.* 322. *seq.* et D'Arnaud. *Diss. de jur. servor. Cap.* 12. *p.* 66. qui *ibid. Cap.* 11. plura notavit de *aris*, *templis*, *et statuis servorum perfugiis*. add. de his Ferand. Adduens. *Explication.* II. 4. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 565.

(2) *Tuscum vicum* hujusmodi locum fuisse, putat Raevard. *Conjectan.* II 8. Sed vid. Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Inst. de jur. person.* §. 6. *in not.* et D'Arnaud. *Diss. de his qui pret. partic. causs. sese venund. pat. Cap.* 8. *p.* 117.

§. 15.

Ut sub una clave tota ejus habitatio esset,] Sic Juven. *Sat.* XV. *vs.* 158.

Una portarum clave teneri.

§. 18.

Non publicis criminibus, *ex quibus agitur judiciis noxalibus:*] Est σύγχυσις. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Quod porro ajunt* etc. (1).

(1) Sed vid. Voorda, *Interpr. et Emend.* I. 12. qui τὰ *non publicis criminibus* per appositionem adjecta putat. Joh. van Nispen, *Diss. de sep. viol. Cap.* 2. §. 3.

§. 3. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* III. *p.* 110. locum hunc sic interpungit: *quaecunque committuntur ex delictis non publicis, criminibus ex quibus agitur judiciis noxalibus.* Forte τὰ *non publicis criminibus*, illustrationis causa, ad verba *ex delictis* margini adscripta fuerunt, et in contextum dein irrepserunt. — Ad verba *seq.* §. 19. *vel ab aliqua potestate damnatus*, vid. Otto, *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 12. *p.* 430.

§. 20.

Si dixerit artificem esse, et non sit:] Scil. tenetur (1).

(1) Add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Altera caussa* etc.

L. XVIII.

Aut curracem, vigilacem esse, etc.] Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 17. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1289. *seq.*] et Nic. Heins. *ad Ovid. Amor.* II. 6. *vs.* 23. add. D. Goth. *in not.* quaedam etiam habet Bynkersh. *Obs.* I. 25. (1).

(1) Vid. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 342. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 28. quem etiam vid. *ibid. not.* 90. et Duker. *d. loc. p.* 409 de voce *comesor*, pro qua Al. legunt *comessor*, vel *comessator*. Vid. D. Goth. *in not.* et Geb. *h.* Ad verba: *aut ex frugalitate sua peculium adquirentem*, vid. Burman. *ad Petron. Satyr. Cap.* 75. *p.* 373. *Ne — amare ab eo exigatur* eodem sensu dici in *L.* 28. §. 2. *de donat. int. vir. et uxor.* observat Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Basil. *Tom.* II. *p.* 399. οὐκ εἰς ἄκρον.

§. 1.

Optimum in eo artificio (1) *praestare debet:*] Vid. D. Goth. *in not.* Locus Livii, ab eo laudatus, est, XXXIX. 6. *in fin.*

(1)

(1) Vulg. *artificium*. Vid. Brencm. *h.* et sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 29. *not.* 92.

L. XIX. (1).

(1) Ad §. 1. vid. Gluck. *hoc tit. p.* 30. *not.* 94. *et* 95. In *seq.* §. 2. *ad sponsum* dici pro *ad stipulationem*, notat Pothier. *ad h. l.* add. Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 1. §. 10. *p.* 11. Pro *et redhibitoriis actionibus: non novum* etc. Vulg. habet: *redhibitoriis actionibus eum teneri, non est novum.* Vid. Brencm. *h.* Pari modo Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 31. *not.* 79.

§. 4.

Sed ad aliquem modum peritum,] Vid. D. Goth. *in not.* et *L.* 4. §. 3. *h. t.* (1).

Sufficiet igitur, talem esse, quales vulgo artifices dicuntur.] Hinc colligunt, in omni promissione modicum et superfluum excludi. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 31. *Def.* 32. *num.* 6.

(1) Add. Scip. Gent. *Parerg.* I. 23. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1297. Sequitur: *ut neque* consummatae *scientiae* etc. Elegans est haec Florentina, seu potius Taurelliana lectio: Flor. enim etiamnum est *consummae*, unde Vulg. *eum summae* subnata est. Vid. Brencm. *h.* Pro *neque rursum indoctum esse in artificium*, Al. habent: *in artificio*, probante Brencmanno, *h.* Sed vid. Marckart. *Interpr. rec. lect.* I. 6. §. 2. *p.* 43. et Puttman. *Probab.* I. 5. §. 7. *p.* 41. add. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3.

§. 6.

Sex menses] Vid. Paul. *in Sent.* II. 17. §. 5. (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 7.

L. XX.

Quae statim, inquit, ut veniit id mancipium, eo nomine posse agere coepit.] Verbum *coepit* a fine transfert ad *mancipium*, Budaeus. Forte ibi id verbum excidit, et hic etiam retinendum est (1).

(1) In *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 8. Budaei correctionem non improbabilem dicit, quam etiam laudat Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Hoffmanno, *Meletem. ad Pand. Diss.* XIX. §. 1. etiam vox *inquit* suspecta est, quam propterea mutat in *incipit*, et locum hunc ita restituit: *quae statim incipit, ut veniit id mancipium, eo nomine posse agere;* probante Gluck. *hoc tit. p.* 157. *not.* 68. quem vide. Turbari hanc Legem, quod *agere* scriptum pro *agi*, ait Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 150. quod nihili est.

L. XXI.

Ut rursus habeat venditor, quod habuerit:] Omne scil. Vid. *L.* 23. §. 1. *et* 7. et *L.* 60. *h. t.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 3. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Proxima quaestio* etc. Ad vocem *redditio* Hal. in margine notavit: *alias, rehabitio.* Vid. Geb. *h.* qui citat Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 39. *p.* 340. add. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1384.

§. 1.

Ne forte aut pignori *datus sit servus*] Id enim teneret. Vid. *L.* 4. *pr. quib. mod. pign. vel hyp. solv.*

Aut jussu ejus *furtum* (1), *sive damnum* etc.] Id enim actionem noxalem non tollit. *L.* 2. §. 1. *de noxal. act.* Ceterum, si sine emtoris jussu, non debet is eo gravari. *L.* 46. *h. t.*

(1) Hal. *jussu ejus damnum alii datum, furtumve factum sit.*

fit. Sed non necesse. Vid. Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — In *seq.* §. 2. pro *si quid dolo malo emtor* etc. Vulg. habet: *si quidem sine dolo malo* etc. Sed nec id necesse. Vid. Duker. *d. loc.* add. de hoc §. Gluck. *hoc. tit. p.* 96.

L. XXIII. (1).

(1) In verbis: *et ideo, inquit Pomponius, ut ex quacunque causa* etc. Hal. *ut* transponit, et praefigit τῷ *inquit.* Vid. Geb. *h.* In Cod. Pand. Erlang. *ut* non exstare, et abesse posse, observat Gluck. *hoc tit. p.* 72. *not.* 81.

§. 1.

Ut uterque *resoluta emtione* etc.] Vid. §. 7. *h. l.*

Quam non *haberet,*] Dele *non* (1).

(1) Quod Brencm. *h.* anticipatum putat ex sequentibus *non esset.* Al. *quam quod haberet,* et sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p* 69. *not.* 76. Duirsema, *Conject.* I. 9. legit: *quam nunc haberet.* Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 20. §. 9. *p.* 85. *quam modo haberet.* Florentinam retinet Jauch. *de Negation. Pand. p.* 126. nec eam damnat Waechtler. *in Opusc. p.* 586. addit tamen, pro *quam* Ulpianum scribere potuisse: *quod non haberet.*

§. 3.

Qui mortis consciscendae causa etc.] Vid. *L.* 43. §. 4. *h. t.*

Sive medicamentum pro veneno bibit,] *Venenum pro medicamento,* Bynkersh. *Obs.* IV. 4. Male. Venenum pro medicamento bibit per errorem, cum quis medicinam quaerit. Medicamentum pro veneno hic sumsit, qui mortem quaesivit (1).

Tanquam nonnihil in alium ausurus, etc.] An, *nihil non.* Senec. *in Excerpt. Controv.* VIII. 4. *in fin.* *Nihil non*

non ausurus fuit, qui se potuit occidere. et sic Al. (2). Vid. Gul. Forner. *Select.* III. 11. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 95.]

(1) Add. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIX. §. 2. van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 2. Puttman. *Probab.* II. 8. *p.* 54. *seq.* Jo. Canneg. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 7. §. 1. *p.* 42. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 5. §. 10. *p.* 49. Gluck. *hoc tit. p.* 165.
(2) Etiam Hal. habet *nihil non*, cui subscribit Brenem. *h.* Vid. et van Vryhoff. *loc. modo cit.* Minus recte Florentinam retinent H. Cannegiet. *ad Fragm. vet. Jurispr. quae exstant in Coll. LL. Mos. et Rom. Cap.* 10. *in fin. p.* 139. et Puttman. *d. loc. p.* 55. *seq.* Locum Senecae citavit quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ulpianus L.* 23. etc.

§. 4.

In dominum, vel patrem de peculio Aedilitia actio competit:] Vid. *L.* 39. §. 1. *tit. seq.*
Quamvis enim poenales videantur actiones, etc.] Vid. *L.* 45. *h. t.* Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Cod.* (1). Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 94. *error.* 6. *num.* 7.

(1) Add. Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand. Oper. p.* 198. Gluck. *hoc tit. p.* 102. *not.* 46. qui *ibid. p.* 135. *not.* 25. *ex contractu veniunt* explicat *propter contractum dantur*, cum Westenberg. *de Causs. Oblig. Diss.* VIII. *Cap.* 1. §. 26. Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 2.

§. 5.

Etiam adversus heredes omnes competunt.] An et tempore Ciceronis dubites ob *Lib.* III. *de Offic. Cap.* 17. nisi is locus alio spectet, ad heredem scil., qui ipse vendidit (1). — Ratio dubitandi in §. *praec.*

(1) Add. Schulting. *loc. modo cit.* et Duirsema, *Conject.* I. 7. *p.* 121.

§. 7.

Judicium redhibitoriae actionis utrumque, etc.] Vid. §. 1. *h. l.* (1).

(1) In *seq.* §. 8. in fin. pro *et videtur mihi Julianus sententia* etc. ut Flor. ſcriptum est, probabilius legi: *et videtur mihi Juliani ſententia* etc. atque ita esſe apud omnes, notat Brencm. *h.* Etiam Cod. Erlang. *Juliani ſententia* habet. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 87.

§. 9.

Qui capere aliquid ex testamento non potuerat,] V. C. ob coelibatum (1).

Quia etſi *venditio remanſisſet*,]. Lege: *et ſi.* D. Goth. *in not.* *Venditoris manſisſet.* Non male.

Reſtituere emtorem non debere venditori,] D. Goth. *in not.* „ Albericus hoc verum esſe putat, ſi agatur etc. " Sed non probat.

(1) Alium caſum fingit F. C. C. Tydeman. *Spec. ſupra laud. de Pedio JCto, p.* 75. *ſeq.*

L. XXIV.

Quidquid extra rem emtoris etc.] Vid. *L.* 31. §. 2. et *L.* 43. §. 5. *h. t.*

L. XXV.

Aediles etiam hoc praeſtare emtorem volunt, etc.] Vid. *L.* 1. §. 1. *h. t.*

§. 4.

Id duntaxat *imputari emtori*, etc.] Sic cape *seq.* §. 7. *Solum actionum praeſtandarum neceſsitatem ei injungi.*] Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

§. 5.

Aeque condemnabitur,] Nec enim tantum *doli* fit mentio, ſed *operae L.* 1. §. 1. *h. t.* (1).

(1) In *seq.* §. 6. pro *imitatione* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIX. §. 3. legit: *incitatione.* Sed vid. Puttman. *Meletem. Jur. civ. Cap.* 7. in ej. *Opusc. Syllog. p.* 177. *seq.* De voce *vinarius* vid. notata superius ad *L.* 4. §. 2. *h. t.*

§. 7.

Quod non permittitur emtori, ex hujusmodi caussis noxae dedere servum suum.] Vid. §. 4. *h. l.*

Nec enim factum servorum suorum, etc.] Sed suum, suamque imprudentiam. Pro *nec enim* Leonin. *Emend.* III. 12. *num.* 9. legit: *etenim* (1).

(1) Sic etiam Pothier. add. Gluck. *hoc tit. p.* 73. *not.* 83.

§. 8.

Ceterum post judicium acceptum etc.] Agitur non de libello, sed de Edicto Aedilitio. Averan. *Interpr. Jur.* II. 30. §. 9. *seqq.* (1). Aliter Bussus, *ad L.* 23. *de judic.*

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 166. *seqq.* Pro *necesse habuisse ea enumerari*, in praecedentibus verbis, legendum: *enumerare*, notat Brencm. *h.* Hal. pro *habuisse* edidit: *fuisse.*

§. 9.

Praeterea in Edicto adicitur (1) *sic:* et quanta pecunia etc.] His non factis, condemnatur venditor in id, quanti res est. Vid. *L.* 29. *h. t.*

(1) Pro *adjicitur.* Vid. notata superius ad *L.* 1. §. 1. *de Senator.* Hal. habet *dicitur.* Sed vid. J. B. Koehler. *Interpr.* II. 10. *p.* 121.

L. XXVII.

Quid ergo si forte vectigalis nomine datum est, etc.] Id

Id ergo, resoluto contractu, Fiscus non reddit. Brunneman. *ad h. l.* (1). Accipe hoc de *centesima*, vel *ducentesima*. Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. L.* 57. *h. t.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 5. In *seq. L.* 28. pro *adversus eum redhibendum judicium*, uti Flor. etiam nunc est, probabilius rescribi: *redhibendi judicium*, notat Brencm. *h.*

L. XXIX.

Quae desiderantur in actione,] Lege: *ACtione*, id est, *hac actione* (1), quomodo scripsit JCtus.

(1) Pari modo Taurell. Vid. Brencm. *h.* qui mavult *hac* excidisse. *In hac actione* omnes scripti et editi, etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 106.

§. 1.

Ut pecuniae, cujus *nomine obligatus erit*, *liberetur:*] Vid. *L.* 25. §. 9. *h. t.* *Ut cujus pecuniae nomine* etc. Al. (1).

(1) Sic Hal. Jensius, *in Strict. ad Pand. p.* 150. *pecuniae liberari* Graecismum dicit. Sed *curae* et *tutelae liberari* etiam dixit Ulpianus in *L.* 50. §. 2. *de Legat.* 3°. quem locum citat Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Gluck. *hoc tit. p.* 168.

§. 2.

Condemnatio autem fit, quanti ea res erit:] Et ob contumaciam, *in Duplum. L.* 45. *h. t.* Aliter Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 94. *error.* 6. *num.* 4. (1).

(1) Ad sequentia verba: *an et usuras pretii* etc. vid. Noodt. *de Foenor. et usur.* III. 13. et ad *seq.* §. 3. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 4. et Gluck. *hoc tit. p.* 84. *seq.*

L. XXXI.

Eorumque, quae pretium sequuntur,] Vid. *L.* 25. §. 9. et *L.* 1. §. 1. *h. t.*

§. 5.

Omnes consentire debere ad redhibendum:] Aliud in casu *seq.* §. 10. ubi vid. Goth. (1).

Dareque unum procuratorem.] D. Goth. *in not.* „Imo, plures dari oportere constat. *L.* 42. §. 6. *de procur.*" Haec Lex nihil huc facit.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 85. §. 3. et Gluck. *hoc tit. p.* 108. *seqq.*

§. 6.

Sed et fructus accessionis,] *Et accessiones*, Al. (1).

Quod divisionem non recipiat:] D. Goth. *in not.* „ Quidni partus a matre divisionem recipiat: etc." Inepta nota.

Quam pro parte redhiberi posse negavimus.] §. 5. *h. l.*

(1) Ita Vulg etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 109. Hal. *fructus*, *accessiones*, probante Brencm. *h. Accessionis*, veteri more, scriptum pro *accessiones*, adeoque simpliciter legendum: *fructus*, *accessionis*, mavult Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIX. §. 4.

§. 8.

Et hoc in emtoribus *servari* etc.] Scil. pluribus.

Nam venditor pignoris *loco*, etc.] Quod est indivisduum. *L.* 9. §. 3. *de pign. act.*

§. 9.

Tunc et *si quo deterior* etc.] *Tunc etenim*, Al. (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 10.

Sed si in solidum emant, unusquisque etc.] De tertio casu non agit, quando ab uno res plures emuntur (1), de quo *L.* 34. 35. 36. *L. pen. h. t.*

(1) Pari modo Duker. *in not. ad h. l.* Brencm. *ibid.* τὰ *vel plura mancipia ab uno* verba explicantis esse putat. Apud Hal. *vel plures ab uno* absunt. Cod. Erlang. *vel plures ab uno emerint.* Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 76. *Nam* hic dici pro *sed*, observat Pothier. *in not. ad h. l.* add. notata superius ad *L.* 55. *de condict. indeb.*

§. 11.

Mortuum erit,] Vid. *L.* 38. §. 3. *L.* 47. §. 1. *L.* 48. *pr. h. t.*

Vel procuratoris,] D. Goth. *in not.* „Hoc Albericus ad tutores etc. extendit." Et mox JCtus *seq.* §. 14.

Et praestenter *ea omnia*, etc.] Lege: *praestantur* (1).

(1) Vulg. *ut* loco *et.* Hal. *et praestantur omnia*, omisso *ea.* Vid. Brencm. et Geb. *h.* *Praestantur* etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 75. — In seq. §. 12. pro *debere eum* Hal. et Vulg. habent: *debere eum teneri.* Vid. Brencm. *h.* Cod. Erlang. *debere eum praestare.* Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 76.

§. 14.

Quod in procuratore diximus,] §. 11. *h. l.* (1).

(1) *Quibus administratio rerum, culpam abesse* etc. mendosam lectionem esse, et rectius Hal. edidisse: *quibus admistratio rerum permissa est, eos culpa abesse* etc. observat Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. et D. Goth. *h.*

§. 15.

Familiae appellatione et filiosfam. demonstrari:] Aliud in *L.* 1. §. 20. *de vi et vi arm.*

§. 17.

§. 17.

In factum actio competit etc.] Non *arbitraria*. Bachov. *de Action*. VII. 18., contra Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec*. 94. *error*. 6. *Competit*, perpetuo, per *L*. 35. *de oblig. et act*. (1). Dissentit Busius, *ad h. l.*

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p*. 155. quem etiam de hoc et seq. §. 18. vid. *ibid. p*. 139. *seq.*

§. 19.

Restitui autem debet per hanc actionem, etc.] Quae datur venditori, de quo prius egit (1).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec*. 85. §. 1. Vid. tamen et Gluck. *hoc tit. p*. 141. *seq*. et *p*. 69. — Ad seq. §. 20. vid. Averan. *Interpr. jur*. V. 6.

§. 21.

Qui mancipia venduut, nationem (1) *cujusque* etc.] Vid. Varro, *de Ling. Latin*. VIII. *p*. 120. (2). Quinctil. *Inst. Orat*. V. 10. *p*. 363. [edit. Burman. *p*. 402.] ibiq. Turneb.

Praesumtum etenim est etc.] Sic *L*. 37. *h. t.*

(1) *Equis* etiam hoc applicat Gluck. *hoc tit. p*. 36. *not*. 3.

(2) Et Panciroł. *Thes. Var. Lection*. II. 48. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom*. II. *p*. 1164. Utrumque locum citat Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Nationem infamatam*, et *infamem* ab Ulpiano dici pro *suspecta*, pluribus erudite ostendit Rad. Forner. *Rer. Quotid*. V. 11. in Thes. Otton. *Tom*. II. *p*. 265. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand*. vs. *Praeter haec jubent* etc. — In seq. §. 23. pro *aut aliqua justa caussa* legendum: *aut alia qua* etc. notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss*. XIX. §. 4. Non opus. Vid. notata superius ad *L*. 2. *quod cujuscunq. univ. nom.*

L. XXXIII.

Sed peculium tale praestare oportere:] *Praestare oportere* rectius abessent (1).

(1) Absunt apud Hal. Vulg. *praestare debere.* Vid. Brencm. *h.*

L. XXXIV.

Vel vitiosus sit, vel omnes etc.] Herald. *Obs. Cap.* 12. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1325.] legit: *is, vel omnes* etc. (1).

(1) Ita tantum explicant hunc locum Grotius, *in Flor. Sparsion. p.* 174. et Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XIX. §. 4. Apud Hal. et Vulg. *τὸ vel* abest. Cod. Erlang. pro *vel* habet *ut.* Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 64.

§. 1.

Tamen una emtio est:] Vid. Leonin. *Cons.* IV. *num.* 15. (1).

(1) In ultimis hujus §. verbis: *ut neutri non nisi omnes* etc. apud Hal. *non* abest. Vid. Geb. *h.* et Jauch. *de Negat. Pand. p.* 143.

L. XXXV.

Vel ad pietatis rationem offensam:] *Vel ob pietatis rationem offensam,* Charond. *Vel pietatis ratione offensa,* Mornac. (1).

Quod et in fratribus, et in personis (2) etc.] Hinc alia deducit Sande, *Decis.* III. 5. *Def.* 10.

(1) Et Vulg. Hal. *vel ob pietatis rationem offensa,* probante Brencm. et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. *Commentationem* Christ. Theoph. de Gmelin, *de singulari jure rerum plurium, quae non sine damno, vel offensa pietatis separantur, prae-*

ci-

cipue circa emtionem venditionem, Tubing. 1814. citat Gluck. *Zusätze zu dem Titel de Aedil. Edict.*, post *Tit. de exc. rei vend. et trad. p.* 446.

(2) Flor. *in personas — conjunctas.* Etiam Hal. Alii omnes: *in personis — conjunctis.* Vid. Brencm. *l.* Sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 65.

L. XXXVI.

Si plura mancipia etc.] Quae tamen separari potuere. Vid. *L.* 38. *in fin. h. t.*

Ita demum pro bonitate ejus etc.] Vid. Cujac. *Tract.* VI. *ad African. in expl. L.* 34. *h. t.*

L. XXXVII.

Ne veterator pro novicio *veneat.*] Vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 1. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 227.] (1).

Praesumtum est enim etc.] Sic *L.* 31. §. 21. *h. t.*

(1) Add. *Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 243: *seqq.* Non obstat *L. ult.* §. *ult. h. t.* Vid. Regium, *Enantioφ.* I. 7. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1482. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 4. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Porro apud Ulpianum* etc. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 84. §. 2. Gluck. *hoc tit. p.* 123. *not.* 98. qui *ibid. p.* 11. *not.* 41. observat, in verbis: *ubique enim curant Aediles*, etc. τὸ *ubique* forte eo spectare, quod Aedilium Edicta etiam in Provinciis obtinerent: de quo dubito. Conf. Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand. Oper. p.* 198.

L. XXXVIII.

Qui jumenta *vendunt*,] Vid. §. 4. *h. l.*

Palam recte dicunto, etc.] Quod ut appareret, nudata sunt jumenta. Senec. *Epist.* 180. *in fin.*

Uti quae (1) *optime ornata vendendi caussa fuerint*,] Vid. §. 11. *h. l.*

Ita emtoribus tradentur:] *Traduntor*. Al. (2).

De ornamentis restituendis,] Propter quae prudentiores ea non emunt. Senec. *loc. modo cit.* ibiq. Lipf.

Jumentisve orndmentorum nomine redhibendis,] Vid. §. 12. *h. l.*

Si jumenta paria simul venierint, etc. *judicium dabimus, quo utrumque redhibeatur.*] Vid. §. 13. *et* 14. *h. l.* (3).

(1) Sic legi in Pand. Flor. et Al. perperam habere *uti que*, notat Ferand. Adduens. *Explicat.* I. 26. in Thef. Otton. *Tom.* II. *p.* 528. Taurellius tamen edidit *que*, et fic etiam fcriptum legitur in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed *quae* habet quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Porro ajunt Aediles, uti quae* etc. et Westenberg. *ad eund. Tit.* §. 36.

(2) Ita Hal. probante Noodtio, *loc. modo cit.* Taurellius in margine: „*tradantur*, est antiqua mutatio, „ ut coäevam arbitremur." Vid. Brencm. *h.*

(3) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sequitur in Edicto: si jumenta paria* etc. quem etiam vid. *ibid.* vs. *Tenes primum Edicti caput*, etc. ad verba: *et difficile est*, in feq. § 4. add. van Nispen, *Diss. ad Libb. Modestin. Different. Cap.* 10. in Thef. Disf. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 102.

§. 7.

Cum ad generandum nunquam sit habilis.] Etfi non fit caftratus (1).

Sed si emtor ignoravit, venditor scit, etc.] Vid. *L.* 1. §. 9. *h. t.*

(1) Add. Ferand. Adduens. *Explicat. loc. modo laud.*

§. 10.

Verum etiam si contra dictum promissumve, erit locus etc.] Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Jubent igitur Aediles* etc. legit: *promissumve erit, erit locus* etc. ope geminationis.

§. 11.

§. 11.

Vendendi autem causſa ornatum jumentum etc.] Vid. *pr. h. l.* (1).

Et in actione,] Id est, formula.

(1) Verba ſequentia: *aut ideo, inquit, venale cum esſet, ſic ornatum inſpiceretur*, Pothier. *in not. ad h. l.* interpretatur: *aut ſi* ideo *ornamentum inſpiciendum datum est*, ſic *quaſi ipſum* venale esſet. Est, qui pro *aut ideo* malit *ut ideo*. Sed vid. Gluck. *hoc tit. p.* 33. *not.* 1.

§. 13.

Sed quanto minoris, cum veniret, utrumque fuit (1).] Scil. aeſtimandum.

(1) Cod. Erlang. *fuerit*. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 115.

§. 14.

Edicto expresſum est,] Vid. *pr. h. l.* (1).

(1) Sequitur: *nam et ſi polia venierit*, etc. *Poliam* Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin. interpretatur *gregem equorum*, qui *grex* dicitur ab Ulpiano in *L.* 1. §. *ult. de reivind.* et *equitium* in *L.* 12. § 4. *de uſu et habit.* Pari modo van Nispen, *Disſ. ad Libb. Modeſtin. Differ. Cap.* 10. in Theſ Disſ. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 104. Vid. et Ferand. Adduens. *loc. laud.* ad *pr. h. l.* An recte, dubitat Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 410. *ſeq.* Pothier. *in not. ad h. l.* vertit *un haras.* Gluck. *hoc tit. p.* 65. *not.* 71. *ſtuterey.*

L. XXXIX.

Vel fratres (1):] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 71. §. 3. *de Legat.* 1°. *L.* 12. §. 7. *de inſtr. vel inſtr. leg.* *L.* 11. *Cod. comm. utr. judic.* *Nov. Valentiniani, Tit.* IX. Facit huc Theodorit. *Hist. Eccleſ.* IV. 18. (2).

(1) Vulg. addit: *sint.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand. in fin.*

L. XL.

§. 1.

Ne quis canem,] Vid. Otto, *de Tutel. viar. Part.* III. *Cap.* 3 (1).

Vel minorem aprum,] Vid. D. Goth. *in not.* Defendit haec Otto, *d. loc. Cap.* 1. *p.* 418. *seqq.* (2).

Ursum, pantheram, leonem.] Vid. Otto, *d. loc. Cap.* 2. *p.* 432. *seqq.*

(1) *Dissertationem de Animalibus ferocibus, qua vulgo iter fit, non habendis, ad L.* 40. 41. *et* 42. *D. de Aedil. edict.* conscripsit J. L. Wintgens, in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 145. *seqq.* add. Hübner. *Obs. Edicto viario Aedilium Curul. adspers.* Lips. 1798. quem citat Gluck. *tit. si quadr. paup. fec. dic. p.* 272. *not.* 7.
(2) Add. Idem, *in Praef. Tom.* III. *Thes. Jur. p.* 57. in fin. Marckart. *Probab. rec. Lection. Part.* I. *p.* 113. *seq.* Wintgens, *d. Diss. p.* 148. *seq.*

L. XLI.

Aliudve, quod noceret,] Id est, *nocere posset* (1).

(1) Sequitur: *ut contineri vinculis*, etc. Pro *ut* Hal. habet *sive*. Vulg. *aut.* Vid. Brencm. *h.* Male. Vid. Otto, *de Tutel. viar. Part.* III. *Cap.* 3. *p.* 445. Marckart. *d. loc. p.* 115. *seq.* Wintgens, *d. Diss. p.* 163. *seq.*

L. XLII.

Et homo liber ex ea re perierit, solidi ducenti:] An, *solidis ducentis* (1)? vel subintelligendum *poena esto.* Occurrit et mentio *solidorum* in SCto Modesto Consule facto. *L.* 1. §. 2. *de fugitiv.* unde dubia redditur opinio il-

illorum, qui *solidos* sub Alexandro Severo demum dictos volunt, et inventum tum hoc nomen, quos sequitur Gronov. *de Pecun. Veter.* III. 15. Add. Otto, *de Tutel. viar. Part.* III. *Cap.* 1. *p.* 423. *seqq.* (2).

(1) Ita Hal. Vulg. *Solidi ducenti praestabuntur.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Et Wintgens, *laud. Diss. p.* 169. *seq.*

L. XLIII. (1).

(1) *Quae cessum dant.* Vid. de his verbis Duker. *ad Opusc. de Latin. Vet. JCtor. p.* 432. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 261 — Ad verba §. 1. *qui ad amicum domini deprecaturus* etc. vid. Wouweren. *ad Petron. Satyr. Cap.* 30. *p.* 114. edit. Burman.

§. 4.

*Malos*que *mores*,] Hal. *malosve*, quod praefert Leonin. *Emend.* IV. 5. §. 1

§. 6.

Aliquando *etiam* (1) *redhiberi mancipium debebit*, etc.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 17. §. 6. (2).

Id est, quanto minoris, agamus:] Id est, *egerimus.*

Officio tamen Judicis *continebitur*, etc.] Cujus est videre, quomodo actori debeat satisfieri in arbitraria hac actione. Vid. §. 31. *Inst. de action.* (3). Nimis generaliter quidam hinc colligunt, quod, quando agitur ad reformandum, possit agi ad rescindendum: de quo Pinel. *ad L.* 2. *Cod. de rescind. vend. Part.* III. *Cap.* 3. *num.* 33.

(1) Apud Hal. *etiam* abest.
(2) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 147.
(3) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 84. §. 8. et Herm. van Vianen, *Diss. de Concursu action. Cap.* 2. §. 3. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs, *Vol.* I. *Tom.* 1. *p.* 281. De voce *lunaticum* vid. Brisson. *de verb. sign.*

ſign. in voc. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 410.

§. 7.

Tenetur *creditoribus propter mancipium venditor.*] Scil. *actione Pauliana.* Pro *venditor* Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 95. *error.* 9. legit: *venditum*, quod non probo (1).

(1) In ſeq. §. 8. pro *niſi redemtum ſit, et pignore liberatum redhibeatur* Hal. habet: *niſi redemtum, et pignore liberatum exhibeat.* Sed vid. Rygerbos. *Obſ. jur. Rom. Cap.* 2. *p.* 18. Cod. Pand. Erlang. habet: *et pignore liberato exhibeatur.* Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 79. *not.* 79.

§. 9.

Inutiliter agitur:] D. Goth. *in not.* „ *Imo utiliter* etc." Ἀλλότριον.

Expleta conditione, iterum agi poterit.] Nec enim *male*, ſed *nihil* actum est. *L. unic. in fin. quand. dies uſusfr. leg. ced.* (1).

(1) Ad ſeq. §. 10. vid. Pothier. *in not.*

L. XLIV.

Juſtisſime Aediles noluerunt, hominem ei rei, quae minoris esſet, accedere:] Apud Plin. *Hist. Nat.* XXXIV. 3. homo est accesſio candelabri. Historia illic narratur lepida. *Propter dignitatem hominum:*] Adde, quod accesſorium non potest redhiberi ſine re principali. arg. *L.* 33. *in fin. h. t.* et ſic ne quidem mancipium, quod in causſa esſet redhibitionis, redhiberi posſet. Vid. Cujac. *Obſ.* XVI. 20. (1).

(1) Add. F. C. C. Tydeman. *ſpec. ſupra laud. de Pedio JCto. p.* 82.

§. 1.

§. 1.

Aequum enim Aedilibus visum est, vel *in unum ex his*, etc.] Id est, *etiam*.

Nam id genus hominum ad lucrum potius, etc.] Venaliciarii scil. Male Goth. capit de mercatoribus in genere. Συγχυεῖν esse, notat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Non major erit deliberatio* etc. (1).

(1) Add. Voorda, *Elector. Cap.* 5. *p.* 58.

§. 2.

In redhibitoria, vel aestimatoria potest dubitari, etc.] Secus in *emti actione*. add. Huber. *Eun. Rom. p.* 753. (1).

Neque ex post facto decrescat *obligatio:*] Forte *decrescit*, vel *decrescet* (2).

Statim enim ut servus traditus est, etc.] Add. *L.* 16. §. 2. *de eviction.*

(1) Sequitur: *an quia* etc. Hal. et Vulg. *qui*. Vid. Brencm. *h* qui addit, literam *a* videri esse recentioris scripturae.

(2) *Decrescit*, Hal. quod et mavult Brencm. Vulg. pro *neque* mavult *ne*.

L. XLV.

Redhibitoria actio etc.] Miror, Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 94. *error.* 6. tentare, hanc actionem probare esse bonae fidei, et tricatur *de Actionib. Disp.* VII. *Thes.* 18. (1).

(1) Add. de hac Lege Gluck. *hoc tit. p.* 106. *seq.* qui etiam alios laudat.

L. XLVI.

Praeterquam quod jussu tuo fecerat, etc.] Vid. *L.* 21. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Verba praecedentia: *cum mihi redhibeas furtis noxisque solutum*, versum continere, notat Scip. Gentil. *Pareg.* II. 31., in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1350. add. notata superius ad *L.* 11. *de distract. pignor.*

L. XLVII.

Sicut duplae actio periret:] Vid. *L.* 25. *seq. tit.*

L. XLVIII.

Si tamen sine culpa actoris, etc.] Vid. *L.* 31. §. 11. *h. t.*

§. 2.

Si sex mensium exceptione] Id est, *praescriptione.*

§. 4.

Si emtor sciret de fuga, etc.] Vid. *L.* 1. §. 6. *h. t.*

§. 5.

Ut tamen et facta heredum, etc.] *Ut tantum facta* etc. Al. (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*

§. 7.

Cum redhibitoria actione de sanitate agitur,] Non vero res redhibita est. Aliter Huber. *in Praelect. ad h. t. Pand.* §. 8. ibiq. Thomas.

§. 8.

Simplariarum venditionum] Vid. D. Goth. *in not.* add. Val. Guil. Forster. *Obs.* I. 12. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 912.] (1). *Rerum esculentarum et potulentarum*, juxta Raevard. *Conject.* I. 12.

Ne sit redhibitio,] Alia quaestio, an non possit agi quan-

quanti minoris? quod adfirmandum. add. Bachov. ad Treutler. *Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 2. *Thes.* 12. *p.* 101. ubi et aliter limitat: de quo dubito.

(1) Vid. et Leunclav. *Notator.* II. 46. in Thes. Ottoni. *Tom.* III. *p.* 1515. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sed apparet* etc. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor.* *p.* 438. Gluck. *hoc tit. p.* 45. *seq.* — Ad seq. *L.* 49. vid. Otto, *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 13. *p.* 451. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 39.

L. LI.

Et certum incertumve mandante eo *emerit:*] Obstat *L.* 2. *de litigios.* Sed hic aequum est, quod servus scivit, prodesse venditori, qui potuit cogitare, et dominum id scire: ibi vero non cum venditore res est domino, sed cum alio, et de poena agitur. Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 2. *Thes.* 3. *lit. c. p.* 72. (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit. p.* 51. *seqq.*

§. 1.

Ex persona domini utilem exceptionem ei non putabat (1) *opponendam.*] Obstat *L.* 13. *de contrah. emt.* ubi vide. Aliud tamen erit, si procurator jam consecutus sit, ut dominus rem receperit. Vid. Bachov. *loc. modo cit.* (2).

(1) Hal. *putat.*
(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 84. §. 5. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *hoc tit. p.* 54. *seq.*

L. LIII.

Comitialem morbum] Vid. D. Goth. *in not.* add. Apuleji. *Apolog.* ad eamque Scip. Gentil. [*Oper. Tom.* VI.]

L. LIV.

Si mancipium bonis conditionibus *emtum* etc.] V. C.

ut non vinciretur (1). Non favorabilibus servo, ut §. 22 *Inst. de his qui sui vel al. jur. sunt*; sed respectu venditoris (2). Dissentit G. Forner. *Selection.* III. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 92.] (3).

Quod ante non fugerat.] Vid. ad *L.* 58. *pr. h. t.*

(1) Quae in nota sequuntur, recentiore manu a Schultingio adscripta sunt.

(2) *Bonis conditionibus*, id est, bonis moribus, et honesto beneque composito ingenio, Balduin. *in Annotat. ad h. l.* in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 913.

(3) Add. Cujac. *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.* quem sequitur Gluck. *hoc tit. p.* 57. *not.* 53. Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.* — In seq. *L.* 55. in fin. pro *excusari* Taurell. habet: *excausari*, sed utrum studio, et quod Flor. ita sit, an per typorum errorem, non decidit Geb. *h.* quum Brencm. nihil hic in suo exemplo vel emendaverit, vel notaverit.

L. LVII. (1).

(1) De hujus Legis *pr.* vid. Gluck. *hoc tit. p.* 105. Pro *quae* huic actioni *continentur* Hal. habet: *quae hac actione* etc. Vid. Geb. *h.* et D. Goth. *in not.* Sed pari modo *stipulationi contineri*, dixit Ulpianus in *L.* 3. *pr. usufr. quemadm. cav.* ad quam vid. notata: et *pecuniae liberari* in *L.* 29. §. 1. *h. t.*

§. 1.

Redhibitoria in peculium competit:] Non in solidum: nec enim dominus aliquid egit, quo venditionem approbaret. Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.*

In peculio autem et causa redhibitionis continebitur:] Id est, *pretium acceptum*, Cujac. *d. loc.* (1).

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 103. *seq.* Aliter Pothier. *in not. ad h. l.*

L. LVIII.

Quaero, an si servus apud emtorem fugit,] *Ex veteri vitio* addit JCtus, *in Sent.* II. 17. §. 11. add. *L.* 54. *h. t.* §. *ult. h. l. L.* 3. *tit. seq.*

Non prius venditori restitui debeat, quam rerum ablatarum *a servo* etc.] Vid. Paul. *in Sent. d. loc.*

§. 1.

Et danda sit actio de peculio, vel *de pretio* etc.] *De peculio vel* a mala manu esse, putat Cujac. *ad Libb. Pauli Resp. in expl. h. l.* [et *ad Paul. in Sent. d. loc. not.* 26.] nec enim actio de peculio ex delictis datur. Sed verba haec non sunt Pauli, sed responsum petentis (1).

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent. d. loc. not.* 30. Cujacium sequitur Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit. p.* 88. *not.* 16. Verbo *retinendus*, quod praecedit, ab ordinario corrigente superscriptum: *restituendus*, et hinc Al. habere: *restituendus aut retinendus*, notat Brencm. *h.*

§. 2.

Tunc etiam servi responso credendum est.] Id est, tunc etiam hoc responsum aliquam meretur fidem sine tormentis (1).

(1) Aliter Cujacius, Sam. Petitus, Merillius. Sed vid. Schulting. *ad Paul. Sent. d. loc.* §. 13. *not.* 35. et *Thes. Contr. Dec.* 100. §. 8. *seq.* Aliter etiam Noodt. *Probab.* I *ult.* in fin. et *ad h. t. Pand.* vs. *Porro ajunt Aediles: quis fugitivus* etc. *Responsum* Graecos reddere ἐμβάσανον τοῦ δούλου ζήτησιν, *quaestionem servi, quae fit per tormenta*, monet Leunclav. *Notator.* II. 47. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1515.

L. LIX.

Si quis duos homines uno pretio emerit, etc.] Vid. *L.* 34. *et seqq. h. t.*

G 2 L. LX.

L. LX.

Perinde ac si neque emtio, neque venditio intercesſit.] Pro *intercesſisſet* (1).

(1) *Intercesſisſet* habet Hal. Vid. Geb. *h.*

L. LXI.

Victus tantum debet praestare, quanti minoris emisſet emtor, etc.] Vid. Cujac. *Obſ.* II. 20. et *ad L.* 38. §. 3. *de verb. oblig.*

L. LXII.

Ad res donatas Edictum Aedilium Curulium non pertinere etc.] Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 20. [in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1294.]

Sane de dolo donator obligare ſe et debet, et ſolet:] Vid. *Inſcript.* apud Gruter. *p.* 1081. et ad *L.* 18. *in fin. de donation.* (1).

Ne, quod benigne contulerit, fraudis conſilio revocet.] Cujacius ponit caſum in eo, qui rem alienam ſciens donavit, quam dominus evincit. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sequens deliberatio* etc. explicat, *ne fraudis conſilio ſit in cauſſa, ut revocetur* (2).

(1) Add. Schulting. *Theſ. Contr. Dec.* 84. §. 6. et Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Pari modo van Nispen, *ad Libb. Modeſtin. Differ. Cap.* 9. in Theſ. Disſ. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 85. et Glück. *hoc tit. p.* 44. *not.* 20.

L. LXIII.

Cur autem de locationibus nihil edicatur, etc.] D. Goth. *in not.* „An vero ad locationes hoc Edictum porrigitur? Sic putat Cujacius, etc. Verum ab eo disſentit Hotoman. etc." Et Bachov. *ad Treutler. Vol.* II.

Part. I. *Disp.* 2. *Thes.* 1. *Lit.* g. *p.* 67. *seq.* Non male Hotoman. *loc. cit.* (1).

Vel quia non similiter locationes, ut venditiones, fiunt.] Haec ratio maxime placet Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 18. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 243. *seq.*] (2). Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *De locationibus* etc. (3).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 83. §. 7. et Gluck. *hoc tit. p.* 41. *seq.*

(2) Regius, *Enantioφ.* I. 18. in eod. Thes. *Tom.* II. *p.* 1488. utramque rationem obscuram judicat. Sed vid. Houck. *Diss. de Ration. Vett. JCtor. falso suspect. Cap.* 2. §. 3. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 349. *seq.*

(3) Add. Schulting. *loc. modo cit.* et Gluck. *hoc tit. p.* 40. *seq.* — De voce *interaestimationem*, in seq. *L.* 64 *pr.* vid. D. Goth. *in not.* add. Gluck. *hoc tit. p* 81. *seq.* Brencm. *h.* reponendum censet: *in aestimatione servorum.*

L. LXV.

Aut tabulas pictas studiose intueatur,] Vid. P. Fab. *Semestr.* II. 10. (1).

(1) Et Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1417.

§. 1.

Non, *qui tempore finiatur:*] D. Goth. *in not. Non tantum qui* etc. Alii id, quod hic dicitur, restringunt ad hunc titulum. Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 9. *Thes.* 1. *Lit. c. p.* 462. In hoc tamen Edicto de eo morbo praecise non agitur. Vid. *L.* 4. §. 5. *h. t.* (1).

(1) Add. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1369. et Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 39. *p.* 354.

§. 2.

Non *spatio serviendi*, *sed genere* etc.] Pro *non tantum* (1).

Nec ad rem pertinere, *Latine sciat*, *nec ne.*] Facit huc Quinctil. *Inst. Orator.* I. 12. (2).

(1) Pari modo in seqq. verbis: *novitium autem* non *tyrocinio animi*, *sed conditione* etc. Vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 84. §. 2. et Pothier. *in not. ad h. l.* add. notata superius ad *L.* 37. *h. t.* Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 248. rem in medio relinquit. De voce *venalitio* vid. Duker. *d. loc. p.* 411. et Brisson. *de verb. sign.* in voc. Aliter Leunclav. *Notat.* II. 47. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1515.

(2) Sequitur in Lege: *nam nec ob id veteratorem esse*, etc. Al. *nec ob id*, omisso *nam*. Vid. Brencm. *h.* secundum quem Taurellii scripturam: *nam* (*nec*) *ob id* etc. plerique Codices scripti confirmant. add. Jauch. *de Negation. p.* 116.

TITULUS II.

DE EVICTIONIBUS, ET DUPLAE STIPULATIONE (1).

Alludit Dio Chrysost. *Rhodiac. p.* 329. ubi Casaub.

(1) Formulam hujus stipulationis exhibet Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Cod.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Praecipuos auctores; qui de hujus Tituli argumento egerunt, laudat Gluck. *hoc tit. p.* 129. *seq. in not.* Waechtleri *Recitationes singularum Legum hujus tituli*, exstant in ej. *Opusc. a Trotz. editis.*

L. I.

Pro bonitate loci etc.] Quae fuit tempore contractus. *L.* 13.

L. 13. *h. t.* Excipe tamen casum *L.* 53. *pr. eod.* (1).

Aestimabitur loci qualitas,] Habita tamen ratione pretii non veri, sed dati. Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaestion. in expl. L.* 64. *h. t.*

(1) Incipit Lex: *sive tota res evincatur, sive pars,* etc. ad quae verba vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 87. §. 4.

L. II.

Dupli condemnandus est reus.] Vid. Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Cod.*

L. III.

Cum in venditione servi peculium semper exceptum esse etc.] Nisi aliud convenerit. *L.* 5. *h. t.*

Is homo ex peculio summam quandam secum abstulerat:] Post venditionem.

Haec (1) *autem actio* postea *esse coeperit* (2).] Sic et *L.* 54. *tit. praec.*

(1) Hal. et Vulg. *hic.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Hal. et omnes *coepit:* etiam Flor. literae *er* deletae. Vid. Brencm. *d. loc.*

L. IV.

An is, qui mancipium vendidit,] *Mancipio* legit Cujac. *ad Libb. Papinian. Respons. in expl. L.* 68. *h. t.* Is enim olim tantum de evictione tenebatur, qui ita vendebat; alii non, nisi expresse eam promisissent. Vid. Plaut. *in Curcul. Act.* IV. *Scen.* 2. *vs.* 8. et *in Persa, Act.* IV. *Scen.* 3. *vs.* 55. add. Cujac. *d. loc.* et *Obs.* XXI. 15. (1). Dubito tamen, an non ita scripserit Tribonianus. *Mancipio* legit quoque Salmas. *de Usur. Cap.* 8. *p.* 204. Sed Vulgatam retinet Herald. *Animadv. ad Jus Attic. et Rom.* IV. 2. *num.* 3. et 4. (2) ubi notat, non dici *mancipio vendi,* sed *dari, tradi.*

Debeat fidejussorem *ob evictionem dare*,] *Auctorem secundum*, βεβαιωτὴν. Herald. *dict. loc. num.* 2. et Salmas. *d. loc. p.* 209. et *de Mod. Usur. Cap.* 16. *p.* 728. Facit huc Casaub. *ad Theophrast. Character. p.* 302.

Et est relatum non debere, etc.] Vid. *L.* 37. *pr. h. t.*

(1) Et Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 17. §. 3. *not.* 7. *in fin.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prima observatio* etc.

(2) Etiam Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 86. §. 8. *et ad Caj. Inst.* I. 6. §. 3. *not.* 27. Trotz. *in Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 65. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *hoc tit. p.* 178. *not.* 48.

§. 1.

Dari in eum, cujus tutela gesta sit, utilem actionem:] Scil. de evictione.

Sed an in totum, si tutor solvendo non sit, videamus? quod magis puto:] Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 9. (1).

(1) Ad seq. *L.* 5. de *servo vicario* quaedam notavit Gluck. *hoc tit. p.* 215. *not.* 27.

L. VI.

Si fundus venierit, ex consuetudine ejus regionis, etc.] Facit huc *L.* 31. §. 20. *tit. praec.* Merill. *Obs.* IV. 7. putat, respici distinctionem inter Italica et Provincialia praedia: quod non probo.

In qua negotium gestum est,] Etsi alibi res sit praestanda. Vid. ad *L.* 21. *de oblig. et action.*

L. VII.

Agere cum substituto ex empto potest, etc.] Facit huc *L.* 19. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de oblig. et action. num.* 51.

L. VIII.

Quare sive partus ancillae,] Vid. *L.* 42. *h. t.*

Agi ex emto potest:] In quam actionem, utpote *bonae fidei*, hoc venit, non in *actionem ex stipulatu. d. L.* 42. Sic et venit in *L.* 29. §. 1. *de pignor. et hyp.* Facit huc *L.* 3. *Cod. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.* Vid. Chesius, *Differ. jur. Cap.* 68. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 826.

L. IX.

Si vendideris servum mihi Titii, etc.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 17. §. 8. (1).

(1) Ibique Schulting. Sequitur in Lege: *sed in ex emto actione decurrendum est.* Flor. praepositio *in* est deleta. Vid. Brencm. *h.* qui *in* retinet, sed pro *actione* legere mavult *actionem.* Fortasse tamen non opus. Vid. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3.

L. XI.

Lucius-Titius praedia in Germania trans Rhenum emit, etc.] Vid. Merill. *Obs.* VIII. 6. (1).

Ex praecepto Principali] Quod est pro vi majore. Mev. *Decis. Part.* III. *Dec.* 15. (2).

Partim veteranis in praemia adsignatas.] Vid. *L.* 15. §. 2. *de reivind.* (3).

Paulus respondit, futuros (4) *casus evictionis* etc] Vid. *L.* 3. *in fin. h. t.* add. Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de emt. vend.* Ergo nec restitutionem Principis in officium, ob crimen amissum, et ab eo, qui jus vendendi habuit, venditum. Vid. Cujac. *Consultat.* XXXVIII. Multo minus auctor tenetur ob varietatem et calamitatem temporum. Vid. Cyriac. *Controv.* 458. *num.* 13. *seqq.* ubi et de facto Principis, *num.* 26. *seqq.* et *Controv.* 687. *num.* 46. *seqq.* De bonis exulum tempore belli ob aes eo-

rum alienum distractis, et ab emtoribus rursus venditis, iis per pacis conditiones restitutis, Sande, *Decis.* III. 4. *Def.* 5. De re ad perduellem pertinente, et post restitutum, Matth. *de Auctionib.* I. 14. *num.* 10. Alius etiam casus de agro ob aggeris onus amisso, *Nederl. Advysboek.* I. 238.

Pretium praediorum peti posse.] Quod Mornac. *ad h. l.* objicit, solverem ex *L.* 150. *de verb. sign.*

(1) Add. Trotz. *in Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 65. et Gluck. *hoc. tit. p.* 276. *not.* 3.
(2) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 67. §. 8.
(3) Et quae ad eam Legem notata sunt.
(4) *Fortuitos* Graecos legisse, observat Leunclav. *Notator.* II. 48. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1515. add. Gluck. *loc. modo cit. not.* 4.

§. 1.

Noxae *esse solutum*,] An, *noxa* (1), vel *noxis.*

(1) Ita Hal. et Vulg. probante Brencm. *h.*

L. XIII.

Non cum evinceretur (1).] Junge *L.* 15. *h. t.*

(1) Hal. et Vulg. addunt *res.* Vid. Brencm. *h.* Etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 344. *not.* 19.

L. XIV.

Non in dimidiam quantitatem pretii.] Vid. *L.* 1. *h. t.*

L. XV.

Sed si quid postea alluvione *accessit*, etc.] Eamque se praestiturum recepit venditor: aliter enim de illa non tenetur. *L.* 64 §. 1. *h. t.* Ita DD. et Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaestion. in expl. d. L.* 64. Aliter Merill. *Obs.* V. 8.

§. 1.

§. 1.

Pro bonitate fructuum aestimatio facienda est.] Merill. *Obs.* IV. 8. putat id fieri, quia ususfructus est instar partis: quod non probo. Ceterum hic non definitur, quomodo tunc agi possit: posse enim de evictione agi, constat ex *L.* 38. §. 3. *de verb. oblig.* (1).

Sed et si servus *evincatur*, etc.] *Servitus*, Cujac. *Obs.* II. 20. Vid. D. Goth. *in not.* Quod admodum probabile (2). Aliter Merill. *Obs.* IV. 8. putans, id hic quaeri, quia servi inquilini sunt quasi partes fundi. Julian. *ad Nov.* 7. *L.* 3. *de div. temp. praescript.* (3).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 87. §. 6. et Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* §. 6.
(2) Vid. Schulting. *d. loc.* add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 16. Voet. *ad eund. tit.* §. 16. Noodt. *ad eund. tit.* vs. *Quae dixi de re tota* etc. Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 37. Gluck. *tit. de contr. emt. p.* 126. *not.* 23. et *tit. de Aedilit. Edict. p.* 116. *not.* 74. Ortum vitium esse ex compendiosa scribendi ratione, putat Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 26. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 220.
(3) Florentinam retinet quoque Bynk. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XVI.

§. 1.

Vel damnatus est litis aestimatione (1),] Vid. *L.* 21. §. 2. *h. t.*

Vel possessor ab emtore conventus absolutus est.] Sed vid. *L.* 29. §. 1. et *L.* 66. *pr. h. t.*

(1) Hal. et Vulg. *in litis aestimationem.* Vid. Brencm. *h.* Etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 172. *not.* 34.

§. 2.

§. 2.

Evictus fuerit a nobis ob id, etc.] Lege: *evictus fuerit a nobis*, *ob id* etc. (1).

An tum, *cum meus factus esset:*] Et a creditore forte evictus est.

Et quam actionem semel ex stipulatu habere coepi, etc.] Facit huc *L.* 47. *pr. de furt.* et *L.* 3. *in fin. de L. Fab. de plagiar.* add. *L.* 56. *de oblig. et action.*

Nec manumissione,] Si v. c. statuliber fuerit.

(1) Pari modo hunc locum interpungit Pothier. *in Pand. Justin. Tit de Aedil. Edict. num.* 89. Hal. et Vulg. hic inserunt *an*, et in seqq. omittunt. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *quod fugitivus vel sanus non fuerit.* Ubi negationem ad proximum referendam, notat Pithoeus, *in Adversar.* in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 353. Hal. *non sanus fuit.*

L. XVII.

Vindicantem venditorem rem, *quam ipse vendidit*, etc.] Non idem, si quis tantum possideat rem pro evictione hujus obligatam. Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 16.

Improbe enim rem a se distractam etc.] Adde casum *L.* 14. *Cod. de reivind.*

An potius re ablata, *ex caussa stipulationis duplum consequi.*] Nec potest repelli exceptione, quod forte ipse emtor praedium pro evictione obligatum possidet. Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 24.

L. XVIII.

Ex duplae quoque stipulatione, *vel ex emto potest conveniri.*] Nec obstabit agenti cum venditore exceptio rei judicatae, quia alio haec actio tendit. Cyriac. *Controv.* 591. *num.* 82. *seqq.* (1).

(1)

(1) Add. Schulting. *Thes. Controv.* *Dec.* 88. §. 8. et Gluck. *tit. de exc. rei vend. et trad. p.* 442.

L. XX.

Fundum meum obligavi, deinde alienavi tibi: ut eo nomine non obligaberis, etc.] Bynkersh. *Obs.* III. 11. legit: *tu eo nomine* etc. aut: *alienavi tibi, ut eo nomine non obligareris*, vel *obligeris* (1).

Excipiendum cautione,] D. Goth. *in not.* „*non est* „ *excipiendum*, Hotoman. *Obs.* III. 2." Male (2).

Quia etiam non excepto eo, etc. *doli mali exceptione possim summoveri.*] Cum evictio eveniat ex facto meo. Pro *quia* Bynkersh. *d. loc.* mavult *quin:* quod non probo.

(1) *Obligareris*, Hal. Vid. Geb. *h.*

(2) Sic etiam Jauch. *de Negation. Pand. p.* 206. Sed emendationem Hotomanni probat Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de dol. mal. et met. exc. num.* 10. nec si ita scriptum esset, damnaret Bynkersh. *d. loc.* nunc autem vim fieri vetat. Egerunt de hac Lege etiam Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis*, §. 11. *p.* 306. *seq.* et Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 151.

L. XXI.

Si servus venditus decesserit,] Lite nondum contestata. Vid. *L.* 16. *de reivind*: *L.* 11. *judic. solv. L. ult. Cod. de assertion. toll.* (1).

Sed factum *humanae sortis*,] D. Goth. *in not. Fatum humanae sortis.* Sic in MS. Charond. (2). Similis error observatus a Viris Doctis in *L.* 12. *pr. de captiv. et postlim. rev.* (3).

De dolo tamen poterit agi, etc.] D. Goth. *in not.* „ Id est, *actione ex emto*, etc." Bene. Vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 31. (4). Ex clausula stipulationi adjecta; Os. Aurel. *Dispunct.* 31. [in Thes. Otton. *Tom.* III.

III. *p.* 773. *seq.*] Aliter Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 9. *error.* 3. *num.* 4. quem non probo.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 89. §. 5. Aliter Gluck. *hoc tit. p.* 268. Sequitur: *antequam evincatur*, id est, evinci coeptus sit, aut antequam vindicetur, Reiz. *in Obs. Miscell. Vol.* X. *p.* 372.
(2) Probante Schulting. *Thes. Contr. d. loc.* et Gluck. *d. loc. p.* 269. *not.* 87. Vid. et Rad. Forner. *Rer. Quotid.* VI. 9. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 290. Duirsema, *Conject.* II. 4. *p.* 217. *seq.* Trotz. *in Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 66. *Factum* tamen defendere conatur Marckart. *Interpr. rec. Lection.* II. 8. §. 2. *p.* 227. Sed vid. Gluck. *Zusätze zu dem titel de eviction.* adj. post *tit. de exc. rei vend. et trad. p.* 448. Plura etiam MSS. *fatum* habere, testatur Brencm. *h.*
(3) Etiam apud alios Auctores saepe hae voces confunduntur. Vid. Drakenborch. *ad Liv.* III. 40. §. 9. Burman. *ad Quinctil. Declam.* 338. *p.* 703. et ad Val. Flacc. *Argon.* I. *vs.* 114. *p.* 35. Duker. *ad Flor. Prooem. Lib.* I. *p.* 4.
(4) Et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Quid si aliter* etc. Sed cum Os. Aurelio facit Schulting. *d. Dec.* 89. §. 6.

§. 2.

Isque victus litis aestimationem sustulerit,] Id est, praestiterit (1).

Prope (2) *enim hunc ex secunda emtione*, etc.] Vid. *L.* 1. *pro emtor.*

(1) Add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 359. et Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 370. Jensius, *in strictur. ad Pand. p.* 152. malam è Graeco versionem dicit.
(2) *Proprie* Hal.

§. 3.

Damnatus *quidem erit possessor*,] *Damnandus* Al. (1).

Non

Non propter evictionem,] Id enim exigitur *L.* 57. *pr.* *et* §. 1. *h. t.*

(1) Sic Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. de hoc §. Pothier. *in not.*

L. XXII.

§. 1.

Deinde aliquis eum a marito per judicium abstulisset,] D. Goth. *in not.* „Id est, jure judicioque," *L.* 3. *pr. de action. emt. vend.* (1).

(1) Add. de hoc §. Pothier. *in not.* et Gluck. *hoc tit.* *p.* 427.

L. XXIV.

Ex emto (1) *tamen contra venditorem mulier habet actionem.*] Quod et videtur in casu *L.* 57. §. 1. *h. t.*

(1) Non *ex stipulatu* add. Gluck. *hoc tit. p.* 174. *seq.*

L. XXV.

Si servum, cujus nomine duplam stipulatus sis, manumiseris,] De facto, non jure. add. casum *L.* 34. *h. l.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 26. vid. Jac. Lect. *ad Modestin. de poen.* in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 130. *Ex vendito* actionem hic dici pro *ex emto* actionem, monuit quoque Pothier. *in not. ad h. l.* add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* V. 9. in eod. Thes. *Tom.* II. *p.* 235.

L. XXVII.

Ut exceptiones ex persona emtoris objectae etc.] Pone eum posfesfori jusjurandum detulisfe. Gloss. *h.* (1).

Si exceptio ei (2), *ex facto ipsius opposita, obstiterit.*] Idem est, si posfesfio ipsius culpa ad alium pervenerit. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 15.

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 89. §. 3.
(2) Apud Hal. *ei* abest.

L. XXVIII.

Et auctoris] D. Goth. *in not.* „ Atqui de auctoris dolo exceptio non objicitur. *L.* 4. §. 27. *de dol. mal. et met. exc.*" Alia res.

L. XXIX.

Falsum esse, quod Nerva respondisset, posse te a me (1) *pretium consequi* etc.] Nota: facilius succurri emtori pretio nondum soluto, quam cum, eo soluto, de evictione agit.

(1) Flor. etiam nunc esse *amet pretium*, et forte legendum: *a me et pretium*, notat Brencm. *h.* In fine pro *et ego ex alia caussa* etc. Cod. Erlang. habere: *ut ego ex alia caussa* etc. testatur Gluck. *hoc tit. p.* 175. *not.* 39. Voces hae saepius permutantur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 38. *de orig. jur. not.* 3.

§. 1.

Peti (1) *autem utiliter non poterit*, etc.] Add. casum, quo emtor rem locavit, conductorque, dominii quaestionem movens, non vult restituere, apud Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 15. quae tamen definitio non videtur semper admittenda.

(1) Al. *petere — potuerit*, et sic etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p* 271. *not.* 92. Sed Florentinam tuetur Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 2.

Quolibet tempore venditori renunciari (1) *potest*,] Ἀνάγειν, Gr. Vid. Harpocrat. et Salmas. *de Mod. usur. cap.* 15. *p.* 729.

Dum

Dum tamen ne prope ipsam condemnationem id fiat.] Obstat *L.* 29. §. *pen. de legat.* 3°. ubi vide (2).

(1) Hal. et Vulg. *denunciari.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 20. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 88. §. 5. Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Libb. Epitom. Tom.* I. *p.* 500.

L. XXX.

Idem Lib. XIX. *ad Sabinum.*] Pertinet magis ad praec. Titulum.

Quemadmodum si ipse *alii praestitisset.*] Scil. emtori. Vid. de hac Lege Merill. *Obs.* VI. 27.

L. XXXI.

Ulpianus Lib. XLII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 50. *de pact.* Et haec ad praec. Titulum spectat.

Vispellionem (1).] Vid. D. Goth. *in not.* et *ad L.* 72. §. 5. *de Solution.* Raevardus, *Conjectan.* II. 16. intelligit eum, qui manumitti nequit. Male. Aliter Salmas. *de Usur. Cap.* 18. *p.* 529: Fulgentius ex Antidamo Heracleopolita dicit *Vespillones, cadaverum nudatores* (2). Sed Auctor non certus.

Inutilis stipulatio quibusdam videtur:] Ratio in *L.* 31. *de reg. jur.* quae huic jungenda.

(1) Hal. *vespillonem*, et in margine: *alias, versipellem.* Vid. Geb. *h. Vespertilionem*, Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *tit. de Aedil. Edict. p.* 33. *not.* 2. qui Raevardum sequitur. add. Idem, *Zusätze zu dem titel de Aed. edict.* adj. post *tit. de exc. rei vend. et trad. p.* 444. *seq.* ubi latius de hac voce egit. add. Brisson. *de verb. sign.* voc. *vispellio.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XIX. §. 5. legit: *vel stellionem.*
(2) Vid. D. Goth. *ad d. L.* 72. §. 5. *de solution.* add. Ramos del Manzano *ad LL. Jul. et Pap.* I. 18. §. 3. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 94. Rittershusius *ad Isidor. Pelusiot. Lib.* II. *Epist.* 146. Obiter ad-

moneo, inquit, hoc genus homines, qui Graecis sunt *τυμβώρυχοι*, olim etiam *vespillones* dictos esse, ut in *L.* 31. *de eviction.* secundum scripturam Florentinam, et apud Fulgentium, *initio Lib. de Prisco sermone*, ubi exponit *cadaverum nudatores.* Vid. et Amaya, *Obs.* II. 13. §. 23. *seq.*

L. XXXII.

Idem Lib. XLVI. *ad Sabinum.*] Et haec Lex magis ad praec. Titulum facit.

Erronem *non esse.*] *Errorem*, Flor. Male. Vid. Augustin. *Emend.* III. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1516.] (1).

(1) Et Brencm. *h.*

§. 1.

Et bis ejusdem vitii aestimationem etc.] Facit huc *L.* 48. *h. t.*

L. XXXIV.

§. 1.

Habebo ex duplae stipulatione actionem:] D. Goth. *in not.* „Imo ratione partis non committitur stipulatio. *L.* 56. §. 2. *h. t.*" Ipsa Lex rem solvit (1).

Quo genere judicii evincatur, etc.] Modo sit in rem. *L.* 35. *de action. emt.* atque adeo et *actio communi dividundi* etiam est in rem (2).

(1) Add. Wisenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 24. et Voet. *ad eund. tit.* §. 15.
(2) Certe ratione objecti.

L. XXXVI.

Idem Lib. XXIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 17. §. 4. *commodat.*

Idem

Ideoque nec evictionis nomine obligatur venditor etc.] Add. *L.* 23. *de usurp. et usuc.* ex cujus tamen §. 1. liquet, *ex emto* posse agi (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXXVII.

Emtori duplum promitti a venditore oportet, nisi aliud convenit:] Ut in *L.* 72. *de contr. emt.* Jan. a Costa, *ad* §. 2. *Inst. de divis. stip* (1).

Non tamen ut satisdetur, etc.] Exceptio *L.* 1. *Cod. de bon. matern.*

(1) Add. Schulting *Thes. Contr. Dec.* 86. §. 5. Vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 286.

§. 1.

Quae pretiosiores essent (1), etc.] Vid. D. Gotha *not.* 66. add. Salmas. *ad Vopisc. in Aurelian. Cap.* 45 (2). Senec. *Epist.* 93. gemmas etc. *pretiosa rerum* vocat.

Vel quid aliud non contemptibile] De Vacca *L.* 43. *h. t.* (3).

(1) Hal. *sunt.*
(2) Et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Demonstrato* etc.
(3) Add. de his Legis verbis Gluck. *hoc tit. p.* 289. *seqq.*

§. 2.

Si simplam pro dupla per errorem *stipulatus sit emtor,* etc.] Aliter simplum tantum deberi, si stipulatio intercessit, censent quidam. Vid. ad *L.* 60. *h. t.*

Quod si non fecit,] Scil. re nondum evicta: alioquin sensus erit absurdus (1).

Id tantum *consecuturum,*] *Tamen,* Al. (2).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de act. emt. vend. num.* 54. et Gluck. *hoc tit. p.* 290. *not.* 45.
(2) Ita Hal. nec forte male, ait Brencm. *h.* Etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 292. *not.* 49. Saepe hae voces confunduntur. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 47. *de orig. Jur. not.* 11.

L. XXXVIII.

Habet autem contrariam pigneratitiam actionem.] Non, ut ipse agat, sed eam emtori praestet, ut *L.* 36. *de fidejussor. L.* 14. *mand.* Vid. Sande, *de Action. Cession. Cap.* 6. *num.* 4. (1)

Cui enim non aequum videbitur, vel hoc saltem consequi emtorem, etc.] Cui tamen et aliud suppetit remedium *L.* 12. §. 1. *de distr. pign.* (2).

Quod sine dispendio *creditoris futurum est?*] Aliter secus. Vid. Fab. *in Cod.* VIII. 24. *Def.* 14. *et* 15.

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de distr. pign. num.* 26.
(2) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 89. §. 8.

L. XXXIX.

Minor viginti quinque annis fundum vendidit Titio:] D. Goth. *in not.* „Sine decreto, etc." Imo ex juris novi ratione (quod tamen post Julianum a Severo inductum est) cum decreto: nec etiam tempore Juliani minoribus citra caussas curatores dabantur (1).

Utilem sibi de evictione stipulationem *in Titium dari:*] Scil. duplae. Vid. Jan. a Costa, ad §. 2. *Inst. de divis. stip.*

Nam si ei fundus Praetoria cognitione *ablatus fuerit*, etc.] Vid. *L.* 13. §. 1. *de minor.*

(1) In seqq. verbis *impetrare cognitionem* Julianum dixisse pro

pro *impetrare restitutionem*, notat Noordkerk. *Obs. Cap.* 4. *p.* 70.

§. 1.

Si Titius servum petierit,] Ab alio possessore (1).

Supererit Publiciana actio,] Add. *L.* 12. 13. 14. *de exc. rei jud.*

Emtori vero adversus dominum duntaxat de peculio.] Facit huc *L.* 23. §. 4. *praec. tit.*

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* Ad seq. §. 2. vid. Gluck. *hoc tit. p.* 423. *seq.* Sequentem §. 4. Taurellius stellulis inclusit: ab ordinaria tamen manu hunc §. esse, testatur Brencm. *h.*

§. 5.

Et dicit, usumfructum in eo Seji esse,] D. Goth. *in not.* „add. *L.* 7. *de action. emt.*" quae obstat. Vid. *ibid.*

Perinde tenetur, ac si in tradendo dixisset, ususfructus nomine etc.] Succurri tamen venditori, eumque non teneri, vivo Sejo, ex *L.* 7. *de act. emt.* vult Cujac. *ad Libb. Julian. Dig. in expl. h. l.* (1).

(1) De verbo *defugiet* in fin. *h.* §. vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 88. §. 2. et Gluck. *hoc tit. p.* 182. *not.* 53.

L. XL.

Quia etiam si evictus fuerit ab eo, cui legatus fuerat, etc. (1).] Ratio clarior *L.* 56. §. 1. *L.* 71. *de fidejussor.*

(1) Vid. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XLI.

§. 1.

His igitur casibus ex emto agendum erit.] D. Goth. *in not.* „ Saepe hoc titulo evenit, ut deficiente actione du-

„ plae, detur actio ex emto etc." Ratio est, quia stipulationes strictius accipiuntur, sed actio emti est bonae fidei. Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. L.* 42. *h. t.*

§. 2.

Quoniam et cum debitor creditori suo heres exstiterit, ratio (1) *quaedam inter heredem* etc.] An non possit et haec ratio dari, quod obligatio ea tantum confundatur, quae inter defunctum et heredem fuit, non illa, qua alterutri alius tenebatur. Sed hoc ponit Paulus, et difficultatem aliam solvit, quae moveri poterat ratione emtoris primi et secundi (2).

(1) Id est, differentia. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 6. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1280. Hal. et Vulg. habent: *actio.* Vid. Brencm. *h.*

(2) Egit de hoc §. et praec. *L.* 40. etiam Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 154. *seq.* add. Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 42. De scriptura verbi *recciderit*, ut Flor. legitur in *fin.* §., vid. Vos. *de Arte Grammat.* II. 19.

L. XLII.

Venditor non potest de evictione conveniri,] *Ex emto* tamen potest. *L.* 8. *h. t. L.* 82. §. 4. [*de Legat.* 1°. *L. seq.* et sic explica. Ratio differentiae, quia stipulatio est stricti juris. *L.* 99. *de verb. oblig.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Proxima deliberatio erit* etc.

L. XLIII.

Agere ex duplae stipulatione non potest:] Sed ex emto potest. Vid. *L. praec.*

L. XLIV.

Omnia autem, quae conjuncta navi essent, veluti gubernacula, etc.] Vid. ad *L.* 3. §. 8. *inc. ruin. naufr.*

L. XLV.

Quamvis id, quod relinqueretur, centum jugera haberet.] Ratio, quia in venditione non tam inspectus est modus, quam corpus. Covarruv. *Practic. Quaest. Cap.* 3. add. Brunneman. *ad h. l.*

L. XLVI.

Fundum, cujus usus fructus Attii erat, etc.] Frustra hanc Legem impugnat Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 753. *seq.*

Hunc ego Maevio, detracto usufructu, *tradidi:*] Mihique reservato. Cujac. *Tract.* VI. *ad African. in expl. h. l.* quod non potui. Facit huc *L.* 15. *in fin. de usufr.* (1).

(1) Sequitur: *eo tempore, quo* alienus *esset.* Ita recte Taurellius. Flor. est: *alienatus esset.* Vid. Brencm. *h.* Sequentibus verbis: *sed posse me venditorem te de evictione convenire*, amphiboliam inesse, judicat Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 17. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 242.

§. 1.

Evictionis obligationem contrahit.] *Contrahi*, Al. (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Quam evictionis nomine exsolverit.] D. Goth. *in not.* „*Exceperit*, Cujac. (1) etc." quem refellit Merill. *Var. ex Cujac.* III. 25. (2).

(1) Probante Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Add. Bynkersh. *Obs.* VII. 4.

§. 3.

Item si post biennium liberum fore dixi, qui post annum

libertatem acceperit, etc.] Cujacius legit: *si post annum* etc. *qui post biennium* etc. (1). Vid. D. Goth. *in not.* Sed nihil mutandum, cum emtori nullum ex mendacio emerserit damnum. Vid. Merill. *Var. ex Cujac.* III, 25. et Bynkersh. *Obs.* VII, 4. (2).

(1) Sic etiam Hal.
(2) Add. Idem, *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. XLVII.

Si duos servos quinis *a te emam*,] Singulos scil.

Quamvis alter decem dignus sit;] Haec praecipua hujus Legis quaestio.

Nec referre, separatim singulos, an simul utrumque emerim.] Ita tamen, ut in singulis definitum sit pretium (1). Sic non obstat *L.* 42. *de act. emt. vend.* Vid. et Cujac. *Tract.* VIII. *ad African in expl. h. l.*

(1) Pari modo Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 18. Vereor tamen, ut haec sit mens JCti, qui generalius loquitur, et *L.* 42. *alleg.* de alio casu agit. Conf. Voet. *ad h. t. Pand.* §. *ult.*

L. XLVIII.

Uti optimus maximusque est (1),] *Optimo jure*, etiam; de quo Cicer. *de L. Agrar.* III. 2.

Quam quanti (2) *emit*,] Facit huc *L.* 31. §. 16. *praec. tit.* et *L.* 32. §. 1. *h. t.*

(1) Τὸ *est* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*
(2) *Quanti* abest apud Hal. Sed non debere illud vexari, locis è Livio allatis, docet Duker. *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. — In seq. *L.* 49. Τὸ *si* omnes scriptos et editos habere, et pro *proinde* Hal. legere *perinde*, notat Brencm. *h.* Posterius non necesse. Vid. notata superius ad *L.* 6. *de pignor. et hyp.*

L. L.

L. L.

Nemo unquam dixit, dandam in eos actionem re evicta:] Sed tenetur is, qui pretio hoc liberatus est. *L.* 74. §. 1. *h. t.* (1).

Tunc de dolo actio datur adversus eos domino *rei.*] Creditoribus posset contra eum dari *negotiorum gestorum actio. L.* 3. §. 8. *de neg. gest.* Bachov. *ad* Πρῶτα *Pand. p.* 897; add. Lud. Vital. *Lection. Var.* I. 12. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 637.] et Matth. *de Auctionib.* 1. 15. *num.* 6.

(1) Praecedit in Lege: *sententias sequentes.* Hal. *sententiam exsequentes.* Vulg. *sententias exsequentes.* Sed Florentinae favere Basil., notat Brencm. *h.*

L. LI.

Si per imprudentiam Judicis, etc.] Vel Advocati, Gloss. *ad L.* 31. §. 12. *praec. tit.* (1). Absque his tamen et caussa potest perdi bona. Quinctil. *Declam.* 266. *Sed non semper Judicum culpa est, cum innocens damnatus erit. Aliquando testis corrumpitur: aliquando parum diligenter caussa defenditur: aliquando reo nocet et ipsa fiducia.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 88. §. 8.

§. 1.

Quamvis enim Titius (1) etc. *heredi tamen ejus denunciari potuisset.*] Add. §. 2. *h. l.* (2).

(1) In omnibus *Titio*, et sic videtur legendum. Brencm. *h.*

(2) De quo §. vid. Jo. Wunderlich. *de Usu Inscription. p.* 22.

§. 3.

Non mirum autem est, etc.] Solvitur ratio dubitandi, quae poterat moveri contra §. 1.

Nam actione ex emto praestare debet *hereditatem*,] Debet

bet et, ope geminationis, Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* XI. *num.* 8. *p.* 138. *seq.*

§. 4.

Exceptione me esse repellendum, Labeo ait.] Hoc non probari, putat Donell. *ad L.* 23. *Cod. de fidejussor. num.* 3. (1).

(1) Sed vid. Pothier. *in not. ad h. l.* De seq. *L.* 53. §. 1. vid. Gluck. *hoc tit. p.* 389.

L. LIV.

Post longi temporis praescriptionem,] In praediis Provincialibus. Vid. Cujac. *in Paratitl. ad tit. Cod de praescr. long. temp.* (1).

(1) Add. Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Instit. de usuc. num.* 2. *et* 7.

§. 1.

Et majorem *pecuniam in conditione esse* etc.] Non, si *minorem. L.* 46. §. *ult. h. t.* ubi Cujac. [*Tract.* VI. *ad African.*]

Ex emto tenetur.] Ut *L.* 69. §. 4. *h. t.*

Si heredi dari jussus est servus:] Vid. *L.* 6. §. 6. *de stat. liber.*

L. LV.

Magis enim propter absentiam victus (1) *videtur*,] Vid. Fab. *in Cod.* VII. 22. *Def.* 6.

Et satis est, ab eo cui jus agendi fuit, etc.] Quique instar domini est. *L.* 27. *de adm. et per. tutor.*

(1) Hal. *evictus*, etiam Vulg. Sed improbat Augustin. *Emend.* III. 7. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1516. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

§. 1.

Et per eum fiat, quo minus denuncietur,] Vel emtor non potuerit scire, ubi esset. Vid. *seq. L.* §. 6. (1).

(1) Non posse ex hoc §. probari, denunciationem *in jure* fieri debuisse, docet Gluck. *hoc tit. p.* 408.

L. LVI.

Si dictum fuerit vendendo (1), *ut* simpla *promittatur* etc.] D. Goth. *in not.* „*ut dupla promittatur, non sim-* „*pla*, Cujac. etc." Quod et magis placet Bachovio, *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 2. *Thes.* 5. *Lit. b. p.* 76. Sed JCtus voluit quaerere de promissione contra Edictum Aedilitium, contra quod pacisci licet. *L.* 31. *de pact.* Vid. Merill. *Var. ex Cujac.* III. 26. *Ut simpla vel dupla promittatur, ex emto* etc. Paulum scripsisse, putat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sit Paulo fides* etc. (2).

Sed sufficit nuda repromissio, etc.] Usurpatae jam olim leges venditionum: *vades ne darent.* Varr. *de Ling. Latin.* V. 7. *in fin.*

(1) Hal. et Vulg. *in vendendo.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Conf. Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Florentinam, quam etiam servat Cod. Pand. Erlang., pluribus defendit Gluck. *hoc tit. p.* 283. *seqq.*

§. 1.

Si compromisero,] Magis, si intentionem ejus confessus fuero. Cyriac. *Controv.* 184. *num.* 6.

(1) Rationem dubitandi et decidendi indicavit Pothier. *in not. ad h.* § de quo, ut et *seq.* §. 3. vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 274.

§. 2.

Quia non potest videri homo evictus, cum pars ejus evicta est.]

est.] D. Goth. *in not*, „Imo, cum pars evincitur, sti-„pulatio committitur. *L.* 34. §. 1. *h. t.*" Ibi evincitur totus.

§. 5.

Et qui curavit, ne sibi denunciari possit.] Vid. *L.* 55. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Ad seq. §. 7. vid. Gluck. *hoc tit. p.* 418.

L. LVII.

§. 1.

Aeque dicendum sit ex stipulatu *actionem non nasci?*] *Ex empto* tamen actio datur, per *L.* 24. *h. t.* (1).

(1) Add. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 155. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 173. *seq.* — Ad seq. *L.* 58. vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 88. §. 1. add. Gluck. *hoc tit. p.* 251. *seqq.*

L. LIX.

Nisi cessae ei fuerint actiones, vel quodam casu hypothecas *habet* (1).] De tacita hypotheca hoc nequit intelligi, cum illa demum a Justiniano inducta sit. Nec etiam verisimile, heredem bona sua obligaturum. Forte casus ponendus, cum venditor res quasdam pro evictione obligavit (2), et a principio ego hoc jus in Legatarium transtuli. Glossa non placet.

(1) Hal. *habeat.* Non opus. Vid. notata superius ad *L.* 14. *de offic. Praesid. not.* 5. *L.* 13. §. 6. *de his qui not. infam. L.* 35. *de dol. mal.*
(2) Conf. Gluck. *hoc tit. p.* 409. Alii aliter. Vid. Idem, *ibid. not.* 95.

L. LX. (1).

Nihil venditor praestabit, praeter simplam evictionis no-

mi-

mini, et ex natura ex emto actionis, hoc quod interest.] Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. de inutil. stip.* censet, hic agi de casu, quo cautum est habere licere simpliciter, et hoc casu non plus posse consequi emtorem ob verba stipulationis, quae in ambiguo stipulanti nocent. *L.* 26. *de reb. dub.* *L.* 38. §. 18. *de verb. oblig.* (2).

(1) Basil. Legem hanc male tribuere Paulo, notat Brencm. *h.* et Hoffman. *Meletem. ad Pand.* *Diss.* XIX. §. 4.

(2) Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.*, vs. *Prima observatio* etc. et Pothier *in not ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de action. emt. vend. num.* 43. Fortasse aetate Javoleni nondum invaluerat, ut, re evicta, agi posset in duplum, etsi non promissum, quamvis tunc melius hanc Legem in Pand. omisisset Tribonianus.

L. LXII.

§. 1.

Omnibusque denunciari,] Hinc colligunt, citationem uni ex pluribus litis consortibus factam, aliis non nocere. Vid. Fab. *in Cod.* II. 2. *Def.* 8.

Recteque cum ceteris agam, quod evictionis nomine victi sint (1).] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 34. *Def.* 29.

(1) Hal. *sunt*. add. de hoc §. Gluck. *hoc tit. p.* 409. *seq.*

L. LXIII.

Modestinus Lib. V. *Responsorum.*] Junge *L.* 102. *de verb. oblig.* (1).

(1) De locutione *auctorem laudare* in seq. §. 1. vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 88. §. 2. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Porro ait Formula* etc. Gluck. *hoc tit. p.* 407. *not.* 87. Verba seq. §. 2 *et bonam caussam vitio suo ex praescriptione perdidit*, Noodt. *d. loc.* vs. *Ut igitur evicta res* etc. explicat; id est,

quia

quia non observavit fatalia appellationis. add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc. p.* 271.

L. LXIV.

Duplae stipulatio pro parte quinta, non quarta praestabitur:] Ergo pro ducentis. Dubitari poterat, an non pro parte *quarta*, quia evicto toto fundo, qui est 800. jugerum, in totum committitur stipulatio, ergo et evictis ducentis, pro parte quarta. Sed alia ratio evicti totius fundi, alia evictae partis. Vid. Cujac. *Obs.* XXV. 37. [et *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. h. l.*] Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Vera haec et certa* etc. legit: *pro parte quarta, non quinta.* Vid. etiam de hac Lege Otton. *in Papinian. Cap.* 8. §. 2. *p.* 190. *seqq.* (1).

Nam quod periit, damnum emtori *non venditori attulit:*] Qui igitur sic de evictione debet agere, ac si illud, quod flumen abstulit, adhuc exstaret.

Si totus fundus, quem flumen deminuerat, etc.] Add. similia apud Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *et* 7. *Cod. Theod. de praediis navicular. Tom.* V. *p.* 104. *et* 109.]

(1) Qui etiam alios laudat. add. Pothier. *in not. ad h. l.* Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 157. *seqq.* Gluck. hoc tit. *p.* 333. *seqq.*

§. 1.

Quia alluvionis periculum *non praestat venditor.*]. Circa evictionem: nec enim illam vendidit. Cujac. *dd. locc.* (1). Aliud in rebus, quas accessuras dictum est. *L.* 16. *pr. h. t.* Non obstat *L.* 15. *eod.* quia ibi id convenerat (2).

(1) Add. Noodt. *loc. modo cit.* et Gluck. *d. loc. p.* 339. *seq.*
(2) Aliter *Merill. ibid. laud.*

§. 2.

Dixi, consequens esse superioribus, etc.] Quia, ut lucro

ejus

ejus cedit alluvio, ita et de evictione quintae partis ejus, quod sic accessit, non habet actionem cum auctore. Cujac. *dd. locc.* (1).

Ac si de octingentis illis residuis sola centum sexaginta *fuissent evicta:*] Quinta pars octingentorum.

Nam reliqua quadraginta, quae universo (2) *fundo decesserunt, pro rata* novae regionis *intellegi* (3).] Ab alia enim parte crevit fundus, et alioquin (4) forte aliud foret dicendum. Cujac. *dd. locc.*

(1) Add. Noodt. *loc. modo laud.* Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *hoc tit. p.* 341. *seq.*
(2) *De universo* etc. Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h. l.* Non opus. *Id suis decedere opibus credebant*, Liv. III. 55. *pr.*
(3) De hac ejus verbi scriptura vid. notata superius ad *L.* 15. §. 1. *qui satisd. cog.*
(4) Id est, si per eandem ipsam partem accesserit, qua decessit.

L. LXV.

Rem hereditariam pignori *obligatam* etc.] Id est, hypothecae.

Quaerebatur, an uterque heredum conveniri possit?] D. Goth. *in not.* „Subintellige, in solidum pro evictio„ne." Imo pro parte.

Idque placebat propter indivisam pignoris caussam:] Vid. *L.* 9. §. 3. *de pign. action.*

Nec remedio locus esse videbatur, ut per doli exceptionem actiones etc. *quia non duo rei facti proponerentur,*] Sed singuli pro parte erant obligati. Ergo nec potest creditor actiones cedere, cum non habeat eas contra ipsum in solidum, sed tantum pro altera parte. Vid. Cujac. *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. h. l.* (1).

(1) Add. Gluck. *tit. de pignor. et hyp. p.* 171. *seqq.* In seqq. Legis verbis, pro *nam quid interest*, ut om-

omnes scripti et editi habent, in Pand. Flor. vitiose legitur: *nam quod* etc. Vid. Brencm. *h.* Saepius hae voces a Librariis confusae. Vid. Drakenborch. *ad Liv.* XXXVIII. 10. §. 1.

L. LXVI.

Si cum venditor admonuisset emtorem, ut Publiciana potius, etc.] Vid. *L.* 29. §. 1. *h. t.* add. casum *L.* 39. §. 1. *eod.*

Non idem in Serviana quoque actione probari potest:] Quippe quae soli creditori datur, nec igitur emtori competit, et tollitur soluto debito (1).

Haec enim etsi in rem actio est, nudam tamen possessionem avocat,] Nec est de dominio vero, vel quasi.

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit.* *p.* 272. *seq.*

§. 1.

Utilis possessori pro evictione competit actio.] Ratio dubitandi, *L.* 54. *pr. h. t.* Sed, rescissa usucapione, et actio haec restituenda.

Item, si privatus a milite *petat,*] Qui absens usucepit, nec defensus est.

§. 2.

Quodcunque ex caussa judicati praestiterit procurator, ut in rem suam datus,] Juxta *L.* 4. *pr. de re judic.* add. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

Ex stipulatu consequi non poterit:] A primo venditore, quia non dedit ut emtor, sed ut procurator (1).

Non inutiliter ad percipiendam litis aestimationem agetur (2) ex vendito.] Pro ex emto (3).

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 418. *seq. not.* 12.
(2) Vulg. *aget.* Vid. Brencm. *h.*

(3) Add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* V. 9. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 235.

§. 3.

Evictis praediis in dominum actio dabitur, quae daretur in eum, etc.] Ergo datur in utrumvis. *Actio*, scil. *praescriptis verbis*. Vid. *L.* 18. §. 2. *fam. ercisc. L.* 20. §. 3. *eod. L.* 14. *L.* 23. *Cod. eod.* (1).

Scil. ut melioris, aut deterioris agri facti caussa, finem (2) *pretii* etc.] Non obstat *L.* 64. *pr. in fin. h. t.* quae agit de *actione ex stipulatu.* add. *L.* 45. *de action. emt. vend.*

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* §61. *seq.*
(2) Flor. est *caussam finem*, quod manifeste mendosum. Vid. Brencm. *h.*

L. LXVII.

Quo minus praestet quod emtoris interest,] Evictum servum non fuisse. add. *L.* 15. *de dol. mal. et met. exc.* et Cujac. *ad Libb. Papinian. Respons. in expl. h. l.*

L. LXVIII.

§. 1.

Evictis pignoribus, quae prior creditor *accepit*,] Nec non ipse. *L.* 6. *de hered. vel action. vend.*

Nullam actionem cum eo, qui liberatus est, habebit.] Vid. *L.* 30. *de pignor. et hyp.* et *L.* 74. *in fin. h. t.* Potest tamen petere, ut *pigneratitia contraria* sibi cedatur. Gloss. *h.* et Cujac. *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.* (1).

(1) Ad *literarum obligationem veterem* locum hunc refert Galvanus. Vid. Schulting. *ad Caj. Instit.* II. 9. §. 11. *not.* 69. Speciem Legis proponit Pothier. *in not. in Pand. Justin. tit. de hered. vel act. vend. num.* 29.

L. LXIX.

Non tenebitur evictionis nomine.] Ad pretii tamen restitutionem hunc teneri, vult cum aliis Covarruv. *Var. Resol.* III. 17. *num.* 2. et Brunneman *ad h. l.* add. *L.* 11. §. *ult. de action. emt.* Dissentit Glossa, *h.* non sine caussa ab aliis improbata. Vid. Covarruv. *d. loc.* et Jo. Vesel. *not. ad d. Cap.* 17. (1).

(1) Aliter Altamiran. *Tract.* II. *ad Libb. Scaevol. Quaest. in expl. h. l.* §. 6. in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 404. qui facta distinctione litem hanc componere studet.

§. 1.

Quae ex testamento impleta conditione ex praeterito *possit obtingere:*] *Ex post facto*, Cujac. *Tract.* VI. *ad African. in expl. L.* 46. §. 2. *h. t.* (1).

(1) Add. Altamiran. *d. loc.* §. 10. *p.* 405. *Ex praeterito* apposita, sed quae existat in futurum, Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 3.

Sed auctoritas Servii praevaluit, existimantis hoc casu ex emto actionem esse:] Add. §. *seq.* (1).

(1) Et Altamiran. *d. loc.* §. 15. *seq. p.* 406.

§. 4.

Potest videri heres non esse mentitus, etc.] Facit huc *L.* 6. §. *ult. de stat. liber.*

De reliquis quinquaginta actio ex emto competat.] Vid. §. *praec.* et *L.* 54. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Add. Altamiran. *d. loc. p.* 406. *seq.* In praecedentibus Legis verbis pro *ut cum eam pecuniam* etc. Hal. et Vulg. habere: *et cum eam* etc. nec forte male, notat Brencm. *h.* Saepius voces hae permutantur. Vid.

Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 38. *de orig. jur. not.* 3.

§. 5.

Conditionem autem libertatis celaverit,] Quam facile potuit scire. Vid. *seqq.* (1).

(1) Add. Altamiran. *d. loc. p.* 407. *seq.* De varia lectione vocis *perfusorie* vid. Brencm. *h.* qui eam retinendam putat. add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 408. Graeci reddiderunt ἀπλῶς, *simpliciter*. Vid. Leunclav. *Notator.* II. 49. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1515. In seqq. Legis verbis pro *sed emti judicio teneri*, Flor. etiam nunc esse: *sed emti* judico *teneri*, notat Brencm. *h.* qui *judicio* praefert cum editis et scriptis. — Ad seq. §. 6. vid. Altamiran. *d. loc. p.* 408. add. Gluck. *tit. de contr. emtion. p.* 87.

L. LXX.

Ergo, et si minor esse coepit,] *Minoris*, ex Graecis, Leonin. *Emend.* I. 15. §. 8. (1).

Damnum emtoris erit.] D. Goth. *in not.* „Imo non erit damnum emtoris: etc. *L.* 64. *h. t.*" Sed illa non agit de *actione emti*, sed *ex stipulatu*.

(1) Add. Leunclav. Notator. *loc. modo laud.*

L. LXXI.

An ex emto, vel duplae stipulatio committatur,] Statim scil.

Non enim, sicut mulieris dos est, ita patris esse dici potest:] Vid. *L.* 1. *in fin. de dot. collat.* D. Goth. *in not.* „Imo communis est et patris et filiae. *L.* 3. *solut.* „ *matrim.*" Sed ibi solutum est matrimonium, et aliud quaeritur.

Nec conferre fratribus *cogitur dotem* etc.] Id est, frater fratribus. Vid. *L.* 4. *de* ~~*dot. collation.*~~ et Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.* de coll. bonor. 37.6.

Manente matrimonio.] Aliud, soluto. Glosf. ad *L. 6. de collation.*

Sed videamus, ne probabilius dicatur, committi hoc quoque casu stipulationem:] Statim scil.

Interest enim patris, filiam dotatam habere; et spem quandoque recipiendae dotis.] *Filiam dotatam habere* propter affectionem, *et spem* etc. Ita Paulum scripsisse, putat Cujac. *d. loc. Recipiendae dotis.* Variis scil. casibus.

Cum uno casu *ad eum dos regredi possit:*] D. Goth. *in not.* „ qnis ille unus casus? quoties nempe ob id di„ vertit a marito, ut maritum lucro dotis afficiat, et pa„ trem defraudet." Imo mortua in matrimonio filia, ut docent sequentia. add. *L.* 10. *L.* 69. *sol. matrim. L.* 5. *de divort.* Cujac. *d. loc.* (1).

Numquid ergo tunc demum etc.] Triboniani manum hic agnoscit Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 99. *error.* 9. quem refutat Bachov. *ibid.* non tamen valde dissentiens quod ad ultima verba: *quod magis paterna affectio inducit.*

(1) Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit. p.* 429. *seq.*

L. LXXII.

Specialiter nominatim] Haec differunt, adeoque neutrum est delendum, ut volebat Herald. *Obs. Cap.* 1. [in Thesf. Otton. *Tom.* II. *p.* 1313.] Vid. Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 12. *p.* 347. ubi *p.* 348. legit: *specialiter et nominatim* (1).

Non utique alter alterius fundus *pars videtur esse,*] *Fundi*, Al. (2).

Ita et in proposito non utique prohibebitur emtor, evicto ex his uno fundo venditorem convenire, etc.] Non obstat *L.* 46. §. 1. *de solution.* quae non agit de hac actione. add.

add. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 47. *h. t.* (3).

(1) Sic etiam Hal. add. Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 10. §. 4. *p.* 411.
(2) Ita Hal. et Vulg. probante Brencm. *h. Fundi*, etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 365.
(3) Et Merill. *ad Libb. Callistr. Quaest. in expl. h. L.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 626.

L. LXXIII.

Sempronia heres Sejae quaestionem pro *praedii proprietate* etc.] Id est, *de*, ut *L.* 58. *de contr. emt.* (1).

Eandem Semproniam heredem Sejae convenire *posse*,] Lege: *converiri* (2). *L. ult. Cod. h. t.*

Vel exceptione doli mali summoveri posse (3).] Add. *L.* 1. §. 1. *tit. seq.* Facit huc *L.* 173. §. 3. *de reg. jur.* ubi Jac. Gothofred. add. *Cons. Batav.* II. *Cons.* 112. 113. 114.

(1) Ad quam vid. notata.
(2) Sic etiam in Pand. Flor.
(3) Apud Hal. τὸ *posse* hic abest. Vid. Geb. *h.*

L. LXXIV. (1).

(1) Vid. ad hanc Legem Finestr. et de Monzalv. *in Libb. Hermogenian. Epitom. Tom.* I. *p.* 488. *seqq.*

§. 1.

Si jussu Judicis rei judicatae pignus captum per officium distrahatur, etc.] Vid. Matth. *de Auction.* I. 14. *num.* 5. (1).

Scil. si hos ei, cui evicit, restituere non habebat necesse.] Lege: *qui* (2). — Quia adhuc exstabant, *L.* 22. *Cod. de reivind.* vel mala fides adfuerat. Vid. Glosf. *h.* in qua abundat τὸ *non.*

(1) Add. Finestr. et de Monzalv. *d. loc. p.* 494. *seqq.* et Gluck. *tit. de pign. et hyp. p.* 269. *not.* 39. Egit de hoc §. etiam Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 161. *Pignus* hic esse pignus Praetorium captum ab homine, qui rei judicatae satisfacere non vult, et periphrasin *qui pretio liberatus est*, eundem designare hominem, jus dicenti non obtemperantem, monet Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 370.

(2) Sic etiam in Pand. Flor. — De seq. §. 2. egit Finestr. et de Monzalv. *d. loc. p.* 497. *seqq.*

§. 3.

Et *dolum praestare cogitur.*] Bynkersh. *Obs.* IV. 8. *in fin.* legit *sed*, vel *set* pro *sed et.* Non opus (1).

(1) Vid. Duker. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Egit de hoc §. Finestr. et de Monzalv. *d. loc. p.* 501. *seqq.*

L. LXXV.

Quintus Mucius *et Sabinus existimant*,] Facit huc *L.* 59. *L.* 66. *L.* 67. *de contr. emt.*

Nisi ut optimus maximusque esset,] Facit huc Cicer. *de L. agrar.* III. 2. (1).

Nisi hoc specialiter ab eo accessum (2) *sit.*] Aut rei usus aliter non fit. Sic Sic. Flacc. *de Condition. agror. p.* 9. Vid. Noodt. *de usufr.* I. 8. et *ad h. t. Pand.* vs. *Quae dixi de re tota* etc.

(1) Verba, quae in Lege praecedunt: *quod tacite soleat accedere*, glossemati adscribit Bilderdyk. *Obs. et Emend.* II. 33.

(2) D. Goth. *in not.* „ *expressum*, Hal." *Adjectum sit*, mavult Brencm. *h. Acceptum sit*, id est, nisi hoc specialiter acceperit, Bynkersh. *ibid.* Praecedit in Lege: *non etiam deberi alias servitutes.* Hal. *alias servitutem.* Vid. Brencm. *h.* qui dicit lectionem hanc fortasse non spernendam esse.

L. LXXVI.

L. LXXVI.

Amitti auctoritatem,] Dicitur et quis *auctoritatem promittere*. Senec. *Nat. Quaest.* IV. 3. (1).

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 17. §. 1. *not.* 3. et Gluck. *hoc tit. p.* 180. *seq.* *Auctoritatem* figurate dici, caussam pro effectu, vult Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Demonstrato* etc.

TITULUS III.

DE EXCEPTIONE REI VENDITAE ET TRADITAE (1).

(1) *Et traditae* apud Hal. absunt. Vid. Brencm. *h.*

L. I. (1).

(1) *Hac exceptione recte repellendum*. Hal. *hac te excertione* etc. Cod. Pand. Erlang. *te hac exceptione* etc. Vid. Gluck. *hoc tit p.* 435. *not.* 65. *Recte te*, ope geminationis, mavult Brencm. *h.*

§. 1.

Idem erit dicendum.] Add. Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 27. (1).

(1) Ad seq. §. 2. vid. Pothier. *in not.*

§. 3.

Si quis rem meam vendidit minoris, etc.] Vid. *L.* 5. §. 3. *mandat.*

§. 4.

Exceptio in factum *locum habebit:*] Quae nempe datur, cum illa *rei venditae* ex ratione juris competere nequit (1). Datur et *doli. L.* 73. *tit. praec.*

(1) Conf. Pothier. *in not. ad h. l.* et Finestr. et de Monzalv. *in Libb. Hermog. jur. Epitom. Tom.* II. *p.* 903.

§. 5.

Habet exceptionem contra venditorem:] Vid. Bachov. *Adv. Fab. de Errorib. Pragm. Dec.* 86. *error.* 3. ubi Faber hoc negarat (1).

(1) In seq. *L.* 2. pro *priorem te tueri* van de Water, *Obs.* III. 12 *p.* 338. legit: *Praetorem te tueri.* Sed non opus. Vid. Auctor. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 21. *p.* 129. *seq. Priorem* etiam habet Cod. Erlang. Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 437. *not.* 71.

L. III.

Etsi res ei non fuerit tradita,] Vid. *L.* 1. §. *ult. h. t.* (1).

(1) Add. de hac Lege Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* II. *p.* 901. *seqq.*

LIBER

LIBER VICESIMUS SECUNDUS.

TITULUS PRIMUS.

DE USURIS, ET FRUCTIBUS, ET CAUSSIS, ET OMNIBUS ACCESSIONIBUS, ET MORA.

Isidor. *Origin.* V. 25. „ *usura* est incrementum foenoris, „ ab usu aeris crediti nuncupata." Vid. de hoc verbo, et *foenoris*, Gronov. *Mantiss. pecun. vet.* (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 90. §. 1. Noodt. *de Foenor. et Usur.* I. 2. *et* 3. Gluck. *hoc tit. p.* 3. *seqq.* ubi etiam praecipuos, qui de hoc argumento egerunt, scriptores laudavit. Ad singulas hujus tituli Leges commentatus est Jul. a Beyma.

Usura non tantum jure Civili, sed et jure Naturali, et Divino licita. Noodt. *d. loc.* I. 4. *seqq.* Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 90. §. 7. *seqq.* Gluck. *d. loc. p.* 11. *seqq.* De jure Naturali breviter, sed admodum perspicue, Grotius, *Introd. in Jurispr. Holl.* III. 10. §. 9. *seq.* De Jure Divino vid. et J. D. Michaëlis, *Comm. de mente et ratione Legis Mos. usuram prohibentis*, in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* I. *p.* 73. *seqq.*

De vario *usurarum* fato apud Romanos, Noodt. *d. loc.* II. 4. *et* 14. add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 92. §. 2. et Gluck. *hoc tit. p.* 76. *seqq.* qui etiam alios laudavit.

Usurarum divisio in *compensatorias*, *lucratorias*, *punitorias*, neque in jure probatur, neque accurata est. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 90. §. 6.

De *anatocismo*, Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 4. *et seq.* Noodt. *d. loc.* II. 11. Gluck. *d. loc. p.* 115. *seqq.*

Caussas, in inscriptioue hujus tituli, Cujacium

recte intelligere rei, quae petitur, qualitatem, omnemque, quae circa eam est, utilitatem, ait Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 94. §. 5. add. Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand.*

L. I.

Cum judicio bonae fidei etc.] Vid. Noodt. *de Foen. et usur.* II. 5. (1).

Ex more regionis,] Huic rem non male committi, notat Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 5. *p.* 187. Μετριότερον ὂν τοῦ νόμου, Schol. Basilic. [*Tom.* III. *p.* 389.]

Ita tamen, ut legi (2) *non offendat.*] Vid. Bynkersh. *Obs.* VI. 25. Triboniano quidam (3) haec adscribunt. Forte recte, quamvis dissentiat Huber. *in Eun. Rom. p.* 755. Vid. et Noodt. *d. loc. Cap.* 14.

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 91. §. 4.

(2) Graecismum esse, ait Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 162. *Legem*, Hal. Sed vid. Bynkersh. *loc. cit.* et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. notata superius ad *L.* 15. *de servitut. praed. urban.* et Otton. *in Papinian. Cap.* 6. §. 9. *p.* 117.

(3) Uti Wissenbach. *in Emblem. Tribonian. Cap.* 4. *p.* 48. quem refutat Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 4. *p.* 284. *seq.* Sed Triboniano haec etiam adscribit Otto, *in Papinian. Cap.* 17. *p.* 681. Graecos in hac Lege nonnihil mutare, notat Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* II. 22. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 787.

§. 1.

Quod pecuniam communem invaserit, vel in usus suos converterit (1),] Idem in casu *L.* 3. *et* 4. *Cod. h. t.*

Etiam mora non interveniente,] Nempe *ex persona*: *ex re* enim intervenit. *L.* 60. *pro soc.* (2). Vid. Cujac. *Obs.* XIII. 15. et Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 10.

(1) Haec differunt. Vid. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. Tit. pro soc. num.* 43.

(2)

(2) Ad quam vid. notata. add. Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand.* et Gluck. *hoc tit. p. 34. seqq.*

§. 2.

Paulus notat: quid enim pertinet etc.] Notans rationem, a Papiniano datam, quae non concludit, cum multis casibus caveatur etiam illis, qui remedia alia habent. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. h. l.* add. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 11. (1).

Futuri temporis] Facit huc *L.* 55. *de re judic.* D. Goth. *in not.* „ Imo futuri temporis tractatus ad Judicem „ pertinet, etc. *L.* 7. *L.* 12. *si serv. vindic.*" Neutro loco agitur de usuris, sed de securitate actori praestanda; hic autem tantum sermo est de accessione. Idem dicendum ad *L.* 38. *pro soc.* et *L.* 41. *de Judic.* Vid. Cujac. *d. loc.* (2).

(1) Et Otton. *in Papinian. Cap.* 10. *p.* 301.
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 3.

Nemo enim ambigit hodie,] Ex Constitutione Severi. Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 15. (1).

In diem sententiae,] Non diutius: tempus enim judicati praestandi ab usuris immune. *L.* 3. *pr. h. t.*

Usuras praestari:] D. Goth. *in not.* „ Et quidem „ maximas, etc." Hoc non procedit, nisi cum pecuniam pupillarem in rem suam clam convertit. Vid. *L.* 7. §. 4. *et* 11. et *L.* 54. *de adm. et per. tut.*

(1) Ubi de hoc §. et de debiti oblatione et depositione: de qua vid. et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 25. Voet. *ad eund. tit.* §. 17. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 93. §. 4. *seq.* add. S. Zimmern, *im Archiv. fur die Civilistische praxis, von Gensler* etc. 3. *B.* 1. *H. p.* 121. *seqq.*

L. II.

L. II.

Vulgo receptum est,] Post disputationem. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* (1).

Quoniam quale est, cum petitur, *tale dari debet*,] Vid. *L.* 15. *rat. rem hab.* Nimis restringit hanc regulam Ant. Faber. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 93. *error.* 1. *num.* 9. *seqq.*

(1) Add. Zach. Huber. *Dissertat. Lib.* III. *Diss.* III. §. 4. *p.* 427.

L. III.

Ut usque ad sententiam etc.] A tempore litis contestatae (1), in casu scil., quo heres non quidem fuit in mora, sine tamen caussa judicium suscepit. Beyma, *ad h. l.* Azo et Cujacius exponunt de fructibus percipiendis. Alii malunt haec verba *usque ad sententiam* intelligere retro a die restitutionis ad sententiam: nam inter haec tempora tantum veniunt induciae hic memoratae. Vid. Merill. *Variant. ex Cujac.* I. 32. Azonem et Cujacium sequitur Os. Aurel. *Dispunct.* 32. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 775. *seqq.*] quem vide.

(1) Sic etiam Pothier. *in not. ad h. l.* In praecedentibus verbis pro *legitimo tempore* Graecos habere *quadrimestri spatio*, observat Leunclav. *Notat.* II. 50. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1516. Vitiose tamen apud eos, *Tom.* III. *p.* 374. legi γεγραμμένην pro τετράμηνον, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XX. §. 6. add. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 163.

§. 1.

Actori caussa praestanda etc.] Vid. *L.* 38. §. 7. *h. t.*

Certe post rem judicatam tempus a fructibus dependendis immune est.] *Immune non est*, vel *immune nec est*, Fab. Conj. VI. 2. Male. Vid. Bachov. *de Actionib.* VI. 20.

§. 2.

§. 2.

Nonnunquam evenit, etc.] Obstat *L.* 58. *§. pen. ad SCt. Trebellian.* (1).

(1) Sed vid. Merill. *Var. ex Cujac.* III. 32. Otton. *in Papinian. Cap.* 11. *p.* 323. et *Cap.* 12. *p.* 376. *seq.* Theod. Jo. Alex. Pagenstecher., *Spec. de Viol. emend. in jure non admitt. p.* 118. *seq.*

§. 3.

Praefectis *Praetorii suasi*,] Erant enim tunc duo, et bene se habet haec lectio (1). Vid. Merill. *Obs.* VIII. 39. (2).

Sive quod fundum ei tantum praelegaverat, etc.] Add. Maynard. *Decis. Tholos.* V. 85. *num.* 3. ubi et alius casus.

(1) Hal. *Praefectus*. Vid. D. Goth. *in not.* Sed ex XVIII. MSS. solos quatuor habere *Praefectus*, octo alios *Praefectis*, et reliquos *Praefecto*, testatur Brencm. *h.* Graecos nomen *Pollidius* ubique male efferre πουπίλλος, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 6.
(2) Add. Bynkersh. *ad L. lecta. Cap.* 2. et Otton. *in Papinian. Cap.* 14. *p.* 526. *seq.*

§. 4.

Pecunia quae *refecta*, etc.] *Pecuniaque refecta*, Corp. Gloss. et Mornac. (1).

(1) Etiam Pand. Flor. et aliae editt. De ipsa hac phrasi vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 391.

L. IV.

Vacuamque possessionem tradi,] Non igitur obligatio *tradendi* sola continet fructus. Vid. Scip. Gentil. *de Divid. et individ. oblig. Cap.* 17. [*Oper. Tom.* I. *p.* 156.] Obstat *L.* 3. §. 1. *de action. emt.* ubi vide (1).

(1)

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. titl de eviction. num.* 59. Sequitur in *fin. pr. partus quoque* rationem *committi incerti* stipulatione. Brencm. *h.* praeferret *ratione — stipulationem.* Ad *seq.* §. 1. vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 17. §. 7. *not.* 19.

L. V.

Non recipere] D. Goth. *in not.* „ Imo recipit. *L.* 52. „ *de petit. hered.*" Alio spectat.

L. VI.

Ideo solvendas usuras judicavit, quod etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. *L.* 10. §. 5. *de in rem vers.* atque adeo non haec est caussa; sed hinc praesumtio, usuras promissas esse. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. h. l.* Sand. *Decis.* III. 14. *Def.* 4. Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 1. (1).

Longo tempore] *Triennium* intelligit Chesius, *Differ. Jur. Cap.* 46. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 766.] ut in *L.* 1. *Cod. de fideicomm.*

(1) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 10. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 91. §. 5. et Gluck. *hoc tit. p.* 50. *seqq.* qui etiam alios laudat.

§. 1.

Quod ea (1) *patrem praestitisse dotis usuras allegasset.*] Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 1. *in fin.* (2).

(1) Hal. in margine: *alias, de ea parte patrem* etc. Vid. Geb. *h.*

(2) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 55. *seq.* et *p.* 74. ubi citavit Melch. Dethm. Grolman. *Comm. de Praesumtione debiti ex solutione usurarum.* Giessae, 1754. et Frid. Gottl. Zoller. *Exc. de Praesumtione mutui ex solutione usurarum petenda.* Lips. 1776. De *Athenagora*, cujus mentio in Lege fit, vid. Otton. *in Papinian.*

nian. Cap. 15. *p.* 593. *seq.* et de dote *decies centenorum*, maxima sane, vid. Turneb. *Adversar.* XVIII. 30. et Lips. *ad Tacit. Annal.* II. 86.

L. VII.

Quod si postea conventus, ut solveret, moram fecerit,] Ipse iterum pecuniae possessor factus. Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 38. et Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 15. (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. IX.

Dupli stipulatum,] Id est, *stipulationem.* Sic *L.* 1. §. 3. *de pign. et hyp. L.* 4. §. 1. *de naut. foen.* Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 13. add. *L.* 33. §. 2. *de legat.* 3°. *L.* 3. *Cod. de inutil. stipul.* Cujac. *ad pr. Inst. de verb. oblig.* (1).

Quare pro modo *cujuscunque temporis* etc.] D. Goth. *in not.* „ *non pro modo* etc. Hal. " Male.

(1) Et Otton. *in Papinian. Cap.* 6. *p.* 118. De usuris *ultra alterum tantum*, Gluck. *hoc tit. p.* 103. *seqq.*

§. 1.

Non enim poena,] Excedens modum. Sic Huber. *Eun. Rom. p.* 761. Cujacius, *ad Libb. Papinian. Responsor. in expl. h. l. poenam* accipit pro usuris usurarum (1).

Sed foenus uberius justa ratione *sortis promittitur.*] *Justa* παρέλκει; sed tamen simpliciter legitur in edit. Flor., et habet bonum sensum (2). Bynkersh. *Obs.* VI. 19. legit: *juxta rationem* (3).

Ejus temporis inculpatam *esse moram* etc.] Cum non fuerit, cui offerretur. *L.* 17. §. 3. *h. t.* Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 25. add. Ches. *Differ. Jur. Cap.* 40. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 740.]

(1)

(1) Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Conf. Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand. p.* 202.
(3) Ita Vulg. argute, ait Brencm. *h.* Apud Hal. *justa* abest.

L. X.

Partum post litem contestatam editum etc.] Vid. *L.* 15. *h. t.* (1).

Quam non deberet restituere, si etc.] Vid. *L.* 6. §. 4. *de pign. et hyp. L.* 25. §. 8. *de Aedil. Edict. L.* 16. §. 4. *de aq. et aq. pluv. arc.*

Nisi specialiter et pro hoc egisset.] Vel actio foret bonae fidei. *L.* 38. §. *pen. h. t.* Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.*

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 94. §. 8. *seq.*

L. XI.

Foeneravit pecuniam publicam sub usuris solitis:] V. C. semissibus.

Graviores *infligerentur:*] V. C. centesimae.

Eas solas Reipublicae praestari oportere, etc.] Aliud in casu *L.* 25. *et seqq. pro soc.* Brunneman. *ad h. l.*

Etiamsi omnia *nomina idonea sint.*] Κἂν μὴ τὰ πάντα, Bas. [*Tom.* III. *p.* 377.] et Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.* (1). Sed haec lectio commodum habet sensum, scil. quod hoc procedat etiam, cum omnes sunt idonei, et sic ad Gajum Sejum nullum periculum pertinet, ut fit alias. *L. ult.* §. *pen. et ult. de adm. rer. ad civitat. pertin.*

(1) Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. de adm. rer. ad civ. pertin. num.* 15. et Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 164.

L. XII.

L. XII.

Id est (1), *ut per singulas pensiones conditio* inspectaretur,] Al. *exspectaretur* (2).

(1) *Id est* apud Hal. absunt.
(2) Sic Vulg. Hal. *spectaretur*. Vid. Brencm. *h.* Praecedit bis in lege: *conditione data*, pro quo Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375. mavult *conditione dicta*. Sed vid. Duker. *ad Flor.* III. 3. *num.* 14.

L. XIII.

Cum per debitorem non steterit, etc.] Aliter secus. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 2. *Def.* 6. et quid de censu, et similibus, vid. Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 47.

Quo minus minores *solvat.*] *Majores* legit P. Fab. *Semestr.* II. 25. et Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 16. (1).

Posse, secundum ea, quae proponerentur, obstare exceptionem.] Aliud volunt in annuis reditibus. Vid. Gail. *Obs.* II. 73. *num.* 2.

(1) Probante Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 93. §. 7. Aliter Cujac. *ad Libb. Scaevol. Respons. in expl. h. l.* Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit. p.* 66. *not.* 5. — In seq. §. 1. pro *si eam pecuniam* positam *habuisset*, Hal. et omnes habere *depositam*, notat Brencm. *h.* Van de Water, *Obs.* III. 12. *p.* 342. mavult *otiosam*, non improbante Geb. *h.* Sed *positam* pro *depositam* dici, putat Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. §. 7. *p.* 232. Vid. et Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XX. §. 1. et Gluck. *tit. mandat. p.* 296. *not.* 29.

L. XIV.

Respondit Paulus (1) moram *in solvendo* etc.] D. Goth. *in not.* „Al. *post moram.*" Et Basil. [*Tom.* III. *p.* 378.] (2).

(1) Apud Hal. Lex incipit: *mora in solvendo* etc. Sed in rubro habet: *Paulus Lib.* XIV. *responsorum respondit.*

(2) E XVII. MSS. quatuor habere *post*, eique lectioni favere Basil., notat quoque Brencm. *h.*

§. 1.

Post mortem suam sine reditu hereditatem restituere.] Vid. D. Goth. *in not.* et Cujac. *ad L.* 4. §. 3. *de usurp. et usuc.*

Fideicommisso non contineri.] Obstat *L.* 58. §. 4. *ad SCt. Trebellian.* ubi vide (1).

(1) Add. praeter Pothier, *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. tit. ad SCtum Trebell. num.* 13. in primis Clar. van der Keessel. *Diss. de usuc. partus et foetus rei furtivi Cap.* 3. §. 1. *seq.* in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 221. *seqq.*

L. XV.

Neque eorum fructuum, qui post litem contestatam etc.] Add. *L.* 10. *h. t.* et Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 12.

Neque eorum, qui prius percepti etc.] Aliud *L.* 40. §. 1. *de hered. petit.* add. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 4. (1).

(1) Et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XVI.

Liberalitatis in Rempublicam factae usurae non exiguntur.] Ab eo, qui promisit. Sic non obstant *L.* 17. *in fin. h. t.* et *L.* 5. *de oper. publ.* quae non agunt de promittentibus, sed eorum heredibus (1).

(1) Alii aliter. Vid. Merill. *Obs.* V. 14. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 7. Jo. van Nispen, *ad Libb. Modestin. Different. Cap.* 9. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 83. Gluck. *hoc tit.* *p.* 41.

§. 1.

§. 1.

Iniquum esse usuras ab eo exigi, qui fructus non percepisset (1).] Vid. *L.* 13. §. 20. *de action. emt. vend.* *L.* 18. *in fin. h. t.* Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 10.

(1) Id est, cui res tradita non esset, Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XVII.

Cum quidam cavisset, etc.] Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 4. Bynkersh. *Obs.* VI. 19. (1) qui putat, ab initio tantum fuisse partem sub usuris debitam. Res tamen nondum liquida.

Haec Constitutio adfinitum modum excedit.] Id est, praefinitum. Vid. D. Goth. *in not.* (2).

Ut in futurum duntaxat ex die cessationis crescat usura.] Quae in poenam infligitur: quod non recte fit ante delictum. Aliud *L.* 126. *pr. de verb. oblig.* de qua et Cujac. *ad L.* 64. *eod.*

(1) Add. Idem. *ad L. lecta. Cap.* 14. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Egit etiam de hac Lege Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* XXX. *p.* 284. *seqq.*

(2) *Ad finitum modum*, Cujac. Vid. D. Goth. *in not.* Etiam Bynkersh. *d. loc.* quamvis aliter explicet. Vid. et Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 3. §. 110. *p.* 181. *Ad infinitum modum*, edidit Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 22. et *in* Flor. superscriptum esse, sed paulo recentius, testatur Brencm. *h.* Triboniani esse haec verba, putavit Wissenbach. *Embl. Tribon. Cap.* 4. *p.* 49. quem refutavit Wybo, *in Tribon. Defens. Cap.* 4. *p.* 285. *seq.* add. Puttman. *Interpr. et Obs. Cap.* 24. *p.* 111. *seq.*

§. 1.

Quas omisisse te, longi temporis *intervallum indicat*,]

Facit huc *L.* 26. *de probation.* Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 16.

§. 2.

In tacito fideicommisso omne emolumentum etc.] Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 12.

§. 3.

Si pupillo non habenti tutorem, etc.] Vid. Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* XI. *error.* 2. *num.* 10.

Usurae enim non propter lucrum petentium, sed propter moram (1) *solventium infliguntur.*] Forte pro *non tam propter lucrum* etc. sensu comparativo. add. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 93. *error.* 1. *num.* 11. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 3. intelligit eas, quae veniunt ex officio Judicis (2). — Hinc aliqui colligunt differentiam foenoris, quod ob lucrum datur, et usurarum. Vid. Rittershus. *Differ. Jur. Civ. et Canon.* IV. 11.

(1) Hal. et Vulg. inserunt *non.* Vid. Brencm. *h.* Non necesse.
(2) Add. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 9. quem etiam vid. *ibid.* de seq. §. 4.

§. 5.

Fiscus ex suis contractibus usuras non dat,] Ex mora. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 762. *seq.*

Ut solet a Foricariis,] Vid. D. Goth. *in not.* add. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 10. (1). Salmasius, *de Usur. Cap.* 18. *p.* 528. *seq. foricas* exponit stercorum vectigal, et *foricarios*, qui illud vectigal redemerant (2).

(1) Et Gluck. *hoc tit. p.* 42. *seq.*
(2) Quem, dubito, an recte refutaverit Burman. *de Vectig. Pop. Rom. Cap.* XI. *p.* 199. Pro *cum autem in* loco *privati successit*, Hal. et Vulg. habent *locum*, quod mavult Brencm. *h.* Sed vid. notata superius,

Tom. I. *p.* 3. *seq.* — Ad seq. §. 6. vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 10. et Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 93. §. 1. et ad seq. §. 7. vid. Westenberg. *in D. Marco, Diss.* XXII. §. 11. *p.* 236. *seq.*

§. 8.

Usque ad tertiam centesimae] Triboniano adscribit Cujac. *Obs.* V. 38. (1). Male. Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 10. (2) et Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 10. *error.* 1. *num.* 7.

(1) Etiam Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 49. quem refutat Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 4. *p.* 286.

(2) Quem etiam vid. *ibid.* I. 2. ad verba praecedentia: *qui statuas vel imagines ponendas legaverunt*, etc. add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 90. §. 2. et Gluck. *hoc tit. p.* 8. *not.* 21. Vid. et Trotz. *de Memor. propag. Cap.* 5. *p.* 371.

L. XVIII.

Nam incommodum medii temporis emtoris damnum est.] Singulare responsum (1). Cujac. *ad Libb. Paul. responsor. in expl. h. l.*

(1) De quo vid. et Pothier, *in Pand. Justin. tit. de action. emt. vend. num.* 67.

§. 1.

Post traditam possessionem defuncto venditore, etc.] Aliud in casu *L.* 9. §. 1. *h. t.*

L. XIX.

Gajus Lib. VI. *ad Legem* XII *tabularum.*] Vid. Jac. Gothofred. *in probat.* et *in not. ad Tab.* XII. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 140. *et* 186.] (1).

Neque usus fructus rursus fructus *eleganter computabitur:*]

tur:] D. Goth. *in not.* „Al. *fructui.*". Minus bene (2).

Item si usufructus petitus sit, Proculus ait, in fructus perceptos *condemnari.*] Qui hic non sunt accessio, sed principale. Vid. Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. L.* 37. *de usufr.*

In fructu haec numeranda (3) *esse, quod locata ea re* etc.] Leges, quas hic citat D. Goth. *in not.*, sunt alienae.

(1) Add. Gluck. *tit. de reivindic. p.* 267. *not.* 81.
(2) Vid. Pothier. *in not. ad h. l.* De varia hac lectione nihil monetur in Corp. Jur. Geb et Spang.
(3) Hal. *hoc numerandum.* Sed Vulg. pro *potuerit* habet *potuerint.* Vid. Brencm. *h.* Neutrum videtur necesse. Paraphrasin hujus Legis dedit Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 50. *seq.*

L. XXI.

Sciendum est, non omne, quod differendi caussa etc.] Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 9.

Si amicos adhibendos debitor requirat,] Mos antiquorum, adhibere amicos; qui solutioni adsint. Demost. *Contr. Phorm.* Vid. Casaubon. *ad Theophrasti Characteres, p.* 320. add. Gloss. *h.* Pertinet huc etiam locus Terent. *in Phormion. Act.* IV. *Scen.* 5. *pr.* Idem in obsignatione factum. *L. ult. de L. commissor.* add. Varron. *de Re Rustic.* II. 5.

Vel expediendi debiti,] *Expediendis debitis* Al. (1). Frustra.

(1) Hal. *expediendo debito.*

L. XXII.

Paulus Lib. XXXVII. ad Edictum.] Junge *L.* 49. *de verb. oblig.* (1).

(1)

(1) Ad seq. *L.* 23. §. 1. vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 10.

L. XXIV.

§. 1.

Cum reus moram facit, et fidejussor tenetur,] D. Goth. *in not.* „Vid. *L.* 88. *de verb. oblig.*" Etiam *L.* 58. §. 1. *de fidejusson.* add. *L.* 49. *pr. L.* 91. §. 4. *et* 5. *de verb oblig.* Vid. Vinn. *Sel. Quaest.* II. 10. (1).

(1) Et notata superius ad *L.* 8. *de eo quod certo loco.*

§. 2.

Sive ei, cui mandaverat,] Facit huc *L.* 3. *quod vi aut clam.* add. Chef. *Different. Jur. Cap.* 87. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 869. *seq.*]

L. XXV.

§. 1.

Quoniam in percipiendis fructibus magis corporis jus, ex quo percipiuntur, quam seminis, ex quo oriuntur, aspicitur (1).] Facit huc *L.* 42. *h. t.*

(1) Hal. *inspicitur.* In verbis praecedentibus: *quod ad fructus, qui ex fundo percipiuntur*, etc. supplementum *ad* omnes editos et scriptos habere, notat Brencm. *h.* Pothier, *in not. ad h. l.* forte legendum dicit: *quod fructus*, etc. *intelligi debent propius ad ea accedere, quae* etc.

§. 2.

Bonae fidei emtor sevit,] In emtore bonae fidei, qui et bona fide sevit, hoc speciale esse, vult Leonin. *Emend.* III. 7. ita conciliare studens hanc Legem cum *L.* 23. §. 1. et *L.* 48. §. 1. *de adq. rer. dom.* Sed infeliciter, nec ullum invenio, qui aliquid solidi dicat ad has Leges concilian-

das, praeter id, quod forte dici posset, hic non agi de quaestione de restituendo, sed tantum de adquirendo, et non dici, eum esse bonae fidei, sed in dubio intelligi et haberi pro bonae fidei possesfore. Vid. Beyma, *ad h. l.* Huber. *in Prael. ad tit. Pand. de hered. petit.* §. 16. accipit de facto percipiendi fructus. Sed Julianum ab aliis hic dissensisse putat Marq. Freher. *Parerg.* II. 24. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 936. *seqq.*] (1). Nec nodum solvit Fr. Mars. Gordon. *Praetermiss. Jur. Civ. Cap.* 9. [in eod. Thes. *Tom.* II. *p* 857. *seqq.*] Busius, *ad h. l.* locum hunc ita accipit, quod usucapio nihilominus peragatur, qua facta fructus non repetuntur.

(1) Quocum facit quoque Glück. *tit. de reivindic. p.* 271. *seq. not.* 90. qui etiam alios citavit, qui de his Legibus egerunt. add. Ribeira, *Obs. Jur.* I. 25. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 584. Amaya, *Obs.* III. 2. *num.* 40. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 91. Reizius, *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 372. *quamdiu a me evictus non fuerit*, interpretatur: quamdiu lis de evictione contestata, aut coepta non fuerit.

L. XXVI.

Venationem fructus fundi negavit esse, etc.] At venari potest fructuarius jure communi. Vid. *L.* 62. *de usufr.* (1).

(1) Ad quam vid. notata.

L. XXVIII.

In pecudum fructu etiam foetus est,] Imo etiam *fructus* vocatur. Vid. Noodt. *Obs.* I. 10.

Pleno jure (1).] Vid. *L.* 17. *in fin. de reivindic.*

(1) Triboniani haec esse, et Gajum scripsisse *naturali ratione*, putat Galvan. *de usufr. Cap.* 28. *num.* 11. Male.

§. 1.

§. 1.

Partus vero ancillae in fructu non est:] Vid. Paul. *Sentent.* III. 6. §. 19.

Absurdum enim videbatur, hominem in fructu esse, etc.] Vid. Lactant. *Epit. Div. Instit. Cap.* 7. Cicer. *de Legib.* L. 8. et *de Offic.* I. 7. ubi Comm. Mornac. *ad L.* 44. *de Aedil. edict.* Merill. *Obs.* I. 12. (1).

(1) Add. notata superius ad *L.* 68. *pr. de usufr.* et Joh. Chr. Fr. Meister. *Prolus. ad L.* 68. *pr. de usufr. et L.* 28. §. 2. *de usur.* Traj. ad Viadr.

L. XXX.

Etiam ex nudo pacto debentur civitatibus usurae etc.] Vid. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 13.

L. XXXI.

Nullius esse momenti, si modus certus non adjiciatur.] Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 3. (1) D. Goth. *in not.* „ Imo sunt alicujus momenti etc. *L.* 1. *Cod. de* „ *sent. quae sine certa quantit.*" Sed ibi erant certae.

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 32. *not.* 2. Aliter Voet. *ad h. t. Pand.* §. 8.

L. XXXII.

Ex re,] Sine culpa hominis. Facit huc *L.* 21. *h. t.* *In re*, *L.* 26. §. 1. *de fideic. libertat.*

Id est, si interpellatus etc.] *Mora fieri videtur, cum postulanti non datur*, Paul. *in Sent.* III. 8. §. *ult.* (1).

(1) Add. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 9.

§. 1.

Et non sufficit ad probationem morae, si servo debitoris

absentis denunciatum est etc.] D. Goth. *in not.* „Imo „sufficere videtur, etc. *L.* 5. *de nov. oper. nunc.*" Non agit haec Lex de mora, et servus non est idoneus, cui denunciatur. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. en expl. L.* 27. *h. t.* (1).

Omissa esset repetendi debiti instantia,] Non, quod iteratio requiratur, sed videatur actor jus suum remisisse, quod oblata sibi copia debitoris interpellandi, id non fecit: etiam multum refert, quomodo facta sit denunciatio. add. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 9. (2).

(1) Pro *procuratoreve ejus*, in seqq. Legis verbis, nonnullos Graecos, e quibus Scholia Bas. excerpta sunt, legisse: *procuratorive ejus*, notat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XX. §. 1.

(2) Et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 15. et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

In bonae fidei contractibus (1) *ex mora usurae debentur:*] Tanquam interesse, Schol. Basil. *Tom.* III. *p.* 390.

(1) Hoc primum a Labeone excogitatum esse in *societate*, ut autem in ceteris quoque bon. fid. contractibus usurae ex mora debeantur venire ex Constitutione D. Pii, docet Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 6. add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 91. §. 7. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *hoc tit. p.* 37.

§. 3.

Et, si quidem pater duntaxat convenietur ex mora sua, non tenetur:] *Convenietur, ex mora sua non tenetur.* Sic distinguo: quod video et notare Schol. Basilic. [*Tom.* III. *p.* 443]

Vel cum patre duntaxat de peculio habebit.] Etiam quod ad usuras: idem in servo. Vid. Bachov. *de Actionib.* VIII. 14.

§. 4.

§. 4.

Alterius mora alteri non nocet.] D. Goth. *in not.* „ Imo nocet. *L. pen. de duob. reis.*" Sed vid. ibid. (1).

(1) Et Pothier. *in Pand. Justin. tit. de solution. num.* 114.

L. XXXIII.

Si bene collocatae sunt pecuniae, publicae, etc.] Add. *L.* 2. *Cod. de debit. civitat.*

Si parient usuras:] *Si pareant usuris* (1), Bynkersh. *Obs.* VI. 4.

Insolentiam incuriosam,] Ἀμελοῦς ἀλαζονείας, Schol. Basilic. [*Tom.* III. *p.* 445.] (2).

(1) Et mox: *si non pareant.* Vid. tamen Marckart. *Prob. rec. Lection. Part.* II. *p.* 140. *seqq.* et J. B. Koehler. *Interpr. et emend.* II. 9. §. 6. *p.* 73.
(2) Add. Bynkersh. *d. loc.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XX. §. 2. Marckart. *d. loc. p.* 143. *seqq.* Sed *insolertiam* praefert J. B. Koehler. *d. loc.*

L. XXXIV.

Usurae vicem fructuum obtinent:] In *hereditatis petitione*, ad quam pertinere hanc Legem, docet inscriptio. Vid. *L.* 27. *et* 29. *de hered. petit.* Merill. *Var. ex Cujac.* I. 33. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 12. (1). Quatenus conveniant, quatenus non, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* XI. *error.* 1. (2).

Et ita in legatis et fideicommissis,] *Actio* enim *ex testamento* hac in parte imitatur *actiones bonae fidei.* Vid. *L.* 24. *de usu et usufr. leg.* et Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. L.* 1. *h. t.*

Hoc idem igitur in ceteris obventionibus dicemus.] Non in stricti juris actionibus. add. D'Avezan. *de Contractib. Cap.* 20. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 43.] et Os. Au-

Aurel. *Dispunct.* 33, [in Thes. Otton. *Tom*, III. *p.* 778. *seq.*] ubi docet, extra hereditatis petitionem aliis etiam casibus huic regulae locum esse.

(1) Vid. et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 9. et Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 94. §. 1.
(2) Et Gluck. *hoc tit. p.* 147. *seqq.* add. Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand.*

L. XXXV.

Paulus Lib. LVII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 18. *de novation.*

Lite contestata usurae currunt.] Id est, currere pergunt. Sic *d. L.* 18. *de novation*, *L.* 23. *in fin. de exc. rei judic.* Vid. Cujac. *ad L.* 90. *de verb. oblig.* (1).

(1) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 9. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 91. §. 6. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 12. Gluck. *tit. de condict. indeb. p.* 164. *not.* 57.

L. XXXVI.

Ulpianus Lib. LXI. *ad Edictum.*] Junge *L.* 8. §. 1. *de reb. auct. Jud. poss.*

Praediorum urbanorum pensiones pro fructibus accipiuntur.] Vid. *L.* 39. §. 1. *de legat.* 1°. Non tamen semper. Vid. Merill. *Obs.* II. 20.

L. XXXVII.

Idem Lib. X. *ad Edictum.*] Ubi egit de *negotiis gestis* (1).

Quia *aut in possessionem mittendus erat* etc.] Pro *quia* Al. (2) qui.

(1) Vid. inscriptiones plurium Legum *tit. de neg. gest.*
(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. Herm. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* IV. 7. *p.* 393.

L. XXXVIII.

Paulus Lib. VI. *ad Plautium.*] Occasione *actionis rei uxoriae.* Vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 173. §. 1. *de reg. jur.* (1).

(1) Pro *generali* in *pr.* Hal. habet *generatim.* Vulg. *generaliter.* Sed in Libro Flor. vocabula quandoque non integra legi, ut hic *generali* pro *generaliter*, observat Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 1.

Et (1) *renunciata adfinitas*,] Vid. *L.* 8. *de cond. causs. dat. causs. non sec.*

Fructus quoque restituendi sunt:] Haec enim, et sequentes actiones, sunt ex aequo et bono, adeoque etiam praestationes naturales in eas veniunt. Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 28. *Inst. de action.* et D'Avezan. *de Contractib.* *Cap.* 20. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 43.] (2).

Ratio autem haec est, quod etc.] Quae vix videtur concludens (3).

(1) Apud Hal. *et* abest, et pro *adfinitas* legitur *adfinitate.* Vid. Geb. *h.*
(2) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 94. §. 2.
(3) Vid. tamen Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 4.

In Faviana quoque actione, etc. *fructus quoque* (1) *restituuntur:*] Quamvis non sint petiti, vel de causa principali jam sit pronunciatum. Ant. Fab. *in Cod.* VII. 18. *Def.* 67.

(1) De hac repetitione τοῦ *quoque* vid. Duker. *ad Flor.* II. 6. 19. *p.* 312.

§. 7.

§. 7.

Tunc Sabinus et Cassius ex aequitate, etc.] Contra rigorem juris (1), quem Proculiani videntur secuti. Cujac. *Tract.* VII. *ad African in expl. L.* 37. *de usufr.*

Fructus *quoque post acceptum judicium praestandos*] Quippe qui ipsi rei referuntur accepti. *L.* 18. *ad SCtum Trebellian.* Aliud in usuris. Vid. Fab. *in Cod.* IV. 2. *Def.* 6. et omnino, *Conject.* XV. 1. *num.* 12. *seqq.*

Ut caussa restituatur.] Vid. *L.* 2. *h. t.* Add. *L.* 8. *de re judic. L.* 31. *pr. de reb. cred.* Duaren. *ad tit. Cod. de condict. ob causs. dat. Cap.* 6.

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 94. §. 4.

§. 10.

Si possessionem naturalem etc.] *Corporalem* intelligit (1).

(1) Add. de hoc §. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 164. *seq.* et Gluck. *tit. commodat. p.* 461.

§. 11.

In interdicto quoque quod vi aut clam etc.] Facit huc §. 5. *h. l.*

Et fructus restituantur.] Vid. Fab. *in Cod.* VII. 18. *Def.* 68.

§. 12.

Ante matrimonium quoque fructus percepti etc.] Vid. §. *ult. h. l.* De fructibus in *actione rei uxoriae*, Jac. Gothofred. *ad L.* 173. §. 1. *de reg. jur.*

§. 16.

Ante nuptias percepti fructus in caussa legati veniunt.] Facit huc §. 12. *h. l.*

L. XXXIX.

L. XXXIX.

Post moram heredis foetus quoque debentur.] Facit huc *L.* 14. *pr. h. t.* (1).

(1) Add. de hac Lege Jo. van Nispen, *ad Libb. Modestin. Different. Cap.* 10. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 104. *seq.*

L. XL.

Idem Lib. IV. Regularum.] Junge *L.* 8. *de distract. pign.*

In eum diem, quo creditor pignora distraxit, recte usurae fiet reputatio (1).] Vid. *L.* 6. §. 1. *de pign. action.*

(1) Hal. *computatio*. Sed. vid. Brisson. *de Verb. Sign.* in voc.

L. XLI.

Etiam de usuris medii temporis eum condemnare.] An et anterioris? Adfirmat Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 6.

§. 2.

Cum suis usuris placitis inter nos.] Aliud fore, si facta sit mentio *usurarum legitimarum*, putat Huber. *Eun. Rom. p.* 764. *seqq.* (1).

Modestinus respondit, si non appareat, etc.] Videtur hic etiam facta stipulatio, de qua nihil dicit, cum ea de re non quaereretur. Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 2. (2). Male Salmas. *de usur. Cap.* 6. *p.* 126. (3).

(1) Praecedit in Lege: *Kalendis illis.* Hal. *Kalendis Juliis.* add. notata superius ad *L.* 60. *pr. loc. cond.* et Burman. *de Vectig. Pop. Rom. Cap.* 8. *p.* 105.
(2) Et Pothier. *in not. ad h. l.*
(3) Vid. et Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 7. §. 2. *not.* 9.

L. XLII.

L. XLII.

Qui post adquisitum] Scil. traditione. Fab. *Conject.* VII. 4.

Dominium] Bonitarium, ne obstet *L.* 3. *si usufr. pet.* Fab. *d. loc, num.* 4.

L. XLIII.

Usuras, quae in stipulatum deductae non sunt, petere posse.] De usuris debitis ante cessionem intelligit Sande, *de Action. cession, Cap.* 9. *num.* 11. qui notat, speciale esse, quod privilegium hoc fisci in Cessionarium transeat, contra *L.* 42. *de adm. et peric. tut.* add. Merill. *Var. ex Cujac.* III. 33. *Non posse*, Basil. et Noodt. *de Foen. et Usur.* III. 10. (1). Sic jam Cujac. *Obs.* XXVI. 25. Matth. *de Auctionib.* I. 21. *num.* 22. Nic. Catharin. *Obs.* I. 45. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 496]

(1) Pothier. *in Pand Justin. hoc tit. num.* 50. *non* in contextum recepit. Vid. et Gluck. *tit. de hered. vel act. vend. p.* 404. *seq.* Sed Florentinam lectionem tuetur Jauch. *de Negation. Pand. p.* 173. Jens *in Strictur. ad Pand p.* 166. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 109. Vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 49. *not.* 70.

L. XLIV.

Poenam pro usuris stipulari etc.] Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 13.

L. XLV.

Fructus percipiendo uxor vel vir ex re donata,] Qui hoc casu non est in bona fide. *L.* 19. *pr. de donation. int. vir. et uxor.* Voluntate tamen conjugis possidet. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* II. 17. [*Oper.*

Tom.

Tom. IV. *p.* 239.] Non bene Branchu, *Obs. Cap.* 3. Pomponium ab aliis dissensisse, putat Freher. *Parerg.* II. 24. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 938.] (1).

Nam si pomum decerpserit, vel ex sylva caedit (2),] Talia dicuntur *injussa virescere.* Virgil. *Georgic. L.* I. *vs.* 55. Columell. *Lib.* X. *vs.* 16. *Injussi consternitur ubere mali.* Plin. *Lib.* XXXIII. Vid. Freher. *d. loc.* Idem in olea. Sophocl. *Oedip. Col. vs.* 730. add. Plin. *Hist. Nat.* XV. 1. et XXIII. 1. et in nuce. Ovid. *Eleg. de Nuce, vs.* 59.

Sicuti nec cujuslibet bonae fidei possessoris:] Sed ejus tantum, qui etiam justum habet titulum, qui hic deest. add. Pinell. *ad L.* 2. *Cod. de rescind. vend. Part.* II. *Cap.* 4. *num.* 49. (3). Fab. *Conject.* IV. 17. τὸ *nec* delet. Synchusin esse, notat Noodt. *ad tit. Pand. de reivindic.* vs. *Aliquem in diversum rapiat* etc. et debere haec considerari ut in fine posita. D. Goth. *in not.* „ Imo omnes, etiam naturales fructus, suos facit, etc. *L.* 48. *de adq. rer. dom.*" Si scil. justum etiam habeat titulum, de quo *d. l.* Vid. et *L.* 57. *de adq. rer. dom.* ubi Giphan. add. Sande, *de Prohib. rer. alien.* I. 2. *num.* 16.

(1) Vid. et Gluck. *tit. de reivind. p.* 285. *seqq.* ubi etiam alios laudavit, qui de hac Lege egerunt. add. Amaya, *Obs.* II. 16.

(2) Flor. olim erat *cedit*, quapropter Brencm. *h.* putat non *a*, sed *ci* excidisse. Vulg. Hal. et omnes *ceciderit*, haud dubie, quoniam praecedit *decerpserit*; sed ejusmodi Modorum transitus apud Nostros frequens. Vid. notata superius ad *L.* 54. *de usufr.*

(3) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 5.

L. XLVIII.

Usumfructum tertiae partis,] Sic *L.* 10. *praescr. verb. L. ult. de usu et usufr. leg.*

Et cum liberos habuisset,] Ex se. Vid. *L.* 25. *de cond. et dem.* Ulpian. *in Fragm. Tit.* XV. *et* XVI.

L. XLIX.

Javolenus Lib. III. *ex Posterioribus Labeonis.*] Junge *L.* 24. *quib. mod. ususfr. vel us. amitt.*

Fructus rei est, vel (1) *pignori dare licere.*] Ut in casu *L.* 11. §. 2. *de pign. et hyp.* add. Noodt. *de Usufr.* I. 3.

(1) *Vel*, id est, *etiam.* Noodt. *d. loc.* add. notata superius ad *L.* 1. *pr. de pign. et hyp.*

TITULUS II.

DE NAUTICO FOENORE (1).

De hoc humaniora apud Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 3. et *Cap.* 5. Athenis cur non gravius multum terrestri, Idem, *ibid. Cap.* 6. De eodem foenore, Idem, *ibid. Cap.* 8. et 9. Plutarch. *in Caton. Major. p.* 349. Ἐχρήσατο δὲ καὶ τῷ διαβεβλημένῳ μάλιστα τῶν δανεισμῶν ἐπὶ ναυτικοῖς. de quo loco Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 9. *p.* 379. *seqq.* Graecis δάνεισμα ἐπὶ κίνδυνον. Pollux, VIII. 34. Vid. Cujac. *ad L.* 122. *de verb. oblig.* et *Tract.* VII. *ad African. in expl. L.* 23. *de oblig. et action.* Olim male audisse, liquet ex *d. loco* Plutarchi. add. Salmas. *de Mod. usur. p.* 379. De eo quaedam Sam. Petit. *ad LL. Attic. p.* 407. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* III. *p.* 502.] satis inepta. De ipsa forte intelligit Vinn. *Sel. Quaest.* II. 9. post Salmasium. Sed non opus. Vid. Fabrot. *ad Cujac. Paratitl. ad h. t. Cod.* (2). Sic tamen *L.* 3. *Cod. h. t.* add. Salmas. *de Usur. Cap.* 2. *p.* 24. *seqq.*

(1)

(1) In Pand. Flor. *foenus* perpetuo per *ae* scribi, quamvis perperam, notat Brisson. *de Verb. Signif.* voc. *foenus.*
(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 96. §. 1. et Noodt. *de Foen. et Usur.* L. 3. in fin. Praecipuos, qui de hoc foenore egerunt, auctores citavit Gluck. *hoc tit.* *p.* 151. *Recitationes* Cujacii *ad hujus tituli Leges*, exstant in ej. *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior.* *p.* 902. *seqq.*

L. I.

Trajectitia ea pecunia est, etc.] Lex Rhodia volebat, semper periculum esse creditoris (1).

(1) Vid. Gluck. *hoc tit. p.* 168.

L. III.

Ex quo navem navigare conveniat.] *Convenit*, Salmas. *de Modo usur. Cap.* 9. *p.* 365. (1).

(1) Probante Auctore Anonymo, *in Obs. Miscellan. Vol.* III. *p.* 122. *Convenit* etiam Hal.

L. IV.

Nihil interest, etc.] Vid. de hac Lege Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 7. (1).

Utrubique igitur majus legitima usura foenus *non debebitur.*] *Foenus* hic pro *usura*, uti et notat Salmas. *de Usur. Cap.* 5. *p.* 121.

Nec pignora, vel hypothecae, titulo majoris usurae tenebuntur (2).] Haec esse a Triboniano ex *L.* 27. *Cod. de usur.*, putat Leonin. *Emend.* IV. 7. (3).

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 168.
(2) Longe aliter hunc locum interpungit Hal., nempe ita: *tenebuntur pro operis servi*, *trajectitiae pecuniae gratia secuti. Quod* etc. Sed vid. Augustin. *Emend.* I. 9. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1457. et Gilb.

Regius, *Enantioφ.* II. 1. in eod. Thes. *Tom.* II. *p.* 1495.

(3) Sed vid. Noodt. *loc. laud.*

§. 1.

Pro operis servi trajectitiae pecuniae gratia secuti,] D. Goth. *in not.* „ Solebat enim a creditore mitti servus, etc. Cujac. *Obs.* XX. 1." Imo, II. 11. add. Idem, *Obs.* V. 38. et *ad L.* 122. §. 1. *de verb. oblig.* Plutarch. *in Caton. Major. p.* 349. (1).

Quod in singulos dies in stipulatum deductum est,] Pro operis scil., quae sunt officium diurnum. *L.* 1. *de oper. libertor.*

Ad finem centesimae,] Jam enim discussum est periculum, et debitor est in mora reddendae pecuniae, et facit huc *L.* 44. *tit. praec.* Cujac. *ad Libb. Papinian. Respons. in expl. h. l. et Obs.* V. 38. qui haec adscripserat Triboniano, *ad Paul. Sent.* II. 14. §. 3. (2) ut et Leonin. *Emend.* IV. 7. *num.* 5. *seqq.* Huber. *Eun. Rom. p.* 767. accipit hoc de servo, et pendente periculo: sunt enim diversa, pecunia et servus. Valde laborat Salmas. *de Modo usur. Cap.* 8. *p.* 304. *seqq.* et *Cap.* 9. *p.* 347. Vid. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 7.

Non ultra duplum] Sortis scil. Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. L.* 23. *de oblig. et action.* Vid. Noodt. *d. loc.* (3). D. Goth. *in not.* „ Has tres voces *non* „ *ultra duplum* expungit Hotoman. etc." Male. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 766. *seq.* (4).

(1) Vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 188.

(2) Vid. Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 50. Wybon. *in Tribon. defens. Cap.* 4. *p.* 287. Otton. *in Papinian. Cap.* 17. *p.* 682.

(3) Add. Gluck. *tit. de usur. p.* 105. quem vid. de hoc §. *hoc tit. p.* 197. *seqq.*

(4)

(4) Add. Duaren. *Disput.* II. 3. et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 214.

L. V.

Periculi pretium est,] Vid. Leonin. *Emend.* IV. 8.

Et *si conditione* etc.] *Et*, id est, *etiam* (1).

Quamvis poenali,] Ad coërcendam forte alicujus negligentiam.

Et insuper aliquid praeter pecuniam,] Etiam ultra usuras legitimas.

Si modo in aleae *speciem non cadat:*] Lusus illiciti. Vid. et *L. ult.* §. 1. *quar. rer. act. non dat.* (2). D. Goth. *in not.* „*In aliam speciem*, Hotoman. etc." Quod miror probari Hubero *Eun. Rom. p.* 770. qui Hotomanni emendationes alias fere rejicit. Salmas. *de Modo usur. Cap.* 9. *p.* 350. delet τὸ *non:* male, et tricatur valde.

Ex quibus conditiones *nasci solent*,] Lege: *condictiones.* Vid. D. Goth. *in not.* (3).

Nec dubitabis,] D. Goth. *in not.* „ Ac nec dubitabis in his omnibus, etc. Hotoman." Potest tamen et sine mutatione Vulgatam ferri, subaudito ex praecedentibus *periculi pretium esse.*

Et athletae, unde se exhiberet, etc.] Quod nimis saepe iis curae, et inde animi stupor. Lips. *ad Senec. Epist.* XV. De eorum saginatione Oenomaus apud Euseb. *Praepar. Euangelic.* V. 34. Hinc *habitus Athleticus.* Vid. D. Goth. *in not.* et ipsi *altiles homines.* Tertullian. *de Spectac. Cap.* 18. add Dion. Chrysost. *Orat.* VIII. *p.* 136. *et p.* 140. et *Orat.* XXIX. *p.* 293.

(1) *Ut si*, Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(2) Add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 28. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 190. *In aliam speciem* Gloss. quoque legisse videri, notat Maran. *in Paratitl. ad h.*

h. t. Pand. Aleae speciem, ipsam aleam interpretatur Pagenstecher. *in Sel. Jur. Quaest. p.* 96.

(3) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 28. Voet. *ad eund. tit.* §. 1. Noodt. *de Foen. et Usur.* II. 7. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 96. §. 3. qui praeterea pro *si manumittas* legit: *si non manumittas.* Etiam Wissenbach. *d. loc.* Sed Bynkersh. *d. loc.* pro *si non convaluero* mavult: *non si convaluero*, ut duo priora exempla sint, ex quibus condictiones nascuntur, hoc quod in aleae speciem incideret, cui et commode additur: *et cetera.* Nihil mutat Langebek. *Annotat. Cap.* 2. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 547. Varias etiam aliorum de hac Lege conjecturas et interpretationes recenset Gluck. *hoc tit. p.* 153. *seqq.* et quem etiam vid. de seq. *L.* 6. *ibid. p.* 189. *seq.*

L. VII.

In quibusdam contractibus etiam usurae debentur,] Excidit: *ex pacto.* Vid. Noodt. *Probab.* IV. 6. (1).

(1) Et *de Foen. et Usur.* III. 2. et *de Pact. et transact. Cap.* 13. probante Schultingio, *Thes. Contr. Dec.* 91. §. 3. Add. Auctor. Anonym. *in Obs. Miscellan. Vol.* III. *p.* 271. *seq.* Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *tit. de reb. credit. p.* 3. *not.* 14. et *hoc tit. p.* 156. *not.* 75. Aliter Wieling. *in Lection. Jur. Civ.* II. 9. *p.* 117. et Schroder. *Obs. Jur. Civ.* II. 12. *p.* 166. *seq.* Vid. et Gluck. *tit. de cond. ex Lege*, *p.* 247. *not.* 16.

L. VIII.

Pecuniae trajectitiae poenam peti non posse,] Cujacius. *Tract.* VII. *ad African. in expl. L.* 23. *de oblig. et action.* refert ad casum *L.* 4. §. 1. *h. t.* Sed non id liquet. Vid. *L. seq.*

Intra certum *tempus praestitutum*]. *Certum* παρέλκει (1).

(1) Apud Hal. abest.

TI-

TITULUS III.

DE PROBATIONIBUS, ET PRAESUMTIONIBUS (1).

Spectat huc altercatio vetus, de qua Pollet. *Histor. For. Rom.* IV. 12.

Cicer. *in Verrem*, V. 26. *Judex esse bonus nemo potest, qui suspicione certa non movetur.*

(1) Singulas hujus Tituli Leges exposuit Cujacius, *Oper. Postum. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 908. *seqq.* et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit p.* 232. *seqq.* In *L.* 1. verba *genus vel gentem* Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. tit.* 16. §. 2. *p.* 259. exponit *genus*, *id est*, *gentem*, et pro *eum* legit *reum*. *Genus* et *gentem* non differre, putat quoque Cujac. *ad. h. l.* Varias aliorum de his verbis sententias recenset Gluck. *d. loc. p.* 233. *seqq.*

L. III.

Cum secreti suscepti ratio etc.] Facit huc *L.* 14. *de dol. praeleg.* Vid. Mornac. *ad h. l.* (1).

(1) De *fideicommissis tacitis* plura habet Gluck. *d. loc. p.* 249. *seqq.*

L. V.

Ab (1) *aliquo jure*] Speciali hominis (2).

(1) *Ab* apud Hal. abest.
(2) Add. Gluck. *d. loc. p.* 261.

L. VII.

Servi quaestioni credendum est:] Vid. Merill. *Obs.* III.

 30.

30. (1). D. Goth. *in not.* „ *Responsioni*, sic emendat „ Cujac. etc." Non emendat; sed Tribonianum vult responsum hoc immutasse, et ita hic scripsisse: non probat tamen (2).

(1) Quem refutat Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 100. §. 9. et *ad Paul. Sent.* II. 17. §. 13.
(2) Add. Schulting. *Thes. Contr. d. Dec.* 100. §. 8. et *ad Paul. Sent. d. loc.* et notata superius ad *L.* 58. §. 2. *de Aedilit. Edict.* add. Gluck. *d. loc. p.* 272. *seqq.*

L. VIII.

Si filius in potestate patris se esse neget,] *Se* non est in Flor. Bynkersh. *Obs.* VII. 8. *esse se* (1).

Et quia se liberum esse quodammodo contendit:] Et emancipatio est *facti*.

(1) Brencm. *h. patriSEsse.* Pari modo Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 8. *p.* 70. Graecismum esse, ait Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 167. add. de hac Lege Gluck. *d. loc. p.* 277. *seqq.*

L. IX.

Quia plerumque tam heredibus nostris, quam nobismet ipsis cavemus.] Vid. Sand. *Decis.* IV. 5. *Def.* 19. (1).

(1) Add. Herald. *De rer. judic. auctorit.* II. 18. §. 4. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1251. et Gluck. *d. loc. p.* 284. *seqq.* qui notat, Russardum monere, jungendam hanc Legem esse cum *L.* 33. *de pact.*

L. X.

Census et monumenta publica etc.] Vid. Mev. *Decis. Part.* IV. *Dec.* 179. (1).

(1) Pertinere hanc Legem ad *actionem finium regundorum*, putat Cujac. *ad h. l.* add. Forner. *Selection.* I. 24. et III. 2. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 37. *et* 84.

84. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 98. §. 3. Gluck. *d. loc. p.* 289. *seqq.*

L. XII.

Quingenta] Sic Schol. Basil. *Tom.* III. *p.* 30. (1).

Sed nimirum *probationes quaedam* etc.] *Sed interdum* etc. Hal. Vid. D. Goth. *in not.* Non opus.

Heres posteriorem inanem esse,] *Dicat*, addit Mornac. et Al. (2).

Ipse heres id adprobare (3) *Judici debet.*] Vid. Cujac. *Obs.* XIV. 19. et Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 10. D. Goth. *in not.* „ Imo heres non tenetur probare etc. *L.* 47. *de Legat.* 2°. *L.* 29. *de jur. dot. L.* 34. §. 3. *de Legat.* 1°." Sed in *d. L.* 47. non sunt diversae ultimae voluntates, sed una bis descripta. In *d. L.* 29. etiam casus occurrit unius ultimae voluntatis, qua legatur, quod ante debebatur ex alia caussa: et in *d. L.* 34. utrumque fit in eodem testamento (4).

(1) Hal. *quinquaginta:* addit tamen in margine: *aliás, quingenta.* Vid. Geb. *h.*
(2) Etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 300.
(3) Vulg. *probare.* Vid. Brencm. *h.* Etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.*
(4) Add. Charond. *Verisimil.* L. 21. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 734.

L. XIII.

Idem Lib. XXX. *Digestorum.*] Agens de L. Julia et Papia Poppaea. Vid. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. Popp. p.* 82. et Jac. Gothofred. *ad eand. L. p.* 275. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 212.] qui tamen meram ibi habet conjecturam.

Cum de aetate *hominis quaereretur,*] *De statu,* et pro

quaereretur, *quaeritur*, Muret. *Obs. Jur. Cap.* 12. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 140.] (1).

Et ex eo potissimum annos *computari*,] *Anno*, Muret. *d. loc.* quem tamen in his non audeo sequi (2).

(1) *Quaeritur* habet etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 302. De vetusto liberorum profitendorum more vid. Brisson. *Sel. Antiq.* I. 5. et Auctores *ibid.* laud. a Trekell. add. Arntzen. *in Act. Societ. Traject. Tom.* I. *p.* 147. Gluck. *d. loc. p.* 307. *seqq.* et notata inferius ad *L.* 16. et 29. §. 1. *h. t.*

(2) Vid. et Gluck. *ibid. p.* 303. *not.* 72. *et* 76.

L. XIV.

Circa eum, qui se ex libertinitate ingenuum dicat, etc.] Simile de Juribus familiae. Vid. Cyriac. *Controv.* 208, *num.* 12. *seqq.*, et de libertate, *Edict. Theoderic. Cap.* 96. (1).

Si quis autem fiducia ingenuitatis suae ultro in se suscipiat probationes, etc.] Hinc notant DD., eum, qui superfluas in se recipit probationes, si deficiat, non teneri ut convictum. Vid. Mornac. *ad h. l.* Quod tamen inde non sequitur (2).

(1) Sequitur: *et siquidem* in possessionem *libertinitatis fuit.* Legendum: *in possessione*, licet Flor. corrector festinans non literam *m*, sed antecedentem *e* expunxerit, notat Brencm. *h. In possessione* etiam Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 312. *not.* 13. qui tamen addit, Ulpianum saepius *Accusativum* pro *Ablativo* usum esse. add. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3. *seq.*

(2) Sequitur: *morem ei geri* probandi etc. Al. *probanti:* quod mavult Brencm. *h.* et Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 2.

L. XV.

Cautionem accepit,] Id est, apocham, ut *L.* 32. §. 1. *de adm. et per. tut.* (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc. p.* 320. In seqq. verbis *propter emissam manum* Graecismum esse, notat Merill. *Obs.* III. 33.

L. XVI.

Terentius Clemens Lib. III. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap. Popp. p.* 283. *et* 323. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 217. *in Probationib.* et *in Notis.*]

Etiam matris professio filiorum *recipitur:*] *De aetate filiorum*, Mornac. *ad h. l.* et Charond. in margine (1).

(1) Etiam Hal. *de aetate* inserit. Professiones natalium ex Lege Papia fuisse inductas, ex hac Lege, ut et *L.* 147. *de verb. signif.* tentari posse, notat Merill. *Obs.* III. 33. Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 323. qui *ibid. p.* 322. *not.* 60. observat, in seqq. verbis pro *sed et avi* etc. Cod. Erlang. habere: *sed et aviae maternae* etc. Sed Basilic. etiam τοῦ πάππου. *Tom.* III. *p.* 3.

L. XVIII.

Quotiens (1) operae *quasi a liberto petuntur*, etc.] *Artificiales*, Gloss. Sed Cujac. *in not. ad h. l.* [in *Append. Oper. p.* 192.] recte *officiales* intelligit.

Sed eum, qui se patronum esse contendit.] Vid. *L. ult. si ingen. esse dicat* (2).

(1) Vid. de hac scriptura notata superius ad *L.* 2. §. 33. *de orig. Jur.* In seqq. verbis pro *videtur* Hal. habet *videatur*. Sed etiam alibi post *licet* Indicativus sequitur. Vid. notata superius ad *L.* 31. *de Legib.*

(2) De qua Gluck. *d. loc. p.* 330. *not.* 92.

§. 1.

§. 1.

Docere dolum admissum debet.] Etiam per praesumtiones. Vid. Mev. *ad Jus Lubec.* II. 3. *Art.* 5. *num.* 6. (1).

(1) Sed vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 7. Gluck. *d. loc. p.* 335. *seq.* et auctores *ibid.* laud. — In seq. §. 2. pro *impositam inprobationem* Hal. et Vulg. habent: *imposita probatione.* Vid. Brencm. *h.* qui mavult: *impositam probationem.* Pari modo Jo. Wybo, *de Interrogation. in jure fac. Cap.* 10. *p.* 155. *seq.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XX. §. 2. legit: *impositum iri probationem.* Pithoeus, *in Adversar.* in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 353. *inprobationem* explicat *eam probationem*, putans *in* pro *eam* scriptum esse. add. Gluck. *d. loc. p.* 328. *not.* 87. — In seq. *L.* 19. *pr.* *intentionem* esse *actionem*, et *implere* dici pro *probare*, observat Gluck. *d. loc. p.* 339. add. Pothier. *in not. ad h. l.* — In seq. §. 1. pro *afuisse* Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 2. *num.* 3. *p.* 129. legit *afuisse se*, ope geminationis. Hal. et Vulg. *abfuisse.* Vid. Brencm. *h.* Sed vid. notata superius ad *L.* 6. *de his qui sui vel al. jur. sunt.* — Ad seq. §. 2. vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* I. 2. *not.* 3.

L. XX.

Quo primum lis ordinaretur,] Sic *L.* 8. *pr. de inoffic. testam. Praepararetur*, *L.* 7. *in fin. de lib causs.* Vid. Cujac. *in Paratitl. ad tit. Cod. de consortib. ejusd. lit.* (1).

(1) Et *ad Libb. Julian. Digestor. in expl. h. l.* ubi etiam notat, verba haec: *quia probari non poterit* etc. conjunctim legenda esse cum praecedentibus: *is indignissime commodum possessoris consequeretur.* add. Gluck. *d. loc. p.* 349. Pro *in vinculis* Branchu, *Obs. Cap.* 15. *p.* 94. *in not.* legit: *inve vinculis.* Sic jam Hal. Vid. D. Goth. *in not.* eamque lectionem probabilem esse, dicit quoque Geb. *h.*

L. XXI.

Marcianus Lib. VI. *Institutionum.*] Vid. §. 4. *Inst. de legat.* (1).

(1) Pro *qui agit*, in fin. Legis, Catharin. *Obs.* II. 3. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 778. legit: *qui ait.* Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 351. *not.* 66.

L. XXIV.

Modestinus Lib. IV. *Regularum.*] Magis ad Titulum sequentem pertinet.

Si chirographum cancellatum fuerit, etc.] Apud creditorem, juxta Carpzov. *Part.* II. *Const.* 29. *Def.* 12. Alii contra (1): et quid si laceratum sit? vid. Menoch. *de Praesumtionib.* III. *Praes.* 141.

In eam tamen quantitatem, etc.] Hic enim non est exceptio taciti pacti, sed tantum praesumtio solutionis. Vid. Fab. *in Cod.* VIII. 30. *Def.* 1. *et* 23. *et* 30. Huber. *in Prael. ad Tit. Pand. de pact. num.* 3.

(1) Vid. Gluck. *d. loc. p.* 371.

L. XXV.

Cum de indebito quaeritur, etc.] D. Goth. *in not.* „ Aut vehementer fallor, aut huic Legi manum suam Tri- „ bonianus admovit, etc." Nihil certius. Vid. Cujac. *Obs.* XXI. 26. (1). Ne audente quidem id negare Hubero, *Eun. Rom. p.* 772. *seq.* Dissentit Leonin. *Emendat.* IV. 6. et Bynkersh. *Obs.* VIII. 25. *num. ult.* (2).

Quis probare debet, non fuisse debitum? Res ita temperanda est:] *Quis probare debeat, res ita temperanda est:* rejectis *non fuisse debitum*, Leonin. *d. loc.* Màle.

Ut si quidem is, qui accepisse dicitur rem vel pecuniam indebitam,] *Indebitam* delet Leonin. *d. loc.*

Per etenim absurdum est, eum qui ab initio negavit etc.] Facit huc Quinctil. *Inst. Orat.* V. 12. [*p.* 450. ed. Burman.] *Non enim videtur in negando mentiturus fuisse, nisi desperasset, id posse defendi, si confiteretur.*

Praesumtionem videlicet *pro eo esse*, etc.] *Videlicet* abundare, dicit Leonin. *d. loc.*

Qui enim solvit, nunquam ita resupinus est, ut facile suas pecunias jactet, etc.] Hinc colligunt, donationem non praesumi: de quo Mornac. *ad h. l.*

Et *maxime si ipse* etc.] *Et* rejicit Leonin. *d. loc.*

(1) Add. Schulting. *ad Vit. Paul. a Bertrand. descriptam*, in *Jurispr. antejustin. p.* 199. et *ad Paul. Sent.* V. 7. *not.* 2. Merill. *Obs.* VIII. 20. Wisfenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 52. *seq.*
(2) Etiam Wybo, *in Tribon. Defens. Cap.* 4. *p.* 287. *seq.* Eckhard. *Herm. Jur.* I. 6. §. 244. Marckart. *Exercit. de condict. indeb. Cap.* 3. §. 9. in ej. *Exercitat. Academ. p.* 123. *seq.* Conrad. *in Jul. Paulo ab injur. critic. vindic.* §. 6. in ej. *Parerg. p.* 520. *seqq.* Vid. et Gluck. *d. loc. p.* 376. *seqq.*

§. 1.

Sed miles,] Ovid. *Metam. Lib.* XIII. *vs.* 290. *rudis et sine pectore miles.* Tacit. *in Vit. Agricol. Cap.* 9. *Nov.* 74. *Cap.* 4. §. *ult.* Mornac. *ad h. l.* Sozomen. *Hist. Eccles.* V. 17. ἁπλοῦν φύσει καὶ εὔηθές ἐστι τὸ στρατιωτικόν.

Et forensium rerum expers, vel alias simplicitate gaudens, et desidia (1) *deditus*,] Clericos et Monachos a Triboniano intelligi, censet Merill. *Obs.* VIII. 20. Vid. *L.* 41. *Cod. de Episc. et Cleric.* et *L.* 26. *Cod. de Decurion.* (2).

(1) Hal. *desidiae.* Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 380.
(2) Monachos intelligit etiam D. Goth. *in not.* quem haec hausisse ex Cujac. *Obs.* XXI. 16. notat Duker.

ad

ad h. l. in Corp. Jur. Geb. et Spang. Vid. et Wissenbach. *loc. modo cit.* Aliter Bynkersh. *loc. modo laud.* et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Jo. Wybo, *d. loc.* Noodt. *ad Tit. Pand. de jur. et fact. ignor.* Marckart. *loc. laud.* Vid. et Walch. *ad Eckhard. Herm. jur.* I. 6. §. 252. *p.* 458.

§. 2.

Sin autem pro parte quaeritur,] Lege, *queritur* (1).

(1) Est vitium typographicum.

§. 3.

In omnibus autem visionibus, etc.] Id est, casibus (1). Non bene, Leonin. *Emend.* IV. 6. *num.* 6.

(1) Vid. Bynkersh. *Obs.* III. 12. add. de hac voce notata superius ad *L.* 25. §. 15. *de hered. petit.* et Gluck. *d. loc. p.* 374. *not.* 46. et *p.* 380. *seq.* Porro, *juramenti fidem* nihil aliud esse, quam ipsum juramentum, notat Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 5. *p.* 224. secutus Schulting. *ad Quinctil. Declam.* I. *p.* 11. qui tamen putat, ipsum Paulum *juramenti* non scripsisse. add. de hac voce notata superius ad *L.* 34. §. 5. *de jurejur.* et *in Addend.* Vid. et Gluck. *d. loc. p.* 381. *seq.*

§. 4.

Sin autem cautio indebite exposita esse dicatur, et indiscrete (1) *loquitur*, etc.] Vid. Mornac. *ad h. l.* Mev. *Decis. Part.* VIII. *Dec.* 336. (2). Si tamen solutum sit, quod ex indiscreto chirographo erat debitum, non repetitur. add. Huber. *Euri. Rom. p.* 775.

(1) Hal. *indistincte loquatur.* Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 383. *seq.* add. notata superius ad *L.* 45. *de usur. not.* 2. Male D. Goth. *in not.* reprehendere interpretem Latinum, quum ipsam potius lectionem grae-

cam

cam reprehendere debuisset, observat Hoffman. *Meletem ad Pand. Diss.* XX. §. 6.

(2) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 7. §. 1. *not.* 2*. Egit etiam de hoc §. de Retes, *Miscellan.* VIII. 21. *num.* 6. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 405.

L. XXVI.

Procula magnae quantitatis etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaestion. in expl. h. l.*

Cum heredibus compensare vellet,] Geminandum *cum*, aut pro *compensare* legendum *cum pensare*, Bynkersh. *Obs.* VII. 8. (1).

Nunquam id a fratre, quamdiu vixit, desideratum etc.] Facit huc *L.* 17. §. 1. *de usur.* Fab. *in Cod.* VIII. 31. *Def.* 20. add. D. Goth. *in not.* et Mornac. *ad h. l.* qui ex Molinaeo notat, mala fide praesumi agere, qui rem differt, donec is, contra quem agere poterat primo, in vivis est, et qui facilius potuisset se defendere (2). — Aliud *L.* 8. *de act. rer. amot.* nec diuturnitas sola sufficit. *L.* 8. §. 1. *de alim. legat.* Merill. *Obs.* V. 20. nec decisio haec sequenda, nisi in circumstantiis plane similibus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 776. *seq.* qui contra Autumni censuram hanc Legem vindicat.

Divus *Commodus*] Est enim a Severo consecratus. Lamprid. *in Sever. Cap.* 17. Dion Cass. *Exc. Lib.* LXXV. *p.* 853. *L.* 6. *si cui plus quam per L. Falcid. lic.* Inscriptio, apud Sponium, *de Pag. Attic.* voc. κεφαλὴ (3).

(1) Add. Auctor. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 20. Hal. *Procula cum magnae* etc. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 391. *not.* 99.

(2) In seqq. Legis verbis pro *ratio* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 3. legit *actor.* Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 391. *not.* 3.

(3) Add. Bach. *Histor. Jur.* III. 2. *Sect.* 1. §. 7. Commodum Imperatorem de *fideicommissis* cognovisse, Papinianum hic referre; sed potuisse id fieri ex appel-

pellatione, notat Schulting. *ad Ulpian. Fragm. tit.* 25. §. 12. *not.* 30.

L. XXVII.

Qui usque ad certum modum capere potuerat (1),] D. Goth. *in not.* „Puta filio naturali, etc." Hi casus sunt ex jure novo, de quo non cogitavit Scaevola: ponendus est casus ex jure veteri, et quo pertineat, dubitat Brummer. *ad L. Cinc. Cap.* 12. *p.* 189. Merill. *Obs.* VIII. 21. (2).

In sinu meo habui] D. Goth. *in not.* „Leg. *habuit.*" Nihil mutandum (3).

Respondit, si Titius etc. *probare potuerit, exigi* (4):] Inde, soli assertioni prohibiti facere non standum. Vid. Cyriac. *Controv.* 262. *num.* 14.

Videtur enim eo, quod ille plus capere non poterat, etc.] Hinc illud: qui non potest donare, non potest confiteri. Vid. Mornac. *ad h. l.* Carpzov. *Definit. Forens. Part.* I. *Const.* 28. *Def.* 72. *et* 73. Fab. *in Cod.* III. 20. *Def.* 6. et *hoc tit. Def.* 4. Mev. *Decision. Part.* VII. *Dec.* 130. Ant. Merend. *Controv. Jur.* XVI. 48.

(1) Hal. et Vulg. *poterat.* Vid. Brencm. *h.*

(2) Qui *Legem Cinciam* intelligit, sed quem refutat Brummer. *d. loc.* Ad *Legem Juliam et Papiam Poppaeam* Scaevolam respicere, putat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tertia* etc. quem sequitur Gluck. *d. loc. p.* 398. Additur in Lege: *Titio centum lego*, etc. id est, centum millia sestertium, ut paulo post *centum quinquaginta* scil. millia sestertium. Vid. Averan. *Interpr. Jur.* I. 24. *num.* 4. et Geb. *h.*

(3) Ipsam locutionem *in sinu habere* illustrat Perrenon. *Animadv.* I. 13. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 609. et Scip. Gentil. *Parerg.* I. 23. in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 1296. *seq.* Vid. et Gluck. *d. loc. p.* 396. *not.* 15.

(4) *Exigi* pro *exigi posse.* Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 373.

L. XXVIII.

An operis facti memoria exstet,] Vid. de probatione memoriae existentis, Stryck. *de Jur. Sens.* VIII. 3. *num.* 11. *seqq.*

Et hoc ita (1) *quod Graeci dicere* (2) *solent, ἐν πλάτει enim potest hoc memoria non teneri:*] Ἐν πλάτει bis debere legi, vult Bynkersh. *Obs.* VII. 8. (3).

Sed cum omnium haec est opinio, nec audisse etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Mornac. *ad h. l.* Stryck. *de Jur. Sens.* III. 3. *num.* 9. *seqq.* Gail. *Obs.* II. 149. *num.* 7. *seqq.* Fab. *in Cod.* IV. 15. *Def.* 41. (4). Quinctil. *Inst. Orat.* V. 7. [*p.* 378. ed. Burm.] de *auditionibus; ipsi enim non sunt testes, et injuratorum adferunt voces.*

(1) *Et hoc id est,* legit Gifan. *in Ind. Lucret.* voc. *enim.*

(2) Nimium hic sibi tribuisse Taurell. contra consuetudinem suam, et Flor. esse: *quod graeci dici solent,* eamque scripturam simplicius mutari: *quod Graece dici solet,* notat Brencm. *h.*

(3) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Etiam Gluck. *d. loc. p.* 418. *not.* 92. et Heinecc. *in Epist. ad Pagenstecher. Oper. Tom.* III. *Syllog.* 4. *p.* 28. *seq.* qui praeterea pro *non teneri* legit *contineri.* Budaeus, *in Annot. ad h. l.* delet *non.* Raevard. *Varior.* I. 14. *Non enim potest hoc memoria non teneri.* Sed vid. Gluck. *d. loc. p.* 419. *not.* 93. Brencm. *h.* aut *etenim* legi posse ait, aut *potest enim,* aut etiam ista retineri, quum *enim* sine ullo praeposito etiam apud alios occurrat. Vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 330. add. notata superius ad *L.* 17. *quib. mod. ususfr.* etc. et *in Addend. Etenim* tamen praefert van Dorp. *Obs. Cap.* 7. *p.* 58. quod forte nunquam apud JCtos haec vox praemissa reperiatur. De locutione ἐν πλάτει vid. notata superius ad *L.* 3. *de condict. tritic.* et Gluck. *d. loc. p.* 417. *not.* 91.

(4) Add. Gluck. *d. loc. p.* 420. *not.* 94. quem etiam vid.

Vid. *ibid.* p. 421. *not.* 95. de ultimis Legis verbis: *et hoc infinite similiter etc.*

L. XXIX.

Probationes, quae de filiis dantur, etc.] Ineptam in hanc Legem censuram exercet Autumnus. Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 778. *seq.* (1).

Si de fide earum constitit, nonnullam *vicem instrumentorum* etc.] *Constitit non nihil,* Nic. Catharin. *Obs.* I. 42. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 495.] Male (2).

(1) Explicuit hanc Legem Westenberg. *in D. Marco, Diss.* VII. *p.* 84. *seqq.* add. Gluck. *d. loc. p.* 422. *seqq.*
(2) Vid. Trotz. *de Memor. Propag.* L. 2. *p.* 111. *seq.* et Gluck. *d. loc. p.* 425. *seq.*

§. 1.

Mulier gravida repudiata, filium enixa absente marito, ut spurium in actis professa est:] Alia simili casu infantem exposuit, *L.* 29. *de manum. testam.* — De ritu liberos apud acta profitendi, Lips. *in Excurs. ad Tacit. Annal.* V. 4. Brisson. *Sel. Antiq.* I. 5. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap. Popp. Cap.* 7. *in not.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 217.] Capitolin. *in M. Anton. Philos. Cap.* 9. ubi docet, in Provinciis in Tabulariis idem factum ex Marci Constitutione. add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 25. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 249. *seq.*] Burg. *Elector. Cap.* 6. [in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 319. *seq.*] Vid. et Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. Popp. p.* 213. *seqq.* (1).

Respondit, veritati locum superfore.] Vid. Mornac. *ad h. l.* et *ad L.* 13. *Cod. de non num. pec.* Gail. *Obs.* II. 97. *num.* 8. *seqq.* Voet. *ad Tit. Pand. de stat. hom. num.* 7. Coren. *Cons.* 12. Stockmans. *Decis. Brabant. Dec.* 66. (2)

(1) Add. Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 49. in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 1164. *seq.* et notata superius ad *L.* 13. *et* 16. *h. t.*

(2) Add. Gluck. *d. loc. p.* 427. *seqq.* quem etiam vide *ibid. p.* 433. *not.* 44. de inscriptione seq. *L.* 30.

L. XXXI.

Commemorationem in chirographo pecuniarum, etc.] Abrogari hanc Legem per *L.* 13. *Cod. de non num. pec.* putat Mornac. *ad h. l.* Sed casus Legis illius est alius, et ideo quod cavetur hic, cavet et *Auth. si quis in alieno. Cod. de edend.* et ita Huber. *Eun. Rom. p.* 780. *seq.* quem vide (1).

(1) Add. Gluck. *d. loc. p.* 439. *seqq.*

TITULUS IV.

DE FIDE INSTRUMENTORUM, ET AMISSIONE EORUM (1).

Voce *instrumentorum* a Justiniano *publica*, *Literarum privata* intelligi, dicit Salmas. *de Modo usur. Cap.* 10. *p.* 426. Sed *p.* 427. notat, aliud esse *L.* 5. *Cod. de probat. L. ult. Cod. si cert. petat.* — Ad necessitatem illorum spectat locus Senecae, *de Benefic.* III. 15. — De variis illorum apud Veteres speciebus, Salmas. *d. loc. p.* 391. *seqq.*

(1) *Et amissione eorum* ab indice titulorum abesse, et hic certe superesse, ait Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Pand.* Adesse tamen in Basilic. et apud Hal., sed abesse a Vulg., notat Brencm. *h.* Singulas etiam hujus tituli Leges interpretatus est Gluck. *Ausf. erl. der Pand. hoc tit. p.* 4. *seqq.*

L. I.

Instrumentorum nomine ea omnia accipienda sunt, etc.] Vid. Quinctil. *Instit. Orat.* IV. 2. V. 7. *et* 9. XII. 8. (1).

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 98. §. 1. add. Cujac. *in Recitat. ad h. t. Pand. Oper. Postum.* *Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 925. Gisb. Koen. *ad Loc. quaed. jur. deprav. Cap.* 1. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 4. *seqq.* Gluck. *d. loc. p.* 4. *seqq.* — In seq. *L.* 2. pro *ex indice et exemplo*, Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 12. §. 11. mavult *ex indice vel exemplo*, et *indicem* interpretatur brevem quamdam annotationem. Porro, pro *ita si contractus* etc. Hal. habet: *ut ita contractus* etc. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. forte legendum dicit: *ita SIContractus.*, id est, *ita si sic contractus.* J. B. Koehler. *Interpr. et emend.* I. 12. §. 4. *ut siContractus*, id est, *ut sic contractus*; sed *ibid.* II. 9. §. 7. locum hunc ita interpungit, et emendat: *sed ex authentico conveniendus est. Ita, si contractus fides non possit ostendi.* add. Gluck. *d. loc. p.* 10. *not.* 29.

L. III.

Repetita (1) *quidem die* etc.] Vid. Huber. *Eun. Rom. p.* 781. *seq.* add. Mornac. *ad h. l.*

Sed falsi crimen, etc. *contractum non videri:*] Cum nulli sit nocitum.

Magisque debitor, quam creditor deliquerit.] Si quid peccatum sit.

(1) Alibi dicitur *praelato die.* Vid. D. Goth. *in not.* add. Gluck. *d. loc. p.* 15.

L. IV.

Et ideo et (1) *sine scriptura si convenit, ut hypotheca sit, et probari poterit, res obligata erit*, etc.] Quinctil.

Inst. Orat. V. 10. [*p.* 432. ed. Burman.] *Non in tabulis esse jus.*

Sicut et nuptiae sunt, etc.] Vid. Quinctil. *Inst. Orat.* V. 11. [*p.* 446.]

(1) *Et* apud Hal. abest. Praecedit in Lege: *quibus fit verbis.* Hal. et Vulg. *quibus sit verbis*, quod praefert Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et subintelligit *obligata.* Sed *quibus fit verbis* etiam legitur in *L.* 4. *de pign. et hyp.* add. Gluck. *d. loc. p.* 18. *not.* 50. — Ad seq. *L.* 5. vid. Bynkersh. *Obs.* III. 21.

L. VI.

Si de tabulis testamenti deponendis agatur, etc. *semper seniorem juniore* (1), etc.] Non idem, si jam quis in possessione instrumenti sit. Mev. *Decis. Part.* VIII. *Dec.* 476.

(1) Al. *juniori*, atque ita rescribendum, et mox *inferiori*, monet Brencm. *h.* Sed et Taurell. rescribere debuisse *juniorE*, et mox *inferiorE*, addit *ibid.* Geb.

TITULUS V.

DE TESTIBUS.

Vid. Pollet. *Hist. For. Rom.* IV. 13. Cicer. *Pro Flacco*, *Cap.* 4. *seqq.* et an iis solis credendum, Idem, *Pro Frontejo.* — Ad hos confugiendum deficientibus instrumentis. Fabrot. *ad Cujac. Paratitl. ad h. t. Cod.* Facit huc *L.* 3. §. 2. *h. t.* — Multa de his ex Jure Attico Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 30.

L. I.

L. I.

Testimoniorum *usus frequens, ac necessarius est* (1).] *Scripta* intelligit Salmas. *ad Jus Rom. et Attic. Cap.* 30. *p.* 779. quod non probo (2).

(1) *Et maxime ex Graecis*, addunt Basil.: de quo vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 4.

(2) Add. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa, p.* 261. et Gluck. *hoc tit. p.* 130. Pro *exigendus* Schrader. legere mavult *exigenda sunt.* Vid. Gluck. *d. loc. p.* 132. *not.* 69. — In seq. §. 1. pro *testimonium* Catharin. *Obs. et Conj.* III. 50. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 790. legit *testimonia*, et pro *nec ulla lege, nec Julia lege.* Neutrum probo.

§. 2.

Quamquam quibusdam Legibus etc.] Vid. D. Goth. *in not.* et Maynard. *Dec. Tolos.* IV. 61. *Decem* etiam erat numerus laudatorum. Vid. Cicer. *in Verrem*, V. 22.

Ne effrenata potestate etc.] Add. Cicer. *pro Flacco, Cap.* 5.

L. II.

In testimoniis autem dignitas, fides, etc.] Vid. Cicer. *pro Rosc. Comoed. Cap.* 15. et *Cap.* 1. *X. de testib. Testimonia scripta* intelligit Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 30. *p.* 787. Male (1).

Adversus fidem suam *testationis*] An, *suae* (2).

(1) Add. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa, p.* 261.

(2) Sic etiam Hal. et mavult Brencm. *h.* Vid. et Herald. *de Rer. judic. auctor.* I. 6. §. 4. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1105.

L. III.

Testium fides diligenter examinanda est; etc.] Vid. Mornac. *ad h. l.* et Glosf.

Vel an inimicus ei sit,] D. Goth. *in not. summus scil.* Ubi id exigitur ? — Quid si utrique ? Vid. Carpzov. *Def. Forens. Part.* I. *Const.* 16. *Def.* 56. et de speciebus inimicorum, *ibid. Def.* 66. *et* 67.

§. 1.

Et qui simpliciter *visi sint dicere*,] *Similiter Al.*, ut notat Fabrot. *ad Cujac. Paratitl. ad h. t. Cod.* (1).

Utrum unum eundemque meditatum *sermonem attulerint*,] D. Goth. *in not. praemeditatum*, *Hal.* Vulg. bene se habet.

An ad ea, quae interrogaveras (2), ex tempore *verisimilia* (3) *responderint.*] Unde non probandum, ut ex libello recitetur testimonium, vel is offeratur Judici.

(1) Basil. habere: οἱ ἁπλῶς μαρτυροῦσιν, notat Brencm. *h.*
(2) *Interrogaveris*, Bondam. *Animadv. ad loc. quaed. Jur. Civ. deprav. Cap.* 11. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 213.
(3) Forte legendum *fere similia*, conjicit Clar. M. Tydeman.

§. 2.

Alias (1) *veluti* consentiens fama *confirmat rei*, etc.] Simplici enim credere, periculosum. Vid. Tertullian. *Apolog. Cap.* 7. et *ad Nation.* I. 7. Quinctil. *Inst. Orat.* V. 3. *Sensus civitatis*, Quinctil. *Declam.* 269. *Testimonium multitudinis*, Cicer. *in Topic. Cap.* 20. quod tamen nimis extendit Idem, *pro Cluent. Cap.* 37. add. D. Goth. *in not.* et Stryck. *de Jur. Sens. Diss.* III. *Cap.* 4. *num.* 22. *seqq.*

Quid aut credas, aut parum probatum tibi opinaris (2).] Add. Cicer. *pro Fontej. Cap.* 6. *et* 7.

(1) In praecedentibus verbis pro *quae argumenta ad quem modum probandae cuique rei sufficiant*, etc. Bon-

Bondam. *loc. modo laud.* legit: *quae argumenta, et quemadmodum, cuique rei probandae sufficiant*, etc.

(2) Hal. *opineris*.

§. 3.

Testibus se, non testimoniis, *crediturum.*] Aliud apud Graecos. Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 30. *p.* 780. *seqq.* et *p.* 832. *seqq.* Forner. *Selection.* III. 1. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 81. *seqq.*] Improbantur merito *h.* et §. *seq.* maxime in criminalibus. Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Pand.* add. Maynard. *Decis. Tholos.* VI. 81. qui laudat Ferret. *ad h.* §. et Lang. *in Otio Sem.* IV. 1. add. Scip. Gentil. *in Apolog. Apulej.* [*Oper. Tom.* VI. *p.* 204.] Herald. *de rer. judic. auctor.* I. 6. *num.* 3. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1104. *seq.*] *Consignationes* vocat Quinctil. *Instit. Orat.* XII. 8. [*p.* 1079. edit. Burm.] (1).

(1) In seq. §. 4. Graecos *Gabinium* perperam mutasse in *Sabinum*, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 6. et verbis *quae recitari solent*, Hadrianum respexisse ad illud solenne Oratorum *recita*, observat G. Koen. *Diss. ad loc. quaed. jur. Deprav. Cap.* 1. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 5. Vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 131. *not.* 67.

§. 5.

Lege Julia de vi] *Cap.* LXXXVIII. Vid. Ulpian. *in Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 9. §. 2.

Qui se ab eo, parenteve ejus liberaverit:] Quod et alias antiquitus cautum. Dion. Halicarnass. II. *p.* 84. add. locum Ulpian. modo laud., ubi haec exstant plenius (1).

Qui eorum in integrum restitutus non erit: quive in vinculis etc.] *Restitutus non erit, quive in vinculis* etc. scil. ex caussa publici criminis. Ita Huber. *Eun. Rom. p.* 783. et in *Prael. ad h. t. Pand. num.* 9. (2).

(1) Ubi pro *qui se ab eo — libertus libertaverit* legendum: *quive ab eo — libertus libertave erit*, atque ita etiam fortasse rectius, legi hoc loco, observat Clar. M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell.* I. 7. §. 1. *in not.* in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 51. probante Mollero, *Diss. Select. quaed. contin.* *Cap.* 6. §. 9. in eod. Thes. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 151. *seq.* J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 12. §. 7. *p.* 114. utroque loco scriptum olim fuisse putat: *qui sive ab eo, parenteve ejus, libertove cujus eorum, libertus, libertave erit.*

(2) Sequitur: *quive ad bestias, ut depugnaret*, etc. Hal. *quive cum bestiis ut depugnet*, etc. Vid. Brencm. *h.* add. de his notata superius ad *L.* 1. §. 6. *de postuland.* Schulting. *ad d. loc. Collat. not.* 4. H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Coll. LL Mos. et Rom p.* 215. *seqq.* et Wouweren, *ad Petron. Satyric. Cap.* 117. *p.* 541. ed. Burm. Pro *quaeve palam quaestum faciet* Hal habet *faciat*. Vulg. *facit.* Sed *faciet*, quod etiam exstat apud Ulpian. *in Coll. LL. Mos. et Rom. loc. modo laud.* tuetur Bynkershoek. *Obs.* VI. 25. *num.* 4. et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. add. Marckart. *Interpr. rec. Lection.* I. 23. §. 2.

§. 6.

Et multo minus milites avocandi sunt a signis vel muneribus.] *Numeris*, ut *L.* 31. *in fin. Cod. de loc. cond.* et sic Basil. N. Catharin. Obs. [I. 11. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 488.] qui et *avocare* notat esse *ab officio vocare* (1).

(1) Add. de hoc §. Westenberg. *in D. Marco, Diss.* VIII. *p.* 94. *seqq.* ubi §. 10. conjecturam Catharini probabilem dicit. *Numeris* legit quoque Brencm. *h.* Sed Gebauer. *ibid. muneribus* tuetur. In seqq. verbis pro *in quam judicat* rescribendum: *in qua judicat*, notat Brencm. *h.* Al. *in qua judicatus fuerit*, vel *judicatum*, vel *judicaturus fuerit.* Vid. *ibid.*

L. IV.

Paulus Lib. II. *ad L. Juliam et Papiam.*] Occasione hujus Legis: non vero fuere haec inter Capita Legis. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. Popp. p.* 189. Gravin. *Orig. Jur. Civ.* III. 47. [p. 363. edit. Mascov.] (1). Contra Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 216.] (2)

Lege Julia] D. Goth. *in not.* „De qua *L.* 3. §. 5. *eod.*" Imo sunt diversae.

Ne invito denuncietur, ut testimonium litis (2) *dicat adversus socerum*, etc.] Volentes igitur admittuntur. Imo hodie quandoque coguntur. Vid. Someren. *de Jur. Novercar. Cap.* 15. *num.* 6. — Denunciatio testibus ex Legibus publicorum judiciorum facta. Quinctil. *Inst. Orator.* V. 7. [*p.* 379. ed. Burm.] — Scripsisse Paulum: *ne invito denuncietur testimonium adversus socerum* etc. putat Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 30. *p.* 884. (3).

(1) Add. M. Temminck. *Diss. ad Fragm. quaed. L. Jul. de judic. Cap.* 3. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom,* II. *p.* 85. *seqq.* ubi hanc Legem explicuit.

(2) *Litis criminalis* Graecos plenius vertisse, notat Leunclav. *Notat.* II. 50. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1516. Ex ratione tamen juris novi etiam ad causas Civiles pertinet. Vid. B. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 284. add. Someren. *loc. laud.* et Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* VIII. §. 9.

(3) Pari modo Catharin. *Obs. et Conj.* III. 50. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 790. Sequitur: *eosve qui priore gradu sint.* Vulg. haberc *propiore*, sed Florentinam *priore* defendere Bynkersh. *Obs.* I. 4. notat Brencm. *h.* add. Temminck. *loc. modo laud. p.* 86.

L. V.

In Legibus (1), etc.] Hoc etiam L. Julia et Papia

cautum. *L.* 146. *de verb. signif.* Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 216.] quod tamen non male negat Heinecc. *ad eand. Leg. p.* 189. (2).

(1) Id est, non tantum in *L. publicorum Judiciorum*, sed etiam *in L. Jul. de vi* etc. Pithoeus, *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 9. *not.* 6.

(2) Add. Schulting. *ad d. loc. Collat. not.* 8. *p.* 767.

L. VI.

Quibus imperari potest, etc.] Hoc extendunt quidam ad subjectos in caussa Principis. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Constit.* 16. *Def.* 64. et ad debitorem in caussa creditoris, non contra, *ibid. Def.* 67.

L. VII.

Servi *responso tunc credendum est*, etc.] Quomodo huic vilitas detrahat fidem, Quinctil. *Declam. ult.* [p. 788. ed. Burm.] — Frequens hoc olim, Quinctil. *Declam.* 312. et notat, eos tunc tortos. add. Terent. *in Phormion. Act.* II. *Scen.* I. *vs.* 63. (1).

(1) Vid. Schulting. *Thes. Controv. Dec.* 100. §. 8. add. notata superius *ad L.* 7. *de probation.* et ad *L.* 58. §. 2. *de Aedilit. Edict.*

L. VIII.

Inviti testimonium dicere non coguntur senes, etc.] Hoc limitat post Bartolum Mornacius, *ad h. l.* modo aliter veritas sciri possit (1).

(1) Non cogi eos testimonium dicere *in judicio*, putat Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* VIII. §. 10. *p.* 99. *seq.* add. Gluck. *hoc tit. p.* 182. *seq.*

L. X.

L. X.

Nullus idoneus testis in re sua intellegitur.] Vid. Cicer. *pro Rosc. Amerin. Cap.* 36.

L. XI.

Ad fidem rei gestae faciendam etiam non rogatus testis etc.] De negotiis, in quibus rogari debuerunt, vid. Merill. *Obs.* VIII. 37. — Exceptio, *Nov.* 90. *Cap.* 2. ubi Cujac. Rittershus. *ad Novell. Part.* IX. *Cap.* 22. *num.* 13. Locus alioquin hic etiam ad contractus pertinet, saltem aliquando, quidquid dicat Forner. *Select.* II. 10. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 56.] Sed is sequitur Harmenop. I. 6. §. 38. quem refellit Merill. *Obs.* VIII. 22. (1).

(1) Schraderum, *ad h. t. Dig. p.* 52. *not. a.* citat Gluck. *hoc tit. p.* 133. *not.* 74.

L. XII.

Pluralis enim elocutio (1) duorum *numero contenta est.*] Conf. *L.* 17. *in fin. de manum. testam.* (2).

(1) *Locutio*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Houck. *de Ration. Vett. JCtor. falso susp. Cap.* 2. §. 3. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 348. *seq.* et Gluck. *tit. de Legib.* §. 86. *p.* 444.

L. XIII.

Sed neque Lege Remmia (1) *prohibentur*:] Vid. Brencm. *de L. Remm. exitu*, *Cap.* 12. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1605. *seqq.*]

Quod integrae frontis *homo dixerit*,] Otto, *in Papinian. Cap.* 7. §. 2. *p.* 131. putat, ad veterem morem alludi (2).

(1) Graecos in Basil. [*Tom.* II. *p.* 552.] eam perperam vo-

vocare νόμον Σέρβιον, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 6. Sequitur: *non omittetur religione judicantium.* add. de his verbis Otton. *in Papinian. Cap.* 14. §. 6. *p.* 523. et notata superius ad *L.* 79. §. 1. *de judic.*

(2) Add. Brencm. *loc. modo cit. Cap.* 5. *p.* 1586. *seq.* Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 241. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1359. Hugon. *de Prim. Scrib. Orig. p.* 139. *in not.* Eum, quem nihil pudet, interpretatur Pagan. Gaudent. *Jurid. Exposit.* II. 51. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 394.

L. XV.

Repetundarum damnatus,] Add. casum *L. praec.*

Nec ad testamentum,] Dissentit Ulpianus in *L.* 20. §. 5. *qui testam. fac. poss.* ubi vide (1).

(1) Add. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 100. §. 7. Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de viol. emendat. in Jur. Civ. non adm. Cap.* 3. *p.* 110. H. Cannegiet. *Obs.* I. 17. P. J. de Fremery, *Spec. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 1. §. 8. *p.* 28. *seq.* — In seq. §. 1. pro *incalescentis*, Al. habent *invalescentis*, quod praefert Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 5. et Rittershus. *ad Paul. Sent.* III. 4. *in fin. not.* 46. Sed nihil mutat Schulting. *ibid.* et Idsinga, *Varior. Cap.* 12. *p.* 105.

L. XVI.

Qui falso vel varie (1) *testimonia dixerunt,*] Basil. [*Tom.* II. *p.* 515.] πλαστῶς ἢ ἐναντίως. Vid. de iis Freher. *Parerg.* I. 29. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 902.]

Vel varie] Quales commemorat Cicer. *pro Rabir. Postum. Cap.* 12. Interdum tamen variare potest testis, maxime se explicare. Cyriac. *Contr.* 250. *num.* 26. *seqq.* Vid. et Consil. JCtor. Batav. *Part.* I. *Cons.* 330.

Competenter] A Triboniano forte, qui omisit poenarum genera (2). Male Harmenopolus (3) *competenter*

but.

bus. Vid. Merill. *Obs.* VIII. 22. et Rittersh. *ad LL.* XII. *Tabb. Class.* II. *Cap.* 6. (4).

(1) Sic etiam apud Paul. *in Sent.* V. 15. §. 5. Hal. *falsa vel varia.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Add Hoffmán. *ad L. Jul. de adulter. Cap.* 8. §. 6. in Jurispr. antiq. Fellenb. *Tom.* I. *p.* 279.
(3) Etiam Gr. in Basil. Vid. Leunclav. *Notat.* II. 50. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1516.
(4) Add. Schulting. *ad loc. Paul. modo cit. not.* 16.

L. XVIII.

Colligitur (1), *etiam mulieres testimonii in judicio dicendi jus habere.*] Exemplum apud Ascon. *arg. Orat. pro Milon.* Ciceron. *in Verr.* I. 37. add. Tacit. *Annal.* II. 34. Secus apud Hebraeos. Joseph. *Antiq.* IV. 8. *p.* 107. et forte apud Romanos Veteres. Vid. Gell. *Noct. Attic.* VI. 7. *L. unic. Cod. Theod. de rapt. virgin.* D. Gothofred. *ad Novell. Leonis* 48. (2).

(1) Graecos id ex alia Lege colligere, nempe ex *L. Julia de vi*, observat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 4.
(2) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 100. §. 4. add. Nerium, *Analector.* II. 12. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 409. *in fin.* et Hoffman. *ad L. Jul. de adulter. Cap.* 4. §. 10. in Jurispr. Antiq. Fellenberg. *Tom.* I. *p.* 205. *seq.* Locum Gellii laud. non recte intellectum esse ab Augustino et Charonda, observat Reinold. *Varior.* V. 6.

L. XIX.

Inviti testimonium non dicunt publicani:] D Goth. *in not.* „Cur ita? colligere potes ex *L.* 15. etc." Forte magis ex *L.* 8. *h. t.* add. Huber. *Eun. Rom. p.* 786. *seq.* (1). Pergit Goth. „unde forte non male verba: „*item is cui exercitui* etc. conjungerentur voci *publicani*,

„ et

„ et loco *item is cui* legeretur: *tunc cum quid exercitui* „ etc." Mutatio haec mihi non probatur, et Basil. ut textus (2).

Item is qui quid exercitui praebendum conduxerit.] D. Goth. *in not.* „ *Item is qui praebenda exercitui conduxe-* „ *rit*, Alciatus etc. reprehensus a Cujacio, etc." Recte (3).

(1) Add. Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* VIII. §. 10.
(2) Add. Huber. *loc. cit.* et Marckart. *Probab. rec. lect.* *Part.* I. *p.* 11. ubi et de verbo *detractandi*, pro quo Al. habent *detrectandi*.
(3) Add. Marckart. *d. loc.* et Raevard. *Varior.* V. 4. Olim Flor. fuisse: *qui exercitui praebendam conduxerit*, notat Brencm. *h.* — Ad seq. §. 1. vid. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 100. §. 5.

L. XX.

Aut qui minor viginti annis erit.] Ergo is in criminali caussa non idoneus testis (1). Dissentit Merill. *Obs.* VIII. 22 D. Goth. *in not.* „ Imo, minor viginti annis „ torqueri potest in crimine laesae majestatis etc." Nota supervacua, nec textus id dicunt.

(1) Conf. Schulting. *Thes. Contr. Dec.* 100. §. 5.

L. XXI.

Ob carmen famosum damnatus, intestabilis fit.] Ex SCto (1) Vid. *L.* 18. §. 1. *qui test. fac. poss.* Facit huc Tacit. *Annal.* VI. 40. add. Scip. Gentil. *Parerg.* II. 30. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1348. *seq.*]

(1) Quod ad Augustum refert Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 45.

§. 2.

§. 2.

Si ea rei conditio sit, etc.] Vid. Harmenop. I. 6. §. 10. eumque refutantem Merill. *Obs.* VIII. 22.

Sine tormentis testimonio ejus credendum non est.] Id in Frisia factum quandoque in causa atroci, testibus vilibus et non congruis. Sand. *Decis.* V. 8. *Def.* 7. — add. D. Goth. *in not.* et Huber. *Eun. Rom. p.* 787. *seq.* Durum tamen. Augustin. *de Civit. Dei*, XIX. 6.

§. 3.

Si testes omnes ejusdem honestatis etc.] Vid. Quinctil. *Inst. Orat.* V. 7.

Si vero ex his quidam eorum (1) *aliud dixerint*, etc.] Vid. *Nov.* 90. *Cap.* 3. add. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 16. *Def.* 42. *et seqq.*

Credendum est: sed quod etc.] Lege: *credendum est id, quod* etc. (2). Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 33. omittit *sed.*

Confirmabitque Judex motum animi sui etc.] Facit huc *L.* 13. *h. t.* (3).

Non enim ad multitudinem respici oportet, etc.] Vid. Cicer. *pro Fontejo*, *Cap.* 6. (4).

(1) *Eorum* apud Hal. abest. Geb. *h.*

(2) Sic etiam G. Koen. *Diss. ad loc. quaed. jur. deprav. Cap.* 1. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 3. *seq.* Jo. Canneg. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. tit.* 8. §. 7. *p.* 224. pro *sed* reponit *et.*

(3) Sequitur: *et quae rei aptiora* etc. Koen. *d. loc.* τὸ *et* omitti mavult. Abest etiam apud Hal. Vulg. *quae et.* Vid. Brencm. *h.*

(4) Add. Phaedr. *Lib.* IV. *Fab.* 4. in fin. ibique Rittershus. Pro *testimoniorum* in seqq. verbis Koen. *d. loc.* legit *testium* add. Walch. *ad Eckhard. Herm.*

Jur. I. 2. §. 48. quod tamen non necesse putat Jo. Cannegiet. *loc. modo laud.*

L. XXII.

Vel signatores] Ad testationes, quae extra judicium fiebant, quaeque etiam solebant signari, hoc refert Herald. *de Rer. Judic. auctor.* I. 6. *num.* 4. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1105.] et Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 30. *p.* 787. Et hic de volentibus dare testimonium (1).

(1) Add. B. Voorda, *in not. ad Prael. Jan. a Costa*, *p.* 261. et in primis H. Oosterdyk. *Diss. ad Fragm. quae ex Venul. Saturn. Lib. de Offic. Procons. supersunt*, *Cap.* 3. §. 2. in Nov. Thes. Diss. Jurid Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 495. *seqq.* ubi hanc Legem explicuit.

L. XXIII.

Produci testis is (1) *non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit.*] Voluntarie, Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 86. quem vide. add. Matth. *de Criminib.* XLVIII. 15. *Cap.* 2. Budaeus legit: *non potest in reum, qui in eum testimonium* etc. Vid. D. Goth. *in not.* Probante Busio, *Subtil.* I. 16. (2). Basilic. ut in textu.

(1) *Is* apud Hal. abest.
(2) Sed displicet haec emendatio Cujacio, *Obs.* II. 23. cujus explicationem rursus improbat Forner. *Select.* II. 10. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 57. et Gundling. *Part.* IX. *Obs.* 2. §. 3. *p.* 361. *seqq.* qui pro *in eum reum* legit *in eam rem*, probante Heineccio, *in Praef. ad Bynkersh. Libb. Obs. p.* XV. Sed vid. Marckart. *Probab. rec. lect. Part.* I. *p* 17. *seq.* et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Aliter Duaren. *Disp. Anniverss.* I. 29. cui subscribit Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 34. et Puttman. *Advers. jur. univ.* II. 21. *p.* 166. Nihil

hil difficultatis superesse, si *eum* intelligas *eundem*, putat Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 7. §. 2. *p.* 219.

L. XXIV.

Testes eos, quos accusator de domo produxerit (1), etc.] Vid. Tatianus, *Contra Graecos*, *p.* 142. (2).

(1) *Produxerit* etiam apud Paul. *in Sent.* V. 15. §. 1. Sed in *Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 9 §. 3. *eduxit.*
(2) Add. Const. Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1417.

L. XXV.

Ne patroni in caussa, cui patrocinium praestiterunt, testimonium dicant.] Facit huc Cicer. *in Verr.* II. 8. *in fin.* ubi Ascon. (1) add. Sand. *Decis.* I. 10. *Def.* 4. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 16. *Def.* 59. *et* 60. Mev. *ad Jus Lubec. Part.* V. *Tit.* 2. *Art.* 2. Exceptio apud Eund. *Decis. Part.* VIII. *Dec.* 56. An contra clientem? Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 17. In utramque partem disputat Herald. *de Rer. judic. auct.* II. 4. *et* 6. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1167. *seqq.* et *p.* 1182. *seq.* improbat tamen id fieri.

Quod et in executoribus negotiorum *observandum est.*] *Proxenetas* et *Pararios* intelligit Herald. *d. loc.* II. 4. *num.* 5. *et* 6. [*p.* 1172.] et huc refert *Nov.* 90. *Cap.* 8.

(1) Citat hunc locum quoque Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

TITULUS VI.

DE JURIS ET FACTI IGNORANTIA (1).

(1) Singulas hujus Tituli Leges exposuit Cujacius, *Oper. Post. Tom.* IV. *Part. Prior. p.* 928. *seqq.* et Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit. p.* 264. *seqq.* ubi etiam alios, qui de hoc argumento egerunt, scriptores laudavit. add. Ampl. Corn. Felix van Maanen, *Diss. de ignorantiae et erroris natura, et effectibus, praecipue in contractibus et delictis.* Lugd. Batav. 1793. et Mühlenbruch, *ueber juris und facti ignorantia, und deren einfluss auf Rechtsverhältnisse, im Archiv fur die Civilistische praxis, von Gensler etc.* 2. *B.* 3. *H. p.* 361. *seqq.*

L. I. (1).

(1) Ad verba §. 1. *idem est, si frater consanguineus* etc. vid. B. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 1. §. 2. add. Gluck. *d. loc. p.* 267. *seq.*

§. 4.

Idem dicemus, si ex asse *heres institutus* etc.] Nullus hic accretioni locus, nec Legi Papiae (1).

(1) Conf. Schulting. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 17. §. 1. *not.* 7. et Gluck. *d. loc. p.* 270. *seqq.* qui etiam alios laudat. add. Merill. *Obs.* V. 9. — In Inscriptione seq. *L.* 2. Claud. Chevallon. pro *Neratius* perperam legere *Martianus*, notat Gluck. *d. loc. p.* 281. *Jus finitum* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 1. §. 3. interpretatur, suis semper limitibus circumscriptum, ultra quos nihil nec praecipi, nec vetari, nec permitti constat. quem etiam vid. *ibid.* de seq. *L.* 3. add. Gluck. *d. loc. p.* 285. *seqq.* — In seq. *L.* 4. pro *ignorantiam* etiam Cod. Erlang. habere *ignorantia*, uti Hal. et Vulg. notat Gluck. *d. loc. p.* 299. quod autem de *usucapione* ibi traditur, exemplo illustra-

ſtrari in *L.* 2. §. 15. *pro emtor.*, monuit etiam Voorda, *d. loc.* §. 6.

L. V.

Terentius Clemens (1) *Lib.* II. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad Cap.* 4. *L. Jul. et Pap.* [in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 214.] Oſ. Aurel. *Dispunct.* 43. [in eod. Theſ. *Tom.* III. *p.* 397.] Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 189. (2).

(1) Chevallon. *Neratius*, perperam. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 306.

(2) Quem genuinam hujus Legis ſpeciem eruiſſe, ſed poteſtatem uſumque verbo pateſeciſſe magnum Cujacium, *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 51. *de Aedil. Edict.* notat Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 1. §. 10. In verbis: *ſcientiam alterius quam ſuam*, Graecismum latere, et ſubintelligendum *potius*, vel *magis*, putat Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 10. §. 2. in Theſ. Meerman. *Tom.* V. *p.* 150. Jo. Cannegiet. *ad Ulp. Fragm. Tit.* V. §. 10. *p.* 30. pro *quam ſuam* legere mavult *quaſi ſuam*.

L. VI.

Ulpianus Lib. XVIII. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. Caduc. Cap.* 35. [in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 239.] et Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 442.

L. VIII.

Error facti ne maribus quidem etc.] Regulam hanc multas exceptiones habere, ait Huber. *Eun. Rom. p.* 768. *ſeqq.* qui de ea plenius. Vid. et Cujac. *ad Libb. Papinian. Defin. in expl. h. l.* ſed caute. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand.* nihil extricat (1).

Ceterum omnibus juris error in damnis amittendae rei ſuae non nocet.] Ergo ſi plane indebitum ſolverimus, ſu-

pererit in perſonam actio ad repetendum (2). Facit huc *L.* 14. §. 1. *de verb. ſignif.* Baſil. Schol. [*Tom.* I. *p.* 100.] caſum ponunt in eo, qui pretium ſolvit rei debitae, ante moram peremtae.

(1) Late de hac et praecedente Lege, laudatis etiam aliis auctoribus, egit Gluck. *d. loc. p.* 316. *ſeqq.* add. Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 1. §. 4. et Ampl. van Maanen, *Diſſ. ſupra laud. p.* 40. *ſeqq.*

(2) Conf. Schulting. *Theſ. Contr. Dec.* 44. §. 3. Sed qui indebitum *ſolvit*, non laborat de damno *amittendae* rei ſuae, ſed *amiſſae.*

L. IX.

Juris quidem ignorantiam cuique nocere,] Id eſt, *non prodeſſe* (1).

Ante praemiſſo,] D. Goth. *in not.* „ Al. *praemit-* „ *to* (2).“ Minus recte.

(1) Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Expoſita est facti* etc. et Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 1. §. 4.

(2) Vulg. *eo ante praemiſſo.* Vid. Brencm. *h.* et ſic etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc. p.* 340. *not.* 64. quem vide de hac Lege.

§. 1.

Et ideo ei dies aditionis non cedit.] Καὶ τρέχει ὁ χρόνος τῆς κληρονομίας, Baſ. [*Tom.* I. *p.* 96.] (1).

(1) Adest negatio etiam in Vulg., ſed in nonnullis MSS. deſideratur, vel ſaltem ſuppleta eſt. Vid. Brencm. *h.* Exſtat etiam negatio in Cod. Erlang., eamque retinendam cum Fornerio et Jauchio, putat Gluck. *d. loc. p.* 341. *not.* 68. add. Idem, *ibid. p.* 355. *not.* 15.

§. 4.

Plus in re eſt, quam in exiſtimatione mentis.] *Ementis* le-

legit Herald. *Obs. Cap.* 35. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1357.] (1). Vere.

(1) Quod non observatum miror, a Gluckio, *d. loc. p.* 362. *seq.* hanc Legem alioquin magna diligentia explicante.

L. X.

Papinianus Lib. VI. *Responsorum.*] Junge *L.* 2. *de successor. edict.* (1).

(1) Pro *nihil posse scire*, ut Taurell. edidit, in archetypo esse: *nihil posse vel scire*, testis est Brencm. *h.* eamque lectionem confirmare Basil., observat Gluck. *d. loc. p.* 368. *not.* 51. add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XX. §. 6. et Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 168. Al. *nihil posse de facto vel de jure scire*, et sic etiam Cod. Erlang. Vid. Gluck. *d. loc.*

LIBER VICESIMUS TERTIUS.

TITULUS PRIMUS.

DE SPONSALIBUS.

Vid. Fr. Hotoman. *de Sponsalib.* (1).

(1) Alios etiam, qui de hoc argumento consuli possint, citat Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. hoc tit. p.* 376.

L. I.

Sponsalia sunt mentio etc.] Vid. Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Cod.* (1). De convenientia et differentia nuptiarum et sponsaliorum D. Goth. *in not.* add. Franc. Hotoman. *de Sponsal. Cap.* 4. (2).

(1) Add. de hac definitione, quae ab omnibus non eodem modo explicatur, Gluck. *d. loc. p.* 377. *seqq.*
(2) Vid. et Voet. *ad h. t. Pand.* §. *ult.*

L. II.

Nam moris fuit veteribus stipulari, etc.] Vid. Brisson. *de Ritu nuptiar.* in pr. [*Oper. minor. p.* 287. *seqq.*] (1). Donatus, aliique dicunt, sponsum *desponderi*, sponsam *sponderi*, quod non probat A. Hotoman. *de Ritu nuptiar. Cap.* 9. et traducit Fr. Hotoman. *de Sponsal. Cap.* 3. (2) *Pactae Sponsae*, Augustin. *Confession.* VIII. 3. 7. (3).

(1) Add. Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Instit. de verb. oblig.* §. 20 et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 1. *et* 2.
(2) Add. Cujac. *Obs.* XVI. 33. Grot. *in Flor. Sparsion.*

ad

ad h. t Pand. p. 180. Brouwer. *de Jur. connubior.* I. 1. *num.* 7.

(3) De discrimine inter *speratas*, *pactas*, et *sponsas*, Gronov. *ad Gell. Noct. Attic.* IV. 4. add. Trekell. *ad Brisson. de ritu nuptiar. p.* 289. et Gluck, *hoc tit. p.* 379. *not.* 87. — Sequitur in *L.* 4. §. 1. *Denique constat, et absenti absentem desponderi posse.* Jure novo, non olim. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 1. add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 4.

L. VII.

Utrum testatio *interponatur* etc.] Hotoman. *de Sponsal. Cap.* 3. hinc colligit, requiri, ut fiant coram testibus: quod tamen hic non dicitur (1). Idem putat, adhibitos decem testes, ex Ambros. *de Virgin. Cap.* 5.

(1) Basil. *Tom.* IV. *p.* 213. *καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως μνηστεία γίνεται*, ut notavit quoque Brencm. *h.*

§. 1.

Nisi evidenter dissentiat,] Add. *L.* 12. §. 3. *de capt. et postlim. rev. L.* 5. *Cod. de nupt.* Mev. *Decis. Part.* VIII, *Dec.* 40. et *Part.* IX. *Dec.* 198. (1).

(1) Ad seq. *L.* 8. vid. Gluck. *hoc tit. p.* 108. *not.* 86.

L. IX.

Quaesitum est apud Julianum, etc.] Vid. *L.* 32. §. 27. *de donat. int. vir. et uxor.*

Collatae] Emendant alii. Vid. D. Goth. *in not.* Defendit Leonin. *Emendat.* VII. 16. (1). Tricatur Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 3. Exempla ubi dicuntur *conjuges*, ex Inscriptionibus dat Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 183.

(1) Etiam Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 4. Vid. et Gluck. *tit. de rit. nupt. p.* 143. *not.* 14. *Collocatae*, cum Cujacio, legit quoque Ranchin. *Var. Lection.*

 II.

II. 4. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 939. *Copulatae*, van Eck. *ad h. t. Pand.* §. 4. et H. Cannegiet. *ad Fragm. Vet. Jurispr. quae exst. in Collat. LL. Mos. et Rom. p.* 184. *Conflatae*, Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. X.

Vel contractis, vel non contractis,] Exstant in Basil. [*Tom.* IV. *p.* 215.] (1).

(1) Absunt apud Hal. Vid. Geb. *h.*

L. XII.

§. 1.

Si indignum moribus,] Τοῖς τρόποις ἀνάξιον, Basil. (1) add. Ranchin. *Var. Lection.* II. 4. [in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 939.] — Rectius multos aliud servare, fatetur et Huber. *Eun. Rom. p.* 794.

(1) D. Goth. *in not.* „ Al. *indignis moribus.* Al. *indignum majoribus.*" Sed lectionem Florentinam Basil. confirmare, observavit etiam Höffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 1.

L. XIII.

Filiofam. dissentiente etc.] Vid. Ranchin. *cit. ad L. praec.* (1).

(1) Legem hanc, quae est ex *Paul. Lib.* V. *ad Edictum*, ubi egit de *postulando*, et de *infamibus*, huc translatam esse, et Legi praec. ilico subjectam, ut appareat, plus juris patri competere in contrahendis *sponsalibus* filiaefam., quam filiifam., observat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 3. Sed cavendum *ibid.* monet, ut idem statuas de *nuptiis*: quod discrimen alii negligunt, etiam Gluck. *hoc tit. p.* 428. *seq.*

L. XIV.

L. XIV.

In sponsalibus contrahendis aetas contrahentium definita non est,] Vid. Paul. *in Sentent.* II. 19. §. 1.

Quapropter et a primordio aetatis sponsalia effici possunt, etc.] Non tamen talis desponsatio proderat ad evadendas poenas Legis Papiae Poppaeae. Vid. *L.* 17. *h. t.* (1). — Rectius tamen ita praemature non fiunt. Fr. Hotoman. *de Sponsal. Cap.* 6.

(1) Add. Schulting. *ad loc. Paul. cit. not.* 2. Postrema verba: *id est, si non sint minores* etc. Triboniani esse, multi putant. Vid van Nispen. *Diss. ad Her. Modestin. Libb. Differ. Cap.* 5. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 35. *seqq.* ubi hanc Legem explicuit. Sed vid. Gluck. *hoc tit. p.* 411. *seq.*

L. XV.

Tutor factam *pupillam suam* etc.] Pro ea quae fuit, more Graeco (1). Basil. γενομένην.

(1) Istud *factam* stulte ex Graeco trajectum, ait Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 168. Basil. *Tom.* IV. *p.* 215. ὁ γενόμενος ἐπίτροπος.

L. XVI.

Oratio Impp. Antonini et Commodi, quae quasdam nuptias etc.] Vid. *L.* 16. et *L.* 43. §. 10. *de rit. nuptiar.* (1).

(1) Add. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 12. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 155. *seq.*

L. XVII.

Saepe justae ac necessariae caussae (1) etc.] Olim post sponsalia saepe nuptias diu dilatas, notat Chrysost. *in Genes.* XIX. 14.

An-

Annum vel] Abundare haec verba, putat Cujacius. Vid. D. Goth. *in not.* Sed non opus hac emendatione. Vid. Rittershus. *Differ. Jur. Civ. et Can.* I. 2. Gravin. de Orig. Jur. [III. 42. *p.* 358. ed. Mascov.] Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 179. (2). Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 212.] *annuM* VI. id est, *annum, menses sex.* Male. Vid. Heinecc. *d. loc. p.* 180.

Vel biennium,] Vid. Sueton. *in Aug. Cap.* 34. ibiq. Casaub. Dion. *Lib.* LIV. *p.* 532. Zonar. *Annal. Tom.* II. *p.* 165. qui sua ex eo hausit. Jac. Gothofred. *ad L.* 4. *Cod. Theod. hoc tit.* [*Tom.* I. *p.* 306.] et *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 211.] Brisson. *de rit. nuptiar.* [*Oper. Minor. p.* 291.] (3).

(1) De his caussis vid. Heinecc. *loc. cit. p.* 180. *seq.* Quod de *mortibus parentium* hic traditur, ad *mores* refert Bynkersh. *Obs.* V. 13. Sed vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 1.

(2) Add. Marckart. *Probab. rec. lection. Part.* II. *p.* 68. *seq.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 7.

(3) Vid. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc videamus* etc.

L. XVIII.

An per alium,] Expungit Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. (1).

(1) Sed vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 10. et Gluck. *hoc tit. p.* 445. *not.* 91. In seqq. verbis: *fere plerumque, fere* per *plerumque* explicari, notat Bilderdyk. *Obs. et Emend.* I. 37. *p.* 201.

TITULUS II.

DE RITU NUPTIARUM.

Vid. Cujac. *Obs.* VI. 32. De antiquissimis nuptiis *per confarreationem*, Dion. Halicarnass. II. *p.* 95. (1).

(1) Add. Brisson. *de rit. nupt.* in *Oper. Minor. p.* 291. *seqq.* Grupen. *de Uxor. Roman.* Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Inst. de nupt.* §. 1. *seqq.* et quos plures citat Voet. *ad h. t. Pand. num.* 1. add. Pothier. *in Append. ad h. t. Pand.* in *Pand. Justin. Tom.* II. *p.* 17. *seq.* et Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 110. *seqq.*

L. I.

Et (1) *consortium omnis vitae* (2),] Facit huc Columell. *in Praef. Lib.* XII. et Quinctil. *Declam.* 376. (3). *Divini et humani juris communicatio.*] Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 8. *et* 12. et auctores ibid. laud. add. Lamb. Goris. *Adversar. Tract.* I. *Cap.* 1. (4). *Divini*, ratione sacrorum familiarium, de quibus A. Hotoman. *de rit. nupt. Cap.* 25. Inde inter Patricios et Plebejos diu diversa sacra, nec jus connubii. Gravin. *de Orig. Jur.* [II. 77. *p.* 254. edit. Mascov.] *Humani juris.* An bonorum? Vid. A. Hotoman. *d. loc. Cap.* 26. *et* 27. ubi inter genera conjugum distinguit (5).

(1) *Et* apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*
(2) *Vitae*, id est, fortunae. Puttman. *Probab.* II. 16. §. 6. *p.* 132. *seq.*
(3) Add. Noodt. *Probab.* II. 9. H. Cannegiet. *Diss. de Vet. Lege Rom. Cap.* 3. in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 90. Gluck. *hoc tit. p.* 127. *seq.*
(4) Et Forner. *Rer. Quotid.* III. 29. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 224.
(5) Add. Noodt. *loc. cit.* Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *d. loc. p.* 131. *seqq.* *Divini*, id est, juris na-

naturalis. *Humani juris*, id est, Juris Gentium, Perrenoni. *Animadv.* I. 24. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 623. quod non probabile.

L. II.

Id est, qui coëunt,] Sic *L.* 134. *pr. de verb. oblig.* (1).

(1) Add. Brisson. *de verb. signif.* voc. *coire.*

L. III.

Me (1) *solo auctore contrahi posse*, etc.] D. Goth. *in not.* „ Si modo filius non vivit, alias consensus ejus re„ quiritur. *L.* 16. §. 1. *eod.*" Hic est exceptio: ratio, quia uterque est in familia (2). Brisson. *de Jur. connub.* [Oper. Minor. *p.* 382.] post Glossam casum ponit ex *L.* 9. *h. t.* quod etiam non probo: nec Hotoman. *de Ritu nupt. Cap.* 3. qui ἀντινομίαν statuit.

(1) Τὸ *me* in variis editt. abesse, et abesse posse, modo per ἀναδίπλωσιν legamus: *solo avo auctore*, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 2. Nihil hac de re monitum in Corp. Jur. Geb. et Spang. In editionibus, quas consului, *me* exstat, sed uncis in plerisque inclusum. — Liberi igitur fratrum sororumque possunt conjungi. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Superest transversae* etc. add. Gluck. *hoc tit. p.* 316. *seqq.* et auctores ibi laud.
(2) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 13.

L. IV.

Pomponius Lib. III. *ad Sabinum.*] *Lib.* I. legit Jac. Gothofred. *ad L. celebrandis. Cod. h. t.* [Oper. minor. *p.* 611.]

Tunc legitimam uxorem fore, cum apud virum explesset (1) *duodecim annos.*] Exceptio a *L.* 29. *de reg. jur.* (2). Aliud exemplum in *L.* 27. *h. t.*

(1)

(1) *Implesset*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* — Hoc enim ad naturalem temporis conputationem exigendum. Rucker. *Diss. de Nat. et Civ. temp. comput. Cap.* 4. §. 4. *p.* 54. et *Cap.* 5. §. 20. *p.* 77. *seq.* — Quod haec Lex simplicitur *anni duodecimi* meminit, si non explicandum sit de sola Proculianorum sententia, commode explicari posse de iis, quae ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidunt, dicit Bynkersh. *Obs.* III. 24. *in fin.* add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 11. §. 28. et Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Inst. quib. mod. tut. fin.* §. 1. *seqq.*

(2) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 14.

L. V.

Mulierem absenti — posse nubere placet, etc.] Vid. *L.* 69. §. 3. *de jur. dot.*

Deductione enim opus esse in mariti, non in uxoris (1) *domum*, etc.] Hac opus, quando de publico praejudicio quaeritur, ut in *L.* 6. *Cod. Theod. de tironib.* vel tertii, ut *L.* 24. *Cod. h. t.* Vel de conditione ultimae voluntatis implendae, ut *L.* 15. *de cond. et demonstr.* aliter non. Vid. *L.* 22. *Cod. h. t. Nov.* 22. *Cap.* 3. et *Nov.* 24. *Cap.* 4. Jac. Gothofred. ad *d. L.* 6. *Cod. Theod.* [*Tom.* II. *p.* 378. *seq.*] Etiam matrimoniorum solennitas vetus hanc requisivit, maxime per *confarreationem*, *coëmtionem*, et *usum* (2).

(1) Verba *non in uxoris* Glossemati adscribit Henr. Theod. Pagenstecher. *in Comm. ad Libb. Pomponii ad Sabin. ad h. l.* Sed vid. Gluck. *tit. de sponsal. p.* 393. *not.* 20.

(2) De deductione in domum quaedam notavit Brisson. *Sel. Antiq.* I. 18. Hac opus, non quo fiant nuptiae, sed quo palam constet, eas perfectas esse. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 1. add. Gluck. *loc. modo cit. p.* 392. *seqq.*

L. VI.

Eum, qui absentem *accepit uxorem*,] D. Goth. *in not.* „ *absens.*" Recte (1). Vid. *L. praec.*

Deinde rediens a coena etc.] De periculo horum Cujac. *Obs.* XXVII. 30. (2).

(1) Sic etiam P. Fab. *Semestr.* II. 23. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 12. §. 12. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 158. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc rem consideremus* etc. Pagenstecher. *loc. modo cit.* Non tamen necesse. Vid. Huber. *Digression. Part.* II. *Lib.* I. *Cap.* 12. §. 6. et Gluck. *tit. de sponsal. p.* 393. *not.* 23. add. de hac Lege Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 144. *seqq.* — De seq. *L.* 7. vid. Forster. *Obs. Succisiv.* I. 15. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 914. add. Gluck. *d. loc. p.* 393. *not* 24.

(2) Add. locus Ciceron. *Pro Sex. Rosc. Amerin. Cap.* 7.

L. VIII.

Aut Sororem,] Vid. *L.* 14. §. 2. *h. t.* Delet post Cujac. *Obs.* XVI. 37. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tantum de cognationis* etc. in fin. Sed Cujacius vult id esse a Triboniano, quod malim. Sed tamen et mores nuptias cum sororibus frequentius improbarunt apud moratiores gentes. add. Otton. *ad* §. 2. *Inst. h. t.* (1).

(1) Retinet etiam haec verba Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 4. et intelligit *mores Populi Romani.* add. Gluck. *hoc tit. p.* 297. et *p.* 314. *seq.*

L. X.

Et si triennium effluxerit, etc.] Triboniani manum in hac Lege agnosco (1). Contra, Bynkersh. *Obs.* VII. 24.

(1) Etiam agnoscit Wissenbach. *in Emblem. Tribon. p.* 54. quem more suo refutat Wybo, *in Tribon. defens. p.* 289.

p. 289. *seq.* add. Eckhard. *in Hermen. Jur.* I. 6. §. 244. *in not.* et Gluck. *tit. de sponsal. p.* 29. *not.* 77. Sed Bynkershoekio etiam contradixit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 2. cum Cujacio, *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. L.* 2. *h. t.* et *ad Libb. Julian. Dig. in expl. L.* 11. *h. t.* statuens, *L.* 10. *et* 11. *h. t.* a Triboniano esse interpolatas. add. Joh. Mich. Roukens, *Diss. ad Fragm. Pauli JCti, quod exstat in L.* 10. *D. de rit. nupt.* Lugd. Batav. 1802. Ad verba *matrimonium vel nuptias legitimas* vid. et Perrenon. *Animadv.* I. 9. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 603. *seq.* add. Gluck. *hoc tit. p.* 119. *seq.*

L. XI.

Cujus conditionem certum sit, patrem non repudiaturum.] In quo difficultas est apud Quinctil. *Declam.* 257.

L. XII. (1).

(1) Verba §. 1 et 2. Graecos mutasse, monet Leunclav. *Notator.* II. 51. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1516.

§. 4.

Quia avunculus nemo fit per adoptionem.] D. Goth. *in not.* „ Imo *amita* fit per adoptionem, etc." Sed *amita* et *avunculus* hac in parte multum distant. Vid. *L.* 23. *de adoption.* et *h. l.* (1).

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 467. *seq.*

L. XIII.

Si patrona tam ignobilis sit, etc.] Eo forte pertinent Inscriptiones apud Fabrett. *p.* 279. *et* 280. (1).

(1) In verbis *vel saltem* alterutrum abundare, notat Brencm. *h.* apud Hal. *saltem* abest.

L. XIV.

Paulus Lib. XXXV. *ad Edictum.*] Junge *L.* 23. *de adoption.* (1).

(1) Frustra Bachovium inter *uxorem* et *matrem* adoptivi patris post factam emancipationem distinguere, notat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 5.

§. 2.

In hoc jure] Non alibi.

Tantundem juris est et in sorore,] Vid. *L.* 8. *h. t.* (1).

(1) Jo. Wolfg. Trier. *Progr. de pudore naturali in contrahendis matrimoniis inspiciendo*, Francof. ad Viadr. 1737. citat Gluck. *hoc tit. p.* 171. *not.* 96.

§. 3.

Idem tamen, quod etc.] Hunc §. Triboniano adscribit Ant. Fab. *in Jurispr. Papinian. Scient. Tit.* 10. *pr.* 6. *illat.* 1. (1). Frustra, ut bene Bachov. *ad Treutl. Part.* II. *Disp.* 6. *Th.* 3. *Lit. c et d.* et *ad* §. 2. *Inst. h. t.*

Sed in re dubia certius (2) *et modestius est, hujusmodi nuptiis abstinere.*] Add. Grotium, *de Jur. Bell. et Pac.* II. 23. *num.* 2. (3).

(1) Etiam Brouwer. *de Jur. connubior.* II. 13. Sed vid. Engelbertz. *Disp. de vetitis affin. nuptiis, Cap.* 1. §. 1. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* II. *p.* 241. *seq.* et Gluck. *hoc tit. p.* 215. *not.* 14.

(2) Hal. *rectius.*

(3) Et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 4. §. 1.

§. 4.

Quidam (1) *novercam per se patris uxorem*, etc.] Vid. ad haec Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 310. (2).

Fuit-

Fuisse enim eam (3) *socrum.*] D. Goth. *in not.* „ Imo, sponsae parens socer non est. *L.* 6. *in fin.* *L.* 8. *de gradib.* *L.* 4. *de poen.*" Imo, est juxta *dd. ll.*

(1) Vulg. *et quidem.* Vid. Brencm. *h.* Etiam Cod. Erlang. Sed Florentinam confirmare Basil., observat Gluck. *hoc tit.* *p.* 364. *not.* 73.
(2) Add. Gluck. *d. loc.* *p.* 366.
(3) *Fuisse enim eam* meam *socrum*, ope geminationis, Rucker. *Obs.* *Cap.* 4. §. 6. *num.* 10.

L. XV.

Uxorem quondam privigni conjungi matrimonio vitrici non oportet:] Vid. Carpzov. *Defin.* *Forens.* *Part.* IV. *Const.* 24. *Def.* 10. *et seqq.* Someren. *de Jur.* *Novercar.* *Cap.* 15. *Sect.* 1. §. 3. van Leeuwen, *Cens.* *Forens.* *Part.* I. *Lib.* I. *Cap.* 13. *num.* 23.

Nec in matrimonium *convenire* etc.] *In manum*, D. Goth. *in not.* (1). Sic tamen et Gell. *Noct.* *Attic.* XVIII. 6. ubi distinguit *in matrimonium convenire* et *in manum convenire:* et Arnob. *Adv.* *Gent.* II. *p.* 91. Sic et Servius, *ad Virg.* *Aeneid.* IV. *vs.* 103. (2).

(1) Etiam Wissenbach. *Embl.* *Tribonian.* *p.* 55. et quos plures citat Otto, *in Papinian.* *Cap.* 7. §. 7. *p.* 159.
(2) Add. Schulting. *ad Ulp.* *Fragm.* *Tit.* 9. *not.* 2. Bynkersh. *in not.* *ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Wybon. *in Tribon.* *defens.* *p.* 290. *seq.* Otton. *loc.* *modo cit.* et *Cap.* 17. §. 3. *p.* 682. *seq.* Laur. Petr. van de Spiegel, *Diss.* *de Formis negotior.* *in Jurispr.* *Rom.* *Cap.* 3. Lugd. Batav. 1758.

L. XVI.

Ut, si Senatoris filia etc.] Vid. *L.* 42. §. 1. *h. t.* (1).

Quam et SCtum secutum est.] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul.* *et Pap.* *Cap.* 1. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 208.]

(1) De locutione *nec nuptiae essent* vid. Guther. *de Offic. Dom. Aug.* I. 30. vs. *In Pandectis* etc. quem citat Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 10. *p.* 80.

§. 1.

Et filius consentire debet:] D. Goth. *in not.* „ Imo „ solus avi consensus sufficere videtur. *L.* 3. *h. t.*" Vid. *ibid.*

L. XVII.

§. 2.

Et si per adoptionem nobis conjunctae sint.] D. Goth. *in not.* „ Imo amitam adoptivam ducere possum. *L.* 12. „ *in fin. h. t.*" Non agit de *amita* (1).

(1) Ad seq. *L.* 18. vid. Merill. *Obs.* VI. 19.

L. XIX.

Capite trigesimo quinto *Legis Juliae*,] *Decimo quinto* legit Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 223.] Dissentit Heinecc. *ad eand. Leg. p.* 64. *seq. et p.* 97. Erratum est in numeris, sed quis verum numerum dicet. Forte pertinent haec verba (1) ad Inscriptionem, cujus occasione sequentia sunt addita. Ita Bynkersh. *Obs.* IV. 13. (2).

Vel qui dotem dare non volunt,] *Lege Julia* parentes coactos fuisse dotem liberis dare, idque ad Provincias dein extensum, putat Reinold. *Varior. Cap.* 28. Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sic in filiofam.* etc. et Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 334. *seqq.*

Per Proconsules,] *Per Praetorem*, Heinecc. *d. loc. p.* 66. quod non probo (3).

In matrimonium (4) *collocare, et dotare:*] Etiam hodie *propter nuptias donare*, per *L. ult. Cod. de dot. promiss.* quod negat Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 41. *error.*

error. 1 *et* 3. ubi *num.* 3. parum est memor, donationem hanc jure veteri incognitam fuisse.

(1) Hal. inſcriptioni Legis addit: *Cap.* 53. *Legis Juliae*, et ipſam Legem orditur a verbis: *qui liberos*, etc. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. M. Temminck. *Diſſ. ad Fragm. quaed. Leg. Juliae de judic. Cap.* 3. in Nov. Theſ. Diſſ. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 85. *in not.* Aliter Noordkerk. *Obſ. Cap.* 2. *p.* 25. *ſeqq.* quem laudat Trotz. *ad Hugon. de Prim. ſcrib. orig. p.* 209. Sed refutat Hoffman. *Diſſ. ad L. Jul. de adulter. Cap.* 3. §. 5. in Jurispr. Antiq. Fellenberg. *Tom.* I. *p.* 176. *ſeq.* Vid. et F. S. Reiding. qui Diſſertationem conſcripſit ad hanc Legem, in Theſ. Diſſ. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 267. *ſeqq.*
(3) Add. Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 9. §. 3.
(4) Jac. Gothofred. *loc. cit.* inſerit: *genero nuruive.* Sed vid. Heinecc. *loc. laud. p.* 309.

L. XX.

Paulus Lib. Sing. ad Orationem D. Severi et Commodi.] *D. Antonini et Commodi*, in Inſcriptione *Legis* 60. *h. t.* (1).

Sciendum est, ad officium curatoris *non* (2) *pertinere*, etc.] *Curatoris* eſſe a Triboniano, et Impp. ſcripſiſſe *tutoris*, putat Raevard. *Conject.* II. 15. (3).

(1) Atque ita etiam hic legendum jam conjecit Guther. *de Offic. dom. Aug.* I. 30. ſub fin. add. et Wieling. *in not. ad Indic. JCtor. Alphabet.* in *Jurispr. Reſtit. p.* LXXXVIII. D'Arnaud. *Var. Conject.* II. 17. *p.* 325. *Antonini et Commodi*, aut *M. Veri et Commodi.*
(2) Occurrere negationem in tredecim, quae vidit, MSS. testatur Brencm. *h.* add. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 117.
(3) Etiam Pothier. *in not. ad h. l.* Sed vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 19. *not.* 34. add. Bynkersh. *Obſ.* VII. 14. et Gluck. *tit. de ſponſal. p.* 58. *ſeq.*

L. XXI.

Terentius Clemens Lib. III. *ad L. Juliam et Papiam.*] Add. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 214.] Heineccius, *ad eand. Leg. p.* 86. an rem acu tetigerit, dubito.

Non cogitur filiusfam. uxorem ducere.] Ex L. Julia et Papia, Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. de caduc. tollend.* (1). Vide tamen, an ratio ejus bona sit.

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. Tit. de Legat. num.* 382.

L. XXII.

Si patre cogente duxit uxorem, etc.] Facit huc Terent. *in Hecyr. Act.* I. *Scen.* 2. *vs.* 46. *seqq.*

Quod inter invitos non contrahitur,] Add. Mornac. *ad h. l.* Quinct. *Declam.* 257. *Nusquam libertas tam necessaria, quam in matrimonio est.* Parum hujus memor Theodora apud Procop. ἀνεκδ. *p.* 78. et tyranni apud Lactant. *de mort. pers. Cap.* 38. Late Quinctil. *Declam.* 376. et *Declam.* 275. *Quis enim amare alieno animo potest.* De amoris libertate Maxim. Tyrius, *Diss.* X. *p.* 99.

Maluisse hoc videtur.] Metus enim est reverentialis: qui an et quatenus actui oblit, vid. Sand. *Decis.* IV. 1. *Def.* 11. vs. *Porro* etc. (1).

(1) Ad seq. *L.* 23. vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 210. et Heinecc. *ad eand. Leg. p.* 80. *et p.* 127.

L. XXIV.

In liberae mulieris etc.] Id est, *ingenuae* (1). Vid. ad *h. l.* Huber. *Eun. Rom. p.* 799. *seqq.*

Sed nuptiae intelligendae sunt,] Ita jure Civili. Vid.

quos

quos citat Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 17. (2). Aliter Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* I. *Disp.* 6. *Theſ.* 1. *Lit. d. p.* 241. D. Goth. *in not.* „ Hodie non „ praeſumuntur nuptiae, etc. *Nov.* 74. *Cap.* 5. " Haec alio pertinet. Vid. Huber. *d. loc.*

Si non corpore quaestum fecerit.] Hic ſemper concubinatus, in alia ex circumſtantiis nuptiae. *L.* 31. *de donation.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc rem conſideremus* etc. in fin.

(1) Vid. Briſſon. *ad L. Jul. de adulter.* in ej. *Oper. minor. p.* 188.

(2) Add. Hier. Elen. *Diatr. ſeu Exercit.* II. 4. in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 1423.

L. XXV.

Filius emancipatus etiam ſine conſenſu patris uxorem ducere potest, etc.] Nec distinguitur, qua aetate ſit. Vid. Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 18. — D. Goth. *in not.* „ Hinc Contius, etc. " add. Grotium, *de Jur. Bell. et Pac.* II. 5. *num.* 10.

L. XXVI.

Reas adulterii factas, etc.] Vid. tamen *L.* 40. *ad L. Jul. de adulter.* (1).

(1) Add. Gluck. *hoc tit. p.* 444. *ſeqq.*

L. XXVII.

Ulpianus Lib. III. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 88.

Quamvis interim uxor non ſit,] D. Goth. *in not.* „ Vitioſum itaque ab initio interdum convaleſcit. " Simile *L.* 4. *h. t.* (1).

(1) Ad ſeq. *L.* 28. *et* 29. Vid. Majanſ. *ad* 30. *JCtor. Fragm.*

Fragm. Tom. II. *p.* 179. *seq.* add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXX.

Gajus Lib. II. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 217.] (1).

(1) Nuptiis *simulatis* opponuntur *verae* apud Terent. *in Andr. Act.* 1. *Scen.* 1.

L. XXXI.

Ulpianus Lib. VI. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 226.] et Heinecc. *ad eand. Leg. p.* 96. *et* 321.

L. XXXII.

Quamvis in ejus familia ingenui jura sit consecutus,] D. Goth. *in not.* „ Imo, quamvis libertus adoptetur a pa- „ trono, ingenuus non est. *L. ult. de stat. hom.*" Nisi ratione hujus familiae (1). Vid. et hac de re Gell. *Noct. Attic.* V. 19. Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. minor. p.* 348.]

Ut libertinum tamen etc.] Est enim libertinus, quod facti est, nec tolli potest. *L.* 12. §. 2. *de capt. et postlim. rev.*

(1) Add. notata ad *d. L. ult.*

L. XXXIII.

Idem Lib. III. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 227.] et Heinecc. *ad eand. Leg. p.* 97 *et* 324.

Si non multo tempore interposito reconciliati fuerint,] Vid. *L.* 29. §. 1. *de pact. dotal.*

L. XXXIV.

L. XXXIV. (1).

(1) De *pr. h. l.* egit Gluck. *Tit. de sponsal. p.* 446. *not.* 93.

§. 1.

Ream adulterii etc.] Vid. *L.* 40. §. 1. *ad L. Jul. de adulter.*

§. 3.

Propter crimen patris auferenda (non) (1) est.] Casus patris remoti a senatu in *L.* 9. *de Senator.* ubi eadem verba.

(1) Negationem etiam adesse in tredecim MSS., testatur Brencm. *h.* add. Jauch. *de Negat. Pand. p.* 73. *et* 117. De locutione *nuptias sequi* vid. van de Water, *Obs. jur. Rom.* III. 5. *p.* 275.

L. XXXVI.

Tutor vel curator etc.] *Vel curator* a Triboniano esse, et Paulum scripsisse tantum *tutor*, vult Raevard. *Varior.* II. 10. (1) quia Pauli tempore erant mulieres in perpetua tutela, et eodem modo manum Triboniani agnoscit in *L.* 37. *h. t. L.* 60. et 61. *de jur. dot. L.* 7. *de tut. et cur. dat. L.* 7. *ad L. jul. de adult.* Sic tamen etiam *L.* 66. §. 1. *L.* 67. §. 2. 3. 5. *h. t. L.* 5. §. 12. *de jur. dot.* (2).

Nisi a patre desponsa, destinatave, testamentove nominata etc.] Vid. *L.* 7. *ad L. Jul. de adulter. Desponsa, destinatave* differunt. Vid. Jac. Gothofr. *ad L.* 7. *Cod. Theod. de sponsal.* (3).

Conditione (4) *nuptiis, secuta fuerit.*] *Conditione, nuptias* etc. Fr. Hotoman. *de sponsal. Cap.* 3. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est* etc. (5).

(1) Etiam Wissenbach. *Embl. Tribon. Cap.* 4. *p.* 56. Walch.

Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 6. §. 237. Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Etiam in *L.* 20. *h. t.* ad quam vid. notata. add. Wybon. *in Tribon. defens. Cap.* 4. *p.* 292. *seq.* Marckart. *Interpr. rec. lection.* II. 9. §. 2. *p.* 232. *seq.* Vid. et Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 9. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 556.

(3) Add. Cujac. *Obs.* XVI. 33.

(4) Hal. *destinatave testamento, nominatim conditione nuptiis* etc. Vid. Geb. *h.*

(5) Sic etiam Westenberg. *in D. Marco, Diss.* XLV. §. 23. *p.* 391. et van de Water, *Obs.* III. 5. *p.* 274. et sic jam conjecerat Cujac. *loc. modo cit.* et *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. h. l.* quamvis malit *conditionem nuptiarum.* Wybo., *loc. modo laud.* legit *conditio in nuptiis.* H. Cannegiet. *Obs. jur. Rom.* III. 8. *p.* 278. *conditio de nuptiis.* Jo. Cannegiet. *ad Coll. LL. Mos. et Rom. Tit.* 8. §. *ult. p.* 226. *nominatam conditionem in nuptiis*, aut *nuptura.* Receptam lectionem retinent D'Arnaud. *Var. Conj.* II. 15. *in fin. p.* 318. Schroder. *Obs. jur. Civ.* III. 7. *p.* 236. Marckart. *loc. modo cit. p.* 235. Puttman. *in Prolus. ad Oration. D. Marci de pupilla a tutore ejusve filio haud ducenda, p.* 14. *seq.* Vid. et Sam. Petit. *ad LL. Attic.* in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* III. *p.* 546. et Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 168.

L. XXXVII.

Curatoris] Vid. ad *L. praec.*

L. XXXVIII.

Si quis officium etc.] Vid. Brisson. *de Jur. connub.* [in ej. *Oper. Minor. p.* 395.]

Inde oriundam,] Et ibi habitantem. Cujac. *ad L.* 190. *de verb. signif.* (1).

Quamvis sponsare non prohibeatur, etc.] Haec et sequentia Triboniano adscribit Hotoman. *Resp. Amic.* II. 11. Dissentit Bynkersh. *Obs.* VII. 15. (2).

Ar-

Arris tantummodo redditis,] Si vellt. Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. si Rector provinc.* etc. et hoc videtur fere usitatum (3).

(1) Add. Conrad. *Parerg. p.* 501. et Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Etiam Wybo, *in Tribon. defens. Cap.* 4. *p.* 294. *seq.* et Conrad. *loc. cit. p.* 548. *seq.* De verbo *sponsare* vid. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 402.

(3) A Triboniano haec esse etiam putant Wissenbach. *Embl. Tribon. Cap.* 4. *p.* 57. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 19. *not.* 29. *et* 30. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 6. *p.* 27. qui cum Schultingio censet, huic Legi non derogari per *L. unic. Cod. si Rector. Provinc.* quamvis dissentiat Jac. Gothofred. *ad L. unic. Cod. Theod. eod.* et Cujac. *Obs.* IV. 22. Egit etiam de his Legibus, et de censura Hotomanni, Fr. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 13. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 160. *seqq.* et Scip. Gentil. *de donat. int. vir. et uxor.* IV. 12. *Oper. Tom.* IV. *p.* 501. *seqq.*

§. 1.

Et dos data non sit caduca.] Vid. Cujac. *Obs.* I. 11. (1).

(1) Et Schulting. *ad Paul. Sent. d. loc. not.* 31.

§. 2.

In ea provincia filias suas in matrimonium collocare, etc.] Non idem in filio. *L.* 57. *pr. h. t. L. unic. Cod. si rector provinc.* In rationem inquirit Brisson. *de Jur. Connub.* [*Oper. minor. p.* 370.]. Sed mihi rationes ab eo allatae non satisfaciunt (1).

(1) Vera ratio Schultingio, *loc. modo cit. not.* 32. videtur, quod circumventio et vis facilius feminas inducturae sint, quam viros. Aliam rationem reddit Conrad. *Parerg. p.* 498. *seq.* ubi et *in not.* alias alio-

aliorum Interpretum, quas dederunt, rationes retulit.

L. XXXIX.

Sororis proneptem *non possum ducere uxorem*, etc.] *Neptem* Paulum scripsisse, putat Cujac. *Obs.* XVI. 37. (1).

(1) Sed vid. Marckart. *Probab. rec. Lection.* II. *p.* 73. *seq.* et H. G. van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 19. *p.* 102. *seq.*

§. 1.

Quas moribus (1) *prohibemur* etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Jan. á Costa, *ad* §. 1. *Inst. h. t.* (2).

(1) Vulg. *legibus vel moribus*. Vid. Brencm. *h.*
(2) Et Pothier. *in not. ad h. l.* et in primis Gluck. *hoc tit. p.* 289. *seqq.*

L. XLI.

Probrum *intelligitur* (1) *etiam* etc.] Vulg. *stuprum*. D. Goth. *in not.* (2). Male. Vid. Brisson. *ad L. Jul. de adulter.* [in ej. *Oper. minor. p.* 188.]

Vulgoque quaestum facerent, etiam si non palam.] Herald. *Obs. Cap.* 33. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1352.] *etiamsi non palam, vulgoque quaestum facerent.* quod non probo (3).

(1) Flor. *intellegitur*, ut passim. Vid. notata superius ad *L.* 15. §. 1. *qui satisd. cog.*
(2) Nihil hac de re monitum in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(3) Nec probat Goesius, *ad Sueton. in Vitellio*, *Cap.* 2.

§. 1.

Matrisfamilias honestatem *non habuisse* (1) *dico.*] Id est, *dignitatem.* Vid. Noodt. *ad tit. Pand. de concubin.* in pr. (2).

(1) Flor. a supplente hic adscriptum *eam*, et sic quoque omnes Codices habere, testatur Brencm. *h.*
(2) Ab eoque laud. Burman. *ad Petron. Satyric. Cap.* 55. *p.* 266. add. Brisson. *ad L. Jul. de adulter.* in ej. *Oper. minor. p.* 188.

L. XLII.

§. 1.

Nuptiae non erunt.] Ne *injustae* quidem, quales erant ex L. Julia et Papia, sed Oratione Divi Marci *nec nuptiae sunt.* Vid. *L.* 16. *h. t. L.* 3. §. 1. *de donat. int. vir. et uxor.* Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap. Cap.* 1. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 208.] (1).

(1) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 13. *not.* 4.

L. XLIII.

Palam quaestum facere dicemus etc.] *Palam se in meretricia vita collocare*, Cicer. *pro Coelio*, *Cap.* 24. (1). Facit huc Artemidor. I. 80. add. Herald. *Obs. Cap.* 33. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1352. *seqq.*]

Verum etiam si qua, ut adsolet, in taberna cauponia, etc.] Vid. §. 9. *h. l. L. ult. Cod. si manc. ita ven. ne prostit. L.* 21. §. 11. *de rec. qui arbitr. rec.* et *L.* 4. §. 2. *de his qui not. infam.* (2). Paul. *in Sent.* (3) apud Cujac. *Obs.* XXI. 18. add. *L.* 1. *Cod. de nat. lib. Nov. Martiani Tit.* 4. Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *Cod. Theod. ad L. Jul. de adulter.*

(1) *Pudicitiam in propatulo habere*, Sallust. *Catilin. Cap.* 13. ubi vid. Cort. Locum Artemidori refert Herald. *loc. cit.*
(2) Ad quas vid. notata.
(3) II. 26. §. 11. *in Jurispr. Antejustin. p.* 320. ibiq. Schulting. *not.* 30. add. Otton. *in Papinian. Cap.* 7. §. 7. *p.* 147. *seqq.* Pro *in taberna cauponia, vel qua alia* etc. Hal. habet: *in taberna, caupona, vel alias*

alias etc. Vid. D. Goth. *in not.* *Alias* legit etiam Scheffer. *ad Sueton. in Aug. Cap.* 28. *p.* 226. edit. Oudendorp.

§. 2.

Item, quod (1) *cum* uno et altero (2) *pecunia accepta commiscuit,*] Facit huc Terent. *in Andr.* I. 1. *vs.* 50. ibiq. Donat.

(1) Hal. *quae.*
(2) Hal. inserit *se.* Vid. Geb. *h.*

§. 5.

Non est ignoscendum ei, quae obtentu paupertatis etc.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* IV. *Const.* 29. *Def.* 10. et auctores *ibi* laud. (1).

(1) Add. Fopp. ab Aezema, *Diss. Jur. Civ.* II. 13. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 828. *seq.* Ad verba *mulieres quaestuarias* in seq. §. 7. vid. notata superius ad *L.* 4. §. 2. *de his qui not. infam. not.* 1.

§. 9.

Si qua cauponam exercens, in ea corpora (1) *quaestuaria habeat, ut multae adsolent* etc.] Vid. *pr. h. l.*

(1) Id est, ancillas, servas. *Corpora* saepe pro servis, ut Graecum σῶμα, et σωμάτιον. Vid. Adr. Heckenhoek. *spec. contin. selecta quaed. in jur. publ. et Civ. observata, Sect.* 2. §. 5. Lugd. Batav. 1746.

§. 10.

Aut retinere,] Id non ex L. Julia, sed ex SCto. Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap. Cap.* 1. *in not.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 209.] (1).

(1) Add. Jos. Fern. de Retes, *Excurs. Analector. Lib.* III. *illat.* 1. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1243.

§. 11.

§. 11.

Si qua calumniae (1) *judicio damnata sit — et* (2) *quae praevaricationis* (3) *damnata est*, etc.] In casu, quo mulieribus accusare licet.

(1) Hal. *calumniae nomine in judicio.*
(2) Hal. *sed et.*
(3) Hal. inserit: *caussa.* Vid. Geb. *h.*

§. 12.

Quae in adulterio deprehensa est, etc.] Egit de hoc §. Nerius, *Analector.* I. 17. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 348. *seq.*] Sed quae habet, non sunt magni momenti.

Proinde si adulterii etc.] Id est, *proinde si* etiam *adulterii* etc.

Non tantum quia deprehensa est, erit notata, sed quia et publico judicio damnata est.] D. Goth. *in not.* „Ordo est inversus. Ita legit P. Faber: *non tantum erit notata, quae publico judicio damnata est, sed et quae deprehensa, Semestr.* I. 23." Non legit, sed ita exponit, et notat, crebro Veteres ordinem invertere. Simili modo D. Goth. non est assecutus sententiam Fabri in *L.* 25. §. 8. *fam. ercisc.* (1). Sed non video, cur hic talis inversio statuatur (2).

(1) Ad quam vid. notata.
(2) Conf. Nerius, *loc. cit.*

§. 13.

A quo, vel ubi deprehensam (1) etc.] Facit huc *L.* 9. §. 1. *de furtis.*

(1) D. Goth. *in not.* „Hal. *deprehensa sit.*" Sic etiam Vulg. Vid. Brencm. *h.* qui id non damnat.

L. XLIV.

L. XLIV.

Paulus Lib. I. *ad Legem Jul. et Papiam.*] Vid. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 79. *et* 103.

Qui Senator est, etc.] Vid. ad hoc caput Legis Juliae Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. minor. p.* 344. *seqq.*] Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 207. *seq.*] Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 103. *seqq.* (1). Lex quoque talis fuit Constantini. Vid. *Nov. Martiani*, *Tit.* 4.

Proneposve ex (2) *filio nato*,] Vid. *L.* 129. *de verb. signif.* (3).

Artem ludicram facit, *fecerit:*] Vid. Quinctil. *Inst. Orator.* III. 6. [*p.* 241. edit. Burm.]

Neve quis eorum dolo malo sciens sponsam etc.] Nihil de feminis. Vid. Heinecc. *ad L. Jul. et et Pap. p.* 126.

(1) Vid. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est* etc. et Fr. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 1. *et seqq.* in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 116. *seqq.*

(2) Excidisse hic *nepote*, putat Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375. legens: *proneposve ex nepote*, *filio nato*, uti paulo post: *proneptisve ex nepote*, *filio nato*, *nata*. Pari modo Brencm. *h.* Sed Geb. *ibid.* mavult: *proneposve ex filii nato*, aut, absque emendatione, *pronepotem ex filio nato* accipere pro eo, qui proavo est pronepos, progenitus ex eo, qui ipse filio olim natus est.

(3) Add. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 79. — In seq. §. 5. in fin. Flor. etiam nunc esse *connumerentur*, testatur Brencm. *h.* probat tamen lectionem Taurellianam: *connumeretur*.

L. XLV.

Ulpianus Lib. III. *ad L. Juliam et Papiam.*] Junge *L. ult. de divort.* (1).

In eo jure, *quod dicit*, invito patrono etc.] Vid. *L. unic.*

L. unic. §. 1. *unde vir. et uxor*, et §. 5. *h. l.* add. Brisson: *de Jur. connub.* [in *Oper. minor. p.* 362. *seq.*]

Et Divi Patris] Vid. D. Goth. *in not.* Sed procul dubio intelligitur *Severus* (2).

Et eum, qui hac lege emit, ut manumittat, etc.] Vid. *L.* 3. §. 3. *de bon. libertor.*

(1) Add. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 214. *seq.* et Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 88. *et* 244. *seqq.*

(2) Add. Schulting. *ad Vitam Ulpian. a Bertrando descriptam*, in *Jurispr. Antejustin. p.* 548. *not. d.* Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 278. et notata superius ad *L.* 10. *pr. de in jus vocand.*

§. 1.

Qui autem juravit se patronum, hoc idem non habebit.] D. Goth. *in not.* „Imo, idem jus habebit, et erit patronus. *L.* 8. §. 1. *de in jus voc.*" Sed agit haec Lex de alio casu, et nota ibi τὸ *hic* (1).

(1) Add. notata superius ad *d. L.* 8. §. 1.

§. 4.

Ad sponsam non pertinet:] Vid. *L.* 28. *et* 29. *h. t.*

§. 5.

Invitum *accipere debemus*, etc.] Ut *L.* 8. §. 1. *de procurator.* Vid. omnino Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. Minor. p.* 363. *seq.*]

§. 6.

Vereor, ne *possit* etc.] *Ne non possit*, Noodt. *Obs.* II. 6. (1).

Et (2) *qui Juliani sententiam probant*, etc.] Ut a quo alii dissenserunt. Vid. Brisson. *loc. modo laud.* [*p.* 364.]

 (1)

(1) Add. Voorda, *Thes. Controv. Dec.* 8. §. 10. *p.* 104. Aliter Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 11. §. 7. Rygerbos, *Obs. Jur. Rom. Cap.* 13. *p.* 98. *seq.* Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 169. Vid. et Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 249. et Herm. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 10. *p.* 71. *seq.*

(2) Hal. *et quidem Juliani sententia probatur dicentis* etc. Vid. Geb. *h.* Jens. *d. loc.* pro *et* legit *sed*: quod tamen non necesse putat Cannegiet. *loc. cit. p.* 72. in fin.

L. XLVI.

Gajus Lib. VIII. *ad L. Juliam et Papiam.*] *Lib.* IV. Sic citat Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 215.] Heinecc. *ad eand. Legem, p.* 356. nihil mutat.

L. XLVII.

Quae se in tantum foedus (1) *deduxit.*] Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 125. legit *foediDEduxit*, id est, *foedide deduxit.* Sed vid. *Praefat.* Chr. Henr. Trotz. *ad Jac. Gothofred. Oper. Minor. p.* 27. (2).

(1) Al. *scelus.* Vid. Brencm. *h.*

(2) Cui verior videtur recepta lectio, et *foedus* Paulum intellexisse putat consuetudinem illam et societatem cum impuris, obscoenis, et scelestis. add. Idem *de Memor. propag.* I. 5. *p.* 316. Heineccii conjecturam probat Conrad. *Parerg. p.* 541. aut legit *in tantum foedi.* Sed *foedus* pro *foeditate* Paulum dixisse, putat Forner. *Rer. quotid.* III. 15. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 211. etiam Puttman. *Probab.* I. 3. *p.* 24. et Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 15. §. 2. *p.* 249. Sed *foedus* alibi ea significatione non reperiri, et a quovis alio, quam a Paulo, profectum, arbitratur Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vet. JCtor p.* 345. Jo. Gotfr. Sammet. *Opusc. p.* 232. *seq. foedus* accipit pro foedere connubiali, seu meretricio. Sed vid. Bachium, *in Ephemeridibus Juridicis, Part.* II. *Sect.* 2. quem citat Puttman. *d. loc.*

Jus-

Justi, *Spec. Obs. Cap.* 21. *p.* 71. legit: *quae se in tantum foedum*, id est, in tantam foeditatem, *deduxit. Foedus* pro *foedo*, vel *foeditate* dici, docet quoque Brisson. *de verb. signif.* in voc. ubi vid. tamen Heinecc. Pothier. *in not. ad h. l. in tantum foedus* explicat *in tantam foeditatem.* J. B. Koehler, *Interpr. et Emend.* II. 9. §. 8. *p.* 75. *seq.* legendum censet: *quae se in tantum dedecus deduxit.*

L. XLVIII.

Terentius Clemens Lib. VIII. *ad L. Juliam et Papiam.*] *Lib.* III. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 216.] Dissentit Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 68. *et* 97.

Idemque dicendum erit, etc.] Facit huc *L.* 46. *h. t.*

§. 1.

Si ignominiosam libertam suam patronus etc.] Vid. *L.* 44. *in fin. h. t.*

§. 2.

Quia senatus *omne jus* etc.] Non SCto. ad L. Juliam et Papiam, sed Claudiano. Vid. *L.* 1. *de assign. libert.* et Merill. *Obs.* V. 12. (1).

(1) Add. Bynkersh. *in Opusc. de captat. Institut. Cap.* 1. et Pothier. *in not. ad h. l.* Praecedit: *non idem jus quod in patrono tribuendum.* Τὸ *in* apud Hal. abest. Vid. Brencm. *h.* qui legendum putat: *non idem jus, quod in patrono, tribuendum.*

L. XLIX.

Observandum est, ut inferioris gradus homines ducant uxores eas, etc.] An, ne superioris dignitatis viri alioquin difficilius conditiones reperiant? Huc videtur tendere Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. Minor. p.* 352.] adducto Dione, *Lib.* LIV. *p.* 531.

L. L.

Quia non erat ferendus *is*, etc.] *Praeferendus* legit Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 247. quod non probo (1).

(1) Nihil mutat Wieling. *Lect. Jur. Civ.* II. 11. *num.* 8. *p.* 151. *Verendus*, id est, reverendus, legit Herm. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 19. *p.* 125. probante M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* I. *Cap.* 2. §. 3. *not. v.* in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 15. *Verendus* etiam conjecit Kellinghus. *Diss. de Legib. nonnullis Roman. Cap.* 8. in eod. Nov. Thes. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 30. et probat Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 2. §. 8. *p.* 93.

L. LII.

Et ideo omne (1) *quod perceptum est*, — *auferetur.*] Caducum fit. Vid. *L.* 38. §. 1. *h. t.* et Scholiast. Theophil. *ad* §. 12. *Inst. de nupt.* [in edit. Reitz. *Tom.* I. *p.* 106.] (2).

(1) Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 2. *τὸ omne*, inquit, abest, et potest abesse, modo legamus *quodquod*, ope geminationis. Scil. abest apud Hal. Vid. Geb. *h.* Sed Flor. exstat, neque adeo ulla emendatione opus.

(2) Add. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 17. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 242. *seq.*

L. LIV.

Nam et vulgo quaesitam sororem etc.] *Sororem* abundare videtur Cujacio, *Obs.* XVI. 37. (1).

(1) Sed vid. Marckart. *Probab. rec. lection. Part.* II. *p.* 74. *seq.*

L. LV.

§. 1.

Patris adoptivi mei matrem, aut materteram,] D. Goth.

Goth. *in not.* „ Verba *aut materteram* Hotoman. *Obs.* V. 16. [et *de Ritu nupt. Cap.* 4.] ex Glossa in contextum irrepsisse censet." Cujacius, *Obs.* XXIII. 36. delet reliqua, et legit: *patris adoptivi mei materteram.* Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. h. t.* sibi aquam haerere fatetur, magis tamen Cujacii conjecturam probat: quam juvat *L.* 14. *pr. h. t.* Vulgatam retinet, et defendit Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Disp.* 6. *Thes.* 2. *Lit. c.* et Chesius, *Different. Cap.* 14. [in Jurispr. Rom. et Att. *Tom.* II. *p.* 658.] qui rationem dat, ne illae, quae patri sunt loco matrum, fiant illi loco filiarum (1).

Aut neptem ex filio,] Atqui fratris filiam olim ducere licuit. Vid. Hotoman. *de Rit. nupt. Cap.* 5. (2) qui tamen nodum non satis solvit. A. Triboniano haec esse, censet Brouwer. *de Jur. connub.* II. 11. *num.* 10. Noodt. *Obs.* II. 5. putat, hoc jus obtinuisse in Provinciis, et de iis Gajum egisse (3). Reinold. *Varior. Cap.* 20. putat, hoc esse e Lege nova, quae iterum postea sit abolita. add. et *Cap.* 21.

Scil. quia post emancipationem extraneus intelligor (4).] Ergo de casu durantis adoptionis capienda *L.* 23. *in fin. de adoption.*

(1) Alios etiam citat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Superiori observationi* etc. Sed prae omnibus videndum Cujacium monet. Aliter Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 6. et Gluck. *hoc tit. p.* 412. *seq.* Vid. et D'Arnaud. *Variar. Conject.* II. 19. *p.* 345. et Pothier. *in not. ad h. l.* Explicuit hunc §. Conr. Le Leu de Wilhem, *Diss. quasd. Jur. Civ. obs. contin. Cap.* 8. Lugd. Batav. 1752.

(2) Add. Gaji *Institut. Veronens. Lib.* I. §. 62. et Gluck. *hoc tit. p.* 306. *seqq.*

(3) Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 7. Pothier. *in not. ad h. l.* legit: *aut neptem ex filia.* Sed vid. Brouwer. *loc. laud.*

(4) Flor. *intellegor.* Vid. notata superius ad *L.* 41. *pr. h. t.*

L. LVII. (1).

(1) Hujus Legis *pr.* longe commodius post *L.* 38. §. 2. *h. t.* collocatum fuisse, notat Trotz. *de Memor. Propag.* II. 2. *p.* 102.

§. 1.

Confirmamus statum liberorum vestrorum etc.] Ex singulari humanitate. Vid. quos laudat Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 23. add. Sande, *Decis.* II. 1. *Def.* 8. et Loen. *Decis. Cas.* 107. Non tamen confirmatur matrimonium. Maynard. *Dec. Tholos.* IV. 6. Gail. *Obs.* II. 48. *num.* 16. (1).

(1) Add. de hoc rescripto Westenberg. *in D. Marc. Diss.* IX. *p.* 104. *seqq.* Trotz. *loc. modo laud.* Noordkerk. *Obs. Cap.* 7. *p.* 134. *seq.* Schulting. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 6. §. 3. *not.* 7. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 3. §. 10. Incipit §. *In Lib.* II. *de adulteriis Papiniani Marcianus notat.* Sed Brencm. *h.* legendum monet: *in Lib.* II. *Papiniani de adulteriis* etc. Vid. tamen Geb. *ibid.* Hal. novam Legem orditur a verbis: *Divus Marcus* etc. et quae antecedunt, inscriptionis loco habet. Brencm. *d. loc.*

L. LVIII.

Ad exemplum Praetoris (1) *Edicti, dandam in eam actionem,*] *Doli* (2), quia lucro dotis potiri non potuit.

(1) Hal. *praetorii.* Vid. Geb. *h.*
(2) *Actionem in factum*, Fr. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 9. *num.* 4. *seqq.* ubi hanc Legem explicuit, in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 147. *seq.*

L. LX.

Idem Libro singulari ad Orationem Divi Antonini et Commodi.] Vid. ad hujus Orationis interpretationem Bris-

Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. Minor. p.* 366. *seqq.*] (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 4. §. 4. Lud. Ern. Jos. Puttman. *Prolus. ad Orat. D. Marci de pupilla a tutore ejusve filio haud ducenda.* Lips. 1783. J. G. van Vredenburch. *Diss. de prohibitis nuptiis inter tutorem et pupillam.* Lugd. Batav. 1805.

§. 1.

Quia nec in numerum trium tutelarum haec imputantur:] Ratio minus solida, per §. *seq.* Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est*, etc. (1).

(1) Add. P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor Cap.* 2. §. 1. *p.* 47. *seq.* qui *ibid. Cap.* 1. §. 11. *p.* 41. observat, in *seq.* §. 2. *quatenus* dici pro *quia.*

§. 5.

Haec plerumque *ne quidem* (1) *desponderi potest:*] Vid. D. Goth. *in not.* adde casum *L.* 38. *h. t. L.* 14. *de sponsal.* (2).

(1) Etiam alibi conjunguntur nulla voce intermedia. Vid. notata superius ad *L.* 15. §. *ult. de usufr.*
(2) Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 6. Explicuit hunc §. Westenberg. *in D. Marc. Diss.* XLV. *p.* 385. *seqq.* Verbum *obliviscuntur* in *seq.* §. 6. passive poni, sunt qui putent. Vid. tamen Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 381.

§. 8.

Si tutor datus provocavit,] D. Goth. *in not.* „ Atqui „ provocare non potest. §. 16. *Inst. de excusat.*" A rejectione tamen caussae potest appellare, et sic hic locus accipiendus.

L. LXII.

§. 2.

Puellam] *Pupillam* Al. (1).

Ante constitutum tempus (2).] Olim, intra XXV. annum aetatis, et *utilem* annum unum. Cujac. *Obs.* II. 18. add. *L.* 28. §. 3. *de lib. et postum.* *L.* 6. *Cod. de interd. matrim.* (3).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. Leunclav. *Notator.* II. 52. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1516. et Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXI. §. 2.

(2) A Triboniano haec esse, putat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est*, etc. et Westenberg. *in D. Marc. Diss.* XLIV. §. 24. *p.* 392.

(3) Conf. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 19. *not.* 35.

L. LXIII.

Cum ratio potentatus *nuptias prohibuerit.*] Occurrit hoc verbum etiam apud Caesar. *de Bell. Gallic.* I. 31. ubi vid. Davies. Arnob. I. *p.* 31. Augustin. *Confession.* II. 6. 14. (1). In *pupilla* etiam alia ratio. *L.* 64. §. 1. *h. t.* *L.* 67. §. 3. *eod.* (2).

Si virgo *nupsit*,] Id est, tenerae aetatis, cui ignoscitur. Vid. Cujac. *ad Libb. Papin. Definit. in expl. h. l.* et *ad L.* 2. *de his quae ut indign.* (3).

Pecuniam tamen in dotem datam mulieris heredi restitui necesse est.] Cujac. *ad Papin. d. loc.* putat, Papinianum etiam egisse de iis, quae a muliere viro essent relicta, et negasse haec ei deberi.

(1) Add. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur Geb. et Spang. Posteriorem hanc Legis partem Triboniano adscribit Faber. Vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 17. §. 3. *p.* 686.

(2) Conf. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 19. *not.* 33. add. Zach. Huber. *Diss. de matrim. feminarum provinc.* il-

illicito cum Praefectis militum, *veraque interpr. L.* 63. *de rit. nupt.* in ej. *Diss. Phil. et Jurid. Tom.* I. *p.* 298. *seqq.* et Conrad. *Parerg. p.* 495. *seq.*

(3) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* — Ad seq. *L.* 64. vid. Merill. *ad Lib.* II. *quaest. Callistr.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 626. *seq.*

L. LXVI.

Non desponsam a patre, nec testamento destinatam,] Sic *L. ult. in fin. de divort.* (1).

Quo facto uterque (2) *infamatur,*] D. Goth. *in not.* „ Imo non infamatur. *L.* 12. *de his qui not. infam.*" Agit haec Lex de alia re.

Extra ordinem coërcetur:] Incidit et in crimen *adulterii. L.* 7. *ad L. Jul de adulter.* quod Glosf. *ibid.* capit de *stupro.* Vid. ad *L.* 101. *pr. de verb. signif.*

(1) Add. notata superius ad *L.* 36. *h. t.* Pro *intra vicensimum et sextum annum* Hal. habet: *et septimum.* Vid. D. Goth. *in not.* add. notata superius ad *L.* 62. §. 2. *h. t.*

(2) Id est, tutor et curator. Vid. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 19. *not.* 36. et Gluck. *ad tit. de his qui not. infam. p.* 175. *not.* 85.

§. 1.

Curatoris (1)] Vid. ad *L.* 36. *h. t.*

(1) Hal. ita legit, et interpungit: *potestate sit tutoris curatorisve. Libertum* etc. Pari fere modo Vulg. Vid Brencm. *h.* qui notat, interpunctionem Taurell. confirmare Basilic. et *curatorem* hic esse, qui ex legitima causfa tutorem habenti datus est.

L. LXVII.

Aut praeteritus emancipatus;] *Aut praeteritus* suus, vel *emancipatus*, Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum*

 est,

est, etc. (1). Hal. *vel emancipatus*. Vid. D. Goth. *in not.* Male (2).

Ut per fraudem in eum collocata *bona* etc.] *Collata*, Al. (3).

(1) Quod tamen non necesse putat van Vredenburch, *Diss. supra laud. de Prohibitis nuptiis inter tutor. et pupillam*, *p.* 19.

(2) *Vel emancipatus* etiam Vulg. Sed Taurell. *praeteritus*, *emancipatus:* verum recentiores hoc comma recte delevisse, notat Brencm. *h.* addens Basil. etiam recte vertere: *aut praeteritus sit*, *cum esset emancipatus*, ἢ αμνημόνευτος, ἀντεξούσιος ὢν, γέγονεν.

(3) Ita Hal. et Vulg. vid. Brencm. *h.* Etiam alibi hae voces confunduntur. Vid. Drakenb. *ad Liv.* X. 32. §. 5.

§. 1.

Quia par (1) *affectionis caussa suspicionem fraudis amovet.*] Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est*, etc. haec putat collocanda post verba: *hujusmodi nuptiae concedendae sunt.* D. Goth. *in not.* „ Hinc colligunt, aeque con„ junctum neutri parti praesumi suspectum." et circa Judices suspectos, Langl. *Semestr.* II. 4. *p.* 118.

(1) Hal. *paris.* *SCtum*, cujus in seqq. verbis mentio fit, in seq. §. 3. vocari *Orationem D. Marci*, notat Gluck. *hoc tit. p.* 319. *not.* 70. In seq. §. 3. pro *perementur* Flor. scriptum esse *peremuntur*, et literae *u* non deletae *e* suppositam, testatur Brencm. *h.* qui, si quid mutandum, legeret: *peremantur.* add. de hoc §. Gluck. *d. loc. p.* 404. *seqq.*

§. 4.

Prohibitionem ejusdem Senatusconsulti *inducit:*] Vid. Hotoman. *de Sponsal. Cap.* 3. *Senatusconsultum* Al. (1). Sed tum deberet etiam pro *ejusdem* legi *idem*. Ego nihil muto; nec desunt similes modi loquendi.

(1) Sic Hal. Vid. Brencm. *h.* qui id non damnat.

§. 5.

Quia ratio hereditaria esset, etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Reliquum est*, etc.

§. 6.

Ut etsi *inconsultius* (1) *hoc fecerit*,] An *et si*?

(1) *Inconsultus*, Hal. Vid. Geb. *h.*

L. LXVIII.

Jure gentium incestum committit, qui ex gradu adscendentium etc.] In infinitum scil. Vid. Matth. *de Criminib. Lib.* XLVIII. *Tit.* 3. *Cap.* 6. et hoc semper subjacet poenae. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tantum de cognationis* etc. (1). *Ex gradu*, id est, *ex linea.*

Qui vero ex latere eam duxerit, quam (2) *vetatur*, etc.] Ubi quidem *incestus.* Vid. *L.* 38. §. 1. *et* 2. *ad L. Jul. de adult.* Non tamen *jure gentium*, nisi casu *L.* 8. *L.* 14. §. 1. *L.* 39. §. 1. *h. t.*

Vel affinem, quam impeditur:] Prohibitio talis tempore Pauli ignota, adeoque haec videntur a mala manu. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tantum de cognationis* etc. Forte a Triboniano sunt. add. Ryck. *ad Tacit. Annal.* III. 31. (3). — Hinc colligunt, parem esse poenam incestus in collaterali, et in affine commissi. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* IV. *Const.* 24. *Def.* 1.

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Hal. *quae.* Vid. Geb. *h.* mox tamen habet: *quam impeditur.*
(3) Et Pothier. *in not. ad h. l.* Sequitur: *ut errantes majore poena excusantur.* Praestaret: *a majore poena.* Hal. tamen, ut Flor. Vid. Brencm. *h.*

TITULUS III.

DE JURE DOTIUM.

De *dotibus* quaedam Isidor. *Origin.* V. 24. non bona. Ἐπιμείλια Homero, *Iliad.* ι. *vs.* 289. ubi Schol. (1). Iis viros emendos queritur Medea apud Euripid. *vs.* 232. Vid. humaniora ad h. tit. apud Salmas. *de Mod. usur.* *Cap.* 4. *p.* 138. *seqq.* In illarum studium invehitur Chrysost. *in Matth. Hom.* 74. *p.* 460.

(1) Add. Salmas. *loc. laud. p.* 144. *Quinque Libros de Jure dotium* conscripsit Finestr. et de Monzalvo. Dotis titulum Veteres non habuisse pro *lucrativo*, docet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 5. §. 1.

L. I.

Paulus Lib. XIV. *ad Sabinum.*] Agens de *reivindicatione* (1).

(1) Quando Paulus dotis caussam *perpetuam* dicit, indigitare eum, dotem marito fieri propriam, putat Noodt. *ad h. t.* vs. *Accepisti modos* etc.

L. II.

Idem Lib. LX. *ad Edictum.*] Agens de *privilegiatis creditoribus*, vel similibus.

L. III.

Ulpianus Lib. LXIII. *ad Edictum.*] Agens de *privilegiatis creditoribus.*

L. IV.

Paulus Lib. VI. *ad Sabinum.*] Agens de *dotibus.*

L. V.

Ulpianus Lib. XXXI. *ad Sabinum.*] Agens de *dotibus.*
Vel facto (1) *ejus.*] Non in casu *L.* 51. *h. t.* (2).

(1) Graecos legisse videri *pacto*, notat Brencm. *h.*
(2) Add. Noodt. *ad h. t.* vs. *Ut igitur profectitia* etc. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 5. §. 3.

§. 2.

Hanc quoque a patre profectam esse:] D. Goth. *in not.* „ Imo non videtur haec dos a patre profecta. §. 9. *h. l.*" Ibi donatam voluit filiae, et ejus intuitu, non patris (1).

(1) In seq. §. 4. pro *a latronibus oppressi* Hoffman. *Meletem ad Pand. Diss.* XXI. §. 3. ope geminationis legi mavult: *a latronibus suppressi.*

§. 5.

Aut qui potuit ab intestato etc.] *Quia* Al. (1).

(1) Ita Hal. Apud Vulg. *qui* plane abest. Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 8. post verbum *delegavit* excidisse *avo*, putat van de Water, *Obs.* III. 12.

§. 9.

Non esse dotem profectitiam, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo est profectitia. §. 2. *h. l.*" Vid. *ibid.* (1).

(1) Frustra huic §. opponi §. 2. notat quoque Noodt. *ad h. t.* vs. *Eam dotem* etc. add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 3.

§. 12.

Magis eum quasi patrem id, quam quasi curatorem etc.] Nullo tamen modo hinc sequitur, cogi eum dotem dare: imo potius contrarium, add. *L.* 44. et *L.* 51. *h. t.*

L. VI.

L. VI.

Pomponius Lib. XIV. *ad Sabinum.*] Agens de *jure dotium* (1).

(1) Add. de hac lege Noodt. *ad Tit. Pand. solut. matrim.* vs. *Sequens inspectio* etc.

§. 2.

Si in dote danda circumventus sit alteruter, etc.] Pone casum ex *L.* 12. §. 1. *h. t.* Vid. Bachov. *ad Treutl. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 4. *Lit. f. p.* 340. Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. si adv. dot.* add. Pinel. *ad L.* 2. *Cod. de rescind. vend. Part.* 1. *Cap.* 1. *num.* 10. *seqq.* Scip. Gentil. *de Aestimat. rer. in dot. datar.* [Oper. *Tom.* II. *p.* 264. *seqq.*] Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 8. *error.* 6.

Etiam majori annis XXV. *succurrendum est:*] Per *actionem ex emto vendito*, juxta Scip. Gentil. *d. loc.* [*p.* 269.] post Pinellum. Ego malim dare *actionem ex dote:* quo respicit hic ipse §. add. *L.* 16. *h. t.*

L. VII.

Cum enim ipse onera *matrimonii subeat*, etc.] De quibus Plautus, *Aulular. Act.* 3. *Scen.* 5. (1).

(1) Ad seq. *L.* 8. vid. Merill. *ad Lib.* II. *Quaestion. Callistr.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 627.

L. IX.

§. 1.

Quia (1) *post mortem incipiat dominium discedere ab eo, qui dedit:*] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 47. *error.* 4. *num.* 9.

Quia (2) *pendet donatio in* diem *nuptiarum:*] Qui est cer-

certus, nec hic locus retroactioni ob rationem *L.* 3. *h. t.* Fab. *d. Dec.* 47. *error.* 7. *num.* 11.

A quo discedere rerum non posse dominium etc.] Hinc colligunt, retroactionem non habere locum in praejudicium ejus, cui medio tempore jus quaesitum est. Facit huc *L. pen. rem rat. hab.*

Sed benignius est, etc.] Haec omnia Triboniano adscribit Faber, *Conject.* VIII. 9. et *de Errorib. Pragm. Dec.* 45. *error.* 3. *num.* 3. non improbante Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 88. *error.* 4. *num.* 3. Non recte, ut puto (3).

(1) Hal. *et quia.*
(2) Hal. rursus praefigit *et.* Vid. Geb. *h.*
(3) Dissentit etiam Amaya, *Obs.* II. 4. *num.* 39.

§. 3.

Quaeque Galli *peculium appellant* (1),] Galli Cisalpini. Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 3. *Peculium* vox est Latina, sic a Gallis usurpata. Salmas. *de Mod. Usur. Cap.* 4. *p.* 143. (2). ubi et de re ipsa. Plura talia vocabula gentilia habet Fortunatian. *Art. Rhetor. p.* 70. *seq.*

In domum ejus se intulisse:] Ἐπιφέρειν, Aristaen. II. *Epist.* 12.

Utrum rerum amotarum, an depositi, an mandati etc.] Et habent hae actiones locum etiam stante matrimonio. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 82. *error.* 2.

(1) Suspecta haec sunt Bynkershoekio, *in not. ad h. l.* legenti: *quaeque Gallus peculium appellat*, et intelligenti Aquilium Gallum JCtum. Sed vid. *ibid.* Geb. In praecedentibus verbis pro παράφερνα Basilicorum auctores posuisse ἐξώπροικα, notat Leuclav. *Notator.* II. 54. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1516.
(2) Add. Burman. *ad Petron. Satyric. Cap.* 75. *p.* 373.

L. X.

§. 4.

Namque hanc habet conditionem, si matrimonium fuerit secutum:] Vid. *L.* 17. §. 1. *h. t.* Facit huc *L.* 37. *eod.* (1).

(1) Sequitur: *et fit vera venditio.* Scil. dotis caussa. *L.* 16. *h. t.* inter quam et simplicem venditionem quae intercedant differentiae, docet Cujac. *Obs.* XVII. 1. add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 5. §. 8. *p.* 70.

§. 5.

Pendente autem conditione mors contingens exstinguat venditionem,] Vid. *L.* 8. *de peric. et comm. rei vend.*

§. 6.

Utrum petere malit rem, an aestimationem: verum etc.] *An* non est in Flor. Nerius, *Analector.* I. 1. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 329.] legit: *aestimationemve*, ope geminationis (1).

Nam et cum illa aut illa res promittitur, etc.] Facit huc *L.* 2. §. 3. *de eo, quod certo loco.*

(1) Pari modo Geb. *h.*

L. XI.

Sane et deteriorem etc.] *Sane nec* etc. legit Fab. *in Ration. ad L.* 1. §. 1. *de aestimator. act.* et *in Conject.* [VII. 5.]

L. XII. (1).

(1) Pro *sed si ante matrimonium* etc. Scip. Gentil. *de donat. int. vir. et uxor.* I. 18. *Oper. Tom.* IV. *p.* 62. legit: *sed etsi* etc.

§. 1.

§. 1.

Idque duntaxat uxori (1) *minori annis praestandum*, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo et majori. *L.* 6. *eod.*” Ibi nihil de hoc casu (2).

(1) Apud Hal. *uxori* abest. Vid. Geb. *h.*
(2) De locutione *circum in hoc venta* in *pr. h.* §. vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 14. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1287. et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Hal. *in hoc circumventa est*: et sic etiam Flor. signis trajectionis restitutum. Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 2. in verbis: *sed tamen exceptionem* etc. τὸ *sed* vulgo abesse, et generari potuisse ex praecedenti *sit*, notat Brencm. *ibid.*

L. XIII.

Si mulier post divortium, etc.] Ut *L.* 33. *de rit. nupt.* *Per doli exceptionem inefficacem fieri ex stipulatu actionem*,] *Actio rei uxoriae* ipso jure tunc cessabat. *L.* 19. *solut. matrim.* (1).

(1) Pro *usque quo*, quod sequitur, Vulg. habet, *usque dum.* Vid. Brencm. *h.*

L. XIV.

Si rem aestimatam mulier in dotem dederit,] Id est, *promiserit*, Glosf. et Cujac. *Obs.* XIV. 9.

L. XVI.

Soluto matrimonio ei praestare oportet:] Vid. *L.* 52. *h. t.*

L. XVII.

In rebus dotalibus virum *praestare oportet* etc.] Et patrem. *L.* 72. §. 1. *h. t.*

Quia causſa ſua *dotem accipit:*] Id est, *etiam* causſâ ſua, non ſolius mulieris (1).

(1) Add. Noodt. *Probab.* IV. 3. et *ad Tit. Pand. ſolut. matrim.* vs. *Non minus obſervandum* etc.

§. 1.

Sed id agi videtur, ut ita demum aeſtimatio rata ſit, etc.] Vid. *L.* 10. §. 4. *h. t.* Ne res antea fierent viri omni modo. Merend. *Controv. Jur.* XIII. 49. *num.* 12. (1).

(1) De ſeq. *L.* 18. vid. Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 12. §. 8. *ſeqq.*

L. XX.

Quia et paciſci ſoleant (1), ne a viva *exhibeatur.*] D. Goth. *in not.* „ *Ne ea viva,* Hal. *Ne a ſe viva exigatur,* „ Cujac." Et ſic Baſil. (2).

(1) Hal. *ſolet.* Vulg. *ſoleat.* Vid. Brencm. *h.* Forte *ſolebant*, Bynkersh. *ibid.*
(2) Vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diſſ.* XXI. §. 3. quod et probat Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXI.

Stipulationem, *quae propter causſam dotis fiat* (1), etc.] Nec non *legatum.* Carpzov. *Defin. Forenſ. Part.* III. *Conſt.* 13. *Def.* 25.

(1) Hal. *fit.* Vid. Brencm. *h.*

L. XXII.

Et licet postea eidem nupſerit, etc.] Facit huc *L.* 98. §. 8. *de ſolution.*

L. XXIII.

Quia autem in ſtipulatione non est neceſſaria dotis adjec-

jectio, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Conditionis adjectio*, Contius, *Lection.* III. 6. etc. Vid. Cujac. *Obs.* XIII. 25." Qui Contium notat (1). Sed Contii emendatio probatur Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 5. *Lit. c. p.* 347. *seq.*

(1) Vid. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXI. §. 3. qui vocem *dotis* transponit, legens: *quia autem in stipulatione dotis non est necessaria adjectio*, etc. Et sic jam Cujac. *Obs.* XXV. 35. et *ad Libb. Julian. Digest. in expl. L.* 7. *de condict. causs. dat. causs. non sec.* eamque lectionem in contextum recepit Pothier. *h. t. num.* 48. — Vestigium dotis *dictae* superesse in seq. *L.* 25. quemadmodum et in *L.* 44. §. 1. *L.* 46. §. 1. *L.* 57. *L.* 59. *eod.* quamvis verbum *dicere*, vel *dictio* illic nusquam exstare voluerit Tribonianus, observat Schulting. *ad Caj. Inst.* II. 9. §. 3. *not.* 38. add. Noodt: *ad h. t. Pand.* vs. *Sequitur*, *quibus* etc. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 5. §. 2. *p.* 63.

L. XXVI.

Si ex pecunia in rem,] Quod saepe tutius, Cicer. *pro Caecin. Cap.* 4. Pro *si* D. Goth. *in not.* legit: *ut si*. An, *sive?* (1). Add. ad h. l. Mevius, *ad Jus Lubec. Part.* II. *Tit.* II. *Art.* 12. *num.* 219. et Sand. *de Prohib. rer. alien.* L. 10. *num.* 9.

(1) Flor. *ut* pro *si* a manu corrigente substitutum esse, atque Hal. et Vulg. ita habere, testatur Brencm. *h.*

L. XXVII.

Quod si fuerit factum, etc.] Hoc animo scil. An et alias? Negat *L.* 12. *Cod. h. t. L.* 32. *h. t.* (1).

(1) Add. Mev. *loc. modo cit. num.* 220.

L. XXVIII.

Post nuptias pater non potest etc.] Facit huc *L.* 20. §. 1. *tit. seq.*

L. XXIX.

Et si quidem hoc animo testatorem esse filia *ostenderit*,] D. Goth. *in not.* „ Imo tenetur heres id ostendere. *L.* 12. „ *de probat.*" Agit haec Lex de legato quantitatis in genere, non dotis.

Sed si maritus agat, nihil de indemnitate eum cavere oportebit: verum mulier post eum agens exceptione repelletur: quia semel dos praestita est.] Et mulier illam poterit quandoque a viro repetere. Sed si sit soluta mulieri, viro non fit satis, cum is a muliere nihil possit petere. *L.* 4. §. 22. *de dol. mal. et met. exc.* Chef. *Different. Jur. Cap.* 35. [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* II. *p.* 724. *seq.*] et ita Cujac. *ad Libb. Julian. Digest. in expl. L.* 84. §. 6. *de legat.* 1°. Sed postea Chesius magis hoc fieri ait, quia viro est facta promissio, cujus jus tolli non potuit per legatum filiae datum. Facit huc *L.* 12. §. 2. *L.* 108. *de solution.*

L. XXX.

Quam cum hoc agitur:] D. Goth. *in not:* „ Imo dos „ redintegrari tacite intelligitur. *L.* 64. *h. t.*" Solutio est in *fin. h. l.*

Dum hoc agi semper interpretemur, nisi probetur aliud convenisse.] Non idem dicitur in casu, si cum alio secunda vota mulier ineat, quamvis id velint DD. Vid. Gail. *Obs.* II. 82 Rittershus. *ad Novell. Part.* V. *Cap.* 4. *num.* 9. add. Sand. *Decis.* II. 2. *Def.* 3. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 18. *not.* 12. et *Def.* 37. et *Lib.* V. *Tit.* 8. *Def.* 24.

L. XXXII.

L. XXXII.

Si ex lapidicinis dotalis fundi lapidem, etc.] Non renascentem. Vid. ad *h. l.* Jan. a Costa, *ad pr. Inst. quib. al. lic. vel non* (1).

(1) Pro *superficium*, quod sequitur, Hal. et Vulg. habent *superficiem*. Vid. Brencm. *h.* Sed vid. Schulting. *ad Caj. Instit.* II. 1. §. 4. *not.* 47. et Heincçc. *ad Brisson. de verb. signif.* in voc.

L. XXXIII.

Ulpianus Lib. VI. *ad Sabinum.*] Imo *Lib.* XXXVI. et Junge *L.* 28. *de reg. jur.* ubi Cujac. P. Fab. Jac. Gothofred. et sic Labitt. [in *Us. Indic. Cap.* 6. §. 9. in *Jurispr. Restit. Wieling. p.* 119.]

Si extraneus sit, etc.] Etiam frater. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 9.

Imputabitur marito, cur eum non convenerit,] Magis, si pecuniam ei foenori reliquerit. Mev. *ad Jus Lubec.* II. 2. *Art.* 12. *num.* 213. *seq.* add. *L.* 71. *h. t.*

Quemque in id quod facere posset, si convenisset, *condemnaverat* (1):] *Convenisset*, scil. ipsa mulier. Cujac. *Obs.* XII. 17. (2).

Julianus quidem Lib. XVI. *Digestorum scribit*, etc.] D. Goth. *in not.* „ *L.* 30. §. 1. *solut. matrim.*" ubi vestigium. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 38. §. 1. *de pecul.* (3).

Nec enim quicquam *Judex propriis* (4) *auribus* etc.] An, *quisquam?* (5).

Recte itaque Sabinus disposuit, ut diceret, quod pater, etc.] Non etiam ejus heres. Vid. *L.* 20. §. *ult. tit. seq.*

(1) Id est, *condemnari fecisset*, Pothier. *in not. ad h. l.* add. notata superius ad *L.* 6. §. 5. *de his qui not. infam.* add. de hac Lege Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 12. §. 5. *seqq.*

(2) Ubi egit de pugna inter *hanc Legem* et *L.* 41. *de re judic.* de qua vid. et Perrenon. *Animadv.* I. 1. in *Thes. Otton. Tom.* I. *p.* 593. et Voorda, *d. loc. Dec.* 13. §. 2. *p.* 161.
(3) Add. Labitt. *in Us. Indic. Cap.* 5. §. 10. in *Jurispr. Restit. Wieling. p.* 89. et Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 5. §. 175. *p.* 343. *seq.*
(4) Hal. *propitiis.* Vid. D. Goth *in not.* et sic etiam Cujac. *ad Libb. Julian. Dig. in expl. L.* 46. *h. t.*
(5) Ita Vulg. et plura MSS. Vid. Brencm. *h.* Hal. *nequaquam enim.*

L. XXXIV.

Quia res evicta est, marito competit etc.] Vid. *L.* 1. *Cod. h. t.*

L. XXXVI.

Res mulieri perit.] Huc usque verba Sabini. Sequentia sunt Ulpiani.

Si autem antequam nuptiae sequerentur, nihil videtur doti constitutum esse.] Facit huc *L.* 43. *pr. h. t.*

L. XXXVII.

Nam si secutae non sunt, manet debitor mulieri obligatus.] Cum maritus hoc casu jus acceptum ferendi non habuerit, imo nec illi obligatio fuerit quaesita. Facit huc *L.* 10. §. 4. *h. t. L. praec. h. t.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXXIX.

Si serva servo etc.] Ejusdem domini, occasione contubernii. Branchu, *Obs. Cap.* 19. *p.* 211.

Quasi dotem dederit,] Ex peculio. Facit huc *L.* 24. *h. t.*

Ut earum (1) *aestimatio mulieri debeatur.*] Forte aliena-

natarum. Alia habet Branchu, *d. loc. p.* 213. *seq.* sed hariolans.

(1) Hal. *eorum.* Vid. Brencm. *h.* qui putat, Florentinam defendi non posse.

§. 1.

Si spadoni mulier nupserit, etc.] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 211.] (1).

(1) Add. Heinecc. *ad eand. L. p.* 161.

L. XLI.

Promittendo *dotem omnes obligantur*, etc.] Non *dicendo.* Vid. Ulpian. *Fragm. Tit.* 6. §. 2. A. Hotoman. *de Vet. rit. nuptiar. Cap.* 5. Cujac. *ad pr. Tit. de verb. oblig.*

§. 1.

Sed antequam maritus petere posset,] Alias secus. *L.* 33. *h. t.* add. Sand. *de Action. cession. Cap.* 9. *num.* 24. Fab. *Conject.* XII. 8.

Quod si jam tunc debitor, etc. *periculum viri esse*,] Nisi hoc fecerit donandi animo. *L.* 53. *h. t.* (1).

(1) Add. Herald. *Obs. Cap.* 5. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1318. qui post τὸ *sciens* in seqq. verbis ponit comma. De locutione *nomen sequi* vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 20. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1293. *seq.* — In seq. §. 4. pro *ac si mulier ipsa dotem promisisset*, Flor. est: *ac si dote mulier ipsa dotem* etc. Vid. Brencm. *h.* qui posterius *dotem* deleri mavult, et literam *m* in *mulier* geminare.

L. XLII.

Et quandoque *soluto matrimonio*,] Id est, *quandocunque* (1). Dos haec numerata dicitur Ciceroni, *pro Caecin.*

cin. Cap. 4. Scip. Gentil. Disp. *de aestim. rer. in dot. datar.* [*Oper. Tom.* II. *p.* 247.]

(1) Add. notata superius ad *L.* 15. §. 3. *ex quib. causs. maj.* et ad *L.* 7. *de usufr. ear. rer.* etc.

L. XLIII.

Matrimonii caussa acceptilationem interpositam non secutis nuptiis nullam esse,] Add. §. 1. *h. l.*

Atque ideo suo loco manere obligationem:] D. Goth. *in not.* „ Imo non manet, quia tunc nihil videtur doti con- „ stitutum." Inepta objectio: nam, quia doti nihil potest constitui, inde manet suo in loco.

§. 1.

Si quidem nuptiae insecutae non fuerint, liberatio non sequetur,] Conditio est tacita, et ex ipsa rei natura profluens. Jac. Gothofred. *ad L.* 77. *de reg. jur.* (1).

(1) Pro *brevi manu acceptum*, in seqq. verbis, Pontan. ad Macrob. *Saturnal.* II. 4. *in fin.* legi vult *breve*, tanquam Substantivum. Frustra. Vid. Gronov. *ibid.*

L. XLIV.

Et eam ante nuptias emancipasset, non resolvitur promissio:] Dubitandi ratio, quia *emancipatae* dotem dare non cogitur. Vid. ad *L.* 5. §. 12. *h. t.*

§. 1.

Si patri ejus ita dotem promiserit,] Forte Julianus scripsit *dixerit*, ut et *L.* 46. §. 1. *h. t.* quod Tribonianus mutavit (1).

Doti tibi erunt,] D. Goth. *in not.* „ Hal. *erit.*" Non opus.

Sed efficit,] D. Goth. *in not.* „ Hal. efficitur." Non opus.

Utique si post nuptias promissa, ejus temporis etc.] Basil. [*Tom.* IV. *p.* 517.] Εἰ μὴ ἄρα πρὸ τῶν γάμων ἡ ἐπαγγελία γέγονεν, τότε γὰρ ἐκείνου τοῦ χρόνου καθ' ὃν ὁ γάμος ἐγένετο σκοπεῖται τὸ πεκούλιον, quod est pro lectione Florentina. Charond. *promissa est dos: si vero ante nuptias ejus temporis* etc. (2) sensu optimo, et verissimo: et hoc sequendum, aut pro *post* legendum *ante*. Vid. *L. seq. pr.* Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *Error.* 10. inserit *alioquin* ante verba *ejus temporis:* a quo dissentit Bachov. *Adv. Fab. d. loc.* Sed quae habet, sunt intricata.

(1) Add. notata superius ad *L.* 25. *h. t.*
(2) Sic etiam Hal. Vid. D. Goth. *in not.* probante et Pothier. *hoc tit. num.* 12. Vulg. *utique si post secutas nuptias. Si vero ante nuptias promissa est, ejus temporis* etc. Vid. Brencm. *h.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 5. §. 6. *p.* 68. inserit *alias* ante verba *ejus temporis.* H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* III. 3. *p.* 236. mavult legere: *utique ni post nuptias* etc.

L. XLV.

Nuptiarum tempore inspicitur.] Vid. *L. praec. in fin.* (1).

(1) Sed vid. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Tempus inspicitur, quo dos promissa est,] Is enim ex sua persona, et statu praesenti promisit.

Ut tantum in peculio esse etc.] Non plus: sed minus quidem aliquando potest repeti. *L.* 41. §. 3. *h. t.*

L. XLVI.

Quamdiu *dominus, vel pater* etc.] Id est, *donec.* Vid. Brisson. *de verb. sign.* in voc. (1).

Vel donationem habuerit .] D. Goth. *in not.* „*Vel tra-*

 di-

ditionem non habuerit, Hal." (2). Basil tamen: ἕως οὗ δεκτὸν ἠγήσωνται. [*Tom.* IV. *p.* 517.]

(1) Add. Schulting. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 1. §. 16. *not.* 69.

(2) Nihil hac de re monitum in Corp. Jur. Geb. et Spang. Cujac. *ad Libb. Julian. Digest. in expl. h. l.* pro *donationem* legit *dationem*. Sed vid. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1384.

§. 1.

Utrum mulier vellet (1),] D. Goth. *in not.* „Imo, utrum maritus volet. *L.* 9. §. 1. *de fund. dotal.*" Ibi casus longe alius: mulier ipsa hic est debitrix dotis. Vid. Scip. Gentil. *de Aestim. rer. in dot. datar.* [*Oper. Tom.* II. *p.* 264.]

(1) Hal. *volet.*

§. 2.

Pater etiamsi falso existimans etc.] Facit huc *L.* 32. §. 2. *de condict. indeb.*

L. XLVIII.

Ne si aliter observaremus, etc. *videri possit dos ex ea obligatione* deberi:] Quod absurdum, ut debeatur ante nuptias. D. Goth. *in not.* „*Non deberi*, Hal. (1). Non opus (2).

(1) Etiam Vulg. et omnes. Vid. Brencm. *h.*

(2) Add. Augustin. *Emendat.* I. 2. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1435. et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 24. *et* 73.

§. 1.

Julianus notat: immo nec filiae, si voluerit, deneganda est hujusmodi actio (1).] Add. *L.* 71. §. 3. *de condit.*

dit. et demonstr. Matth. *de auction.* II. 6. *num.* 38.

(1) *Actio ex testamento.* Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XLIX.

Vir ab eo, qui uxori ejus dotem facere volebat, etc.] Forte JCtus scripsit *dicere* (1).

(1) Conf. notata superius ad *L.* 25. *h. t.*

L. LII.

Quodcunque propter eum consecutus fuerit etc.] Vid. *L.* 16. *h. t.* (1).

(1) Add. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 170. quem etiam vid. *ibid.* de seq. *L.* 53. ubi vocabulum *uxoris* proprie sumendum pro *jam nupta*, monet Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 370.

L. LIV.

Gajus ad Edictum Praetoris Urbani (1), *titulo de Praediatoribus.*] *Jus praediatorium* spectasse ad jura et conditiones agrorum, putat Balduin. *in Scaevol.* [in *Jurispr. Rom. et Attic. Tom.* I. *p.* 447.]. Male. De *praediis*, *praedibus*, et *praediatoribus* vid. Salmas. *de Mod. usur. p.* 734. *seqq.* Jac. Gothofred. *ad LL. XII. Tabb.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 179.] (2).

Res quae ex dotali pecunia comparatae sunt, dotales esse videntur.] Ego credo, occasione praediatorum egisse Gajum de privilegio dotis, ejusque ratione comparare has res inter se, ut et fit *L.* 22. §. *ult. solut. matrim.* (3). Occasione hujus Legis quaerunt DD. de actione, mulieri ad has res repetendas competente: de qua varie disputant, et quaerunt, an ei detur reivindicatio, de qua vid. et Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 9. *Lit. b. p.* 367. *seq.* cum quo facit Carpzov. *Definit. Forens. Part.* III.

III. *Constit.* 23. *Def.* 28. Sed de privilegiis dotium recte accipit Mev. *Decis. Part.* V. *Dec.* 262. *not.* 3.

(1) De hac Inscriptione vid. Bach. *Histor. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 14. *not. i.*
(2) Add. Bach. *Diss. de Jure praediatorio*, in ej. *Opusc. ad Hist. et Jurispr. spectant. p.* 113. *seqq.* et quos plures citat Stockman. ad Bach. *Hist. Jur.* II. 2. *Sect.* 4. §. 49.
(3) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Non aliena* etc. Late de hac Lege, ejusque conciliatione cum *L.* 12. *Cod. eod.* egit, et varias etiam aliorum Interpretum sententias recensuit, Gluck. *Ausf. Erl. der Pand. tit. de reivindic. p.* 169. *seqq.*

L. LV.

Cum dotis caussa aliquid expromittitur, etc] Quae Goth. *in not.* habet, ea hausit ex Cujac. *Tract.* IV. *ad African. in expl. L.* 17. §. 1. *ad SCtum Vellej.*

L. LVI.

§. 3.

Quod dicitur, necessarias impensas ipso jure dotem minuere, non eo pertinet, etc.] Vid. Fab. *Conj.* I. 2. Sed aliter Idem, *de Errorib. Pragm. Dec.* 82. *error.* 5. (1).

Nisi mulier sponte marito intra annum impensas obtulerit.] A Triboniano haec censet Cujac. *Obs.* XXIII. 12. quem vide. — Hoc vero casu dotalis mansisse videtur, Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 82. *error.* 5.

Cujus rei manifestior iniquitas in fundo est, secundum Scaevolae nostri sententiam:] Scil. illum totum dotalem esse desinere, si impensae ejus valorem aequant.

Et magis est, ut ager etc.] Et haec a Triboniano, juxta Cujac. *loc. laud.*

(1) Explicuit hunc locum Best. *Conject. ex Jur. Civ. Cap.* 1.

Cap. 1. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 198. *seqq.* add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 4. *et* 7. et C. J. M. Valett. *Diss. de Retentionibus ex dote faciendis.* Goetting. 1820. — Ad §. 1. vid. Noodt. *ad Tit. Pand solut. matrim.* vs. *Sequens inspectio* etc.

L. LVII.

Aestimare (1) *debebit*, *quantum sit* eo tempore *id*, *quod* (2) *promittitur*, etc.] Scil. nuptiarum. Vid. *L.* 45. *h. t.* et Schol. Basil. [*Tom.* IV. *p.* 602.]

(1) *Aestimari*, Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.* qui id praefert.

(2) Hal. *eo tempore*, *quo promittitur.* Vid. Geb. *h.* Quo in contextum recepit Pothier. *hoc tit. num.* 12. sed *id* retinet. Verba ultima: *nisi evidentissime contrarium adprobetur*, abundare, dicit Fab. *Semestr.* II. 16. Sed vid. van Alphen, *Diss. de Javolen. Prisco*, *Cap.* 3. §. 3. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 37.

L. LVIII.

§. 1.

Quia, *si in sua caussa prior stipulatio mansisset*, *non redderetur* (1):] Facit huc *L.* 38. §. 7. *de usur.*

(1) Hal. *non redderet.* Vid. D. Goth. *in not.*

L. LIX.

§. 1.

Vereor, *non* (1) *sit obligatus: nam mulieri in hoc teneatur*, etc.] Ex ratione SCti Trebelliani, quod jura tantum in fideicommissarium transferri vult. Fab. *Cod.* VI. 27. *Def.* 7. Sand. *de Action. cession. Cap.* 5. *num.* 25. add. Cont. *Disputat. Cap.* 1.

Prop-

Propter nimiam subtilitatem, et casus necessitatem] Sic etiam *L.* 12. *pr. de inj. rupt. irr. fact. test.* (2). Triboniano adscribit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *errat.* 8.

(1) Hal. *ne non.* Vid. D. Goth. *in not.* Ita omnes etiam editiones, non autem MSS. Vid. Brencm. *h. Ne non* probat quoque Jauch. *de Negation. Pand. p.* 252. Sed Florentinam lectionem defendit Sammet. *Opusc. p.* 147.
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

Quemadmodum si eum, qui sibi donaturus esset, mulier ipsam *donare jussisset.*] *Mulieri ipsum*, legit Merill. *Var. ex Cujac.* (1). III. 6. Sane *mulieri* est in plerisque (2).

(1) Qui, *Obs.* XIII. *ult.* legendum putat: *mulier ipsa marito*, ex Basil.
(2) Etiam Taurell. edidit: *mulier Ipsam.* Sed Hal. *quemadmodum si cum sibi donaturus esset, mulieri ipsi donare jussisset.* Vid. Geb. *h.*

L. LX.

Curator] Vid. ad *L. seq.*

L. LXI.

Terentius Clemens Lib. III. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 214.] (1).

Sive generalis curator, etc.] *Tutor* scripsisse JCtum, vult Raevardus (2). Vid. ad *L.* 36. *de rit. nupt.* et *L. praec.*

Et utilius est dicere, id, quod superfluum est, tantummodo infirmare.] An, *infirmari?* (3).

(1) Add. Heinecc. *ad eand. Leg. p.* 89.

(2) Etiam Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ex hactenus dictis* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* de Retes, *Miscellan.* L. 5. §. 3. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 37. qui *ibid.* §. 8. pro *quousque ratio patitur*, in *fin. L. praec.*, JCtum scripsisse putat: *quousque Lex patitur.* Sequitur: *quia lege rata non habetur* etc. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 4. ope geminationis, legit: *quia a lege* etc. Verba haec ex mente Triboniani alio sensu accipienda, quam quo JCtus ea scripsit, notat de Retes, *d. loc.* §. 12.
(3) Ita Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Atquin possunt res in dotem datae plerumque alienari, etc.] Add. *L.* 26. *h. t.*

Sin autem non aliter contrahere matrimonium vir patitur,] Id est, *vult.* Sic etiam Horat. *Od.* III. 9. *vs.* 15. *Pro quo bis patiar mori.* et Amm. Marcellin. XXX. 8. *p.* 607. Sulpit. Sever. *Hist. Sacr.* II. 9. Sic ὑπομένω, Joseph. 'Αρχ. XI. 4. *p.* 324. et καρτερῶ, *ibid.* et ἀνεχόμενος apud Sozomen. *Hist. Eccles.* V. 3.

Apud eundem intrare Judicem,] D. Goth. *in not.* „*impetrare judicem*, Hal." Valde haec conjectura mihi adblanditur (1).

(1) Hoffman. Melet. *ad Pand. Diss.* XXI. §. 4. legit: *instare*, et ita forte legendum, conjecit quoque Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp Jur. Geb. et Spang. Fatetur tamen Hoffman. Florentinam Basilica firmare: quod et notat Brencm. *h.* modo emendentur, et pro ἢ σῖτον ὁ κουράτωρ πρὸς τὸν ἄρχοντα, legatur: εἰσεῖτο ὁ κουράτωρ κ. τ. λ.

L. LXII.

Quartam hereditatis matris suae communem *sibi cum fratribus* etc.] *Communis*, legit Cujac. *ad Libb. Modestin. Responsor. in expl. h. l.* (1).

Quaero, si in integrum restituatur, etc.] D. Goth. *in*

in not. „Nullum hic aes alienum, nullum decretum Judicis „ intercesſiſſe dicitur, ideoque cum ipſo jure nulla fuerit „ traditio, non videtur danda eſſe reſtitutio." Sed decretum tamen interceſſiſſe praeſumendum, quod et ob dotis dationem poſſe fieri, patet ex *L.* 22. *Cod. de adm. tutor.* add. Cujac. *loc. laud.*

Item quaero, ſi haec deceſſerit, etc.] Quo caſu dos adventitia olim cedebat marito. *L.* 23. *de evictión. L.* 5. *de bon. damnat.* Ulpian. *Fragm. Tit.* 6. §. 5. (2).

Sed in meram *aeſtimationem praedii* etc.] D. Goth. *in not.* „*Veram*, Graeci." et ſic etiam Cujac. *d. loc.*

Vel ejus heredes condemnandi ſunt,] Scil. fratribus mulieris (3).

(1) Etiam Jenſ. *in Strict. ad Pand. p.* 172. ſed malam verſionem ſomniat. De locutione *doti dare* pro *in dotem* vid. Bynkersh. *Obſ.* VIII. 25. *num.* 11.
(2) Ubi vid. Schulting. *not.* 17.
(3) Ita Gloſſ., ſed add. Cujac. *loc. laud.*

L. LXIII.

Denuo igitur conſentiente *ſtipulatore* etc.] Sic recte. D. Goth. *in not.* „*conſciente*, Hal." Fruſtra (1).

(1) Sed falli Gothofredum, et lectionem Hervagii Haloandro tribuere, notat Brencm. *h.* Habet tamen etiam Hal. *conſciente.* add de hac Lege Brencman. *de Eurematic. Cap.* 4.

L. LXIV.

Tacite dos ei redintegratur.] D. Goth. *in not.* „ Imo tunc tantum, cum id actum est. *L.* 30. *h. t.*" Vid. *ibid.*

L. LXV.

Quod testator noluit *ad maritum pertinere,*] Id est, non

non aperte voluit (1): add. *L.* 19. §. 1. *de pecul.* *L.* 45. §. 1. *de adq. vel omitt. hered.* Cujac. *Obs.* XXIII. 38. Similis loquendi ratio in §. 1. *Inst. de codicill.* *L.* 15. §. 4. *de testam. milit.* et sic Graeci, *Tom.* IV. *p.* 609. (2).

(1) Sic etiam Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 295.
(2) Qui interpretantur: *εἰ μὴ διαθέσει αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν, ἢ τὸ ληγάτον καταλέλοιπεν. Si non contemplatione ejus hereditatem, aut legatum reliquit*, atque ita etiam Legem intelligit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 5. §. 9. add. Cujac. *Obs. loc. cit.* et *ad Libb. Julian. Digestor. in expl.* *L.* 47. *h. t.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. LXVI.

Quoniam diximus, usumfructum a fructuario cedi non posse,] Add. *L.* 78. §. 2. *h. t.* *L.* 15. *fam. ercisc.*

Nisi domino proprietatis,] Vid. Paul. *in Sent.* III. 6. §. 32.

Et si extraneo cedatur, etc. *nihil ad eum transire, sed ad dominum proprietatis* reversurum *usumfructum:*] Scil. statim: id enim operatur *cessio in jure*, de qua hic. Similis casus juris veteris in §. *ult. Inst. de donation.* *Simplici* in cessione, quali hodie utimur, aliud: quo spectat §. 3. *Inst. de usufr.* (1). Sed inde male jus vetus explicatur, etsi id velint Hilliger. *ad Donell. Comm.* X. 19. *b.* Sand. *de Action. cession. Cap.* 5. §. *ult.* Jan. a Costa, *ad d.* §. 3. *Inst.*

Vel vendat nummo uno,] Huic *Legem* 46. *locat. cond.* (2) opponit, et pro Pomponio pronunciat Salmas. *de Usur. Cap.* 13. *p.* 363. Sed non agunt de eadem plane re.

Ut ipsum quidem jus remaneat penes maritum, perceptio vero fructuum ad mulierem pertineat.] Add. *L.* 57. *solut. matrim.* Noodt. *de Usufr.* II. 10. Multa habet Con-

ſtantin. *Subtil. Enodat.* I. 15. [in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 508. *ſeqq.*] a re aliena. D. Goth. *in not.* „ Nec dum tamen nodus ſubtilitatis ſolutus est: quid, num me mortuo juris uſufructuarii domino, atque marito, mulier uſufructu privabitur, ut is perpetuo domino conſolidetur?" Et ſic viva erit indotata? qui caſus esſe posſet alioquin in *L.* 63. *h. t.*

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent. loc. cit. not.* 73. et *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 19. §. 11. *not.* 39. Aliter Idem, *Theſ. Contr. Dec.* 22. §. 3. ubi Jan. a Costa ſequitur. Egerunt hac de re etiam Galvan. *de Uſufr. Cap.* 38. Huber. *Digresſion. Part.* II. *Lib.* II. *Cap.* 18. Noodt. *loc. cit.* Van de Water, *Obſ.* III. 11. *p.* 311. *ſeqq.* Majanſ. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 327. *ſeqq.* Walch. *ad Hopp. Comm. ad* §. 3. *Inſt. de uſufr.* Gluck. *Ausf. erl. der Pand tit. de uſufr.* §. 634. *p.* 217. *ſeqq.* qui etiam alios laudavit.

(2) Ad quam vid. notata. add. de Retes, *Miscellan.* I. 20. §. 7. in Theſ. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 67. et Gluck, *d. loc. tit. de Pactis*, §. 302. *p.* 183. *in not.* ubi etiam alii laudantur.

L. LXVII.

Proculus Lib. VII. *Epiſtularum.*] Junge *L.* 53. *de condict. indeb.*

Sive ſciet *ſe ancillam esſe*,] An, *ſciat?* (1).

Niſi forte uſucapta est,] Titulo *pro ſuo* ſcil. Vid. ſeqq. Facit huc *L* 1. §. 1. *pro ſuo* (2).

Itaque nec (3) *facto quidem divortio, aut dotis jure, aut per condictionem repetere recte potest:*] Branchu, *Obſ. Cap.* 19. (4) *p.* 214. cauſſam esſe vult, quia per traditionem non est facta accipientis. An non tamen et bene conſumta quaedam?

Utique, ſi antequam matrimonium *esſe inciperet*, etc.] Non de facto ſcil., ſed justum. Facit huc *L.* 1. §. 2.

pro

pro dote (5). Cautius agitur in casu nuptiarum secutarum, ut *L.* 59. §. 2. *h. t.*

(1) Sic etiam Hal. Flor. olim erat: *sciret*, sed *r* deleta est. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*
(3) Hal. et Vulg. *ne.* Vid. Brencm. *h. Nec-quidem* pro *ne-quidem* apud quamplurimos scriptores legi, notavit Duker. *ad Flor.* II. 5 *p.* 279. et Drakenborch. *ad Liv.* I. 10. §. 3. Non tamen Latinum esse, putat quoque Arntzen. *Miscellan. Cap.* 6. *p.* 58.
(4) Ubi hanc Legem explicuit, *p.* 208. *seqq.*
(5) Vid. Pothier. *d. loc.*

L. LXVIII.

Quod ignorante initio patre nuptiae non (1) *fuerint,*] Vid. *L.* 11. *de stat. hom.*

Quod enim volgatum est, dotis promissionem in primis duntaxat nuptiis destinari, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Destinare*, Hal." Frustra (2). Facit huc *L.* 89. §. 1. *de verb. signif.*

(1) Apud Hal. *non* deëst. Vulg. etiam, absque negatione, *nuptiae factae fuerint.* Vid. Brencm. *h.* add. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 143.
(2) Sed fallitur Goth. Flor. est *destinare.* Hal. *destinari*, et ita omnes. Vid. Brencm. *h.*

L. LXIX.

Cum post divortium etc.] Culpa mulieris factum. Cujac. *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.*

§. 1.

Rationis est.] Cujac. *loc. modo cit. rationis non est:* hae enim usurae non sunt dotis, sed cedunt viri lucro, *L.* 77. *h. t.* Dissentit van de Water, *Obs.* II. 15. (1).

(1) Etiam Jauch. *de Negation. Pand.* p. 174. et Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *de Viol. emend in jur. Civ. non adm. Cap.* 3. *p.* 111. Sed cum Cujacio facit Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 7. *Oper. Tom.* IV. *p.* 486. et negationem in contextum recepit Pothier. *Pand. Justin. tit. solut. matrim. num.* 47.

§. 3.

In domum absentis *uxore deducta*, etc.] Vid. *L.* 5. *de rit. nupt.*

§. 4.

Gener a socero dotem, etc.] Aliud, si promiserit ipsa mulier. *L.* 1. *Cod. de dot. promiss.* Vid. Cujac. *loc. modo laud.* (1) Dissentit G. Forner. (2). *Selection.* III. 23. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 112.] Male.

Nec videri simile, quod fundo non demonstrato, etc.] Vid. *L.* 71. *pr. de legat.* 1°. Ratio autem hujus §. est in *L.* 19. *de rit. nupt.* Vid. Fab. *Cod.* V. 6. *Def.* 2. (3).

Dotis etenim quantitas pro modo facultatium patris, etc.] Vid. *L.* 43. *de legat.* 3°. add. Mev. *ad Jus Lubec. ad Rubr. Tit.* 15. *Lib.* I. *num.* 49. et auctores *ibi* laud.

(1) Add. Duaren. *Disp. Anniv.* I. 56. Scip. Gentil. *de Aestim. rer. in dot. dat. Oper. Tom.* II. *p.* 257. *seqq.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Non est satis* etc. Averan. *Interpr. Jur.* IV. 15. §. 8. *seqq.*

(2) Aliter etiam Charond. *Verisimil.* I. 17. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 728. *seq.*

(3) *Corpus ignotum*, in seqq. verbis, esse *corpus incertum*, observat Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 1. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 160.

§. 7.

Cum res in dotem aestimata, soluto matrimonio, reddi *placuit, summa declaratur, non venditio contrahitur:*] *Reddi*, scil. in specie. Vid. *L.* 21. *Cod. h. t.* add. Scip. Gen-

Gentil. *loc. modo cit. p.* 255. (1). D. Goth. *in not.* „ Imo si res aestimatae marito datae sint, etc. revera venditae ei videntur. *L.* 10. §. 4. *in fin. h. t.* " Sed ibi agitur de casu, quo non ipsae, sed quantitas est restituenda.

(1) Et Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de eviction.* §. 1117. *p.* 207. *not.* 8. — In seq. §. 9. pro *partum dotalium ancillarum* etc. Hal. et Vulg. habent: *partus* etc. Vid. Brencm. *h.* qui id praefert.

L. LXX.

In ambiguis pro dotibus respondere, etc.] Omnibus paribus. add. Merend. *Contr. Jur.* VI. 26. ubi et de *obscuris* (1).

(1) Ad seq. *L.* 71. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 12. §. 5. *p.* 151.

L. LXXII.

Mulier bona sua omnia in dotem dedit: etc.] Quid, si hoc casu convenerit, ut praemortua muliere dos viro cederet? Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 4. *Lit. c. p.* 337. *seq.*

A creditoribus conveniri ejus non posse,] Vid. *L.* 15. *Cod. de donation.* Nisi mulier res ante obligatas in dotem dederit. Vid. Fab. *Cod.* IV. 8. *Def.* 1. et V. 7. *Def.* 6. add. de hac Lege Idem, *de Errorib. Pragm. Dec.* 48. *error.* 7. (1).

(1) Et Scip. Gentil. *de Aestim. rer. in dot. datar.* in fin. *Oper. Tom.* II. *p.* 271. *seqq.*

§. 1.

In rebus dotalibus etiam *patrem mariti* etc.] Uti ipse vir. Vid. *L.* 17. *h. t.*

§. 2.

Et adhibuit matrem, quae stipularetur,] Tanquam mandataria, vel donataria mortis caussa. Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 8. *Lit. a. p.* 363. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 45. *error.* 2. *num.* 10. add. *L.* 2. *Cod. h. t. L.* 11. *de dot. praeleg.* (1).

(1) Et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. LXXIII.

Quia et nuptias contrahere possunt.] De *muto* et *surdo* Stryk. *de Jur. sens. Diss.* IV. *Cap.* 2. *num.* 8. *seqq.* (1).

(1) De voce *alimonia* in seq. §. 1. vid. Conrad. *Parerg. p.* 538. et notata inferius ad *L.* 4. *de agn. et alend. lib.* — Ad seq. *L.* 74. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Libb. Hermogen. Epitom. Tom.* II. *p.* 810. *seqq.* et Gluck. *d. loc. tit. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.* §. 1088. *p.* 94. *seq.*

L. LXXV.

Quamvis in bonis mariti dos sit, mulieris tamen est:] Jure. Boëth. *in Topic. Ciceron. Cap.* 6. Cujac. *ad pr. Inst. quib. al. lic. vel non.* Non tamen jure *Quiritario*, quod vult Faber, (1) *de Errorib. Pragm. Dec.* 56. *error.* 6. in fin. et *Dec.* 99. *error.* 1. ubi illum bene refutat Bachovius.

Ut *si in dotem* etc.] *Ut* redundat: Graeci tamen etiam sic [*Tom.* IV. *p.* 627.]

Porro cujus interest non esse evictum, quod *in dote fuit*, etc.] *Quod*, id est, *quia*. Graeci etiam aliter ὅν. Sed ita constructio minus erit connexa (2).

Hujus *etiam constante matrimonio*, etc.] D. Goth. *in not.* „*Huic etiam.* Hal." (3). Recta haec lectio. Perrenon. *Animadv.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 633.]

p. 633.] legit: *Hujus etiam* (scil. mulieris) *quamvis constante matrimonio dominium sit, apud maritum tamen emolumenti potestatem esse creditur, cujus etiam caussa matrimonii onera maritus sustinet:* quasi ex Harmenopulo. Pessime. Basil. Schol. *Tom.* IV. *p.* 628. citant, ut hic legitur (4).

(1) Etiam Perrenon. *loc. laud.*
(2) Perrenon. *d. loc.* pro *porro cujus* legit: *quia ejus:* et pro *quodque ipsa* reponit: *quoniam ipsa.* Bilderdyk. *Obs. et Emend.* I. 37. *p.* 201. pro *quodque* legit: *quaeque*, et ultima verba: *cujus etiam matrimonii onera maritus sustinet*, glossema esse putat.
(3) Hal. habere: *huic enim*, notat Brencm. *h.*
(4) Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et Gluck. *tit. de eviction.* §. 1127. *p.* 428. *in not.*

L. LXXVII.

Post contractas nuptias secuti temporis usuras non esse dotales:] D. Goth. *in not.* „ Imo sunt dotales. *L.* 69. „ §. 1. *h. t.*" Quam non sine caussa emendat Cujacius (1).

(1) Vid. ad eam Legem notata.

L. LXXVIII. (1).

(1) Ad *h. l. pr.* vid. Majans. *Disp.* 11. §. 66. *p.* 55.

§. 1.

Habebit ex sua *persona ususfructus petitionem.*] Propter *L.* 6. *pr. h. t.*

§. 2.

Qui *et non utendo ipsius* (1) *percat.*] Pro *qui* Al. *quia* (2).

Quia etsi non protinus ad ipsam transiret, etc.] Vid. *L.* 66. *h. t.*

Divortio autem facto, primo videamus, etc. *an pro rata temporis ejus anni dividantur fructus: quod probandum est.*] Vid. *L.* 7. §. 1. *solut. matrim.* (3).

(1) D. Goth. *in not.* „ *Ipsi perit.* Hal." Vulg. *ipsi pereat.* MSS. variant. Vid. Brencm. *h.* Malam è Graeco versionem dicit Jensius; *in Strict. ad Pand.* *p.* 172.
(2) Ita Hal.
(3) Add. Cujac. *ad Paul. Sent. Tit.* 22. §. 1. Sequitur: *quam relinquere apud inimicum jus ad se translatum* etc. Hal. *jus a se translatum.* Vid. D. Goth. *in not.* Utramque lectionem explicari posse, sed Graecos Haloandrinam confirmare, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 4. Virum post divortium jure nostro *inimicum* appellari, exemplis probat Rad. Forner. *Rer. Quotid.* I. 8. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 136. add. de hoc loco Pothier. *in not. ad h. l.* — In seq. §. 3. verb. *quanti debet venire* (non) *detracto usufructu* etc. negationem omnes supplevisse editores, non omnia MSS., notat Brencm. *h.* Recte suppletam, dicit Jauch. *de Negation. Pand. p.* 74. et *p.* 118. Egit de hoc §. etiam Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 172. *seq.*

§. 4.

Aut, si, omissa licitatione extraneo addictus etc.] An, *admissa?* Basil. Schol. *Tom.* IV. *p.* 635. ut hic; sed sensu parum commodo (1).

Pretii portio quae distracta est:] Ejus portionis scil. quae etc. (2).

Nec divortio secuto praesenti die quod in numero (3) est, *restituatur*,] Ut dos numerata. Vid. G. Forner. *Selection.* III. 22. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 111.]

Sed statuto tempore solvi debeat.] *Statuto tempore* forte a Triboniano.

(1)

(1) Hal. *at si admissa* etc. Vid. Geb. *h.*
(2) Vitiosam constructionem esse, et rectius legi: *pretii portio quo distractus est*, ait Pothier. *in not. ad h. l.*
(3) Hal. *in numerato.* Vid. D. Goth. *in not.* Sed. vid. Forner. *loc. cit.* et Aezem: *Diss. Jur. Civ.* II. 28. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 838. *Numero* (id est, cito) *quod est praesenti die restituatur*, legit Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* IV. 48. in eod. Thes. *Tom.* VI. *p.* 798. quod non probo. Exemplum *disputationis fori* in hoc §. statuit Brunquel. *Hist. Jur.* I. 4. §. 5 huc trahens ultima verba: *et ego dixi in auditorio* etc. Sed vid. Zepernick. *Diatr. de Judic. Centumvir.* adject. Siccam. *de Judic. Centumvir.* *p.* 421. *seq.*

§. 5.

Qui exceptione tutus erat ne solvat,] D. Goth. *in not.* „*nec solvat*" (1). Male.

Et habebit condictionem adv. mulierem, etc.] Vid. *L.* 13. *de novation.*

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

L. LXXIX.

Avus neptis nomine filio *natae*, etc.] Bynkersh. *Obs.* VII. 8. *e filio*, ope geminationis (1).

Negat Servius, dotem ad patrem reverti:] D. Goth. *in not.* „ Imo debet reverti. *L.* 6. *de collat. bon.*" Vid. ad eam legem.

(1) Pari modo Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 5. Hal. *ex filio.* Vid. D. Goth. *in not.* Etiam Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *quia nihil ex his sui habuisset.* Hal. *qui nihil.* Vid. D. Goth. *in not.* add. H. Cannegiet. *Diss. de Vet. Leg. Roman. Cap.* 7. in Jurispr. Antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 105. Pro *ex his sui* Vulg. *ex bonis suis.* Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. §. 1. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 180. *seqq.*

L. LXXX.

Si debitor mulieris etc.] Mirum, haec repeti seq. *L.* 83. (1).

(1) Ad quam Hal. in margine notare: *Totum hoc caput in plerisque deëst*, monet Geb. *h.*

L. LXXXII.

Et id fecisse dicatur,] *Is* legit Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 27. Cui bono? (1).

(1) Add. Waechtler. *Opusc. p.* 451.

L. LXXXIV.

Non oportet in quantum facere potest condemnari etc.] Hinc liquet, jam Labeonis aevo, adeoque longe ante D. Pium, *beneficium competentiae*, quod vocant, in usu fuisse, et miror, contrarium ex hoc loco colligere P. Fabrum, et Jac. Gothofredum, *ad L.* 28. *de reg. jur.* Pius tamen aliquid hic induxit. Vid. *L.* 20. *de re judic.*

. *Quid enim si socer specie* (1) *futurae dotis* induxerit *genero*, etc.] *Inluserit*, Herald. *de Rer. judic. auctor.* II. 24. *in fin.* [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1282.] quod probat Reinold. *Varior. Cap.* 10. (2). *Induxerit generum*, Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 5. *p.* 175. (3).

(1) Vulg. *spe.* Vid. Brencm. *h.* Non necesse. Vid. Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 6. §. 7. *p.* 37. add. de hac Lege Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 3.

(2) Etiam Grotius, *in Flor. Sparsion. p.* 185. Sed vid. Puttman. *Probab.* I. 5. *num.* 7. *p.* 41. et *Interpr. Cap.* 8. §. 2. *p.* 37. et Jo. Cannegiet. *loc. modo cit.*

(3) Item Nic. Catharin. *Obs.* IV. 30. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 796. atque ita correctum esse Flor., Taurellium habere in margine, et Hal. et omnes, tes-

testatur Brencm. *h.* eamque lectionem in contextum recepit Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 35.

TITULUS IV.

DE PACTIS DOTALIBUS.

In morem pacta talia ineundi, et matrimonium ut rem commercii tractandi, invehitur Chrysost. *ad Collosf. Hom.* XII. et alibi. Sed nescio, an incautius. Vid. Rittersh. *Sacr. Lect.* II. 9.

L. II.

[*Ulpianus Lib.* XIX. *ad Sabinum.*] Ubi egit de *dote praelegata* (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 2. *et seq.* De voce *mortalitas* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 376.

L. III.

Paulus Lib. III. *ad Sabinum.*] Agens de *dote praelegata.*

L. IV.

Si convenerit, ut fructus in dotem converteretur (1), etc.] Vid. ad hanc Legem Cyriac. *Controv.* 430. *num.* 19. Merend. *Controv.* XVI. 26. (2).

(1) Hal. *convertantur.* Vulg. *converterentur.* Vid. Brencm. *h*

(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* Verba: *hoc est, ut in dote essent fructus, quosquos percepisset*, pro glossemate habet Faber, *Conject.* VI. *ult.* Sed vid. van de Water, *Obs. Jur. Rom.* II. 15. *p.* 202. *seq.*

L. V.

L. V.

Illud (1) *convenire non potest*, etc.] Scil. ante divortium. *L.* 20. *pr.* *h. t.* ubi vide, add. de hoc judicio *de moribus* D. Goth. *in not.* et Raevard. *Varior.* IV. 13. (2).

(1) In Vulg. et etiam MSS. Legem hanc incipere: *convenire*, Al. habere: *convenire non potest*, *nec illa quidem pacta servanda sunt*, praetermissis intermediis, testatur Brencm. *h.* qui ejus rei caussam repetit ex ipsis Pand. Flor., ubi priora verba uncis inclusa sunt, quamvis sine ratione.

(2) Quinctiliano dicitur: *actio malae tractationis*. Vid. Noodt. *ad Tit. Pand. de divort. et repud.* vs. *Hae poenae petebantur* etc. Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 5. ubi monet, pactum hoc non intelligendum esse, ne plus minusve *dotis* nomine exigatur, sed, ne propter mores plus minusve *poenae* exigatur. — In seq. §. 1. pro *ne-ageretur* JCtum scripsisse: *ne-retentiones fierent*, Hotomannum et Cujacium putare, sed sine caussa, docet Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 7. *Oper. Tom.* IV. *p.* 485.

L. VI.

Ulpianus Lib. IV. *ad Edictum.*] Agens de *pactis*.

Pomponius ait, maritum non posse pacisci, etc.] Nisi post divortium. Vid. *L.* 20. *pr.* *h. t.*

L. VII.

Per patrem filiae non potest.] Quando is filiae nominatim non est stipulatus. Cujac. *ad L.* 21. §. 2. *de pactis* (1).

Nisi adjecta quoque filiae persona experiatur.] Obstat *L.* 2. §. 1. *solut. matrim.* Resp. hic tantum pactum nudum intervenisse, ibi stipulationem. Vid. Hotoman. *Obs.* IX. 2. et quos plures laudat Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 22.

(1)

(1) Praecedit in Lege: *nec si sola filia aget*, etc. Hal. *sed si sola* etc. probante Pothier. *in not. ad h. l.* Dissentit Janch. *de Negat. Pand. p.* 95. *seq.* Conanus: *nam si* etc. reprehensus a Roberto. Vid. D. Goth *in not.* — In seq. *L.* 8. in fin. Taurellium edidisse: *potuit*, invito Codice Florentino, qui habet: *poterit*, notat Brencm. *h.*

L. X.

Avus pactus est, cum dotem pro nepote suscepisset, etc.] D. Goth. *in not.* „*pro nepte sua dixisset*, Cujac. *Obs.* XI. 29." Quo modo scripsisse JCtum, etiam credo, probatque *L.* 33. *de pactis.* Dissentit Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 21. sine caussa (1).

Et ita Celsus scribit.] Vid. *L.* 33. *de pactis.*

(1) Add. van Eck, *ad h. t. Pand.* §. 1.

L. XI.

Quodque indignissimum est, inducat, ut non habuisse dotem existimetur.] Vid. *L.* 12. §. 1. *h. t.* Hae enim a multis instar concubinarum habitae, quae sine dote nubebant. Vid. Plaut. *Trinum. Act.* III. *Scen.* 2. *vs.* 64.

L. XII. (1).

(1) Ad *pr. h. l.* vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 4.

§. 1.

Et donec nupta sit, dos ab eo non petatur, etc.] Vid. *L.* 20. §. 2. *h. t.*

Ceterum (1) *si convenerit, ne omnino dos petatur, indotata erit mulier.*] Vid. *L. praec.*

(1) Id est, *alioquin.* Noodt. *ad h. t. Pand. in pr.* Add. de hoc §. Perrenon. *Variar. Lection.* I. 30. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 629. *seq.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 1.

§. 2.

§. 2.

Mela ait, alterutro eam contentam esse oportere, etc.] Facit huc *L.* 16. *D.* et *L.* 17. *Cod. de transaction.*

L. X.

Dum ne mulieris deterior conditio fiet (1).] Quam est sui natura. *L.* 27. §. 2. *in fin. de pactis.*

L. XVII.

An statuto legibus *tempore?*] *Legem Juliam et Papiam* intelligit Merill. *Obs.* V. 10. (1).

Si ut longiore, nec valere id pactum conventum.] An non valebit in praejudicium heredum mulieris? Vid. Fab. *Cod.* V. 9. *Def.* 2. *not.* 7.

(1) Giphan. *ad L. unic.* §. 7. *Cod. de rei uxor. action.* manum Triboniani hic agnoscit. Sed vid. Bynkersh. *Obs.* VII. 19.

L. XIX.

Dos a se redderetur,] Lege: *daretur*, ut Basilic. [*Tom.* IV. *p.* 690.] quae hic habent δοῦναι, mox ἀποδοθῆναι (1).

(1) Verba *peti*, *repeti*, nec non *dari*, *reddi*, promiscue adhiberi, docet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 1.

L. XX.

Ob res quoque donatas, etc.] D. Goth. *in not.* „*Ob* „*mores*, Cujac. *Obs.* XI. 29. in fin. motus auctoritate Ba„silicorum; sed id potuit, ob antiquatam *de moribus* „*actionem*, aboleri." Mentio tamen ejus est in *L.* 5. *h. t.* nec frustra Basil. hic plus habent, quam Codices nostri. Vertunt enim: μετὰ διαζύγιον ἰσχυρῶς συμφωνοῦσιν

περὶ

περὶ συγχωρήσεως κακοτροπίας, καὶ ῥαθυμίας, καὶ τῶν δωρηθέντων, καὶ κλαπέντων, καὶ τῶν γενομένων δαπανημάτων. *Tom.* IV. *p.* 690. Minus plene haec Latine reddidit Cujacius, *loc. laud.* (1).

(1) Verba: *id est, post divortium*, Hal. ſtellulis incluſit. Vid. Brencm. *h.* Habent tamen Baſil.

§. 1.

Legem enim ſuae rei dicit:] Add. Sand. *de Prohib. rer. alien.* IV. 2. *num.* 26. (1).

(1) Et Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 6. §. 4. *not.* 18.

§. 2.

Si convenerit, ne a muliere, etc.] Vid. *L.* 12. §. 1. *h. t.* (1).

(1) Sequitur: *mortuo patre ſtatim* exigitur, id est, *exigi poteſt.* Reiz. *in Obſ. Miſcellan. Vol.* X. *p.* 373.

L. XXII.

Placuit, exceptionem mulieri dari non debere: ac ſi inter ſe etc.] *Ac* delet Ant. Fab. *Conj.* II. 8. ſunt enim verba exceptionis, quam ſibi dandam mulier vult: *ſi* etc. (1).

Nam quod annui nomine datur, ſpecies eſt donationis.] Niſi in caſu *L.* 21. §. *ult. de donat. int. vir. et uxor.*

(1) Add. van de Water, *Obſ.* II. 17. *p.* 209.

L. XXIII.

Pater, cum filiae ſuae nomine dotem daret, pactus est, etc.] *Συνεφώνησε καὶ ἐπηρώτησε*, Baſil. *Tom.* IV. *p.* 691.

Deducta parte tertia *reliqua dos* etc.] Alioquin *partes quintae* in ſingulos liberos debebantur. Vid. Ulp. *Fragm. Tit.* 6. §. 4. (1).

Quae-

Quaesitum est, an ex stipulatione duas partes etc.] Absque illa enim dos penes maritum mansisset. Vid. Ulp. *Fragm. d. loc.*

Ut si in matrimonio mortua esset, dos patri redderetur,] *Ut si in matrimonio mortua esset vivo patre, dos patri redderetur, vel si in matrimonio mortua esset mortuo jam patre, filiis:* ita scripsisse Africanum, alioquin mancum, censet Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. h. l.*

Nam et si post mortem stipulatoris navis venisset, heredi deberi.] Filii hic non agunt, ut filii, sed tanquam heredes. Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 33. *error.* 9. *num.* 15. *et* 21. (2).

(1) Sequitur: *illi aut illi filiis* etc. Hal. et Vulg. *illi aut illis filiis.* Sed forte *e* ante *filiis* excidisse, notat Brencm. *h.*

(2) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 7. *et* 8.

L. XXVI. (1).

(1) *Pr. Quia verisimile videbatur, ante matrem infantem perisse,* etc. Non obstat *L.* 16. *de reb. dub.* Vid. Ed. Amisfort. van Voorst. *Diss. de Jure, quod oritur ex commorientibus, Cap.* 1. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 351. *seq.*

§. 1.

Quam ex pacto filiae nomine retinere potuit,] In casu *pr. h. l.* proposito.

Apud arbitrum divisionis] Hereditatis maternae.

§. 2.

Id actum inter contrahentes intellegi debet, ut etc.] Ne pactum aliter nihil operetur. Chef. *Differ. Jur. Cap.* 70. *in fin.* [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 832.] (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 4. Sequitur
in

in §. 3. *Convenit, ut mulier viri sumtibus quoque iret, veheretur.* Vid. de varia hujus loci lectione Brencm. *h.* Graecos pro *veheretur* legisse videri: *aleretur*, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXI. §. 5. qui *ibid.* pro *pactum ad litteras viri secuta*, legere mavult: *pactum ac litteras* etc. auctoritate rursus Basilicorum.

§. 4.

Si tamen heres puellae matri pecuniam dotis solverit,] Ergo dos nondum viro erat data. Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Respons. in expl. h. l.* (1).

(1) Add. Noodt. *de Pact. et transact. Cap.* 25. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 8.

§. 5.

Quod si mulier in matrimonio decesserit, ex stipulato (1) *fisco dotis actio quaereretur:*] Sic igitur Fiscus facilius jus adquirit, quam in onus succedit. *L.* 14. §. 1. *de novation.*

Post verum autem divortium renovatis nuptiis, etc.] Non simulatum. *L.* 64. *de donat. int. vir. et uxor.*

Quoniam ad primas nuptias pertinet.] Vid. *L.* 89. §. 1. *de verb. signif.* (2).

(1) Hal. et Vulg. *ex stipulatu.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Jure novo pactum, de quo hic agitur, non amplius necesse esse ad excludendum maritum, monet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 4. in fin.

L. XXVII.

Ne (1) *dotata sit, conveniat,*] Ut igitur vel dotem datam restitueret, vel non datam non peteret.

Conventio secundum ordinem rei gestae moribus improbanda est.] Veluti continens donationem stante matrimonio (2).

(1) Pro *concordio*, quod praecedit, Hal. et omnes, etiam MSS., habere: *concordia*; testatur Brencm. *h.* add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 339. Vid. tamen notata inferius ad *L.* 3. *pr. de donat. int. vir. et uxor.*

(2) Add. Puttman. *Adverſar. Jur.* II. 1. *p.* 21. Moribus *improbandam* conventionem Papinianum dixisſe, quae moribus prohibita et improbata est, obſervat Otto, *in Papinian. Cap.* 6. §. 5. *p.* 99. et *Cap.* 10. §. 6. *p.* 284.

L. XXIX.

§. 1.

Mulier ex voluntate heredis ejus redintegravit matrimonium: etc.] D. Goth. *in not.* „Qui conſentit reconciliationi mariti et uxoris, videtur etiam conſentire redintegrationi dotis. Bald." Ut hoc verum ſit, debuit etiam conſentire, ut eadem quantitas iterum dotis esſet, ut liquet ex textu bene inſpecto. add. Cujac. *ad Libb. Scaevol. Reſponſ. in expl. h. l.*

§. 2.

Isque in eum caſum ſtipulatus est:] Vid. *L.* 11. *de dot. praeleg.* Hoc negotium traditioni ſimilius, quam promisſioni. Fab. *de Erroréb. Pragm. Dec.* 45. *error. num.* 11.

Quosdam ex ſervis dotalibus manumiſit:] Directo, ut putat Faber, *d. loc. num.* 10. ubi de hac Lege.

Cum etiam heredes defunctae tam Legatariis, quam libertatibus obnoxii ſint.] Et debeant marito aliisque legata, et ſervis libertatem praeſtare. add. Stockmanſ. *Dec.* 45.

L. XXX.

Baebius Marcellus] Vid. Gruter. *Inſcription. p.* 374. 1. (1).

Ne ea dos conſtante matrimonio peteretur:] Scil. a Marcello, alioquin mulier erit indotata.

Ma-

Maryllus (2) *nata filia diverterat*,] D. Goth. *in not.* „ *pacto cum uxore interposito, ne ab ea peteret.* Cujac. *Obs.* XIII. 25." Imo Contius, *Disp.* I. 5. (3) improbante Cujacio, *d. loc.* (4).

Potuisset ea exceptione Maryllum, quia divortium factum erat, *summovere:*] Non vero in matrimonio mulier decesserat (5).

(1) Intelligi illum Senatorem, qui, teste Dione *Lib.* LXXVI., sub Severo capite damnatus est, putat Cujac. *Obs.* VII. 2. Sed vid. D Goth. *in not.* et Otton *in Praef. Tom.* I. *Thes. jur. p.* 37.
(2) Ubique scribendum: *Marullus*, notat Brencm. *h.*
(3) Ubi hanc Legem explicuit.
(4) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 25.
(5) Pactum, *si in matrimonio sine liberis decesserit*, hic dici *pactum vulgare*, observat Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 61. § *ult. de furtis.* add. Pothier. *in not. ad h. l.* — Ad seq. *L.* 31. vid. Altamiran. *ad Libb. Scaev. Quaestion.* in Thes. Meerman. *Tom* II. *p.* 412. *seqq.*

L. XXXII.

Postea volente uxore, vir eum fundum ducentorum (1) *vendiderat*,] Fuerat enim a principio aestimatus, et sic poterat. Cujac. *ad pr. Inst. quib. al. lic. vel non.* Sed vid. Jan. a Costa, *ad pr. Inst. eod.*

Alioquin omni modo fundus erat restituendus.] Vid. Scip. Gentil. *de Aestim. rer. in dot. dat.* [*Oper. Tom.* II. *p.* 248. *seq.*] cujus tamen explicatio examinanda.

(1) Hal. et Vulg. *ducentis.* Vid. Brencm. *h.* qui id praefert. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 173. malam e Graeco versionem dicit. Sed vid. Hier. van Alphen, *Diss. de Javolen. Prisco*, *Cap.* 3 §. 1. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 35.

§. 1.

In dotis caussam (1) *esse non videretur.*] Id est, effectu dos nulla promissa est a principio (2).

(1) Forte melius *caussa*, notat Brencm. *h.* Sed pari modo *fundum in dotem esse* scriptum in *L.* 9. §. 2. *seq. tit.* add. notata superius, *Tom.* I. *p.* 3.
(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

TITULUS V.

DE FUNDO DOTALI.

Vid. Sand. *de Prohib. rer. alienat. Part.* I. *Cap.* 10. et Brisson. *ad L. Jul. de adulter.* [*Oper. minor. p.* 224. *seqq.*] (1).

(1) Add. Pard. Pratej. *ad L. Jul. de fundo dotali*, in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 521. *seqq.* Jos. Fern. de Retes, *succis. select. ad L. Jul. de fundo dot.* in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 471. *seq.* Steph. Luzac. *spec. exhib. observationes nonnullas ad L. Jul. de fundo dot.* Lugd. Batav. 1781.

L. I.

Interdum Lex Julia etc.] *Lex Julia* in multis congruit cum Oratione Severi de praediis minorum. Cujac. *Obs.* VII. 23.

§. 1.

Veluti ad heredem *mariti*,] D. Goth. *in not.* „*ab herede*, Hal." Male (1).

(1) Florentinam confirmare Basil., notat Brencm. *h.* Sed verba: *secundum quod possibile est*, Triboniani esse putem, probe intelligentis, post *L.* 30. *Cod. de jur. dot.*

dot. vix amplius possibile esse, quod JCtus hic tradit.

L. II.

Ulpianus Lib. V. *de adulteriis.*] Proinde *L. Julia de adulteriis* etiam de hàc re egit (1).

(1) Vid. Gluck. *Ausf. erl. der Pand. Tit. quae res pign.* §. 1091. *not.* 47. *p.* 210. et auctores ibi laud. add. Otton. *in Papinian. Cap.* 12. *p.* 392. *seq.* et Bach. *Histor. Jur.* III. 1. *Sect.* 2. §. 2.

L. III. (1).

(1) *Pr. Fundus dotali servo* etc. Vulg. *dotalis.* Sed Florentinam confirmant Basil. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Totiens (1) *autem non potest alienari* etc.] Facit huc *L.* 17. *h. t.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc reliqua videamus* etc.

(1) Saepe Veteres inter *e* et *s* literam *n* inserunt. Vid. notata superius ad *L.* 2. §. 33. *de orig. jur.*

L. V.

Ulpianus Lib. II. *de omnibus Tribunalibus* (1).] Junge *L.* 6. *et* 8. *de reb. eor. qui sub tut. vel cur. sunt* etc.

(1) Quae horum librorum ratio fuerit, vid. Cujac. *Ob.* VII. 23.

L. VI.

Sed nec libertas *servitutis*, etc.] Quae hic debet usucapi. Cujac. *Obs.* XI. 28.

L. VII.

Et (1) hoc casu *maritus* etc.] Singulari scil.: alioquin

quin enim ipsa res praestanda. Cujac. *Obs.* XI. 28. (2).

(1) Verba praecedentia: *sed si eundem* etc. usque ad *imputabitur*, in Pand. Flor. non reperiuntur, eaque lacuna varie suppleta est. Vid. Brencm. *h.*
(2) Quem etiam vid. *ibid.* de seq. *L.* 8.

L. IX.

§. 1.

In arbitrio esse mariti,] D. Goth. *in not.* „Imo in arbitrio mulieris. *L.* 46. §. 1. *de jur. dot.*" Ibi alius casus.

§. 2.

Fundum in dotem (1) *esse.*] Add. *L.* 10. *in fin. de jur. dot.*

(1) Vid. notata superius ad *L.* 32. §. 1. *de pact. dotal.*

§. 3.

Utrum eorum dotalem esse malit (1):] Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. §. 10. legit: *utrum eorum dotalem malit, esse* (2).

Si tamen alienum (3) *rursus adimat, adhuc in ejus potestate est, an eum, quem retinuisset, alienari* (4) *velit.*] Junge *L. seq.* Vid. Scip. Gentil. *de Aestimat. rer. in dot. datar.* [*Oper. Tom.* II. *p.* 263. *seq.*]

(1) Omnes addere: *hunc dotis esse*, testatur Brencm. *h.*
(2) *Utrum eorum malit, dotalem esse*, Waechtler. *Opusc. p.* 455. add. Idem, *ibid. p.* 489.
(3) Hal. et Vulg. *alienatum.*
(4) Hal. et Vulg. *alienare.* Vid. Brencm. *h.* add. Steph. Luzac. *Diss. supra laud. p.* 27.

L. X.

Quia dotalis fuit obligatio.] D. Goth. *in not.* „*quia do-*

dotis talis est obligatio. Cujac. *Obs.* XI. 28. et *Tract.* VIII. *ad Afric. in expl. L.* 9. *h. t.*" Et *in not. ad* §. 3. *Inst. de locat. conduct.* (1).

(1) Probat hoc quoque P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 4. §. 6. *p.* 110. Sed Luzac. *Diss. laud. p.* 28. *in not.* mavult: *quia dotalis talis fuit obligatio*, ope geminationis.

L. XII.

§. 1.

Soceri *voluntas* etc.] Nec non hodie *mulieris.*

L. XIII.

Dotale praedium accipere debemus, *tam* urbanum, etc.] Ut et in materia usucapionum *fundi* vox in XII. Tabb. ad *domos* extensa. Vid. Cicer. *pro Caecin. Cap.* 19. et *in Topic. Cap.* 4. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Jam vero* etc.

§. 2.

Dotale praedium sic accipimus, cum dominium marito quaesitum est, etc.] In Lege Julia, non quando jus mulieris spectatur in repetendo. Vid. *L.* 5. *solut. matrim.* — In casu, quo praedium ejus fuit, qui dotem dedit. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 4. *Lit. c. p.* 332. add. Cujac. *Obs.* XIV. 9. (1). Vid. tamen *L.* 14. §. 2. *h. t.*

(1) Et Noodt. *ad Tit. Pand. de Jur. dot.* vs. *Tempus est*, etc. — Ad seq. §. 3. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 6. §. 10.

L. XIV.

§. 1.

Si mulieris nomine quis fundum in dotem dederit,] D. Goth. *in not.* „ Id est dare voluerit. Accurs." Ab hoc loco aliena haec nota (1).

(1) Ad seq. *L.* 15. vid. Langebek. *Annotat. Cap.* 4. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 549. et Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 21. *Oper. Tom.* IV. *p.* 540. *seqq.*

L. XVI.

Si fundum, quem Titius possidebat bona fide, longi (1) *temporis possessione poterat sibi quaerere, mulier ut suum marito* dedit *in dotem*, etc.] Vinnius, *ad* §. 40. *Inst. de rer. divis. num.* 3. explicat *dare destinavit*, ut in *L.* 14. *et* 15. *de jur. dot.* (2).

Plane si paucissimi dies etc.] Facit huc *L.* 15. §. *ult. ex quib. causs. major.*

(1) D. Goth. *in not.* „ Al. *et longi.*" Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* qui id probat.

(2) Pari modo Cujac. *Obs.* XIV. 9. et Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 58. Alios etiam citat Wybo, *in Tribon. defens. p.* 295.

L. XVII.

Marcianus Lib. VII. *Digestorum.*] Forte e notis Marciani ad Digesta Marcelli: aut lege *Marcellus*, qui hoc Libro etiam de *dotibus* egit. Vid. *L.* 59. *de jur. dot.* quod video et a Gul. Grotio notatum *de Vit. JCtor. p.* 173. (1).

Et dos lucro mariti cessit,] Ut olim *adventitia*. Vid. Ulp. *Fragm. T.* 6. et Cujac. *ad L.* 42. *de usurp. et usuc.* Aliud *L.* 20. *qui et a quib. manum.* Sed hic tantum agi-

tur,

tur, ut mulieri consulatur. Vid. Brisson. *ad L. Jul. de adult.* [*Oper. minor. p.* 226.] (2).

(1) Add. M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* 1. *Cap.* 8. §. 4. et *Sect.* 11. *Cap.* 1. §. 3. *not. o.* in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 59. *et* 64. et auctores ibi laud. Etiam Hal. habet *Marcellus.* Vid. Geb. *h.*

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc reliqua videamus.* etc.

L. XVIII.

Ego non tantum necessarias, sed etiam utiles impensas praestandas a muliere existimo, nec puto fundum deteriorem esse, si tales sunt lapidicinae, in quibus lapis crescere possit.] Et sic merito ratio Labeonis rejicitur. Ceterum, an hoc casu impensae viro refundendae sint, non definit, et id negat. *L.* 7. §. 13. *solut. matrim.* nam fructus pro iis etiam percipiuntur. Alii aliter. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 29. et auctores ibi laud. (1).

(1) Late de his Legibus quoque egerunt van de Water, *Obs. jur. Rom.* III. 15. et Duirsema, *Conject.* I. 1. qui etiam varias aliorum de iis Interpretum sententias recensuerunt, et examinarunt. add. Waechtler. *in Opusc. p.* 570. *seqq.* Majans. *Disp.* XXVIII. *num.* 1. Hier. van Alphen. *Diss. de Javol. Prisco, Cap.* 2. §. 4. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* I. *p.* 30. Pothier. *in Pand. Justin. Tit. solut. matrim. num.* 45. *in not.* *Lapidicina* scribendum sit, an *lapicidina*, et utrum privatis licitum fuerit, habere lapidicinas, vid. van de Water, *d. loc. p.* 361. et auctores ibi laud.

LIBER VICESIMUS QUARTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM ET UXOREM (1).

(1) *Librum singularem de Donationibus inter virum et uxorem* conscripsit Jos. Fern. de Retes, in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 663. *seqq.* et de eod. argumento *quatuor Libros* Scip. Gentilis, *Oper. Tom.* IV. Totam enarrationem hujus Tituli, quam dedit Noodtius, diligentem retractationem desiderare, dicit Conrad. *in Parerg. p.* 292.

L. I.

Moribus *apud nos receptum est*, etc.] *Jure Civili. L.* 5. §. 1. *de pact. dotal. L.* 5. §. 9. *de jur. dot.* Vid. Jan. a Costa, *ad pr. Inst. de pupill. substit.* Ἐκ τῆς ἀγράφου συναινέσεως τῶν σοφῶν, Schol. Basil. *Tom.* IV. *p.* 743. D. Goth. *in not.*. „Hoc jus esse ex Solonis Legibus, notat Cujac." Vid. Plutarch. *in Solon. p.* 90.

Ne mutuato amore invicem spoliarentur, etc.] Ἵνα μὴ τῷ πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαδὸν ἔρωτι γυμνῶνται, Schol. Basil. *ibid. Spoliarentur donationibus, non temperantes a profusa* etc. legit Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 16. *p.* 376. commode (1). add. *L. ult. Cod. Theod. de legit. hered.* Alias rationes adfert Plutarch. *Quaest. Roman. p.* 265. (2).

(1) Desid. Herald. *Obs. Cap.* 17. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1330. τὸ *sed* delet: etiam Grotius, *in Flor. Sparsion. p.* 140. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 12. §. 6. *donationibus non temperantes, et profu-*

sae

sae erga se facilitati. Geb. *in not. ad h. l. et profusa erga se facilitate.* Aliter locum hunc edidit Hal. Vid. Marckart. *Probab. rec. lection.* II. *p.* 10. qui Florentinam tuetur. add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 1.

(2) Vid. Ferand. Adduens. *Explication.* I. 21. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 529. *seq.* Sed iis longe praeferendas esse, quas Ulpianus, *hic*, et Paulus in seq. *L.* 2. dederunt, ait Bynkersh. *Obs.* V. 18. Laudat eas quoque Amaya, *Obs. Jur.* II. 10. An tamen veram hujus prohibitionis rationem reddiderint, dubito, quae potius ex jure antiquiore repetenda. Vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 1. et P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. p.* 76. *in not.*

L. II.

Nec esset *eis studium* etc.] D. Goth. *in not.* „ *γρ. neCesset*, id est, *nec cesset.*" Schol. Basilic. [*Tom.* IV. *p.* 743.] *καὶ μηκέτι που σπουδάσωσι.*

Liberos potius educendi.] Sic *educendum* etiam in *L.* 28. § 1. *h. t.* et Terent. *in Eunuch. Act.* I. *Scen.* 2. *vs.* 76. *eduxit mater pro sua.* (1).

Atque ea ratione eventurum, ut venalicia (2) *essent matrimonia.*] Facit huc Juven. *Satyr.* VI. *vs.* 35.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sequens fuerit inquisitio* etc. Vulg. *educandi.* Vid. Brencm. *h.* quod non debuerat in contextum recipere Pothier. *Pand. Just. hoc tit. num.* 1. Sequitur: *ut* discuterentur *matrimonia.* D. Goth. *in not.* „ *distraherentur*, Hal." Frustra. Vid. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXII. §. 1.

(2) D. Goth. *in not.* „ *venalia* Hal." Sed vid. Brisson. *de verb. sign.* in voc.

L. III.

Neve (1) *melior in paupertatem incideret, deterior ditior fieret.*] D. Goth. *in not.* „ *ditior in paupertatem in-*

cidat, pauperior ditior fiat, Harm." Schol. Basil. *Tom.* IV. *p.* 743. *καὶ ἵνα μὴ ὁ ἐν αὐτοῖς βελτίων τουτέστι πλέον ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, καὶ ἑτοίμως δωρούμενος εἰς πενίαν ἐκπίπτει, ὁ δὲ χείρων τουτέστιν ὁ ὑποκρινόμενος ἀγαπᾷν, καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνων τὰς δωρεὰς, πλουσιώτερος γένηται* (2).

(1) Praecedit: *ne concordia pretio conciliari* videretur. D. Goth. *in not.* „ Al. *viderentur.*" Ita Flor. esse, et Taurell. habere, ac si *τὸ concordia* esset pluralis numeri, quod favere videretur *concordio* in *L.* 27. *de pact. dotal.*, notat Brencm. *h.* addit tamen XII. MSS. habere in singulari.

(2) Add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 9.

§. 1.

Quia non erat affectione uxoris habita, sed magis concubinae.] Aliud, si uxoris. *L.* 32. §. 27. *h. t.* (1).

(1) Praecedit in Lege: *qui ibi meret.* D. Goth. *in not.* „ *ibi moretur*, Hal." Vulg. *maneret.* Vid. Brencm. *h.* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 2. legit: *qui ibi imperet*, non tamen urget, neque etiam emendatione opus. Vid. Brisson. *de verb. signif.* in voc. et Pothier. *in not. ad h. l.* add. Ant. Augustin. *Emend.* III. 7. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1516. Sequitur: *sed fas non est, eas donationes ratas esse*, etc. de qua Legis parte egit Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II, 14. §. 2. *seqq.* in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 163. *seq.* Verbum *deliquerunt* hic non utique dolum malum involvere, monet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 5.

§. 2.

Qui in ejusdem potestate sunt, prohibentur sibi (1) *donare*, etc.] Vid. Hotoman. *Disp. de Donation. Cap.* 6. (2).

(1) D. Goth. *in not.* „ *ipsi*, Bud." probante Pothier. *in not. ad h. l.* Sed vid. Scip. Gentil. *de Donation.*

int.

int. vir. et uxor. I. 10. *Oper. Tom.* IV. *p.* 31.
(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibet igitur Oratio* etc.

§. 4.

Sed si in castra eunti filio dedit, videtur valere, quia filio quaeritur, et est castrensis peculii.] Inde Schol. Basil. *Tom.* IV. *p.* 744. colligit, etiam non militi donari posse proprietatem, usufructu penes patrem manente ex jure novo (1).

(1) Ad seq. §. 5. Vid. Scip. Gentil. *de donat. int. vir. et uxor.* I. 10. *Oper. Tom.* IV. *p.* 33.

§. 6.

Ab uxoris, nurusve parte *prohibitum est donari* etc.] *Patre*, legit Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 4. *num.* 10. (1).

Si modo *vir et socer in ejusdem sunt potestate*, etc.] Ita bene (2), ut scil. nepos maritus cum patre socero sit in potestate avi. add. verba sequentia, et Hotoman *de Donation. Cap.* 6. et *Obs.* VIII. 12. et Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* I. 10. [*Oper. Tom.* IV. *p.* 28.]

(1) Etiam D. Goth. *in not.* Sed sine caussa. Vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 2. In contextum tamen recepit Pothier. *Pand. Just. hoc tit. num.* 8.
(2) Male Budaeus: *si non vir.* Vid. et Jauch. *de Negat. Pand. p.* 157.

§. 9.

Non tantum autem per se maritus et uxor, ceteraeque personae dare non possunt (1).] Basilic. *Tom.* IV. *p.* 734. τὰ κεκωλυμένα πρόσωπα οὔτε διὰ παρενθέτου δύνανται δωρεῖσθαι. Paul. *in Sentent.* II. 23. §. 3. *Inter virum et uxorem nec per interpositam personam donatio fieri potest* (2). Quod ma-

magis respondet Basilicis, et quod malo, quam vulgatam lectionem defendere cum Noodtio, *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibet igitur Oratio* etc.

(1) Hal. supplet: *sed nec per alios.* Vid. D. Goth. *in not.* Vulg. *sed nec per alias interpositas personas.* Vid. Brencm. *h.* qui pro *dare* forte substituendum putat *donare*, ut plura MSS. habent. Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 7. §. 1. *p.* 44. verba: *ceteraeque personae dare non possunt* mutat in: *sed et aliae quaeque personae* iis *dare non possunt.* quod non probabile.
(2) Ubi vid. Schulting. *not.* 7. add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 2.

§. 10.

Proinde si corpus *sit, quod donatur* (1), etc.] Vid. §. 11. *h. l.*

Vel accepto latum,] Vid. *L.* 5. §. 1. *h. t.* (2).

(1) Id est, quod traditur ex caussa donationis, Noodt. *ad h. t.* vs. *Prohibitas inter virum* etc.
(2) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 3.

§. 11.

Quia nihil corporis etc.] Vid. §. *praec.*

§. 12.

Sed si debitorem suum et solvere jusserit, etc.] Postquam jam debitor est, non ab initio. *L.* 19. §. 3. *de donation.* Hic enim is, cui solvitur, tanquam procurator, adquirit creditori. Vid. Ches. *Different. Jur. Cap.* 92. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 881.]

Nam et si donatio, jure civili non impediretur, eum rei gestae ordinem futurum, etc.] Alia mens Africani *L.* 38. §. 1. *de solution.* (1).

Nam

Nam et si is, qui creditoris sui se procuratorem esse simulaverit, etc.] Vid. *L.* 44. *de furtis*, et Chef. *loc. laud. Cap.* 97. *num.* 3. [*p.* 891.]

(1) Vid. Fab. *Conj.* III. 19. sed nullum dissensum agnoscit Scip. Gentil. *de donat. int. vir. et uxor.* I. 22. Sequitur: *nam celeritate conjungendarum inter se actionum unam actionem occultari.* Ubi *actionem* esse actum, negotium, ut saepe alias, notat Bynkersh. *h.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Add. Idem, *Obs.* V. 20. *in fin.*

§. 13.

Si donaturum mihi jussero uxori meae dare:] Vid. *L.* 2. §. 2. *de donation.*

Ait enim Julianus, nullius esse momenti:] D. Goth. *in not.* „ Imo alicujus momenti est. *L.* 31. §. 7. *h. t.*" Vid. ad eam Legem. Noodtius, *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibitas inter virum* etc. verba hujus legis ita transponit: *si donaturum mihi jussero uxori meae dare, nullius esse momenti: ait enim Julianus, perinde habendum, atque si ego acceptam, et* (1) *rem meam factam* etc.

(1) Apud Hal. *et* abest. Vid. Brencm. *h.* qui forte legendum putat: *acceptam rem et meam factam.*

L. IV.

Idemque est, et si mortis caussa traditurum mihi etc.] Vid. *L.* 56. *h. t.*

L. V.

Si sponsus sponsae donaturus, tradiderit Titio, etc.] Facit huc *L.* 20. *in fin. de adq. rer. dom.* aliaeque similes (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 5.

§. 1.

§. 1.

Plane (1) *si mihi* (2) *proponas, Titio accepto latum, ipse quidem liberabitur, mulier vero manebit obligata.*] Ratio dubitandi in §. *seq.* (3). D. Goth. *in not.* „ Imo „ per capacem, et per consequentias liberanda est. *L.* 29. „ *de lib. legat.*" Hic illud non quaeritur, an id non posset fieri, eo scil. modo, quo illic.

(1) *Sane*, Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(2) *Mihi* abest apud Hal.
(3) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 4.

Si uxor viri creditori donationis caussa promiserit, etc.] Id est, *expromiserit.*

§. 5.

Minoris factam venditionem nullius esse momenti,] Vid. *L.* 7. §. 6. *h. t.*

Si modo, cum animum *maritus vendendi non haberet*, etc.] Quem in dubio habere praesumitur. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 13. *Def.* 11. (1).

(1) Add. de hoc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 4.

§. 6.

Verum post *divortium condici posse.*] An non et ante? Negat Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *error.* 10.

§. 7.

Si uxor vel maritus exceptione *quadam* etc.] V. c. *pacti.*

Summoveri voluerint (1),] Ex multis caussis id potest

fi-

fieri. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 81. *error.* 10. qui hoc nimis restringit.

(1) *Voluerit*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 8.

Nec movit (1) quemquam, quod emeret, etc.] Id sane videtur aliquem posse movere. Facit huc *L.* 47. §. 1. *de solution. L.* 50. *h. t.* Forte movit et favor religionis, de quo tamen nihil dicitur. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* II. 7. [*Oper. Tom.* IV. p. 197.] (2). Sed vid. et seq. §. 12. et 17. unde apparet, requiri, ut inde aliquid penes mulierem remanere potuerit: adeoque non obstat *L.* 50. *pr. h. t.* add. *L.* 7. §. 1. *et* 8. et *L.* 14. *h. t.* ibiq. Goth. Subolust hujus nonnihil Fornerio, *Selection.* II. 25. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 75.] (3). Facit huc Paul. *in Sent.* II. 23. §. 2.

(1) *Moveat*, Hal. Vid. D. Goth. *in not. Nec movet quicquam*, Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(2) Ita favorabiliter observari in caussa donationis inter conjuges, ait Pothier. *in not. ad h. l.*
(3) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibet igitur Oratio* etc. quem etiam vid. *ibid.* de seqq. §§.

§. 12.

Vel locum, in quo opus publicum, quod promiserat facere,] *Quod promiserat, faceret*, Al. (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* De locutione *ad oblationem Dei* pro oblatione, quae fit Deo, vid. Bynkersh. *Obs.* I. 21. vs. *Primo videndum* etc. quem etiam vid. de ultimis hujus §. verbis: *si oleum* etc. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

§. 13.

Neque enim pauperior fit, qui non adquirat,] Vid. *L.* 6. *pr. quae in fraud. credit.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Satis, ut opinor,* etc. quem etiam vid. *ibid.* de seqq. §§.

§. 15.

Quam donasset, *videri.*] *Donasse*, Al. (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* et edidit Pothier. *Pand. Just. hoc tit. num.* 47. ubi notat, *ceterum* in fin. §. dici pro *alioquin.*

§. 16.

Ubicunque igitur non deminuit de facultatibus suis, etc.] Vid. *L.* 31. §. 7. *h. t.*

§. 17.

Si mulier acceptam a marito pecuniam in sportulas *pro cognato suo ordini erogaverit,* etc.] Vid. D. Goth. *in not.* add. Symmach. IV. *Epist.* 55. ibiq. Juret. Bud. et Mornac. *ad h. l.* Pancirol. *de Magistr. Municip. p.* 188. et sic antiquitus fuerunt aditiales coenae apud Varron. *de Re Rustic.* III. 6. Plin. *Hist. Nat. Lib.* XXIX. unde forte hae sportulae originem habent, ut et in aliis casibus pro cibo praestitae pecuniae nomen hoc retinuere (1).

Quamvis mutuam pecuniam esset acceptura, et pro adfine (2) *erogatura.*] Vid. ad §. 8. *h. l.*

(1) Add. Brisson. *de verb. signif.* voc. *Sportula, num.* 2. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibet igitur Oratio* etc. Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) *Adfinem mariti* intelligit Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. quum Nostri *cognatos* et

et *adfines* confundere non soleant, ut fit ab aliis Scriptoribus.

§. 18.

Si consumta sit, condicatur hactenus, quatenus locupletior quis eorum factus est.] Non plus, propter *L.* 28. *pr. h. t.*

L. VI.

Aut ex injusta caussa] Vid. *L.* 6. *de cond. ob turp. causs.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibitas inter virum* etc.

L. VII.

Et verum (1) est, litis contestatae tempus spectari etc.] Ut in casu *L.* 47. *de solution.* add. §. 3. *h. l.*

(1) Id est, *aequum.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibitas inter virum* etc.

§. 1.

Idemque, et si lancem ob eandem caussam ei dederit, etc.] Vid. *L.* 11. *pr. de reb. cred.* (1).

(1) Sequitur: *quia non est locupletior, qui tantundem* in re mortua *impendit*, id est, inutili, et tantum spectante ad perditionem. Cujac. *Obs.* IX. 30. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibet igitur Oratio* etc. in fin. et Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* I. 15. *num.* 2. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 87.

§. 2.

Recte placuit compensationem fieri donationum:] D. Goth. *in not.* „Imo non fit compensatio. *L.* 32. §. 9. *h. t.*" Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 2. *num.*

num. 22. hoc indiſtincte procedere vult, cum utrimque aequalis est donatio, ut et Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* II. 20. [*Oper. Tom.* IV. *p.* 253. *ſeqq.*] Alii, ut Buſius, *ad h. l.*, accipiunt hunc §. de caſu matrimonii divortio ſoluti, ſecus si morte. Vid. Gloss. ad *d. L.* 32. §. 9. *h. t.*

§. 3.

Proinde et ſi praedia etc., *conſequenter dicemus*, litis conteſtatae *tempore aeſtimationem eorum ſpectandam.*] Vid. *pr. h. l.* (1).

Plane ſi magni pretii praedia ſunt, ſumma tantum (2) *numerata erit reſtituenda*, etc.] Facit huc. *L.* 38. *de reivind. L.* 28. §. 3. *h. t.* (3).

(1) De verbis praecedentibus: *Idemque ait*, etc. usque ad *praedia emerit*, nullum in Pand. Flor. veſtigium reperitur, eaque lacuna varie ſuppletur. Vid. Brencm. *h.*

(2) *Tantum*, abest apud Hal.

(3) Add. Pothier. *in not. ad h. l.* — In ſeq. §. 4. verbis: *ſi mulier quindecim praedia emerit*, et verbis: *ut conſequi debeat duas partes decem*, vestigium exſtare malae e Graeco verſionis, ait Jenſ. *in Strict. ad Pand. in Demonſtration. Art.* 12. *in fin. p.* XXXII. *ſeq.* Pothier. *in not. ad h. l. duas partes decem* explicat *duos trientes ejus pretii, quod ipſe dedit*, ſeu *ſex et duos trientes unitatis*, $6\frac{2}{3}$.

§. 6.

Quae ob dotem pignori acceperat,] D. Goth. *in not.* „ Ob dotem pignus dari potest, etc." add. Hering. *de fidejuſſor. Cap.* 6. *num.* 136. *ſeqq.* (1).

At ſi titulus donationis *quaeſitus ostenditur*,] Lege: *donationi* (2). add. *L.* 5. §. 5. *h. t.*

(1) Sequitur: *nullius eſſe momenti.* A. G. Pagenſtecher.

Adversar. II. 5. *p.* 71. *seq.* legit: *nullius esse eam momenti.*

(2) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* — Sequentem §. 7. explicandum esse ex *L.* 50. *pr. et* §. 1. *h. t.* monet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 9. Pro *quid enim interest creditori solvat, an venditori*, in fin. *h.* §. Pothier. *in not.* legendum putat; *venditori solvat, an creditori.*

§. 8.

Cum coeperit libertas imponi,] Vid. §. *seq.*

§. 9.

Cum tempore impleto manumittere coeperit:] Vid. §. *praec.* (1).

(1) Add. de hoc §. Pothier. *in not.*

L. IX.

§. 1.

Nec videri mulierem ex re viri locupletiorem fieri, cum eas libertus promittat.] Facit huc *L.* 21. *de hered. vel act. vend.*

§. 2.

Inter virum et uxorem mortis caussa donationes receptae sunt.] Miror, id negari a Covarruv. *de Testam. Part.* III. *num.* 2. quem notat merito Ant. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 1. *et* 2. add. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* III. *Const.* 2. *Def.* 6. — Non tamen sine dubitatione ob vicinitatem cum simplici donatione. Vid. Merend. *Controv. Jur.* XIV. 34. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Paris fuerit utilitatis* etc.

L. X.

Quia in hoc tempus excurrit etc.] Aliud in *L.* 53. *pr. h. t.* unde et ibi non valet.

L. XI.

Ulpianus Lib. XXXII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 2. *de mort. causs. don.* (1).

Sed interim res non statim *fiunt ejus*, etc.] Ut alias fieri potest. *L.* 2. 30. 39. *de mort. causs. don.*

Medio igitur tempore dominium remanet apud eum, etc.] Exceptio *L.* 13. §. 1. *h. t.*

(1) Explicuit hanc *L.* 11. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 25.

§. 1.

Sed quod dicitur etc.] A Triboniano hunc §. esse, vult Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 44. *error.* 8. *num.* 6.

Cum mors insequetur,] Faber putat, scribi debuisse: *insecuta est*, ut in *pr. h. l.* et facit huc *seq.* §. 8. verb. *mortua muliere.*

Sed omnis mortis caussa donatio.] Benigna interpretatione, ceu collata in mortis tempus. Facit huc *L.* 20. *h. t.*

§. 2.

Quando itaque non retro agatur (1) *donatio*,] Quod nec fieri potest. Gloss. *h.* Sed vid. ad *L.* 20. *h. t.* et nota §. 9. *h. l.* add. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 5. *num.* 9.

Interposuit mulier filiumfam., *qui a marito acciperet* (2), etc.] Non ut procurator, sed ut fieret dominus cum onere restituendi. Gloss. *ad* §. 7. *h. l.*

(1) *Agitur*, Hal. probante Fabro, *loc. cit.*
(2) Sequitur: *eique traderet.* Stulte, inquit Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 173. pro *sibique traderet.* Sed vid. notata superius ad *L.* 41. *ex quib. causs. maj.* et ad *L.* 27. *de neg. gest.*

§. 7.

§. 7.

Quia debeat (1) *aliquo momento interposito fieri* (2), *etc.*] Et quidem tali momento, quo ipsi mulieri adquiri potuisset: quod in casu, qui mox sequitur, non est necesse. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 5. *num.* 11.

(1) Hal. *debebat.*
(2) Hal. et Vulg. *ejus fieri.* Vid. Brencm. *h.* Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 24. *Oper. Tom.* IV. *p.* 580. *interpositi fieri.* Pari modo Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 8.

Et actionem ipse maritus cum eo habebit.] Scil. *mandati.*

§. 9.

Plane in quibus casibus placeat retro agi donationem, etc.] Ut hodie fiet ex *L.* 25. *Cod. h. t.* et olim fiebat etiam cum ab alio erat donatum. add. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 5. *num.* 11.

§. 10.

Infirmari donationem,] Vid. *L.* 32. §. 10. *h. t.*

Nec impendere.] Al. *nec eam pendere.* Vid. Nic. Catharin. *Obs. Cap.* 16. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 489.] qui legit: *et minime pendere*, vel *nec in pendenti haberi*, aut *haerere* (1).

(1) Hal. *nec eam in pendenti esse.* Vid. D. Goth. *in not.* M. Roever. *Diss. ad loc. quaed. jur. Civ. deprav. Cap.* 5. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 154. *et impediri.* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 3. *nec in pendente esse.* H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* III. 10. *p.* 290. *nec eam pendere.* Pari modo Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm.*

Fragm. Tit. 7. §. 1. *p.* 39. Sed receptam lectionem defendit Puttman. *Interpr. Cap.* 5. *p.* 23. et *Adversar. Jur.* II. 1. *p.* 19. Nihil quoque mutat Pothier, *in not. ad h. l.* sed explicat: non jam in pendenti esse, an morte donatoris confirmanda sit, sed omnino infirmari.

L. XIII.

§. 1.

Proinde et si mortis caussa donaverit, etc.] Quid, si in casum, quo ad Fiscum venient bona? Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 4. negat valere.

Et deportationem passus est, etc.] D. Goth. *in not.* „Cujacius, *Obs.* III. 10. notat, Tribonianum hanc Legem interpolasse, et Ulpiani verbis attexuisse quaedam ex *L.* 24. *Cod. eod.*" add. Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 3. *num.* 7. (1).

In casum deportationis donationem factam valere, etc.] Negat Faber, *d. Dec.* 46. *error.* 4. *num.* 2, et vult de relegatione accipiendum, aut deportatione, cum non adimuntur bona, ut *L.* 14. *in fin. de interd. et releg.* (2).

Cum igitur deportatione etc.] Haec sunt Triboniani: imo ne Constantinum quidem *L.* 24. *Cod. h. t.* de donationibus mortis caussa tale quid statuisse, putat Faber, *d. Dec.* 46. *error.* 3. *num.* 10. (3).

Et nihil vitium mulieris *incurrit*,] *Vitii mulier*, Charond. (4).

Humanum est, donationem, quae mortis caussa ab initio facta est, tali exilio subsecuto confirmari, etc.] Hoc mirum, cum matrimonium dixerit manere. Fab. *d. Dec.* 46, *error.* 3. *num.* 15. ubi addit, verbum *confirmari*, huic loco non congruere, et dein notat, debuisse scribi *non infirmari* (5). — De modica donatione accipit Merend. *Controv.* XIV. 35.

(1)

(1) Etiam Scip. Gentil. *de Donation. int. vir. et uxor.* III. 10. *Oper. Tom.* IV. *p.* 347. Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 59. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 8. Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Praeter haec* etc. et Wybo, *in Tribon. defens. p.* 296. Vid. et Herald. *de Rer. judic. auctor.* II. 8. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1191. et Nic. Anton. *de Jurib. exul.* II. 9. in Thes. Meerman. *Tom.* III. *p.* 71. *seq.*

(2) Aliter Pothier. *in not. ad h. l.*

(3) Pothier. *d. loc.* putat, ante verba: *cum igitur* etc. quaedam esse supplenda.

(4) Sed *nihil vitium mulieris* Flor. legitur, et habent MSS. Vid. Brencm. *h.* Pari modo in *L.* 7. *de agnosc. et alend. liber.* scriptum: *nihil — praejudicium.* Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 173. malam è graeco versionem putat.

(5) Pothier. *d. loc.* *confirmari* explicat *non infirmari.*

§. 2.

Condici ei id non potest, etc.] Facit huc *L.* 71. *pr. de cond. et dem.*

L. XIV.

Valet donatio in tantum, etc.] Benigne. add. D. Goth. *in not.* et Cujac. *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

L. XV.

Ex annuo, vel menstruo, etc.] Vid. *L.* 11. *Cod. h. t.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Prohibet igitur Oratio* etc. in fin. quem etiam vid. *ibid.* de seq. §. 1.

L. XVI.

Quid ergo, si ex centum, etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ab annuo* etc. (1).

(1) De varia *h. l.* lectione vid. Brencm. *h.*

L. XVII.

Si ex fructibus praediorum, etc.] Non si ipsi fructus. *L.* 8. *L.* 20. *Cod. h. t.* Facit huc *L.* 9. §. 1. *de donat.* Vid. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* II. 17. Distinguit etiam ex *L.* 45. *de usur.* Sand. *de Prohib. rer. alien.* *Part.* I. *Cap.* 2. *num.* 14. *seqq.* Facit comparatio usurarum. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tenori d. L.* 15. etc.

§. 1.

Sed si quid servus donatus adquisiit, etc.] Extenditur *L.* 28. §. 5. *h. t.*

L. XVIII.

Aut vestimentis] Communibus forte. Vid. Mornac. *ad h. l.* (1).

Vel in aedibus ejus gratis habitaverit,] Aliud *L.* 52. *pr. h. t.*

(1) Add. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* II. 12.

L. XIX.

Hoc enim bonae fidei possessoribus concessum est; virum autem scientem alienum possidere.] Vid. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* II. 17. [*Oper. Tom.* IV. *p.* 239.]

§. 1.

Maritus pretium possit per exceptionem retinere?] Sed vid. *L. unic.* §. 5. *Cod. de rei uxor. action.*

L. XX.

In pendenti puto esse caussam obligationis, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo caussa obligationis non est in pendenti, etc. *L.* 76. *de hered. inst.*" Cujacius, ad *d. L.* 76.

ca-

capit nostram Legem de casu, quo id actum, ut res statim fiat uxoris imminente periculo mortis, quo casu donationem retro agi posse vult, et sic posse mortis caussa donari patet ex *L. 2. verb. aliam. de mort. causs. don.* unde refellitur Accursius, ad *L. 11. §. 2. h. t.* ex hac lege. add. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 36. et Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 5. *num.* 15.

L. XXI.

§. 1.

Eadem erit quaestio, an donatio sit illicita?] *Illicita* legit quoque Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* II. 15. [*Oper. Tom.* IV. *p.* 231.] quia sunt dotis, quae debent inservire oneribus matrimonii. Aliud in usuris ex pecunia donata. *L.* 15. §. 1. *L.* 16. *L.* 54. *h. t.* Facit huc *L.* 8. *Cod. h. t.* junct. *L.* 17. *D. eod.* (1). *Licita* legit Conanus. Vid. D. Goth. *in not.*

Quod compensatum *est.*] Al. *compensandum* (2).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tenori L.* 15. etc. Sequitur: *Plane si convenerat* etc. pro quo legendum: *plane si cum convenerat*, conjicit Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 20. *p.* 118.

(2) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*

L. XXII.

Uxori suae quis mortis caussa servum donavit, etc.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 5. *num.* 16.

Et necessarium heredem domino servum fieri:] Vid. *L.* 76. *de hered. instit.*

Vel si ante donavit, non tamen adimendi animo *libertatem adscripsit.*] Id qua ratione fiet? Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 36. putat, si libertas adscripta est ad tempus valde remotum, vel sub conditione difficili, ut *L.* 4. §. 1. *de stat. liber.*

L. XXIII.

L. XXIII.

Papinianus recte *putabat*, etc.] *Recte* expungit Fab. *Conject.* II. 8. Male. Probat tamen hanc Papiniani sententiam, *de Errorib. Pragm. Dec.* 42. *error.* 2. *num.* 7. ex *L.* 32. §. 2. *h. t.* verb. *heredem vero eripere* etc. quod rem ponit traditam. Sed Idem, *Dec.* 42. *Error.* 5. *num.* 6. *τὸ recte* expungit, et *Dec.* 46. *error.* 1. *num.* 3. vult, Papinianum errasse. Audacter. Egit de hac Lege etiam Amaya, *Obs. Jur.* II. 10. qui tamen nodum non plane solvit. Rectius omissum a Triboniano esset hoc responsum, cum aliud sit inductum Oratione Antonini, dicit Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 11.

Ad rerum donationem *pertinere:*] *Dationem*, vult Bynkersh. *Obs.* V. 18. (1).

(1) Hoc tamen non necesse putat Kellinghusen. *Diss. de Legib. nonnullis Roman. Cap.* 14. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 40. Vid. porro notata inferius ad *L.* 32. §. 1. *h. t.*

L. XXIV.

Altera, quod fuerit *vitium*, *amotum sit.*] Id est, *si quod fuisset.*

L. XXV.

Terentius Clemens Lib. V. *ad L. Juliam et Papiam.*] *Lib.* IV. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 220.] Dissentit Heinecc. *ad eand. Leg.* I. 5. *p.* 68.

Quia et si non *mortis causa donaverat* (1) etc.] *Non* est in Flor., et recte. D. Goth. *in not.* „*Quia et si mortis causa donaretur*, etc. Cujacius, *Obs.* XVIII. 15." Reprehensus ab Hotoman. *Obs.* XII. 7. (2).

Non impediretur *usucapio:*] *Impedietur*, Jauch. *de Negation. Pand. p.* 253.

Ita-

Itaque licet mortis caussa donatio interveniat,] *Itaque licet non* etc. Cujacius, citatus a D. Goth. *in not.* et Jauch. *loc. modo cit.* (3).

(1) D. Goth. *in not.* „*donaretur.*" Ita Flor. mutatum esse, et nunc habere omnes, testatur Brencm. *h.*
(2) Florentinam etiam tuetur Pothier. *in not. ad h. l.* Sed Cujacium sequitur Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 6. qui praeterea putat, quoad initium usucapionis hanc Legem pugnare cum praecedente. Vid. tamen van der Keessel, *Diss. de Usucap. partus et foetus rei furtiv. Cap.* 1. §. 5. *not. b.* in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 188.
(3) Quem refutavit Jo. Gottfr. Sammet. *Opusc. Cap.* 12. *p.* 148. *seq.* — Ad seq. *L.* 26. §. 1. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 2.

L. XXVII.

Etiam si eodem die nuptiae fuerint consecutae.] Quidam hoc admittunt etiam postea, quoad ea, quae ad matrimonium sunt necessaria. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 13. *Def.* 19. (1).

(1) Add. de hac Lege Gluck, *ad Tit. de Sponsal.* §. 1191. *p.* 407.

L. XXVIII.

§. 1.

Quia ipse ministeriis eorum utitur:] D. Goth. *in not.* Alimenta operariis quae praestat maritus, cum operis eorum pensare cogitur: etc." Idem in aliis casibus. Vid. Mornac. *ad h. l.*

Quia *pro capite quid dedisset:*] An *quasi?* vel *dedit* cum aliis (1).

(1) *Dedit*, Hal. Pothier. *in not. ad h. l.* ita explicat: „*quia illud, quod nutrici datum est ad educandum*

ser-

servum, pro ipso capite servi datum est, non pro ejus ministeriis.

§. 2.

Si quas servi operas viri (1) *uxori praestiterint, vel contra*, magis placuit, *nullam habendam earum rationem:*] Benigne (2).

Sed ut inter conjunctos maximo affectu,] Vid. *L. ult. Cod. Theod. de legit. hered.*

(1) Vulg. *viri operas.* Vid. Brencm. *h.* cui hoc placet.
(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Exposui rigorem Orationis* etc.

§. 5.

Quem ex nummis a marito donatis mulier] Excidisse puto *emerat*, ut *L. seq.* Exstat hoc in edit. Corp. Gloss. Lugd. 1556. Paris. 1548. (1).

(1) Hal. post *quem* inserit *emerat.* Vulg. post *mulier* inserit *emerit.* Vid. Brencm. *h.* et sic quoque edidit Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 57. add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 10.

§. 6.

Antequam a viro nummum acciperet mulier,] Vid. *L.* 15. *h. t.* (1).

(1) Sequitur: *videri tantum jam* etc. Vulg. *videri tamen* etc. Vid. Brencm. *h.*

L. XXIX.

Quod non est verum, licet non ex re mariti emtus sit.] Facit huc *L.* 5. *in fin. L.* 6. *L.* 7. *h. t.*

L. XXXI.

Quod in ea re uxor tanquam lanipendia *fuerit*,] Vid. Mornac. *ad h. l.* (1).

(1)

(i) Add. Duker. ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p. 407. et Scip. Gentil. de Donat. int. vir. et ux. II. 18. in fin. Oper. Tom. IV. p. 247. ubi et notat Conanum, pro lanipendia legentem: lanae impendia.

§. 2.

Retentionem impensae mulierem facturam.] Impensae scil. nomine. Noodt. ad h. t. Pand. vs. Ut redeamus in viam etc. in fin.

§. 3.

Si duo mancipia etc.] Vid. ad hunc et seqq. §§. Noodt. ad h. t. Pand. vs. Sequens locus est, etc. (1).

(1) In seq. §. 4. Flor. legitur: quid de ea venditione agatur. Sed apud Hal. de abest. Vid. Brencm h. qui dubitat, an non recte. Fallitur hic Hoffman. Meletem. ad Pand. Diss. XXII. §. 3.

§. 6.

Quod vir uxori in diem debet, sine metu donationis praesens solvere potest,] Facit huc L. 10. de condict. indeb.

§. 7.

Et non videtur ea esse donatio:] Accipit enim illa hoc non a me, sed a testatore, nec hic fictio illa potest poni, quae est L. 3. §. ult. h. t. Bachov. ad Treutler. Vol. II. Part. II. Disp. 19. Thes. 4. Lit. a. p. 91. (1).

(1) Sequuntur, non quasi malivolos, ne alter etc. Hal. neve quasi inter malivolos alter etc. Sed frustra, ait Jauch. de Negation. Pand. p. 144. add. D. Goth. in not.

§. 8.

Si vir uxori munus immodicum Kalendis Martiis, etc.] Vid. D. Goth. in not. add. Martial. VI. Epigr. 64. Tibull. III.

III. *Eleg.* 1. (1). — Ergo et quantitate distincta donatio a munere. Brummer. *ad L. Cinciam*, *Cap.* 2. *p.* 28.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Hactenus liquit* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 1. Vid. et Land. *Exercitat.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1418., et Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 54. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1169.

§. 10.

Quae vir cibaria uxoris familiae, etc.] Facit huc *L.* 5. *in fin. L.* 6. *L.* 7. *h. t.* Inde colligunt, alimenta censeri praestita ad compensationem servitiorum, si ea exhibeantur. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 10. *Def.* 27.

L. XXXII.

Fulvio Aemiliano et Nummio Albino Consulibus,] Anno CCVI. (1) mortuus vero Severus Anno CCXI.

(1) Add. Almeloveen. *Fast. Consular. p.* 188. *et* 193. et conf. Bach. *Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 1. §. 7. et *Sect.* 2. §. 15. quo posteriore loco etiam laudantur, qui hanc Orationem illustrarunt, Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor. Lib.* III. Conrad. *Parerg. p.* 279. *seqq.* Zach. Richter. *Diss. de Oratione Antonini de Donation. int. vir. et uxor. confirmandis.* Lips. 1759.

§. 1.

Oratio autem Imperatoris nostri etc.] Quae a priore videtur diversa, ex *L.* 3. *Cod. h. t.* Ad priorem *L.* 23. *h. t.* pertinere videtur (1).

Sed ad omnes donationes inter virum et uxorem factas, ut et ipso jure res fiant ejus, cui donatae sunt, et obligatio fit civilis,] Vid. *L.* 3. §. 10. *h. t.* §. 23. *h. l. L.* 33. *h. t. L.* 2. *Cod. de dot. caut. non num.* Fab. *Conject.*

H.

II. 8. Verum, an non hoc tempore Lex Cincia viguit, quae desideravit traditionem, vel mancipationem. Vid. Brummer. *ad L. Cinc. Cap.* 15. Sed illa ad *stipulationes* non pertinuit, ut censet Jac. Gothofred. *ad L.* 9. *Cod. Theod. de donation.* ratio, quia hic est contractus per se stans, non donatio, etsi ex caussa gratuita, unde olim erat actio, *L.* 12. *de donat. L.* 28. *de reg. jur.* quemadmodum ex aliis contractibus: modo scil. in aliis legem non offenderent. — Vinnius, *Sel. Quaest.* II. 15. accipit de *obligatione*, quae est ex actione forte cessa (2). Amaya, *Obs. Jur.* II. 10. accipit de herede donatoris, qui non potest poenitere.

(1) Pari modo Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 11. qui etiam alios laudat. add. van Eck. *ad h. t. Pand.* §. 9. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Exposito* etc. Papinianum respexisse putat ad verba Orationis, Ulpianum vero hic magis ad ejus mentem. Eodem fere modo jam Faber, *Conj.* II. 8. Sed unam tantum esse Orationem Severi et Antonini, eaque confirmatas non fuisse stipulationes donandi animo inter conjuges interpositas, cum aliis sentiunt. Bynkersh. *Obs.* V. 18. Otto, *in Papinian. Cap.* 12. §. 9. *p.* 418. *seqq.* Kellinghusen, *Diss. laud. ad praec. L.* 23. Pothier. *in not. ad L.* 33. *h. t.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 3. *et* 5.

(2) Vid. et Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 39. et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 5.

Si maritus ea, quae donaverit, pignori dederit, utique eum poenituisse (1) dicemus,] Aliud *L.* 3. *Cod. de legat.* Sed illic ab initio res fuit relicta valide, hic non. Vid. ad *h.* §. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 7.

(1) Mutavit hoc Imp. Justinianus *Nov.* 162. *Cap.* 1. Vid. D. Goth. *in not.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 6.

§. 6.

Si donator servus fuerit effectus privati (1),] Non poenae. *L.* 24. *Cod. h. t.* nec captivitate. *L. ult. Cod. eod.* Vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *Cod. Theod. de bon. proscriptor.* *Privati* delet Faber, *Jurispr. Papin. scient. p.* 557. Male (2). add. P. Fab. *ad L.* 32. *in fin. de reg. jur.*

(1) Puta, a patrono in servitutem revocatus sit, vel major XX. annis se ad pretium participandum venundari passus, ait Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 9. legit *poenae*, et *τὸ privati* adscribit errori vel notae librarii, vel Triboniano.

§. 7.

Revocabitur donatio.] Uti et ultimae voluntates irritae fiunt. Vid. *L.* 6. §. 7. *et* 11. *de inj. rupt. irrit. fact. test.* et Cujac. *ad L.* 45. *de jur. fisc.* (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Morte igitur donatoris* etc. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 8.

§. 9.

Quod ait. Oratio consumsisse etc.] Haec cum praecedentibus non cohaerent.

Eaque est,] *Exstet* (1) Vulg.

Quamvis divortio secuto *haec conpensatio locum habeat.*] Vid. *L.* 7. §. 2. *h. t.* et Closs. *ad h.* §.

(1) Ita Taurell. in margine, et omnes. Vid. Brencm. *h.*

§. 10.

Si divortium *post* (1) *donationem intercessit*, etc.] Amplia ex §. 19. *h. l.* et *L.* 62. *h. t.*

(1)

(1) *Post* olim Flor. abfuit, sed suppletum est. Vid. Brencm. *h.* ubi corrigit Contium. add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Convalescit igitur* etc. et *ad Tit. de divort. et repud.* vs. *Praeter divortium* etc.

§. 11.

Quid ergo, si divortium factum est, deinde matrimonium restauratur.] Ut *L.* 62. *h. t. L.* 42. *in fin. sol. matrim.* *L. ult. de act. rer. amot.* Vid. Fabrot. *ad Cujac. Paratitl. ad Tit. Cod. de repud.* add. Juven. III. *vs.* 224. Etiam novis sponsalibus factis. Vid. *L.* 38. *solut. matrim.*

§. 12.

Sed fribusculum (1),] Vid. P. Fab. *ad L.* 48. *de reg. jur.* *Fribolum*, Isidor. *Orig.* IX. 8.

(1) Ita Flor. hic scriptum. Vid. Brencm. *h.* quem vid. de varia hujus vocis scriptura. add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vet. JCtor. p.* 403. Otton. *in Papin. Cap.* 5. §. 5. *p.* 81. Puttman. *Adversar. jur.* II. 1. *p.* 3. *seqq.* mavult *frigusculum.* Nic. Catharin. *Obs.* III. 3. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 784. *jurgiusculum.*

§. 13.

Si mulier et maritus diu seorsum quidem habitaverint, sed honorem invicem matrimonii habebant, etc.] Vid. *L.* 15. *de act. rer. amot.* et Noodt. *ad Tit. de divort. et repud.* vs. *Quarta caussa* etc. (1).

(1) Add. Forner. *Rer. quotid.* III. 5. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 199. *seq.* Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 22. Hoffman. *ad L. Jul. de adulter. Cap.* 5. §. 5. in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* I. *p.* 219. *seq.*

§. 14.

Oratio, si ante mors contigerit ei, cui donatum est,

nullius momenti donationem esse voluit:] Etsi convenerit, ut hoc casu heredibus donatarii res cederet. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 13. *Def.* 14.

Proinde rectissime dicetur, utrasque donationes valere, etc. *quia neuter alteri supervixerit,* etc.] Aliter secus. §. 9. *h. l.*

§. 15.

Qui quasdam res ex his, quas donaverat, legasset,] Donatariae: idem tamen erit, si extraneo quasdam legavit.

(Non) videbitur ceteras noluisse etc.] *Non* et Vulg. (1) habet, et Flor., nec igitur uncis includendum.

Plerumque enim antea legat, postea donat,] Facit huc *L.* 11. *Cod. de legat.* (2).

(1) Apud Hal. et Vulg. abesse, testatur Brencm. *h.* Male tamen. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 144. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 7.

(2) Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 28. *Oper. Tom.* IV. *p.* 409. verba *legat* et *donat* transponit, legens: *plerumque enim antea donat, postea legat.* Pothier. *in not. ad h.* §. ante *plerumque* suppleri vult: imo interdum nec ipsas res, quas legasset: *plerumque enim antea legat, postea donat* uxori res, quas legavit.

§. 16.

Ut igitur valeat donatio ista, Papinianus exigit, ut et filius ejus, qui donavit, ante decesserit, et Socer postea, etc.] Facit huc *L.* 53. *h. t.* (1).

(1) Praecedit: *nam quae ratio donationem prohibuit, eadem beneficium datum* imploravit. Taurell. *imploraBit.* Sed expuncta *b* Flor. *u* superscriptam esse, et forte melius simplicem *b* retineri, ut majuscula opus non sit, notat Brencm. *h.* *Implorabit* retineri quoque vult Rucker. *Diss. ad L.* 6. §. 1. *quemadm. servit. amitt. Sect.* 3. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 281. *in not.* ubi et notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 4. substituentem: *im-*

improbavit. add. de hoc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 2.

§. 18.

Sin vero filius patri heres non est, finita erit donatio ratione nova.] Imo, ex ipsa Oratione. Vid. §. 14. *h. l.* Cujac. *Obs.* XXV. 9. vult, haec verba poni debere in *seq.* §. post illa; *erit irrita* (1). Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. putat, hanc rationem ad utramque speciem pertinere (2).

(1) Probabili conjectura, ait Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 6. §. 15. *not.* 80.

(2) Pari modo Pothier. *in not. ad h. l.* et P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. p.* 39. Aliter Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 23. *p.* 391. putans, translationem Cujacii non esse necessariam, et *seq. Cap.* 27. *p.* 403. legens: *Oratione nova*, ut emendat quoque Faber, *Conject.* V. 17. *num.* 5.

§. 19.

Si socer nurui nuntium miserit, etc.] Vid. Noodt. *loc. modo cit.* et *ad Tit. Pand. de divort. et repud.* vs. *Quarta caussa* etc.

Quamvis matrimonium, etc. secundum rescriptum Imperatoris nostri cum patre comprobatum est:] Post τὰ *cum patre* forte excidit *durare*, vel *non dirimi* (1).

Sed quod ad ipsos, etc. finitum est matrimonium.] Facit huc §. 10. *h. l.*

(1) Pari modo Schulting. *ad Paul. Sent. loc. modo cit.*

§. 20.

Idemque et in his, qui sunt in eorum potestate.] Vid. §. 16. *h. l.* L. 5. *Cod. h. t.* (1).

(1) Praecedit: *mors desideranda est ejus, qui donavit constante matrimonio*, etc. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* II. 23. post *donavit* ponit comma, ut τὰ *constante matrimonio* referantur ad tempus mortis donatoris, non ad tempus factae donationis.

§. 21.

Debet dici, donationem ad Orationem non pertinere, et ideo infirmari *donationem.*] Non nunc demum, sed talem manere (1).

(1) Pothier. *in not. ad h. l. infirmari* explicat *non confirmari.*

§. 22.

Tamen donationem (1) *dicendum est*, etc.] Facit huc *L.* 5. *pr. h. t.*

(1) De hoc loquendi genere vid. notata superius ad *L.* 12. §. 1. *de Senator.* et ad *L.* 12. §. 1. *si quis caut. in jud. sist.* etc.

§. 23.

Pendere acceptilationem, non ipsam, etc.] Facit huc *L.* 77. *de reg. Jur.*

Quas impediri diximus,] Vid. *L.* 3. §. 10. *h. t.* et promissiones, quae et hoc nomine veniunt. *L. ult.* §. 1. *de donation.* Vid. ad §. 1. *h. l.* et *Nov.* 162. *Cap.* 1.

§. 24.

Si inter virum et uxorem etc.] Vid. ad hunc et seqq. §§. Langebek. *Annonat. Cap.* 3. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 548.]

Quae tamen in commune tenuerunt, sine praestituto revocanda non sunt.] Lege: *tenuerunt sine praestituta, revocanda* etc. Vid. Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 20. *p.* 416. sed non bene exponit. Pejus Herald. *Obs.*

Cap.

Cap. 21. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1333. (1).] *Revocanda non sunt*, e communione.

(1) Idem observat quoque Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui *finem praestitutum* hic esse dicit finem certum et verum, contracta in certam caussam societate, quae fictae et donationis caussa factae opponitur. add. Averan. *Interpr. Jur.* IV. 12. *num.* 24. et Gluck. *ad Tit. Pand. pro socio*, §. 965. *p.* 403.

§. 26.

Donationem valere ad Senatusconsultum.] Mira phrasis (1).

(1) Pro *valere* Vulg. habet: *pertinere*. Vid. Brencm. *h.*

§. 27.

Si quis sponsam habuerit, etc.] Totum hunc §. Triboniani esse, vult Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error* 6. quem merito refutavit Bachov. *ibid.* (1).

Et Julianus tractat hanc quaestionem in minore duodecim annis, etc.] Vid. *L.* 9. *de sponsal.*

Ut, si quidem praecesserint sponsalia, durent, etc.] Vid. Perrenon. *Animadv.* II. 22. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 653.] Sed pauca habet.

Quia non quasi ad extraneam, sed quasi ad uxorem fecit;] Vid. *L.* 3. §. 1. *h. t.* adeoque non voluit valere, si non esset talis.

Et ideo nec Oratio locum habebit.] Uti nec in §. 24. et 25. *h. l.*

(1) Add. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap.* II. 14. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 163. *seqq.*

§. 28.

Sed si Senator libertinam desponderit (1) etc.] Faber, *de*

de Errorib. Pragm. Dec. 79. *error.* 4. 5. *et* 6. putat, hunc quoque §. esse a manu Triboniani. Audacter, et refutatus a Bachov. *ibid.* (2) et putat Faber, arreptum hoc ex *L.* 2. §. 1. *de his quae ut indign.*

Et putem, etiam sponsalia improbanda,] Faber, *d. Dec.* 79. *error.* 4. *Et putem, quia etiam sponsalia sint improbata.*

Et quasi ab indignis ea, quae donata sunt, ablata,] Et adquisita sunt. Vid. *L.* 3. §. 1. *D.* et *L.* 7. *Cod. h. t.* Sed nec Impp. hic ita fuere scrupulosi. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 79. *error.* 4.

Fisco vindicari.] Aliud in casu *L. ult. de legat.* 1°. quia testamento relicta non ita matrimonio accepta feruntur. Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. minor. p.* 347.] — Modo conjuges hi injusti vitium sciverint. Perez. *in Pracl. ad h. t. Cod. num.* 3. nec putat, fisco locum fieri, si donans id sciverit. Sic non obstat *L.* 7. *Cod. h. t.* Schol. Basilic. *Tom.* IV. *p.* 744. haec non conciliant. Vid. et Cujac. *ad L.* 2. *de his quae ut indign.* (3).

(1) Vulg. *desponsaverit.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Ramos del Manzan. *ad LL. Jul. et Pap. loc. modo cit.*
(3) Add. Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 5.

L. XXXIII.

Si stipulata fuerit mulier annuum, etc.] Vid. ad *L.* 32. §. 1. *h. t.* Non placet Vinn. *Select. Quaest.* II. 15. add. Amaya, *Obs.* II. 10. Hic res est consummata. Sic et bene Bynkersh. *Obs.* V. 18. (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 5. Pothier. *in not. ad h. l.* Kellinghusen. *Diss. de Legib. nonnull. Roman. Cap.* 14. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 42. qui τὸ *quoque* in verbis: *puto, quia in annuo quoque donatio vertitur,* etc.

etc. pro pronomine accipit. Pro *stipulationem* in seqq. verbis Hal. et Vulg. habent *donationem*. Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Quia non tam solemne *est annuum*,] *Insolenne*, Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 15. *num.* 5. (1).

Quod (2) *maritus uxori pendit*,] Vid. *L.* 15. *h. t.* (3). Et *quod uxor marito praestat*:] *Ut quod* etc. Best. *loc. modo cit.*

Immo incongruens est, et contra sexus naturam.] Vid. Artemidor. ὀνειροκριτ. II. 5. Columell. XII. 1. add. Mornac. *ad h. l.*

(1) Jo. Cannegiet. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 7. §. 1. *p.* 45. pro *solemne* substituit *insolens*.
(2) Vulg. *quam quod* — *impendit*. Vid. Brencm. *h.*
(3) Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 45. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1169. hoc accipit de muneribus Kalendis Martiis, aut die natali dari solitis. Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 7. legendum putat: *quia non tam solenne est annuum, quod uxor marito pendit, et quod maritus uxori praestat*, ut Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* II. 14. *Oper. Tom.* IV. *p.* 226. Sed ὑστερολογίαν esse, censet Puttman. *Interpr. Cap.* 7. *p.* 29. *seq.* quem sequitur Gluck. *Ausf. erl. der Pand. tit. de condict. sine causs.* §. 836. *not.* 36. *p.* 197.

§. 2.

Dicendum erit, ex Oratione donationem convalescere.] Maxime hodie post *Nov.* 162. *Cap.* 1.

L. XXXV.

Si non secundum legitimam observationem *divortium factum sit*, etc.] Vid. *L. pen. ad L. Jul. de adulter.* (1).

(1) Add. Heinecc. *in Antiq. in Append. Lib.* I. *num.* 48.

L. XXXVI.

Sed quia caussam possidendi donatio *praestitit*, etc.] Et voluntas dantis (1).

(1) Add. F. C. C. Tydeman. *Spec. de Pedio JCto*, *p.* 83. *seq.* Lugd. Batav. 1822.

§. 1.

Quia tunc, factam donationem confirmare videtur, non novam inchoare: etc.] Ergo aliud, facere, et factum confirmare, aliud. *L.* 4. *Cod. de donat. ante nupt.* *L.* 32. §. 24. *h. t.* (1).

(1) Add. de hoc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 2. §. 10.

L. XXXVIII.

Servus communis viri, et fratris ejus, etc.] Non in eadem potestate. Glosf. *h.*

§. 1.

Si id scissent fratres, etc.] Non idem in aliis. Facit huc *L.* 26. *de probation.* Glosf. *h.*

L. XXXIX.

An ea promissione etc.] Al. *ex ea* (1).

Si quidem pecunia exstat, vindicare *eam debitor potest*,] Ergo non est translatum dominium ob interdictionem Legis. Glosf. *h.*

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* *Dissertationem ad hanc Legem* conscripsit Everh. Paul. van Teylingen. Lugd. Batav. 180. quaedam ad eam quoque notavit Gluck. *ad Tit. de condict. sine causs.* §. 836. *not.* 37. *p.* 198.

L. XL.

L. XL.

Quod apiscendae (1) *dignitatis gratia ab uxore in maritum collatum est*, etc.] Olim hic et Clientes Patronis donabant. Vid. Dion. Halicarnass. *Antiq. Lib.* II. *p.* 84.

(1) Vulg. *adipiscendae*. Brencm. *h.* Sed vid. notata superius ad *L.* 6. *de restit. in int.* et ad *L.* 25. §. 4. *de hered. petit.* Van Eck. *ad h. t. Pand.* §. 4. *num.* 7. legem hanc intelligit de supplendo censu dignitatis Equestris, vel Senatoriae.

L. XLI.

Ut ad processus *viri uxor ei donare possit.*] D. Goth. *in not.* „ An est ad promovendum maritum per gradus? An potius *processus* hic, Consulum et similium Magistratuum sunt processus? " Prius putat Merill. *Obs.* II. 6. (1). Posterius Raevard. *Conjectan.* II. 9. (2).

(1) Merillius proprie id intelligit *de processu militiae*, propterea notatus a Trotz. *de Memor. propag.* I. 9. *p.* 591. Pari tamen modo Pothier. *in not. ad h. l.* *Ad expeditionem ad militiam* explicat Nic. Catharin. *Obs.* II. 28. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 781. et fortasse legendum putat *ad procinctus*. Sed *ad processus viri* significare ad virum per legitimos tramites provehendum et evehendum ad honores et dignitates, sentit van Eck. *ad h. t. Pand.* §. 4. *num.* 7. add. Conrad. *Parerg.* *p.* 287. *seqq.* et in *Praefat. p.* XLII. *seq.* Tò *processus* hic positum esse pro *progressu*, monet quoque Puttman. *Miscellan. p.* 287. *in not.*

(2) Add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 433. *seq.* et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. quamvis hic addat, nihil vetare, *processum* hic simpliciter intelligere *progressum* ad honores scil. et dignitates.

L. XLII.

Si uxor viro laticlavii *petendi gratia donet*,] Add.

Lam-

Lamprid. *in Commod. Cap.* 4. P. Fab. *Semestr.* I. 1. Ruben. *de Re Vestiar. p.* 84. *seq.* (1).

Vel ludorum gratia.] Vid. Senec. *de Benefic.* II. 21. et Raevard. *Conjectan.* I. 6. (2).

(1) Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 1. Praecedit: *ex indulgentia Principis Antonini.* Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 7. §. 1. *not.* 7. intelligit *Antoninum Pium*, cum Grotio, *de Vit. JCtor.* II. 7. Spanhem. *in Orbe Roman. Exercit.* II. *Cap.* 2. *Marcum Aurelium Antoninum.* Conrad. *Parerg. p.* 284. *Caracallam.*
(2) Add. Trotz. *de Memor. propag.* I. 9. *p.* 591.

L. XLIII.

Inter virum et uxorem exilii *caussa donatio fieri potest.*] Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 3. *in fin.* Tribonianum hic accusat erroris, quod *exilium* pro *deportatione* acceperit (1).

(1) Vid. de hac Lege Pothier. *in not.*

L. XLIV.

Interrumpetur possessio, quia transiit in caussam ab eo factae donationis ipsius mulieris scientia:] An (?) (1).

(1) Cum interrogatione etiam legit Pothier, *in not. ad h. l. an interrumpetur possessio*, etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 5. post vocem *scientia* poni vult (.) et inseri particulam *sed.* Sed *Dec.* 8. §. 9. emendationem non putat necessariam. Vid. et Scip. Gentil. *de Donation. int. vir. et uxor.* II. 29. *Oper. Tom.* IV. *p.* 294. *seqq.* Novissime de hac Lege egit von Savigny, *Zeitschrift fur geschichtl. Rechtswissenschaft*, I. *B.* 2. *h. p.* 270. *seqq.* et 3. *h. p.* 424. *seqq.*

L. XLV.

Ulpianus Lib. XVII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 37. *de reivindic.*

Marcellus Lib. VII. *Digestorum scribit, etiam eum detrahere sine mulieris damno,* etc.]. Vid. *L.* 43. §. 1. *de legat.* 1°. et Jan. a Costa, *ad* §. 29. *Inst. de rer. divis.*

L. XLVI.

Idem Lib. LXXII. *ad Edictum:*] Junge *L. unic. utrubi.* (1).

Inter virum et uxorem nec possessionis *ulla donatio est.*] Alius sensus *L.* 26. *h. t. L.* 1. §. 4. *de adq. vel amitt. poss.* (2).

(1) Vid. de hac Lege A. J. Cuper. *de Natur. possession. Part.* II. *Thes.* 8. qui eam potius jungendam putat cum *L.* 13. §. 11. *de adq. vel amitt. poss.* add. von Savigny, *das Recht des Besitzes, p.* 55. *et p.* 433. *seq.* 3te *Auflage.*

(2) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XLVII.

Utrum negotium uxoris gerens, an officio mariti ductus in rem ejus impenderit vir, etc.] Id non quaerit Celsus respectu Orationis Severi et Antonini, quae longe ipso fuit posterior: sed repetitio non est eadem utriusque impensae (1).

(1) Ad seq. *L.* 49. *verb. Respondit: si color vel titulus* etc. vid. Curtium, *εἰκαστῶν*, III. 24. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 212. et Otton. *in Praefat. d. Tom.* V. *p.* 17. add. Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* II. 28. *Oper. Tom.* IV. *p.* 282. *seqq.*

L. L.

L. L.

§. 1.

Quia quod aliter emtura *non fuit*,] *Emtum* in MS. Flor. (1) probante Scip. Gentil. *Parerg.* I. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1280.] ut *fuit* sumatur pro *fuisset*.

(1) Ut notavit Taurell., in ipso contextu tamen secutus editores, qui omnes habent: *emtura*. Vid. Brencm. *h.*

L. LI.

Cum in controversiam venit, unde ad mulierem quid pervenerit, etc.] Hic quaerunt DD., cui cedunt bona constante matrimonio quaesita. Vid. Brunneman. *ad h. l.* Sand. *Decis.* II. 5. *Def.* 3. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* III. *Const.* 25. *Def.* 8. *seqq.*

Existimari a viro — ad eam pervenisse.] Hinc volunt, bona in viri domo inventa credi ejus esse: quod tamen varie limitant. Vid. Mev. *ad Jus Lubec.* I. 5. *Art.* 4.

Evitandi autem turpis quaestus gratia etc.] De qua suspicione Scip. Gentil. *loc. modo cit.* I. 19. [*p.* 1292.] Fab. *in Cod.* IV. 14. *Def.* 36. et 41. *seqq.* Merend. *Controv. Jur.* XVI. 11. ubi de casu, quo res est cum extraneo (1).

(1) Add. Puttman. *Adversar.* II. 15. *p.* 153. *seq.* et Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 295. *seq.* ubi hanc Legem explicuit.

L. LII.

Depositum est.] Et poterit pertinere res ad SCtum. *L.* 32. §. 26. *h. t.* de quo non erat, ut laboraret Mornac. *ad h. l.* (1).

(1) Add. de hac Lege Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 4. et Pothier. *Pand. Justin. Tit. loc. cond. num.* 6. *in not.*

not. — Ad seq. §. 1. verb. *inter* maritos *nihil agitur*, pro *inter conjuges*, vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 402. et Otton. *in Papinian. Cap.* 6. §. 4. *p.* 97. *seq.* add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. LIII.

Mortis suae caussa genero vel nurui socerum frustra donare etc.] *Mortis suae*, generi quidem. *L.* 11. *de mort. causs. donat.* quae huc pertinet. add. Cujac. *ad Papinian. Libb. Resp. in expl. h. l.* (1). Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 46. *error.* 1. *num.* 10. *seqq.*

Nec interest, an pater filium vel filiam exheredaverit.] Nec enim minus est in potestate ejus.

Divortii *species, eadem ratione, diversa est.*] D. Goth. *in not.* „ De quo *L.* 11. *h. t.*" add. *L.* 26. §. 1. *L.* 32. §. 16. *eod.* Cujac. *loc. modo cit.* (2).

(1) Et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 2.
(2) Add. Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 508.

§. 1.

Res in dotem aestimatas, consentiente viro, mulier in usu habuit:] Vid. *L.* 51. *solut. matrim.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. LIV.

Sed titulo donationis remissas.] Facit huc *L.* 17. §. 1. *de usur.* Fab. *in Cod. h. t. Def.* 4. D. Goth. *in not.* „ Usuras dotis si maritus non petiit, eas uxori donasse videtur." Et hoc servari usu, ait Fab. *Cod.* V. 7. *Def.* 55.

L. LV.

Solo *enim separatur hic ab eo, cui res donata est*, etc.] Id est, *eo solo* (1).

Et

Et erit deterior causa viri, etc.] D. Goth. *in not.* „ *Nec erit*, Ant. Fab. *Conject.* V. 9." quod probabile (2).

Non ultra id tamen quod donatum est, etc.] Nec in plus, quam facere potest. *L.* 20. *de re judic.*

Sed nihil prohibet, etiam in rem utilem mulieri in ipsas res accommodare.] Ulterius. Vid. *L.* 28. §. 5. *h. t.* (3).

(1) Sic etiam Pothier. *in not. ad h. l.* Vulg. *solum.* Vid. Brencm. *h.* Sed Vulgatam hic totam turbatam esse, notat Rucker. *Obs. Cap.* 3. §. 17. qui legit: *solo eo enim* etc. ope geminationis, add. Gluck. *ad Tit. de reivindic.* §. 585. *not.* 49. *p.* 187.

(2) Sed vid. Pothier. *in not. ad h. l.* et Gluck. *d. loc. not.* 50. *p.* 188.

(3) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 7. §. 8.

L. LVI.

Quia illo convalescente etc.] Vid. *L.* 4. *h. t.* (1).

(1) Add. de hac Lege Altamiran. *ad Libb. Scaevol. Quaestion.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 415. *seq.*

L. LVII.

Literas ad eum misit hujusmodi: etc.] D. Goth. *in not.* „ Epistolis probatur stipulationis forma, et contracta obligatio inter praesentes." add. *L.* 134. §. *pen. de verb. oblig.* Cujac *ad Paul. Sent.* V. 7. §. 2. [*not.* 7.] (1).

Cum petenti mihi a te, domine carissime, etc.] Singulare hoc (2) notat Mornac. *ad h. l.* Contra vero uxores passim dici *dominas* (3).

Quae mihi hac die donationis causa dare voluisti,] *Darem, restituerem*, vel simile quid excidisse, putat Hoteman. *Obs.* VII. 10.

(1) Vid. et Forner. *Rer. Quotid.* II. 7. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 167. et Charond. *Verisim.* I. 21. *num.* 10. in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 735. *seq.*

(2) Quod fcil. maritus ab uxore *dominus* appellatur. Sed vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 7. *p.* 169.
(3) Add. Merill. *Obf.* I. 36.

L. LVIII.

Negotium potius gestum (1) *videri*, etc.] Sic *L.* 1. *de rer. permutat.*

(1) Scil. *permutationem.* Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 2.

Si donavit, repeti posse, quanto locupletior etc.] Ergo et revocatur donatio matrimonio ftante: quod negat Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *error.* 10. refutatus a Bachov. *ibid.*

L. LX.

Praetextu *matrimonii*] *Praetexto*, Al. (1) probante Scip. Gentil. *Parerg.* I. 18. [in Thef. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1292.]

(1) Ita Flor. Hal. et Vulg. habent: *praetextu.* Vid. Brencm. *h.* add. de hac et *feq. L.* 61. *et* 62. Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 504. *feqq.*

§. 1.

Uti propter Sacerdotium,] Quod apud Gentiles quandoque factum. Vid. Tertullian. *de Monogam. Cap. ult.* et *Lib.* I. *ad uxor.* Raevard. *Conjectan.* I. 2. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 11. (1). Achill. Tat. V. 33. Etiam apud Marcionitas feminae divortio baptisma mercabantur. Tertullian. *Adv. Marcion.* I. 29.

Vel etiam fterilitatem.] Add. Plutarch. *in Sylla*, *p.* 455. de Coelia, tertia ejus uxore (2). Ob hanc retinere qui-

dem, sed non sine peccato scientem eam ducere posse, censet Philo, *de Spec. Legib. p.* 603.

(1) Ubi et refutat Bertrand *de Jurispr.* I. 38. inde colligentem, Hermogenianum fuisse Christianum. add. Finestr. *d. loc. p.* 510. *num.* 10. et Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 52. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1167. *seq.*

(2) Add. Finestr. *d. loc. num.* 13. *seqq.* et Pancirol. *loc. cit.*

L. LXI.

Aut militiam,] Vid. Lipsium, *ad Tacit. Annal.* XIV. 27. et *Tit. Cod. de uxorib. milit.* (1).

(1) Add. Rygerbos. *Obs. jur. Rom. Cap.* 13. *p.* 106. *seq.* et Finestr. *d. loc. num.* 18. *seqq.* ubi et *num.* 15. *seqq.* de caussa *senectutis, et valetudinis* egit.

L. LXII.

Et ideo bona gratia *matrimonium dissolvitur.*] *In consensu vidui coelibatus*, Senec. *de Benefic.* I. 9.

§. 1.

Nec inter patronum et libertam, si *ab eo invito* etc.] *Etsi ab eo* etc. et pro *separatur*, *confirmatur*, Charond. Vulgatam tuetur Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 215.] neque etiam posterius mutandum ego putem, quamvis de priore ambigam (1).

Ac si donatum non fuisset.] Vid. *L.* 32. §. 10. *h. t.*

(1) Etiam Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 18. *in fin Oper. Tom.* IV. *p.* 378. pro *si* mavult *etsi*, agnoscens tamen vulgatam lectionem retineri posse. Absque emendatione hunc locum quoque explicat Finestr. *d. loc. p.* 518. *seqq.* sed si quid mutandum, pro *separatur* legeret *speratur*, et periodum inciperet a verbis: *nec inter patronum* etc. Nihil

hil quoque mutat Pothier. *in not. ad h. l.* et *separatur* explicat: non excipitur a regula, quae statuit, non confirmari donationem, quum intercessit divortium.

L. LXIII.

Quia *nulla actio est* etc. quamvis *Decemviros* etc.] *Quamvis nulla* etc. *quia Decemviros* etc. Charond. et Jan. a Costa, *ad* §. 29. *Inst. de rer. divis.* (1). Sic etiam edit. Hug. a Porta, et ed. Paris. a. 1549. (2).

Neque enim furtivum est, etc.] Quod et exigit *L.* 1. *de tign. junct.* Vid. tamen Vinn. *ad* §. 29. *Inst. de rer. divis.* (3).

(1) Etiam Pothier. *in not. ad h. l.*
(2) Etiam Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* nisi quod Hal. habeat: *quamvis nulla actione ex Lege* etc.
(3) Ibique Heinecc. *in Additam.* add. Voet. *ad Tit. Pand. de tign. junct. num.* 1. et Majans. *Disp.* 48. qui *ibid. num. ult.* τὸ *quia*, ut Flor. est, priore loco retinet, sed pro *quamvis*, posteriore loco, legere mavult *quoniam*.

L. LXIV.

Vir mulieri, divortio facto, quaedam idcirco dederat, ut ad se reverteretur:] Vid. *L.* 32. §. 11. *h. t.* (1).

Labeo (2), *Trebatius inter Terentiam et* Decenatem (3) *respondit*,] De quo Senec. *Epist.* 114. dicit, *hunc esse, qui uxorem millies duxit, cum unam habuerit* (4). D. Goth. *in not.* „*Maecenatem*, Al. recte: cujus uxor *Terentia*, hic et Sueton. in Aug. etc. *Terentiana* Dioni etc." Imo is, *p.* 533. eam ita vocat, ut hic appellatur, et Senec. *de Provident. Cap.* 3. ubi vid. Lipsium.

Sed verum est, quod et Proculus, et Caecilius *putant*,] Al. *Caelius.* Vid. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 22. *et* 23. (5). Sed vid. *L.* 2. *h. t.*

(1) Add. Noodt. *ad Tit. Pand. de divert. et repud. vs. Quarta causfa* etc.

(2) Apud Hal. *Labeo* abest. Vulg. inserit *et.* Vid. Brencm. *h.* Librarii lapsu nomen hoc irrepsisse, putat Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 7. *p.* 238. Sed vid. Puttman. *Adversar. Jur.* II 1. *p.* 10. *in not.*

(3) De varia hujus nominis lectione vid. Brencm. *h. Maecenatem* legendum, censent van Eck. *ad h. t. Pand.* §. 11. Schroder. *loc. modo cit.* Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXII. §. 5. Etiam Amaya, *Obs.* II. 1. *num.* 39. Brencman. *de Eurematic. p.* 64. et Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* III. 20. *Oper. Tom.* IV. *p.* 383. ubi et notat Trebatii prudentiam aulicam, ambigue respondentis: de quo tamen amplius deliberandum censet Otto, *in Papinian. Cap.* 12. §. 3. *p.* 381. et Trotz. *in Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 73. add. Pancirol. *Thes. Var. Lection.* II. 55. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1170.

(4) Seneca id ibi dicit de *Maecenate:* de quo, ejusque uxore Terentia, hunc locum etiam intelligit Puttman. *loc. modo cit.* sed retinendum tamen putat *Decenatem*, ut Flor. est, tanquam nomen fictum, ut honori Maecenatis parceretur, a Trebatio adhibitum.

(5) *Caelius* legendum putavit Menag. *d. Cap.* 22. sed *Cap.* 23. forte nihil mutandum dicit, et intelligendus *Sextus Caecilius. Caelius* legit quoque Jo. Strauch. *in vit. Vet. aliquot JCtor. p.* 56. intelligens *Sabinum.* Sed Mascov. *de Sect. Sabinian. et Proculian. p.* 46. Sabino praenomen *Caecilii* fuisse censet, et Caecilium, cujus hic mentio fit, ipsum Sabinum esse. Quod tamen non placet Bachio, *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 6. §. 21. *in not.* sed non displicet Puttmanno, *loc. supra laud. p.* 12. *in not.* quamvis non neget, etiam intelligi posse *Caecilium* JCtum, de quo praeter nomen nihil ad nos pervenit.

L. LXV.

Quae nondum viripotens nupserit,] Si sponsa jam sit. *L.* 32. §. *pen. h. t.* et sic debet haec Lex accipi, non de plane extranea (1).

(1) Add. Labitt. *in Us. Ind. Cap.* 5. §. 37. in *Jurispr. restit. Wieling. Part. Poster. p.* 115. Aliter Perrenon. *Animadv.* II. 22. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 653.

L. LXVI.

Seja Sempronio, etc.] De hac Lege Perrenon. *Animadv.* I. 6. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 599. *seq.*] Sed non placet (1).

Non (2) *attinuisse tempus* etc.] Haec sunt Scaevolae tantum.

Itaque nisi matrimonium contractum, quod consensu intelligitur, etc.] Inter sponsos et sponsas de praesenti non valere donationem, post Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* IV. 1., vult et Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 2. *num.* 5. scil. si nihil ad nuptias plus fiat: quod tamen ordinarie fieri solet. — Triboniani manum hic agnoscit Hotoman. *Obs.* V. 6. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 6. *Thes.* 7. *Lit. e.* Wissenbach. *Emblem. Tribon.* [*Cap.* 4. *p.* 60. *seq.*] (3) de quo dubito, cum deductio olim tantum certis casibus, et quoad certos effectus, requisita fuerit. Vid. ad *L.* 5. *de rit. nupt.* nolim tamen etiam id negare.

(1) Add. D'Arnaud. *Var. Conject.* I. 26. In primis autem de tota hac Lege conferendi sunt Huber. *Digression. Part.* II. *Lib.* I. *Cap.* 12. *et* 13. W. C. Tepell. *Diss. ad L.* 66. *de Donat. int. vir. et ux.* in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* II. *p.* 123. *seqq.* et Gluck. *ad Tit. Pand. de sponsal.* §. 1191. *p.* 396. *seqq.*

(2) *Respondit: non attinuisse* etc. Pothier. *in not. ad h. l.* Cod. Pand. Erlang. *respondi.* Vid. Gluck. *d. loc.* et sic etiam Vulg. Vid. Brencm. *h. l.*

(3) Quem more suo refutat Wybo, *in Tribon. defens. p.* 297. *seq.*

§. 1.

Virgini in hortos *deductae* etc.] Quae D. Goth. *in not.* habet, hausit ex Ferand. Adduens. *Explication.* I. 22. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 530.] (1).

Et priusquam aqua et igni acciperetur,] Vid. A. Hotoman. *de Vet. rit. nuptiar. Cap.* 18. (2).

Id est, nuptiae celebrentur,] Haec sunt e Glossa (3).

An summa donata repeti possit? Respondit, id quod etc.] D. Goth. *in not.* „*Possit, non id quod.* Hotoman. *Obs.* IV. 28." Nihil muto.

(1) Add. Const. Land. *Exercitation.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1418. Jo. Wunderlich. *de Usu Inscription. Obs.* 2. §. 9. *p.* 52. *seqq.* Gluck. *d. loc. p.* 401. Sequitur: *ante diem tertium* etc. ad quae verba vid. et Merill. *Obs.* IV, 25. et Wunderlich. *loc. modo cit. p.* 56. *seq.*
(2) Add. Const. Land. *loc. modo laud. p.* 1419. Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 12. in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 571. *seqq.* Pothier. *in Append. ad Tit. Pand. de rit. nuptiar.* Gluck. *loc. cit. p.* 403.
(3) Apud Hal. absunt. Vid. Geb. *h.*

TITULUS II.

DE DIVORTIIS ET REPUDIIS.

Divortia olim in acta relata. Senec. *de Benefic.* III. 16. ibiq. Lips. Sueton. *in Caligul. Cap.* 36. (1). — Inter *contractus* refert D'Avezan. *de Contractib. Cap.* 2. [in Thes. Meerman. *Tom.* IV. *p.* 8.] quod non probo. — Olim multis mulieribus votum, et quasi matrimonii fructus. Tertullian. *Apologetic. Cap.* 6. — De eorum frequentia Senec. *d. loc.* Quinctilian. *Declam.* 2. Juvenal. *Sat.* VI. *vs.* 223. *seqq.* — Divortium nomine Tiberii Au-

Augustus decernit cum Julia. Sueton. *in Tiber. Cap.* 11. (2). — Quaedam de divortiis et repudiis collegit Heinecc. *Antiq. Roman. Append. Lib.* I. *num.* 44. *seqq.* (3).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Postremo* etc.
(2) Add. Noodt. *d. loc.* vs. *Quarta caussa* etc.
(3) Add. Zach. Huber. *Diss. de Usu et licentia divortiorum apud Rom.* in ej. *Diss. Jurid. et Philol. Tom.* II. *p.* 127. *seqq.* Von Savigny, *ueber die erste ehescheidung in Rom.*, laud. ab Haubold. *in epicrisi Antiq. Rom. Heinecc. p.* 927. Alios citat Trekell. *in not. ad Brisson. ad L. Jul. de adulter. p.* 223. — De caussis divortii vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 9. §. 3. *seqq.* — An adulterium ipso jure matrimonium dissolvat, Idem, *d. loc. Dec.* 10. §. 1. *seqq.* et de malitiosa desertione, *ibid.* §. 4. *seqq.*

L. I.

Dirimitur matrimonium divortio, morte,] Vid. Quinctil. *Declam.* 347. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Additur in Lege: *captivitate*, de qua vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 10. H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 10. *p.* 69. captivitatem intelligit non omnem, sed quae quinquennio longinquior est. add. notata inferius ad *L.* 6. *h. t. Vel alia contingente servitute utrius eorum.* Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tertia caussa* etc. Hal. *alterutrius eorum.* Vid. D. Goth. *in not.* Vulg. *utriusque eorum.* Vid. Brencm. *h.* Basil. *ἑνὶ τῶν συνοικούντων*, *Tom.* IV. *p.* 328.

L. II. (1).

(1) Ad *pr.* vid. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1367. et Menag. *Amoen. Jur. Civ. p.* 280.

§. 1.

In repudiis autem, id est, renunciatione, comprobata sunt haec verba: tuas res tibi habeto, etc.] Vid. Ciceron. *de Orator.* I. 40. *I foras mulier*, Plaut. *Casin. Act.* II. *Scen.* II. *vs.* 36. Alia apud Juvenal. *Sat.* VI. *vs.* 145. et Quinctil. *Declam.* 262. add. D. Goth. *in not.* et Fabrot. *ad Cujac. Paratitl. ad Tit. Cod. de repud.* (1).

(1) Vid. et Heinecc. *Antiq. Rom. Append. Lib.* I. *num.* 48.

§. 2.

Conditione tua non utor.] Vid. Graev. *ad Cicer. Philipp.* II. 38. (1).

(1) Add. Torrent. *ad Sueton. in Caesar. Cap.* 27. Heinecc. *loc. modo cit. num.* 49. Gluck. *tit. de sponsal.* *p.* 96.

L. III.

Divortium non est, nisi verum, etc.] Al. *divortium verum non est, nisi* etc. male. Vid. Alb. Gentil. *de nuptiis*, *Cap.* 6. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Quarta caussa* etc. (1).

Per calorem misso repudio,] Raevard. *ad L.* 48. *de reg. jur.* haec Triboniano adscribit, quia et absque repudio discedere potest. *L.* 31. *de jur. dot. L.* 27. *de pact. dot. L.* 57. *tit. praec.* quod non placet: haec enim quaestio ad divortia pertinet ipsa.

(1) Sequitur: *quod animo perpetuam constituendi* dissensionem *fit*. Hal. *divisionem*. quod probat Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et ux.* III. 18. *Discessionem*, Forner. *Rer. Quotid.* I. 8. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 136. Sed Florentinam tuetur Marckart. *Probab. rec. Lection.* II. *p.* 126. *seq.* ubi et notat Corasium, *Miscellan.* I. 8. monentem, in fin. legis pro *uxor* Al. habere: *vox*.

L. V.

L. V.

Si filia emancipata idcirco diverterat,] Valide. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 99. *error.* 8. Facit huc *L.* 59. *tit. seq.*

Si constante matrimonio decessisset;] Aliquid videtur deësse. Vid. edit. Flor. (1). Basil. tamen nihil plus habent.

Danda igitur est ei dotis exactio, etc.] Mortua filia. Vid. Bachov. *d. loc.* ubi Fabrum in quibusdam notat.

(1) Ubi *τὸ et*, quod sequitur, uncis inclusum est, et malam repetitionem esse literarum finalium vocis praecedentis *decessisset*, notat Brencm. *h.* quapropter Hal. recte illud omisit. Vulg. *decessisset filia, et ideo* etc.

L. VI.

Quod alii temere nubere non possunt.] Ut illa apud Quinctil. *Declam.* 347. add. Brisson. *de Jur. connub.* [*Oper. minor. p.* 365.] et cujac. *ad Nov.* 22. Triboniani manus in hac lege conspicua (1).

(1) Uti praeter Brisson. et Cujac. *locc. citt.* etiam agnoscunt Rittershuf. *ad Novell. Part.* IV. *Cap.* 7. §. 11. Wissenbach. *Emblem. Tribon. p.* 63. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Altera caussa* etc. Bynkersh. *in Praef. ad posteriores* IV. *Libb. Obs.* Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 13. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 3. §. 109. *in not.* et Walch. *ad Eckh.* I. 6. §. 236. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 8. §. 10. et *Dec.* 9. §. 1. Wyboni, *in Tribon. defens. p.* 301. non liquet. Sed dissentit H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 10. et quamvis quod de *quinquennio* in hac lege traditur, non Juliani esse agnoscat, sed Triboniani, vel alterius cujusdam, putat tamen, jam tempore Veterum JCtorum non statim a captivitate conjugis alterum impune in secundas consensisse nuptias, Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 13.

L. IX.

Paulus Lib. II. *de adulteriis.*] Vid. Brisſon. *ad L. Jul. de adult.* [*Oper. minor. p.* 223.] (1) add. *L. unic. in fin. unde vir. et ux.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc attingam* etc.

Niſi ſeptem *civibus Romanis puberibus* (2),] Quem numerum in nuptiis quoque adhibitum, putat Merill. *Obſ.* VIII. 37. ſed nulla, niſi ſua, auctoritate.

Praeter libertum ejus, etc.] Vid. D. Goth. *in not.* (3).

(1) Vid. et Hoffman. *ad eand. Legem*, in Jurispr. Antiq. Fellenberg. *Tom.* I. *p.* 228.

(2) *Testibus* addit Hal., etiam Baſil., non tamen necesſe. Vid. Brencm. *h.*

(3) Add. Trekell. *in not. ad Brisſon. loc. laud. p.* 224. et Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 9. §. 8. Sequitur: *et ceteris ſuſum verſum manumisſus ſit.* D. Goth. *in not.* „ Al. *ſurſum verſus.*" Sed *ſuſum* etiam ſcriptum in *L.* 28. *de probation.* et *ſuſum* esſe idem quod *ſurſum*, notat Scheller. *in Lexic.* Notanda autem haec verba esſe, quae ſic poſita raro inveniuntur, monet Conſt. Land. *Exercit.* in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 1419.

L. X.

Patrono invito *liberta* etc.] Vid. *L. ſeq.*

Niſi ex causſa fideicommisſi manumisſa ſit:] Facit huc *L.* 29. *de bon. libertor.*

L. XI.

Ulpianus Lib. III. *ad Legem Juliam et Papiam.*] Junge *L.* 45. *de rit. nupt.* Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 214.] (1).

Quare (conſtare) *matrimonium* etc.] Cur hoc incluſum uncis? (2).

Denique ſcribit Julianus, de dote hanc actionem non ha-

be-

bere:] Connexio difficilis. Melius haec verba legerentur inferius ad *fin. pr.* Vel hoc ſenſu accipienda: actionem quidem esſe natam, ſed hanc eam non habere.

Cum nullo alio connubium ei est.] Vid. *L.* 8. *Cod. de oper. libertor.*

Quaſi diremtum matrimonium.] *L. unic.* §. 1. *unde vir et ux.* tamen dicitur jure durare.

Nec in concubinatu eam alterius patroni *esſe posſe.*] D. Goth. *in not.* „ *alterius quam patroni*, Hal." (3). Alii hoc ſubintelligunt.

(1) Et Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 88.
(2) Apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.*
(3) Probantibus Wieling. *Lect. Jur. Civ.* II. 11. §. 10. Pothier. *in not. ad h. l.* Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 16. §. 9. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diſſ.* XXII. §. 6. mavult: *alterius niſi patroni.*

§. 2.

Proinde ſi patronus ſibi deſponderit *aliam*, *vel* deſtinaverit,] Sic etiam *L.* 66. *de rit. nupt.*

TITULUS III.

SOLUTO MATRIMOMIO DOS QUEMADMODUM PETATUR.

D. Gothofred. *in not.* „ Hic in edit. Accurſiana incipit *Infortiatum*, quod vocant, cujus vocis originem Accurſius repetit etc." Potius *infortiatum* dicitur ab *infortiando*, id est, ſolvendo, uti contra *confortiare* in Gloſſ. dicitur pro *confirmare*, et deſumtum hoc ab inſcriptione hujus tituli. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 36. [in Theſ. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1320.] (1).

Soluto matrimonio etc.] Vid. *L.* 240. *de verb. ſign.*

Fa-

Facit huc Terent. *in Hecyr. Act.* 3. *Scen.* 5. *vs.* 52. — Actio haec ex aequo et bono: quomodo, vid. Cujac. *Obs.* XXII. 14.

(1) Sed vid. Schulting. *in Prolegom. ad Enarr. Part. Prim. Pand.* §. 12. ubi hoc in medium relinquit. add. Bach. *in Hist. jur.* IV. 1. *Sect.* 2. §. 8. et auctores ibi laud. De ipsa autem hac Pand. divisione in primis videndus von Savigny, *Geschichte des Römischen Rechts in mittelalter*, *Tom.* 3. *p.* 390. *seqq.*

L. I.

Dotium caussa semper et ubique *praecipua est:*] Merend. *Controv. Jur.* XIII. 46. putat, haec esse a Compilatoribus Pand., respicientibus jus novum (1).

Cum dotatas esse feminas etc. *maxime sit necessarium.*] More Romanorum, non ubivis. Vid. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 254. *seq.* post Clar. Perizonium (2).

(1) Etiam Wissenbach. *in Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 65. *seq.* Sed dissentit Wybo, *in Trib. defens. p.* 302. *seq.*
(2) Vid. et Ferand. Adduens. *Explication.* in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 534.

L. II.

§. 1.

Ei dos ab eo profecta sit,] In *adventitia* dans legem rei suae, quam vult, dicere potest, etiam pacto filiae praejudicare. *L.* 6. *Cod. de jur. dot.* (1). Non est opus, hic agnoscere manum Triboniani cum Goveano, Cujacio, Wissenbachio. Vid. Bynkersh. *Obs.* VIII. 14.

Ipsius et filiae dos est:] Ratione obligationis. *L.* 34. §. 6. *de solution.* Vid. Ches. *Different. Jur. Cap.* 67. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 824.] (2).

Ei ergo promittendum erit, cui uterque jusserit.] *Stipulari* ab initio ipse pater solus potest. *L.* 29. *h. t. L.* 9. *in*

in fin. Cod. de pact. conv. non idem in *jussu*, qui non plus potest valere, quam pactum, quod filiae non nocet. *L.* 6. *Cod. de jur. dot.* In dote, ab extraneo data, dantis jussus sufficit. *L.* 2. *Cod. de jur. dot.* Vid. Chesium, *loc. modo cit.*

Quandoque (3) *sui juris filia fuerit facta.*] Ante non potest agere. Bart. *h.* Fab. *Cod.* V. 8. *Def.* 19.

Et puto, nec eam actionem amissam, quam adjuncta filiae persona potest habere:] Quae jus suum ipsa perdidit, nec numeratur amplius, nec patri obstat. D. Goth. *in not.* „ Imo amissa est. *L.* 7. *de pact. dotal.* " Sed vid. ad eam Legem.

(1) Aliter Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ostendit, quid juris* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 2. profectitiae dotis mentionem fieri putat, quia, quod de consensu filiae hic traditur, in ea dote plus dubii habet. Pari modo Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. et Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 6. §. 6. *num.* 22. *p.* 583. et Wybo, *in Tribon. defens. p.* 303. *seq.* Kellinghusen. *de Legib. nonnull. Roman. Cap.* 10. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 32. pro *et* legit *etsi.* Triboniani manum etiam agnoscit Balduin. *in Justinian. Lib.* II. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 1079.

(2) Add. de hac communione Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 1.

(3) *Quandocunque*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. notata superius ad *L.* 42. *de jur. dot.*

§. 2.

Sed si absens filia sit, dicendum erit, etc.] Facit huc *L.* 2. §. 1. *de procurator.*

Ubi enim sapit, scire eam exigimus, etc.] Vid. Fab. *in Cod.* V. 8. *Def.* 18. (1).

(1) In seq. *L.* 3. verb. *quam filia accepit*, Stewech. *ad Arnob.* III. *p.* 87. *quam* dici censet pro *antequam.*

L. V.

L. V.

Neque dies dotis constitutae,] *Dictae* Ulpianum ſcripſisſe, et hoc a Triboniano mutatum esſe, cenſet Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaestion. in expl. L.* 7. §. 1. *h. t.*

L. VII.

Fructus eos esſe conſtat, etc.] Vid. ad *h. l.* Cujac. *ad Lib.* XI. *Papinian. Quaestion.*

Necesſe est, primi anni computari temporis, quod ſit ante datum praedium.] Si etiam legas uno ſpiritu: *temporis quod ſit* etc. (1) res eodem redibit. Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 16. *num.* 8. legit: *id temporis* (2).

(1) Ut exſtat hic locus in edit. Taurell.
(2) Etiam Reiz. *in Obſ. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375.

§. 1.

Vindemiae fructus, et quarta portio mercedis inſtantis anni confundi *debebunt*, etc.] *Compenſari* exponit Hilliger. *ad Donell.* XIV. 7. ut *L.* 26. §. 4. *de condict. indeb.* Quod tamen non caret ſcrupulo, et ſic vir haberet nimis exiguam portionem. Imo *conjungi*, et his ex duobus fieri debet ſumma, cujus tertia pars cedat viro (1). add. Charond. *Veriſim.* I. 10. [in Theſ. Otton. *Tom.* I. *p.* 707. *ſeq.*] et Suerin. *Repet. Lection. Cap.* 32. [in eod. Theſ. *Tom.* IV. *p.* 50. *ſeq.*].

(1) Sic quoque Cujac. *Obſ.* XIV. 22. quem ſequitur Voorda, *Diſſ. ad L.* 7. §. 1. *ſol. matrim.* §. 13. adject. ej. *Theſ. Controv.* qua Disſ. hunc locum de induſtria expoſuit, et varias etiam aliorum de eo Interpretum ſententias recenſuit, et examinavit. Cujacium ſequitur quoque Otto, *in Papinian. Cap.* 8. §. 1. *p.* 188. *ſeq.*

§. 3.

§. 3.

Item, si messes ejus anni, etc.] Vid. Cujac. *ad Lib.* XI. *Papin. Quaest.* (1).

(1) Egit de hoc et seq. §. etiam Langebek. *Annotation. Cap.* 23. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 562. *seq.* *Forma locationis* hic dici pro *locationis conventione*, notat Burman. *ad Sueton. Tom.* I. *p.* 99.

§. 5.

Qui post divortium percepti sunt,] Facit huc *L.* 31. *in fin. h. t.* et §. 10. *h. l.*

Compensationes *fieri possunt.*] Sic et *L.* 15. §. 1. *h. t.* *L.* 24. §. 6. *L. pen.* §. 1. *h. t.* *L.* 8. *de imp. in res dot. fact.* *L.* 5. *de dot. praeleg.* *L.* 6. *Cod. de compensat.* *L.* 1. *Cod. rer. amot.* quae loca Tribonianum ita immutasse (1), putat Jac. Gothofred. *ad L.* 173. §. *ult. de reg. jur.* (2). Aliter Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* I. 38. (3).

(1) Ut scil. vocem *compensationis* loco *retentionis* substituerit..

(2) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 6. §. 9. *not.* 28.

(3) Vid. et Charond. *Verisim.* II. 16. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 766. *seq.* — Ad seq. §. 9. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Injecta fructuum mentio* etc.

§. 12.

Puto autem, si arbores caeduae fuerunt, vel gremiales, etc.] Sic Nerius, *Analect.* II. 11. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 408.] (1).

Si minus, quasi deteriorem fundum fecerit, etc.] D. Goth. *in not.* „Imo ex non caedua sylva ligna in vineam caedere potest, dum ne deteriorem fundum faciat. *L.* 10. *de usufr.*" Nihil hoc obstat.

Nec in fructum cedere,] D. Goth. *in not.* „Imo fruc-

fructibus hae cedunt arbores, cum iis ad usum suum et villae uti possit. *L.* 12. *de usufr.*" Nec hic ἐναντιοφάνεια.

(1) Hal. *cremiales.* Esse etiam, qui *germinales* legant, sed plerosque Florentinam probare, notat Forner. *Rer. Quotid.* I. 15. in Thes. Otton *Tom.* II. *p.* 143. *Cremiales* tamen mavult Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXII. §. 6. et D. J. van Lennep. *Exercitat. Jur. Exerc.* 4. *p.* 42. Lugd. Batav. 1796. Pothier. *Pand. Justin. hoc. tit. num.* 44. *cremiales* in contextum recepit.

§. 13.

Et fundum fructuosiorem fecerit,] A Triboniano haec esse, vult Hotoman. *Obs.* XII. 12. D. Goth. *in not.* „*nec fundum* etc. Cujac. *ad L.* 4. *de usurp. et usuc.* et *Obs.* XV. 21. reprehensus a Roberto, etc." add. Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 37. (1). Sand. *Decis.* V. 3. *Def.* 3. qui accipit de fundo ante sterili, nunc pretiosiore, detectis lapidicinis: unde caesos quidem lapides viri esse, impensas vero ei non praestari. Pro lectione vulgata stant Basilic., et Nerius, *Analect.* I. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 337.] (2).

Quod caesum, neque exportatum (3), *est mariti,*] Basil. addunt: ὡς καρπὸς [*Tom.* IV. *p.* 344.] add. Sand. *loc. modo cit.*

Nisi tale (4) *sit, ut lapis ibi renascatur, quales sunt in Gallia, sunt et in Asia.*] Vid. D. Goth. *in not.* add. *Voyage* de Du Mont, *Tom.* II. *p.* 39. *et* 40. Mornac. *ad L.* 77. *de contrah. emt.* (5).

(1) Et Jauch. *de Negation. Pand. p.* 175.
(2) Add. van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 15. *p.* 362. *seq.* et Kellinghusen. *de Legib. nonnull. Roman. Cap.* 7. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 28. *seq.*

(3)

(3) Forner. *Rer. Quotid.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 162. legit: *neque exportatum est, est mariti*, ope geminationis, probante van de Water, *loc. modo cit. p.* 364. *seqq.* ubi et notat Fabrum, *Conject.* I. 8. emendantem: *non est mariti, et impensa ei praestanda est.* qua emendatione nihil opus esse, notat quoque Brencm. *h.* Valde tamen ea placet Pothierio, *in not. ad h. l.* Late de hac Lege etiam egit Duirsema, *Conject.* I. 1. qui *ibid. p.* 268. Fornerii emendationem probat. add. notata superius ad *L. ult. de fund. dotal.*

(4) Hal. et Vulg. *talis.* Vid. Brencm. *h.* add. de his verbis van de Water, *d. loc. p.* 367.

(5) Et *ad L.* 9. *de usufr.* et *L.* 32. *de jur. dot.* add. et Galvan. *de Usufruct. Cap.* 28. *num.* 1. et Wissenbach. *ad L.* 77. *de verb. signif.* — In seq. §. 16. ad verba: *quia ex fructibus* etc. Taurell. *in annot.* habere: *in Pand. qua. non inepte*, idque valde probare Ant. Augustin. *Emendat.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1469. notat Brencm. *h.* Sequitur: *simili modo et si* pastina *instituit.* Hal. *pastinum*, et in margine: *alias, piscinam.* Vid. Brencm. *h.* qui *pastina instituere* explicat, terram altius egerere ad plantandas vites vel arbores. add. Brisson. *de verb. signif.* in voc. Quod hic impensae necessariae *petitio* et *actio* esse dicitur, ex mente JCti denotare *retentionem*, observat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 5. — Inscriptionem seq. *L.* 8. totam Flor. subantique uncis inclusam esse, ac si haec Lex esset pars Fragmenti antecedentis, atque ita etiam quaedam MSS. habere, testatur Brencm. *h.*

L. X.

§. 1.

Non enim aequum est, virum ob facinus suum dotem sperare (1) *lucri facere.*] Add. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* III. *Const.* 26. *Def.* 19. Idem de hereditate Matth. *Paroem.* 6. *num.* 10. ubi tamen distinguit.

(1) Apud Hal. *sperare* abest. Vid. Geb. *h.*

L. XIV.

§. 1.

Et negat servari oportere.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 32. *Def.* 19. (1). Non obstat. *L. unic.* §. 7. *Cod. de rei uxor. act.* quae de pactis circa modum et tempus restituendae dotis etc. accipi potest. Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 24. *Thes.* 4. *Lit. h. p.* 562. Schol. Basil. *Tom.* II. *p.* 35. hoc ad socium producunt.

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 1.

L. XV.

§. 1.

Morum vero coërcitionem non habent.] Vid. *L.* 1. *Cod. Theod. de dotib.* ibiq. Jac. Gothofred. (1). Hinc colligunt, nec ob adulterium conjugis queri posse laesi conjugis heredes. Perez. *in Prael. ad h. t. Cod. num. ult.* Vid. de hac et similibus quaestionibus Maynard. *Decis. Tholos.* IV. 2. Cyriac. *Controv.* 104. *num.* 27. *seqq.* Wesel. *de Connub. bonor. societ. Tract.* II. *Cap.* 4. *num.* 33. Mev. *Decis. Part.* VII. *Dec.* 163.

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. — In seq. §. 2. verb. (*ut*) *in id damnetur*, *τὸ ut* in omnibus Codd. scriptis et editis adesse, et facile potuisse absorbi a literis finalibus vocis praecedentis, notat Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 16. vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 10. §. 2. *p.* 250.

L. XVII.

Neratius etc. *et Proculus scribunt, hoc justum esse.*] D. Goth. *in not.* „Imo Neratius contradicit, *L.* 21. *in fin. de re judic.*" Non negat, hoc justum esse, sed dicit,

alio

alio jure nos uti. Minus recte Perrenon. *Animadv.* I. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 601.] (1).

(1) Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 2.

§. 1.

Sicuti, cum socia (1) *fuit, dabitur et exceptio.*] Vid. Basil. *Tom.* IV. *p.* 346. et 381.

(1) Id est, sicuti gauderet hac exceptione, si ex aliqua societate actione pro socio conveniretur. Pothier. *in not. ad h. l.* Hal. habet: *sicuti enim cum socia fuerit, sic dabitur* etc. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Si in judicio dotis Judex, ignorantia juris lapsus, condemnaverit maritum in solidum, etc.] Non contra jus constitutionis, sed contra jus mariti. Aliter Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. *ult.*

L. XVIII.

Etiam filios mulieris,] Non privignos, ut male Gloss. Vid. Someren. *de Jur. novercar. Cap.* 15. *num.* 3.

Qui patri heredes exstiterunt,] Non tamen ut heredes, sed ut filii. Vid. Cyriac. *Controv.* 5. *num.* 188.

§. 1.

Actiones solas, quas eo nomine quasi maritus habet, praestandas mulieri, etc.] Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

L. XIX.

Redintegrato matrimonio, exspirat judicium, etc.] *Rei uxoriae.* Si *ex stipulatu*, datur exceptio. Vid. *L.* 13. *de jur. dot.*

L. XXII.

Si cum dotem daret pater, etc. *in unum casum pepigit*,] Est pactum adjectum negotio bonae fidei in continenti. Male Pratej. *Jurispr. med.* IV. 2. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 575.]

Dicendum est, in eum casum, in quem non pepigit, etc.] Casus omissus non suppletur. Vid. van Leeuwen, *Censur. Forens. Part.* I. *Lib.* I. *Cap.* 12. *num.* 10. (1).

(1) Pene totam hanc Legem Triboniani, non Ulpiani, esse, censet Nic. Catharin. *Obs.* III. 5. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 785. — Ad seq. §. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 6.

§. 2.

Decepta accipiat, etc.] Dolus enim praestandus est. *L.* 74. §. *ult. de eviction.* Sand. *de Action. Cession. Cap.* 9. *num.* 21. Alii aliter. *Ibid. num.* 20.]

§. 3.

Quantum dotis *satis esset:*] An, *doti* (1).

Lucroque ejus cedit, si tantum *ab eo consecuta sit*, etc.] D. Goth. *in not.* „*si amplius*, Cujac. *Obs.* III. 16." ex *L.* 34. §. 5. *de legat.* 2do. Dissentit Merill. *Obs.* III. 11. qui aliter interpungit (2).

(1) Sic Hal. et valde probabiliter, ait Brencm. *h.*

(2) Et quem sequitur Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 7. Aliter Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 50. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 640. *seq.* — Sequitur in §. 4. *filiae satis dotis fieri oportet.* Malam hanc e Graeco versionem dicit Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 174. *Dotis*, subintellige *nomine.* Vid. D. Goth. *in not.*

§. 5.

Quo lis contestatur.] Facit huc *L.* 3. *Cod. de novation.*

§. 6.

§. 6.

Si filia verecunde per absentiam patri condicat?] D. Goth. *in not.* „*contradicat* (1) Hal." et Basilic. bene.

(1) Etiam Taurell. in margine, et Flor. ita mutatum. Vid. Brencm. *h.* *Contradicat* etiam legit Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 6.

§. 7.

Et si quidem intervallum furor habeat, etc.] Haec, et quae sequuntur, sunt Triboniani (1). Dissentit Bynkersh. *Obs.* VIII. 15. (2).

Tunc nullo modo oportet dirimi matrimonium:] Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part.* IV. *Const.* 20. *Def.* 11.

Quid enim tam humanum est, quam ut fortuitis casibus mulieris maritum, vel (3) *uxorem viri participem esse?*] Add. Plutarch. *in Bruto*, *p.* 989. Lucian. *Amor.* *p.* 893. Dion. Cass. *Lib.* LV. *in pr.* Chrysost. in Genes. *Serm.* XXXII. *p.* 260. Hinc vero colligunt quidam, uxorem debere maritum in exsilium sequi. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* IV. *Const.* 47. *Def.* 7. vid. tamen et *Def.* 8.

Procreandae sobolis cupidine tenta est dirimere,] Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 11. *num.* 7. legit: *et procreandae* etc. et mox τὸ *dirimere* inducit. Bene. *Dirimere* est e Glossa.

(1) Vid. Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 69. *seq.*

(2) Et Wybo, *in Tribon. defens. p.* 304. *seqq.* Nihil quoque monuit Pothier. *Pand. Justin. Tit. de divort. et repud. num.* 6. *et* 7. Ulpiani impurae scribendi rationi adscribit Puttman. *Probabil.* II. 9. §. 2. *p.* 61. Sed vid. Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 7. §. 1. *p.* 43. *seq.* add. Bach. *Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 5. §. 25. et auctores ibi citatos.

(3) *Vel* pro *et* accipit Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 11. §. 3. *p.* 235. aut pro *ut* substi-

ſtituit *aut.* Apud Hal. et Vulg. *ut* abest. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *ſin autem tantus furor est*, etc. Ad haec verba vid. Nerium, *Analect.* II. 34. in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 484. — Seq. §. 8. foedo interpretis Latini ſtylo prope tabescere, cenſet Jenſ. *in Strict. ad Pand. p.* 174. Totum a Triboniano interpolatum, dicit Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 24. In verbis: *ſin vero dotem ita disſipaturus ita manifestus est*, alterum *ita* delendum esſe, et Graecismum latere, notat Brencm. *h.* add. Eckhard. *Herm. Jur.* I. 3. §. 107. Vulg. *ita disſipare manifestum est.* Hal. *ita eum disſipare manifestum est.* Brencm. *d. loc.* — Sequentem §. 9. Hal. parentheſi includit, et in margine notat: *haec alias deſunt.* Etiam Flor. hic §. uncis incluſus est majoribus. Vid. Brencm. ad §. 1. *h. l.*

§. 12.

Sed ſi filiusfam. ſit maritus, et dos ſocero data ſit, adverſus ſocerum agetur.] Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 7. *Quod ſi filio data ſit, non juſſu patris*, etc.] Vid. Merend. *Controv. Jur.* XVI. 50.

§. 13.

Vel ex dote comparatae:] Add. *L.* 54. *de jur. dot.* ubi vide (1). In aliis praefertur dominus. *L.* 52. *pr. de pecul.* Vid. Cujac. *Tract.* VIII. *ad African. in expl. L.* 38. *de pecul.* Simile *L.* 11. *de adm. et peric. tutor.*

(1) Ibiq. cit. Noodt. *ad Tit. Pand. de jur. dot.* vs. *Non aliena* etc. — Ad ſeq. *L.* 23. vid. Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 11. §. 8. circa fin.

L. XXIV.

Si conſtante matrimonio, propter inopiam mariti, mulier agere volet, etc.] Add. Mev. *ad Jus Lubec. Part.* I. *Lib.* I. *Tit.* 5. *Art.* 11. ubi et de aliis remediis hoc caſu receptis.

Ex quo evidentissime apparuerit etc.] Vid. D. Goth. *in not.* et late Mev. *loc. modo laud. Art.* 10. *num.* 23. *seqq.*

§. 2.

Si maritus satisdare non possit,] Nec hoc casu juratoria cautio sufficit. Vid. Mev. *d. loc. Art.* 10. *num.* 54. *seqq.*

§. 3.

Nihilo minus legitimo tempore *debet solvere maritus.*] Vid. *L.* 17. *de pact. dotal.* (1).

(1) Add. Bynkersh. *Obs.* VII. 19.

§. 4.

Quod si negotium inter eos gestum est, utique tenebitur, etc.] Ex Lege Julia. Vid. *L.* 65. *h. t.* et Cujac. *Obs.* II. 34.

§. 5.

Si vero et in suos est natura talis, etc.] *Irritabilis,* Nic. Catharin. *Obs. Lib.* I. [*Cap.* 22. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 490.] (1) ut apud Horatium: *genus irritabile vatum.* Male.

(1) Sed *Lib.* III. *Cap.* 5. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 785. retinenda forte haec verba esse, dicit, hanc quoque Legem Triboniano adscribens. Vulg. *in suos est naturalis.* Hal. *si vero et in suos, licet natura.* Sed vid. Marckart. *Probab. rec. lect. Part.* II. *p.* 102. *seq.* et Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 3. §. 2. *p.* 196. — Ad seq. §. 6. vid. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 6. §. 9. *not.* 28.

L. XXV.

Quia adhuc sit, quod uxori debeatur.] Pone dotem esse

majorem eo omni, quod in peculio est. add. Cujac. *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. h. l.* (1).

(1) Hanc Legem egregie exponere Cujac. *Obs.* XXIII. 37. et clariori exemplo illustrare Duaren. *ad h. l.*, monet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 9. D. Goth. *in not.* legendum putat: *quod uxor debeat*, probante Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Quia invitis nobis, res nostras alius retinere non debeat.] Vid. *L.* 70. *de reivindic.*

§. 4.

Quam si caverit, si quid praeter unius anni locationem maritus damnatus sit, id a se (1) *praestatum iri:*] Vid. *L.* 9. §. 1. *locat. cond.* (2).

Sed et mulieri cavendum, etc.] Late Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 24. *error.* 4.

(1) Flor. *se praestatum iri*, et litera *m* expuncta. Vid. Brencm. *h.* qui legeret: *a se*, ut Steph. et nonnulli recentiores habent. Hal. *id se praestaturam esse.* Vid. D. Goth. *in not.*

(2) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 7. §. 3. *not.* 12. et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XXVIII.

Ut puta sub *conditione est obligatus*,] Al. *si sub.* (1).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm *h.* Etiam Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *Sect.* 5. *num.* 2.

L. XXIX.

Quotiens pater dotem dat, et stipulatur, etc.] Non idem in pacto. *L.* 6. *Cod. de jur. dot.* Vid. Duaren. *ad h. l.* (1).

(1)

(1) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 6. §. 5. *not.* 18.

L. XXX.

§. 1.

Quoties culpa viri acciderit, ne dos a socero, etc.] Plenius Ulpianus in *L.* 33. *de jur. dot.* (1).

(1) Ad quam vid. notata.

L. XXXI.

§. 2.

Judicati actionem filiae potius, quam heredibus patris, etc.] Vid. *L.* 42. *pr. L. pen.* §. 2. *h. t.*

§. 3.

Quoniam nullam actionem ejus pecuniae reciperandae gratia adversus coheredes habet.] Confer casum *L.* 46. *fam. ercisc.*

§. 4.

Quae post divortium per servos dotalis *adquisitae marito fuissent.*] *Dotalis*, sic Flor. (1).

(1) Hal. *per servos dotales.* Vid. D. Goth. *in not.* — Sequentem *L.* 32. non pugnare cum *L.* 41. *de re judic.* docet Grangian. *Paradox. Jur. Civ. Cap.* 37. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 632.

L. XXXIII.

Quae dotis nomine etc.] Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 7. *Thes.* 8. *Lit. a. p.* 363. *seq.* (1).

(1) Sequitur: *intellegeretur secum pensasse*, Hal. *se compensasse.* Nihil mutat Nic. Catharin. *Obs.* I. 20. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 490. Vid. et Scip. Gentil. *de Donat. int. vir. et uxor.* IV. 26. *Pensare* pro

compensare saepius. Vid. Brisson. *de verb. sign.* in voc.

L. XXXV.

Marcianus *Lib.* X. *Institutionum.*] D. Goth. *in not.* „ *Papinianus*, Hal." Male. Junge *L.* 28. *de rit. nupt.*

L. XXXVI.

Et dos publicata sit,] Vid. *L.* 3. *de bon. damn.*

L. XXXVIII.

Postea pater repudiati, absente filio, sponsalia cum ea de (1) *nomine filii sui fecit:*] Vid. ad *L.* 32. §. 11. *de donat. int. vir. et ux.*

An possit maritus, propter culpam mulieris, dotem *retinere?*] Olim partes ejus (2).

(1) *Cum eadem*, Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* qui id videtur praeferre. *Sponsalia alia*, ope geminationis, legit Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 7.
(2) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 6. §. 10. *not.* 32.

L. XXXIX.

Viro atque uxore mores invicem accusantibus, etc.] *Actione de moribus*, non ex publico crimine. Ita recte Brisson. *ad L. Jul. de adult.* [*Oper. Minor. p.* 217.] Noodt. *ad Tit. Pand. de compensation.* vs. *Dixi de jure debiti* etc.

L. XL.

Stipulatus est pater filiae *voluntate*,] D. Goth. *in not.* „ *Sine filiae* etc. Cujac. *Tract.* VI. *ad African.* (1) et ita in Basilic." Recte. add *L.* 29. *h. t.* Nisi dicas, id non posse tamen nocere mulieri, ut *L.* 14. *de pact. dotal.* Vulgatam sequitur Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 4. (2) Alteram malo.

Et

Et postea filia ſine liberis *decesſerit*,] Ob quos olim erat retentio in rei uxor. actione. add. Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 17.

(1) *Pag.* 467. *c.* et *Obſ.* IV. 21. et *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. h. l.* Cujacium ſequitur quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sequens inſpectio erit* etc. Voet. *ad eund. tit.* §. 7. Pothier. *Pand. Justin. Tit. de pact. dotal. num.* 15. Voorda, *Theſ. Contr. Dec.* 11. §. 8.

(2) Disſentit etiam a Cujacio Jauch. *de Negat. Pand. p.* 175. et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. qui vocem *filiae* geminandam putat, et legendum: *ſtipulatus est pater filiae, filiae voluntate.*

L. XLII.

Qui idem (1) *conſentiente filia non petierat*,] Aliter fiscus repetit. *L.* 10. §. 1. *de bon. damn.* Cujac. *ad Papinian. Libb. Reſp. in expl. h. l.*

(1) Hal. *qui dotem.* Vid. D. Goth. *in not.* Graecos legisſe videri: *cui idem conſentiente filia competierat*, obſervat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diſſ.* XXII. §. 7.

§. 3.

Ad virum uxore post divortium reverſa, etc.] Vid. *L.* 32. §. 11. *de donat. int. vir. et uxor.* add. P. Fab. ad *L.* 48. *de reg. jur.*

L. XLIII.

Et nomina ſint ad dotis quantitatem,] Post *ſint* ponit comma (1) Bynkersh. *Obſ.* VII. 2. recte.

Neque habebit] Lege: *necesſe habebit* (2), et ſic Baſil. *Tom.* IV. *p.* 357. et 399. Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

(1) Ita hunc locum interpungit Nic. Catharin. *Obſ.* III. 6. in Theſ. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 785. et Hoffman. *Melet. ad Pand. Diſſ.* XXII. §. 8. Bynkersh. *d. loc.*

loc. ait, Graecos videri ita legisse, et interpunxisse, ipse autem aliter. add. Idem, *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

(2) Sic etiam Bynkersh. *locc. laudd.* Brencm. *h.* Nic. Catharin. *d. loc.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 1. etiam Hoffman. *loc. cit.* ubi et notat Jauchium, legentem: *aeque habebit.* Nihil mutat Altamiran. *ad Libb. Scaevol. Quaestion.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 408. *seq.* Pothier. *in not. ad h. l. neque* delet cum Vulg. et Hal.

L. XLIV.

Ut est relatum apud Sextum Pomponium Digestorum ab *Aristone Libro quinto.*] Cujac. *ad Paul. Libb. Quaest. in expl. h. l.* τὸ *ab* explicat *ex* (1).

Ergo *dicerem*, etc.] *Ego*, Al. (2).

(1) Add. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 87.
(2) Hal. *ego*, et in margine: *alias*, *ergo.* Vid. Geb. *h.*

§. 1.

Necesse habebit maritus, aut exactam dotem, aut actiones ei praestare:] Absque hoc quoque directo in promissorem posse mulierem agere volunt. Vid. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 6.

L. XLV.

Sed permittendum est nepti etc. *utilem actionem:*] Triboniani haec esse, vult Fab. *Conject.* XIII. 5. non invito Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 27. *Thes.* 2. *Lit. e. p.* 826. (1).

Ne commodo dotis defrudetur (2),] Ratio urgens. Vid. Cujac. *Tract.* VII. *ad* African. in expl. *L.* 23. *de pact. dotal.*

(1) Sed vid. Noodt. *de Pact. et Transact. Cap.* 25. vs. *Sed turbat* etc. ubi de hac Lege egit. add. notata supe-

perius ad *L.* 12. §. 1. *de Senator.* et *ibid. in Addend. p.* 615. Vid. et Trotz. *de Memor. Propag.* II. 2. §. 5. *p.* 122. Malam e Graeco versionem dicit Jens. *in Strict. ad Pand. in Demonstratione, Art.* 5. *p.* IX.

(2) Hal. *defraudetur.* Sed vid. Cellar. *de Orthogr. Latin. Tom.* II. *Cap.* 2. §. 8. *p.* 20. et Calvin. *Lexic.* in voc.

L. XLVII.

Nihil ex dote retinetur (1):] Vid. D. Goth. *in not. ad Inscript. h. t. Cod.* (2).

Cur enim improbet maritus mores, quos ipse etc.] D. Goth. *in not.* „ Quid, an audietur? cum adv. doli exceptionem non detur doli replicatio. *L.* 4. §. 13. *de dol. mal. et met. exc.*" Sed vid. *ibid.* (3).

Si tamen ex mente legis sumet (4) *quis, ut nec accusare possit*, etc.] Vid. *L. unic. Cod. Theod. victum civiliter agere* etc. (5) *L.* 39. *h. t.*

(1) Hal. *retinet.* Vulg. *retinebitur.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 175.
(3) Add. de hac Legis parte Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 328. et Puttman. *Probab.* II. 17. *num.* 4. *p.* 129.
(4) Hal. *sumat*, et loco *si tamen*, *sed etsi*, probante D. Goth. *in not.*
(5) Ibique Jac. Gothofred. *Tom.* III. *p.* 187.

L. XLVIII.

Ut liberorum nomine dos *apud maritum resideat*,] Scil. *tota*, contra regulam veterem. Vid. Ulp. *Fragm. Tit.* 6. §. 4. (1).

(1) Add. Merill. *ad Callistr. Libb. Quaest.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 628.

L. XLIX.

Etiam instrumentum solidorum *decem tradidit*,] *Solidorum* erit a Triboniano (1).

Ne-

Neque dotis nomine eum conveniri posse,] Vid. Sand. *de Action. Cession. Cap.* 9. *num.* 23. et Fab. *Conject.* XII. 8. Aliud, si, cum promissa est quantitas, vir sit passus in nomen eam converti. Mev. *Decis. Part.* IX. *Dec.* 11.

(1) Ab aliquo imperito, Averan. *Interpr. Jur.* I. 24. *num.* 8. Aliter Marcil. *ad* §. 3. *Inst. de succ. libertor.*

L. L.

Quae vero non exstarent, ab initio (1) *aestimatio eorum.*] Id est, aestimatio ab initio facta.

Respondi, res, quae exstant, si neque volente, etc.] Vid. Scip. Gentil. *de Aestim. rer. in dot. datar.* [*Oper. Tom.* II. *p.* 248.]

(1) Apud Hal. et Vulg. *ab initio* absunt. Vid. Brencm. *h.* add. de hac Lege Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 12. §. 10. — Ad seq. *L.* 51. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 522. *seqq.* — In seq. *L.* 52. Auctor Anonymus, *in Obs. Miscellan. Tom.* II *p.* 136. *seq.* τὸ *repetet* geminandum putat, atque ita legendum: *solvit: repetet? Repetet, quia* etc. — Ad seq. *L.* 53. vid. J. G. C. Rucker. *Diss. ad L.* 6. §. 1. *quemadm. servit. amitt. Cap.* 2. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 297.

L. LV.

Cavere debet marito, etc.] Idque *stipulatione Tribunitia.* Vid. Ulpian. *Fragm. Tit.* 7. §. 3. (1).

(1) Ibiq. Cujac. et Schulting. *not.* 12.

L. LVI.

Vel etiam si deportata fuerit,] Et non duraverit affectio. *L.* 1. *Cod. de repud. L.* 5. §. 1. *de bon. damn.* Herald. *de Rer. Judic. auctor.* II. 7. *num.* 15. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1190.] (1). Alii aliter. Vid. Noodt. *ad*

ad Tit. Pand. de divort. et repud. vs. *Tertia caussa* etc. Balduinus, *in Justinian.* [*Lib.* II. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I, *p.* 1106.] non satis explicat.

(1) Add. Perrenon. *Animadv.* I. 9. in eod. Thes. *Tom.* I. *p.* 604. Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 12. in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 572. Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 9. §. 2. Locum hunc aliter interpungendum putat H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 10. *p.* 73.

L. LVII.

Quod an verum sit circa adjectionem heredis, dubito.] An haec est nota alterius JCti? An Marcellus vulgarem retulit formulam, ac dein distinxit? (1).

Quippe si moram non fecisset, etc.] Vid. Ulp. *Fragm. Tit.* 6. §. 7. ibiq. Cujac. [*not.* 23.] (2).

(1) Quae in Lege praecedunt Marcellum referre ex Juliano, ad cujus *Digesta* notas conscripsit, putat Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 328. *seq.* et Gluck. *ad Tit. de Usufr.* §. 634. *not.* 49. *p.* 228. Varios usus fructus in dotem dati casus, qui hic finguntur, et ad quos Marcellus respondet, enumerat Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 176. Vid. et de hac Lege Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 12. §. 3.

(2) Sequitur: *patientiam, quam percipiendi fructus praestare* etc, Hal. *patientiam percipiendi fructus, quam praestare* etc. Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 58. vid. Brencm. *de Eurematic. Cap.* 5. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 10. Pro *facile mariti jussu repudiabit*, Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 8. legere mavult: *facile ille mariti* etc. ope geminationis.

L. LIX.

Ut mortua ea dotem *potius heredibus ejus*, etc.] Scil. *profectitiam.* (1).

Sabinus dicebat, utile mihi ejus dotis reciperandae judicium dandum esse.] Mortua scil. filia. Vid. Bachov. *Adv.*

Adv. Fab. Dec. 99. *error.* 8. *num.* 7. ubi Fabrum in multis carpit.

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 4. Ad verba legis finalia: *Gajus idem*, vid. Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 43. *p.* 433. Apud Hal. absunt. Vid. Geb. *h.*

L. LX.

Tamen continuo socer agendo consequetur,] D. Goth. *in not.* „ Imo non consequetur. *L.* 17. et 29. *de religios.* " Casum habent alium.

L. LXI.

Restituere debet:] Etiam matrimonio stante. Vid. *L.* 65. *h. t.* et Cujac. *Obs.* II. 34.

L. LXIV.

Ulpianus Lib. VII. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap. Cap.* 21. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 227.] et Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 96. 324. 330.

Plane si operae fuerint a *marito exhibitae*, etc.] A Vulg. (1) *a* abest, et bene.

(1) Etiam a quinque MSS., quae inspexit Brencm., et ab Haloandr.

§. 4.

Sed et si reum maritus acceperit, etc.] Vid. *L.* 7. §. 8. *de dol. mal.* ibiq. Cujac.

§. 8.

An heres hoc nomine teneatur?] De ipso quoque exheredato nihil in Lege, ut seq. §. 9. (1).

(1) In quo §. verba: *non erit nec utilis actio danda*, ma-

malam continere e Graeco versionem, censet Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 177 Sed *nec* pro *ne quidem* etiam alibi ponitur. Vid. Brisson. *de verb. sign.* in voc.

L. LXV.

Haec actio etc.] D. Goth. *in not.* „ *Condictio ex Lege Julia*, etc. Cujac. *Obs.* II. 34." probante Fabro, *de Errorib. Pragm. Dec.* 81. *error.* 10. (1).

(1) Et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 11. §. 10. Vid. et de Retes, *ad Scaevol. Lib. sing. Quaest. publ. tractatarum*, in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 169. *seq.* et Gluck. *ad Tit. de condict ex lege*, §. 842. *p.* 250. *seq.*

L. LXVI.

Nam is in Licinnia Gracchi uxore statuit, etc.] Vid. Balduin. *Jurispr. Mucian.* [in Jurispr Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 456 *seq.*] ubi tangit difficultatem, quam injicit Plutarch. *in Vit. C. Gracch.*, de qua D. Goth. *in not.* Bynkersh. *Obs* III 22. putat, hoc responsum datum ante dotem publicatam; hanc vero publicatam, quia Licinia maritum luxerat (1).

Ait, quia Gracchi culpa etc.] *Quia, ait*, mallet Bynkersh. *d. l.*

(1) Vid. et Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 5. *num.* 6. *p.* 142. qui in praecedentibus Legis verbis pro: *Servius ait: ea sententia* etc. legit: *Servius ait, et ea sententia*, ope geminationis. Hal. *eaque sententia et Publii Mucii est.* Vid. Geb. *h.* Bynkershoekium et Ruckerum citat quoque Voorda, *Thes. Contr. Dec* 12. §. 4. Bynkershoekium etiam laudat Trotz. *in. Praef. ad Waechtler. Opusc. p.* 73. Otto, *in Papinian. Cap.* 12. §. 3. *p.* 381 eumque, suppresso licet nomine, sequitur Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 146. *seqq.* Etiam D'Arnaud. *Vit. Scaevol. p* 52. *seq.* nisi quod pro *nam is in Licinia* etc. legat: *nam id in Licinia.* Sed Arntzenio, *ibid. in not.* magis placet lectio, quae ex-

exstat in edit. Veneta, A. 1491. *Nam is in Licinia — statuit, quod res — periissent; ut quia — praestari oporteret.*

§. 3.

Quia is pro periculo mancipiorum etc.] Aliud *L.* 69. §. 7. *de jur. dot.* quo facit *L.* 1. *Cod. h. t.* add. Duaren. *ad h. l.* et Scip. Gentil. *de Aestim. rer. in dot. datar.* [*Oper. Tom.* II. *p.* 259. *seq.*] (1).

(1) Vid. et de hac Lege, et *L.* 1. *Cod. eod.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 12. §. 8. *et* 9.

§. 4.

Sive prudens mulier plus esset stipulata, etc.] Non idem, si vir solverit.

§. 5.

Et iterum vidua facta ad priorem virum redierat,] Ut ad Catonem Marcia (1).

Cui centum decem (2) *doti dederat*,] Add. D. Goth. *in not. ad L.* 11. §. 1. *Cod. de repud.* Cujac. *ad Nov.* 22. *p.* 572. Juven. *Sat.* VI. *vs.* 136. et *Sat.* X.

(1) Vid. Plutarch. *in Caton. Major. p.* 784. *e.*
(2) Apud Hal. et Vulg. *decem* abest. Vid. Brencm. *h.*

§. 7.

Quia nec melius (1) aequius *esset*,] Ad formulam *rei uxoriae actionis* respicitur.

(1) Hal. et Vulg. *nec aequius.* Vid. Brencm. *h.* add. de hoc §. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 177. *seq.*

LIBER

LIBER VICESIMUS QUINTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE IMPENSIS IN RES DOTALES FACTIS.

Vid. Fab. *Cod.* V. 28. *Def.* 27. et Mev. *ad Jus Lubec. Part.* II. *Tit.* 2. *Art.* 12. *num.* 184. *seqq.* (1). De nomine, Mev. *Decis. Part.* VIII. *Dec.* 254.

(1) Add. Majans. *Disp.* XXVIII. quae est *de impensis in res dotales factis.*

L. I.

§. 2.

Si in dotem factae non sint,] Sed in alias res uxoris.

§. 3.

Sed et si pistrinum vel horreum necessario factum sit, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo pistrini et horrei aedificatio inter *utiles* impensas refertur. *L.* 6. *h. t. L.* 79. §. 1. *de verb. sign.*" Sed hic id factum *necessario* (1).

Aut si oliveta rejecta restauraverit,] *Senecta* pro senio confecta, Nic. Catharin. *Obs. Lib.* I. [*Cap.* 18. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 489.] Male. (2).

Vel ex stipulatione damni infecti, ne committatur, praestiterit.] Pone, transigendo, ut Gloss.

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 10.

(2) *Defecta*, Hal. Vid. D. Goth. *in not.* qui *rejecta* accipit vi ventorum. Stephan., H. a Porta, Baudoz. *dejecta*, quod probat Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. nisi quis malit *ejecta*

ta. — Vocem *seminaria* in seq. *L.* 3. etiam Graecos vertere σπερματοθήκας, atque ita confirmare videri interpretationem Accursii alias reprehensam, notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 9. — Ad seq. *L.* 4. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 6.

L. V.

Etenim absurdum est, deminutionem corporis fieri propter pecuniam.] Vid. *L.* 16. §. 3. *ad SCtum Trebellian.* (1).

(1) Conf. notata superius ad *L.* 56. §. 3. *de jur. dot.* ibiq. citat. Best. et Voorda. add. Majans. *Disp. supra laud. num.* 5. *seqq.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

An vero dicimus, ex integro videri dotem?] Id est, priorem tantum integram.

Et ego, ubi pecunia est, non dubito dotem videri crevisse.] Vid. *L.* 56. §. 3. *de jur. dot.* (1).

(1) Pothier. *in not. ad h. l.* id illustrat hoc exemplo: centum erant in dote, vir impendit viginti, redacta est dos ad octoginta. Postea mulier impensas viro refudit, crevit nunc dos ad centum.

§. 2.

Et Marcellus admittit, condictioni esse locum:] Etiam ob alias impensas rebus restitutis condictionem locum habuisse, sentit Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 82. *error.* 4. quod vix putem (1).

Sed etsi plerique negent,] Quare? An, quia vir in rem suam impendit? Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 93. *error.* 5 *num.* 3.

Tamen, propter aequitatem, Marcelli sententia admittenda est.] Non placent Bachovio, *Adv. Fab. Dec.* 93. *error.* 5. *num.* 2. Mihi quidem (2).

(1)

(1) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 2. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13 §. 8.

(2) Hinc colligit Voorda, *d. loc.* §. 7. ne impensarum quidem necessariarum nomine olim actionem propriam competiisse — In seq. §. 3. pro *remque meliorem uxoris fecerit*, Hal. habet: *quaeque rem mulieris meliorem reddunt.* Vid. D. Goth. *in not.* non improbante Leonin. *Emendat.* IV. 1. *num.* 5. Flor. literae *er* in *fecerit* subantique sunt expunctae. Vid. Brencm. *h.* Verba: *hoc est dotem*, interpreti potius, quam Ulpiano, adscribit van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 15. *p.* 366. Dissentit Jo. Cannegiet. *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 6. §. 16. *p.* 38. — De voce *novelletum* in seq. *L.* 6. vid. Nic. Catharin. *Obs.* II. 30. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 781. add. Brisson. *de verb. sign.* in voc. — De *voluptuariis impensis*, de quibus agitur seq. *L.* 7. *pr*, vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 13. §. 10. in ejusque Legis §. 1. *exactionem* Tribonianum substituisse pro *retentionem*, ait Pothier. *in not.* An non potius *exactio* ex mente JCti pro *retentione* accipienda? Vid. Voorda, *d. Dec.* 13. §. 5.

L. VIII.

Iniquum enim esse, compelli mulierem rem vendere, etc.] Similia *L.* 38. *de reivind.* unde haec explicanda (1).

(1) Vocem *exactionem* in seq. *L.* 9. rursus Triboniano adscribit Pothier. *in not. ad L.* 11. *h. t.* De verbis: *ita enim permittendum est marito* etc. vid. Jens. *in Strictur. ad Pand. p.* 178. — Ad seq. *L.* 10. vid Majans. *laud. Disp. num.* 3. — Pro *exactionem parere* in seq. *L.* 11. *pr.* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 10. legendum censet: *exactionem patere.* Tò *exactionem* Triboniani esse, rursus putat Pothier. *in not.*

L. XII.

Alioquin negotiorum gestorum potius, quam de dote *ju-*

dicium videbitur.] In quo major olim adhibita benignitas.

L. XIII.

Onus enim fructuum haec impendia sunt.] Nisi immodica sint. Vid. Mev. *ad Jus Lubec. Part.* II. *Tit.* 2. *Art.* 12. *num.* 186. *seq.*

L. XIV.

Impensae necessariae sunt, quibus non factis dos *imminuitur:*] Id est, res dotales.

L. XV.

Sed ipsae res ita praestare intelleguntur (1), etc.] An impensa sit, ex re dijudicandum.

(1) Haec verba se non intelligere, fatetur Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 179. quaeritque, an forte interpres *praestari* vertere debuerit. Pothier. *in not. ad h. l.* sensum eorum hunc esse putat: *res ipsae ita* reditum *praestare intelliguntur, ut non tam in eas* hoc *impendisse videaris, quam* potius, *deducto eo* impensarum *genere*, reditus *tanto minus ex his rebus percepisse;* seu, hoc impensae genus magis fructuum, quam ipsius rei onus esse videtur. Aliter Best. *Conject. quaed. ex Jur. Civ. Cap.* 1. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 199 quem etiam vid. *ibid. p.* 188. de priore Legis parte, ubi in verbis: *id est, in ea caussa sit, τὸ est* ejiciendum censet, aut alioquin pro *id est* legendum: *id et*, vel *idem.* Vulg. *id non in ea caussa sit.* Vid. Brencm. *h.* quod probat Majans. *laud. Disp. num.* 11.

T I-

TITULUS II.

DE ACTIONE RERUM AMOTARUM.

De origine Bachov. *de Actionib. Disp.* V. *Thes.* 8. ubi multa contra Fabrum (1).

(1) Non est *turpis*, neque *quasi turpis*, aut *quasi famosa.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 2. Aliter Cujac. *in Paratitl. ad h t. Cod.* et *ad Libb. Papinian. Quaestion. in expl. L.* 5 *h. t.* Noodt. *in Jul. Paul. Cap.* 7. et *ad h. t. Pand.* vs. *Porro ait Praetor*, etc. Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 9. *in not.*

L. I.

Rerum amotarum judicium singulare introductum *est* etc.] Moribus forte, et Prudentum auctoritate. Bachovius, *Adv. Fab. Dec.* 79. *error.* 7. *num.* 6. actionem *civilem* putat.

Quibusdam existimantibus, ne quidem (1) *furtum eam facere, ut Nerva*, (2) *Cassio: quia societas vitae* etc.] Vid. Freher. *Parerg.* I. 5. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 867. *seq.*]

Aliis, ut Sabino et Proculo, furto (3) *quidem eam facere,*] Facit huc *L.* 52. *pr. de furt.* D. Goth. *in not.* „ Cujacius, *ad Tit. Inst. de rer. divis.* familias JCtorum hic permisceri scribit, et ideò emendatione haec indigere." probante Frehero, *loc. modo cit.* Pergit Goth. „ Verum etsi Sabinianorum et Proculianorum diversae sectae fuerint, ut Nerva et Cassius, fieri tamen potuit, ut et hoc loco idem senserint: etc." add. Mercer. *Conciliator. p.* 127. *seq.* ibiq. Reinold. *not.* 175. *et* 177. et quae in edit. Charond. ad *h. l.* notata sunt (4).

Sed furti non esse actionem constituto jure.] Aliud *L.* 16. *de furt.*

(1) Vid. notata superius ad *L.* 60. §. 5. *de rit. nupt.*
(2) Hal. inserit *et* Non necesse, alioquin, ope geminationis legi posset: *Nerva ac Cassio.* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss* XXII. §. 10.
(3) Hal. et Vulg. *furtum.* Vid. Brencm. *h.*
(4) Vid. et Mascov. *de Sect. Sabin. et Proculian. Cap.* 9. §. 13.

L. III.

Etiam *furti tenebitur.*] Adeoque et *rerum amotarum*, spectato initio. Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 79. *error.* 2. qui id negat (1) et *de Action. Disp.* V. *Thes.* 11.

(1) Ut et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 6.

§. 1.

Furti cum ea agere possumus.] D. Goth. *in not.* „ Imo non possumus, etc. *L.* 21. §. 1. *h. t.*" Illic amovit servus divortii caussa jussu dominae.

§. 2.

Sed et cum uxore furti agere possibile est, etc.] Triboniano haec adscribit Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 1. merito explosus a Bachovio, *ibid.* add. *error.* 2. et *Dec.* 82. *error.* 1. et *de actionib. Disp.* V. *Thes.* 7.

§. 4.

Si filiafamilias res amoverit, Mela, Fulcinius ajunt de peculio dandam actionem, etc.] Veteres hic dissensisse, vult Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 10. non recte. Vid. Bachov. *ibid.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Eadem ratione* etc. (1).

Quia displicuit, eam furti obligari, vel in ipsam ob res amo-

amotas dari actionem.] D. Goth. *in not.* „ P. Faber, *Semestr.* I. 14 ait ordinem mutatum, et sic legendum: *vel in ipsam ob res amotas, quia displicuit* etc." Basil. Schol. *Tom.* IV. *p.* 431. non mutant, etsi transpositio non sit mala. Cujacius, *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. L.* 5. *h. t.* etiam vulgatam lectionem retinet, et explicat. Sed trajectionem Fabri probat Bachov. *Adv. Fab, Dec.* 78. *error.* 5. et *de Actionib. Disp.* V. *Thes.* 9. Quid, si τὸ *vel* transponas ante *quia?*

(1) Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 7. *et* 8. qui tamen in medium relinquit, an omnes actionem rerum amotarum de peculio dederint ad finem usque peculii, et hac in re fortasse dissenserint.

L. V.

Viva quoque filia, etc.] Eadem ratione, ut mortua. *L.* 3. *in fin. h. t.*

Utili *judicio petendum est*] Non *directo*, quia non est ex contractu, nec datur in quantum est in peculio. Cujac. *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. h. l* probante Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 78. *error.* 7. (1). Facit huc *L.* 52. *pr.* vs. *Quid ergo. de pecul.*

(1) Vid. et Noodt. *loc. modo cit.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. VI.

Paulus Lib. VII. *ad Sabinum.*] Junge *L.* 3. *h. t.*

Contra nurum quoque socero *hoc judicium dandum*, etc.] In cujus potestate est vir. *L.* 15. §. 1. *h. t.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs *Igitur actio* etc. in fin.

Atilicinus et Fulcinius ajunt. §. 1. *Quotiens* etc.] Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 78. *error* 10. legit: *ajunt: nam quoties*, vel *quoties enim.* Dissentit Bachov. *ibid.* et

Basil. nihil mutant. Quid, si legamus: *dandum. Atilicinus et Fulcinius ajunt, quoties filiofam.* etc.

§. 4.

Sicut condictionis nomine ex caussa furtiva.] Si actor malit agere condictione furtiva., Huber. *Eun. Rom. p.* 214. Sed vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *error.* 2. ibiq. Bachov. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *An et heres ejus?* et Pothier. *in not. ad h. l.* Duirsema, *Conject.* I. 8. *p.* 141. legit: *Item heres mulieris ex hac caussa tenebitur condictionis nomine, sicut ex caussa furtiva.* Sed vid. Waechtler. *Opusc. p.* 584. *seq.*

§. 5.

Quia ex injusta caussa *apud eam essent.*] Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 8. et alibi, hanc distinguit a *non justa* in *L.* 25. *h. t.* Male (1).

(1) Add. Bachov. *ibid.* — Ad seq. §. 6. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur ut locum habeat* etc.

L. VII.

Et compensare potest mulier (1) *cum actione*, etc.] Non autem hic habet locum mutuae actionis exclusio, ut in delictis aliis, cum ad poenam agitur. Vid. *L.* 39. *solut. matrim.*

(1) *Mulier* apud Hal. hic abest. Vid. Geb. *h.*

L. VIII.

§. 1.

Aestimari debere, quanti in litem vir jurasset.] Vid. Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 17. *error.* 3. *num.* 12. qui ex-

examinandus. Non tamen ideo haec actio est *arbitraria.* Vid. Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 92. *error.* 8. (1).

(1) Ad seq. *L.* 9. vid. Herald. *Obs. Cap.* 26. in Thes. Otton. *Tom* II. *p.* 1343. Pro *suo pretio* forte legendum: *non suo*, observat D. Goth. *in not.* Sed vid. Marckart. *Interpr. rec. Lection.* II. 19. §. 2. *p.* 292. et Theod. Jo. Alex. Pagenstecher. *Spec. de Viol. emend. in Jur. Civ. non admitt. Cap.* 3. *p.* 111. *seq.*

L. XI.

Sive vir uxorem, sive uxor virum domo expulit,] Apud Atticos vir dicebatur ἀποπέμπειν, mulier ἀποχωρεῖν. Scaliger. *ad Euseb. n.* MMXV. (1). Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Promittitur igitur a Praetore* etc.

(1) Add. Sam. Petit. *ad LL. Attic. Lib.* VI. *Tit.* 3. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* III. *p.* 558.

§. 2.

Cum iniquum sit, de alieno facto alium jurare.] Exceptio apud Mev. *Decis. Part.* I. *Dec.* 161.

§. 3.

Si quis delatum sibi jusjurandum referre velit, non videtur Praetor permisisse.] Quis enim de facto alieno jurat? An autem, quia referri nequit, recusari potest? Negat Pachin. *Contr. Jur.* I. 21.

L. XII.

Non magis, quam si quis ei, qui furti agat, jusjurandum deferat, etc.] Id est, *referat* (1).

(1) Sic etiam Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. Hal. habet: *referat.* Vid. Brencm. *h.* qui notat, Florentinam confirmare Graecos.

L. XV.

L. XV.

An separatim habitaverint:] Vid. *L.* 32. §. 13. *de donat. int. vir. et uxor.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 16. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermogen. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 530 *seq.*

L. XVII.

Quia competit divortii caussa.] Sic *L. ult.* §. 2. *de divort. et repud* nec probo Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 3. qui verba *divortii caussa* transponit ad seq. §. et post *competit* addit *furti* (1), vel illa *quia competit* habet suspecta. Sed merito dissentit Bachov. *ibid.*

(1) Probat tamen hanc Fabri conjecturam Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 4. §. 1. Praecedit: *vel contra mandata* convenit. Triboniani manum hic agnoscit D. Goth. *in not.* et Cujac. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 9. *not.* 1. Sed vid. *ibid.* Schulting. not. 2.

§. 1.

Si cum discederet, eas celaverit.] Vid. Cujac. *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. L.* 5. *h. t.*

§. 2.

Simili modo etiam certi condici eas posse, ait.] De non exstantibus capit Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 8. sed nota verba praecedentia (1).

(1) Vid. de hac condictione Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 9. — Ad seq. §. 3. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Datur igitur actio* etc.

L. XVIII.

Sed et domino etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.* (1).

(1) Tò *re* in verbis: *agere re permittendum est*, manifestam repetitionem esse literarum finalium vocis praecedentis, et ab omnibus editis et scriptis abesse, notat Brencm. *h.*

L. XXI.

Si mulier, cum de viri vita desperasset, etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. L.* 5. *h. t.* et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur ut locum habeat* etc.

Subreptis quibusdam rebus] Non divortii, sed mortis caussa.

§. 1.

Pedius putat, ne furtum eum facere,] Lege: *nec* (1).

Cum mulier furtum non faciat,] D. Goth. *in not.* „Imo furtum facit. *L.* 3. §. 1. *h. t.*" Vid. *ibid.* reliquae Leges a Goth. citatae non obstant (2).

Sed rerum amotarum actio erit] *Utilem* intelligit Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur promittit Praetor* etc.

(1) Non necesse, cum *ne* accipi possit pro *ne quidem.* Vid. Marckart. *Interpr. rec. Lection.* I. 6. §. 1. *p.* 41. *seq.*

(2) Sequitur: *domino dicto audiens.* Waechtler. *in Opusc. p.* 586. legit: *domini dicto audiens.* Sed vid. Marckart. *loc. modo cit. p.* 42. *seq.* add. de his verbis Forner. *Selection.* I. 27. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 39.

§. 3.

Rerum amotarum actio damnum repraesentat,] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Porro ait Praetor* etc. (1). Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *error.* 2. accipit de casu rei dotalis amotae: quod non video, et dissentit Bachov. *ibid.*

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 5.

Haec actio, licet ex delicto *nascatur*,] Vid. *L.* 52. *de re judic.*

Tamen rei persecutionem continet, etc.] Sic et *L.* 4. *in fin.* et *LL. seqq. de alien. jud. mut. causs.*

Praeterea et heredibus competit.] Nihil de herede rei, contra quem non videtur dari (1). Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 80. *error.* 1. D. Goth. *in not.* „Non dicit *in heredes*: nec enim datur in heredes condictio furtiva, etc. Cujac. *Obs.* XIII. 37." Is vulgo, et non sine caussa, hic improbatur (2).

(1) Scil. in solidum. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *An et heres ejus?* etc.

(2) Add. notata superius ad *L.* 9. *de cond. furtiv.* — Ad seq. *L.* 22. *pr.* vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 10. — Ad vocem *existimavit* in seq. *L.* 23. notat Pothier. scil. non ipse Africanus, cujus nomen praefert Legis inscriptio, sed Julianus, cujus sententiam Africanus refert, ut alias saepissime. add. Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 23. Hal. habet: *existimavi.* Vid. Geb. *h.*

L. XXIV.

Tam vindicatio, quam condictio (1) *viro adversus mulierem competit*,] Vid. *L.* 6. §. 5. *h. t.* et *L. seq.*

(1) Id est, *actio rerum amotarum.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 7. in fin. Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 7. ait: rerum, quae exstant, *vindicatio*; earum, quae exstare desierunt, *condictio.*

L. XXV.

Si divortii consilio res *amotae fuerint*,] Modo non viri propriae. Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 8. refutatus a Bachov. *ibid.* (1).

Nam jure Gentium condici puto posse etc.] *Condictionem generalem* intelligit Faber, *loc. modo cit.* (2).

(1) Sequitur: *et secutum divortium fuerit.* De ratione vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 3.
(2) Sed vid. notata superius ad *L.* 9. *pr. de reb. cred.* *Praelectio* Franc. Ramos del Manzan. *ad h. l.* exstat in Thes. Meerman. *Tom.* VII. *p.* 206. *seqq.*

L. XXVI.

Rerum amotarum actio condictio *est.*] Negat Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 79. *error.* 7. *et* 8. contra quem disputat. Bachov. *ibid.* et *de Actionib. Disp.* V. *Thes.* 10. Faber, *d. error.* 8. legit: *non est.* Male. Basilic. *Tom.* IV. *p.* 429. et Schol. Basil. *p.* 440. Vulgatam tuentur. add. Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand* §. 6. (1).

(1) Vid. et Pothier. *in not. ad h. l.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 7.

L. XXVII.

Rerum amotarum actio ob adulterii crimen, quo mulier postulata est, non differtur.] Contrarium *L.* 33. *Cod. ad L. Jul. de adulter.* Vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 7. *Cod. Theod. eod.* [*Tom.* III. *p.* 73.] (1).

(1) Aliter Suarez. de Mendoz. *ad L. Aquil.* III. 1. *num.* 11. *seq.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 141. Pothier. *in not. ad h. l.* Gluck. *ad Tit. de Judic.* §. 534. *p.* 525.

L. XXVIII.

Habebit furti actionem:] Nec hoc mutatum *L. ult.* §. *ult. Cod. de furt.* ut bene Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.* (1). Dissentit Balduin. *in Justinian. Lib.* II. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* I. *p.* 1096.] (2).

(1) Et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Datur igitur actio* etc.
(2) Et Wisſenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 8. Vid. tamen et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 4.

L. XXIX.

L. XXIX.

Rerum amotarum aestimatio ad tempus, quo amotae sunt, referri debet:] Si forte res postea facta sit pejor: non vero hic de aucta aestimatione extrinseca agitur. Fab. *de Erroib. Pragm. Dec.* 17. *error.* 3. Ches. *Differ. jur. Cap.* 50. *num.* 2. [in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 780.]

Sed si pluris factae non restituuntur, quae amotae sunt, crescit aestimatio, etc.] Vid. A. Fab. *Conj.* XVI. 11. sed caute: *et de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *error.* 2. restringit ad casum, quo jusjurandum in litem cessat (1), sed dissentiente Bachovio, *ibid.*

(1) Si in litem juratur, quaestio de tempore inanis est. Vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 14. §. 9. Egit etiam de hoc loco van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 4. *p.* 271.

TITULUS III.

DE AGNOSCENDIS ET ALENDIS LIBERIS, VEL PARENTIBUS, VEL PATRONIS, VEL LIBERTIS.

De agnoscendis] Vid. Sueton. *in Claud. Cap.* 15.

Et alendis] De Lege Romuli Dion. Halicarnass. *Antiq. Lib.* II. *p.* 88.

L. I.

§. 2.

Illic, ubi larem matrimonio collocarent.] An, *collocarant?* (1).

(1) Hal. *collocaverunt.* Vid. Brencm. *h.* qui forte legendum putat: *collocarint.* De voce *hospitium* vid. Huber. *in Digression. Part.* II. *Lib.* I. *Cap.* 12. §. 2. *et* 3. §. 4.

§. 4.

Extra ordinem coërcetur.] Remediis Praetoriis, ut *L.* 1. §. 3. *tit. seq.* non vero corporali poena. Noodt. *in Jul. Paul. Cap.* 3. et 6.

§. 6.

Liberum est marito etc. *partum* non agnoscere.] *Non alere*, Paul. *in Sent.* II. 24. §. 6.

§. 10.

Sed hanc rem non facere praejudicium partui arbitror.] Vid. Paul. *in Sent. loc. modo cit.*

§. 11.

Nullum praejudicium sibi faciat (1):] D. Goth. *in not.* „Imo facit: cum omni modo partum cogatur agnoscere. Paul. *in Sent.* II. 24. §. 5." Sed locus videtur vitiosus (2); etsi Anianus sic legerit: nisi Paulus aliam facti speciem intelligat.

(1) Hal. et omnes: *facit.* Sed Flor. subantique, deleta *a*, reposita est *e*, ut sit: *faciet.* Vid. Brencm. *h.* qui id recipiendum putat.

(2) Et pro *quibus missis* ibi legendum: *quibus non missis.* Vid. Schulting. *ad d. loc. Paul.* Dissentit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 3.

§. 12.

Quandoque *enim*, *inquit*, *coepit caussa agi*, etc.] D. Goth. *in not.* „Al. *quandocunque.*" Male, etsi pro eo hic sumatur, ut saepe. (1).

(1) Add. notata superius ad *L.* 15. §. 3. *ex quib. causs. maj. L.* 7. *de usufr. ear. rer.* etc. *L.* 6. *de tributor. action.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 1. in fin. qui *enim* hic accipit pro *vero*. Pothier. *in not. ad*

h. l. legit: *quandocunque etiam.* Praeterea in praecedentibus verbis pro *ut si quis agnoscere* etc. Voorda, *d. loc.* legit: *ut sic, quasi agnoscere* etc.

§. 13.

Non eo pertinere, ut filius natus suum se dicere non possit, etc.] Vid. §. 6. *h. l.*

§. 14.

Ceterum si esse satis injuriosum etc.] *Si esset*, vel *si cesset*, Augustin. *Emendat.* I. 9. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1458.] *Sic esse*, Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 27. et Bynkersh. *Obs.* I. 23. (1). Ceterum, male D. Goth. *in not.* opponit *L.* 6. *de his qui sunt sui vel al. jur.*

(1) Non improbante Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 4. Sed non placet Waechtlero, *Opusc. p.* 451. et *p.* 484. *seq.* τὸ *si* abundare dicit. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXII. §. 10. pro *si* legit: *is*, scil. Julianus. De varia hujus loci lectione in MSS. vid. Brencm. *h.*

§. 15.

Nihil praejudicare filio, si filius est, etc.] Vid. Paul. *in Sent.* II. 24. §. 6. (1).

(1) In seq. §. 16. τὰ *nec ne*, in verbis: *quod ex eo praegnas fuerit, nec ne*, Vulg. transponit ad superiora: *quaeratur, an ex eo mulier praegnas sit*, probante Jauchio, *de Negat. Pand. p.* 302. *et* 336. Sed Florentinam lectionem servari posse, cum Pothier. *in not. ad h. l.* putat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 2. *in fin.*

L. III.

L. III.

§. 1.

Quia Plancianum *Senatusconsultum* etc.] D. Goth. *in not.* „ *Plautianum* (1)." Imo *Plancianum*. Sub Vespasiano hoc factum, putat Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 193. (2).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*
(2) Sed incertam hujus SCti aetatem esse, dicit Bach. *in Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 55. De SCto temporibus D. Hadriani facto vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 5.

§. 4.

Locum esse praejudicio.] Ubi hoc incidenter quaeritur. Cujac. *ad* §. 13. *Inst. de action.* Sed Huber. *in Pract. ad h. t. Pand. num.* 2. vult esse praejudicium distinctum (1).

(1) Nusquam, nisi hoc loco, *Sextum Caecilium Africanum* conjunctim legi, notat Menag. *Amoen. jur. Cap.* 23. *p.* 122. putans, diversum illum esse a *Sexto Caecilio* JCto. add. Mascov. *de Sect. Sabin. et Proculian. Cap.* 4. §. 3. *p.* 82. et Bach. *Hist. Jur* III. 2. *Sect.* 5. §. 7. — Sequentem §. 5. explicuit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 6.

L. IV.

Necare videtur etc.] Non est haec tam regula juris, quam praeceptum. Noodt. *in Jul. Paul. Cap.* 8. (1). Alii hoc intelligunt de casu, quando cogitur alere. Forner. *Rer. Quotid.* I. 20. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 148.]

Perfocat] Al. *praefocat* (2).

Sed et is, qui abjicit (3),] Sic M. Senec. *Controv.* IV. 33. *p.* 381. *Projicere*, *ibid. p.* 380. (4). Tales au-

tem raro vivunt. Quinctil. *Declam.* 306. [*p.* 598. ed. Burm.]

Et is (5), *qui publicis locis* misericordiae *caussa exponit*, etc.] *Misericordia extranea*, Tertullian. *Apolog. Cap.* 9. et *ad Nation.* I. 16. (6). — Olim licitum hoc et frequens. Tertullian. *d. loc.* Lactant. *Divin. Instit.* VI. 20. Jac. Gothofred. *ad L.* 2. *Cod. Theod. de infant. expos.* Noodt. *in Jul. Paul. Cap.* 2. Crebro autem tales dein prostituebantur. Justin. Martyr. *Apolog. Prim. p.* 70. Primis temporibus alendi fuere. Dion. Halicarnass. *Antiq. Lib.* IX. *p.* 580.

(1) Sic etiam Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 24. *in fin. not.* 19. Aliter Bynkershoek. *de Jure occid. liber. Cap.* 7. quem sequitur Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 10.

(2) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. Schulting. *d. loc. not.* 20. et saepius particulas *per* et *prae* permutari, notat Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 376. add. notata superius ad *L.* 2. §. 2. *quib. mod. ususfr.* etc.

(3) Flor. *abicit.* add. notata superius ad *L.* 1. §. 1. *de Senator.*

(4) Add. Schulting. *d. loc. not.* 21. quem etiam vid. *ibid. not.* 22. de verbo *alimonia*, pro quo Hal. et Vulg. habent: *alimoniam.* Vid. Brencm. *h.* add. notata superius ad *L.* 73. *de jur. dot.*

(5) Apud Hal. *is* abest. Vid. Geb. *h.*

(6) Conf. Schulting. *d. loc. not.* 23. add. Land. *Exercitation.* in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1419. *seq.* et Puttman. *Probab.* II. 17. *p.* 127. Bilderdyk. *Obs. et Emend.* II. 12. τὸ *caussa* expungit.

L. V.

Si quis a liberis ali desideret,] Add. egregium locum Quinctil. *Declam.* V. Isocr. *ad Nicocl. p.* 8. Meurs. *Them. Attic.* I. 2. Cicer. *ad Attic. Lib.* IX. *Epist.* 9. *Parentes non alere nefarium.*

Ju-

Judex *de ea re cognoscet.*] *Consulem* intelligit Noodt. *in Jul. Paul. Cap.* 3. in fin. ex Legis inscriptione. add. D. Goth. *in not. ad* §. 7. *h. l.* (1).

(1) Et Gluck. *ad Tit. de Jurisdict.* §. 190. *not.* 9. *p.* 64.

§. 1.

Et magis puto, etiamsi non sunt liberi in potestate, alendos a parentibus:] Quod, ex aequitate, Canones extendunt ad liberos spurios filii ab avo alendos (1). Fab. *Cod.* IV. 9. *Def.* 3. et Carpzov. *Definit. Forens. Part.* II. *Const.* 10. *Def.* 20. multo magis ex ipso natos. Carpzov. *d. loc. Part.* II. *Const.* 10. *Def.* 18. et *Part.* IV. *Const.* 27. *Def.* 5. *et* 10.

(1) Quid dicendum de liberis incestuosis, et adulterinis? Hos non esse a parentibus alendos putat Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 16. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Haec de priore* etc. Sed vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 9.

§. 2.

Et magis est, ut utrubique se Judex interponat, etc.] De Collateralibus etiam, ex aequitate, intelligit Merend. *Controv. Jur.* XIV. 31. male (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 8.

§. 4.

Ergo et matrem cogemus, etc.] Etsi adsit frater. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 10. *Def.* 19.

§. 7.

Sed si filius possit se exhibere, etc.] Vid. Perez. *in Prael. ad h. t. Cod. num.* 5.

§. 9.

Attamen eam rem praejudicium non facere veritati:] Vid §. 18. *h. l.*

§. 10.

Pignoribus captis, etc.] Conf. *L.* 1. §. 4. *h. t.*

§. 11.

Merito patrem eum nolle alere, quod (1) *eum detulerat.*] Vid. D. Goth. *in not.* et Fab. *Cod.* IV. 9. *Def.* 4.

(1) Hal. et Vulg. *qui.* Vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 12. post vocem *onera* Graecos adjicere: ἐσθῆτα καὶ οἴκησιν, *vestem et habitationem*, notat Leunclav. *Notat.* II. 55. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517. — In seq. §. 13. Ulpianum quidem non frustra ponere impuberem emancipatum, sed ex ratione juris novi Tribonianum vocem *emancipatus* potuisse omittere, observat Voorda, *Thes. Contr.* *Dec.* 15. §. 7. in fin. Bynkersh. *in not ad h. l.* pro *impubes* rescribit: *in opibus*. Sed eum refutavit Geb. *ibid.*

§. 14.

Si mater alimenta, quae fecit in filium, etc.] Vid. Sand. *Decis.* II. 8. *Def.* 3. (1).

(1) Add. Westenberg. *in D. Marc. Diss.* XXXI. *p.* 289. *seqq.* ubi hoc rescriptum D. Marci exposuit. Pro *cum modo* Vulg. *cum commodo.* Vid. Brencm. *h.* Forner. *Rer. Quotid.* II. 2. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 162. *COMmodo.* Sed vid. van de Water, *Obs. jur. Rom.* III. 13. *p.* 342. qui pro *in filium* legere mavult: *in filiam.* Sed nec id necesse. Vid. Auctor. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 21. *p.* 125. *seq.* Τὸ *ita*, quod sequitur, apud Hal. abest. Vid. Geb. *h.* et abundare, dicit quoque Westenberg. *d. loc. num.* 4. Post ultima verba rescripti: *etiamsi a patre suo educeretur*, Graecos quaedam addere, quae indicarent, Antoniam Montanam, cui D. Marcus rescripsit, a ma-

rito divertisse, notat Leunclav. *Notator.* II. 56. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517.

§. 16.

Parens quamvis ali a filio ratione naturali *debeat*, etc.] Vid. Pricaeum, *ad Paul. ad Timoth. Epist.* I. *Cap.* 5. *Com.* 4.

§. 17.

Item rescriptum est, heredes filii etc.] An alendi onus in heredem transeat, vid. Merend. *Controv. Jur.* XIII. 3.

Quae vivus filius ex officio pietatis suae dabit,] An, *dabat?* (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*

§. 18.

Nec tamen alimentum decretum tollet etc.] Facit huc §. 9. *h. l.*

§. 22.

Quemque *suis nummis redemit*,] An, *quique se?* aut *redemit* sumendum pro *dimisit.*

Exaequatque eum (1), *qui mercedes* etc.] Facit huc *L.* 41. *de oper. libertor.* add. Cujac. *ad Libb. Papin. Respons. in expl. d. l.*

(1) D. Goth. *in not.* „ Al. *ei.*" Hal. *qui exaequat eum ei, qui.* Vid. Geb. *h.*

L. VI. (1).

(1) De verbis: *libertatis caussa impositorum*, vid. Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 7. *p.* 238.

§. 1.

Et ministerium dominis praebere cogi:] In ergastulis.

Vid. Jac. Gothofred. *ad L. unic. Cod. Theod. de hered. petit.* [*Tom.* I. *p.* 217.]

Vel a Praeside emtori addicentur,] Vid. Raevard. *Conjectan.* I. 11. An, ante *vel* excidit: *a Praetore?* (1).

(1) Hoc videtur probabile. Sed, quare Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 179. τὸ *admoneantur*, quod praecedit, malam versionem dicat, non intelligo. — In seq. *L.* 7. pro *nihil — praejudicium generare*, Hal. et Vulg. habent: *praejudicii generari.* Sed *nihil* in Pand. idem valere, quod *non*, notat Brencm. *h.* Pari modo in *L.* 13. §. 1. *de donat. int. vir. et uxor.* legitur: *nihil vitium.* Si Jensio, *loc. modo cit.* credas, mala rursus versio est.

L. VIII.

Marcellus Lib. I. *ad L. Juliam et Papiam.*] Vid. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 207. et 233.] et Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 97.

Nam manifestum est, id quod filia parit, non avo, etc.] Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 10. *Def.* 21. ubi et de dotando.

L. IX.

Ut merito menstruis alimentis a libertis suis adjuvari debeant.] Vid. D. Goth. *in not. ad L.* 8. *de alim. legat.* (1).

(1) Praecedit in Lege: *nisi si tam esse infirmos.* Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375. legit: *nisi se tam* etc. Pari modo Brencm. *h.* Hal. *nisi si tam infirmos se esse.* Sed, ope geminationis, legi posse *esse se infirmos*, notat Geb. *ibid.* Idem monuit quoque van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 22. *p.* 115. *seq.* qui tamen nulla emendatione opus putat, cum τὸ *se* saepe omittatur. add. notata superius ad *L.* 35. *de pact.* et *L.* 64. *de condict. indeb.*

TITULUS IV.

DE INSPICIENDO VENTRE, CUSTODIENDOQUE PARTU.

Custodiendoque partu.] Exemplum ex antiquitate apud Plutarch. *in Lycurg. p.* 40. Οἱ φυλάττοντες τὰς ὠδῖνας, Dion. Halicarnass. *Antiq. Lib.* I. *p.* 71.

L. I.

Uxor negaret,] Volens forte maritum privare foetu. *L.* 4. *de extraord. crimin. L.* 8. *ad L. Corn. de sicar.* (1).

Et ibi tres obstetrices etc.] D. Goth. *in not.* „Imo quinque. §. 10. *h. l.*" Est alius casus, mortui scil. viri. (2).

Si autem omnes vel plures non esse gravidam renunciaverint, etc.] Juratae. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 19. Aliter Gloss., nec sine caussa, in re tam incerta interdum.

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 24. §. 7. *not.* 13. *Novam rem* esse rem ante inauditam, et inusitatam, scil. ventrem inspicere, et custodes adponere, notat Trotz. *de Memor. Propag. Cap.* 2. §. 3. *p.* 112. Explicuit hoc rescriptum Westenberg. *in D. Marco, Diss.* X. *p.* 115. *seqq.*

(2) Add. Cujac. ad Paul. *Sent.* II. 24. §. 7. *not.* 14.

§. 1.

Partus enim, antequam edatur, mulieris portio *est, vel viscerum:*] Id de filio matris Advocatus dicit apud Quinctil. *Declam.* 338. [*p.* 704. ed. Burm.] Ergo viro nihil hactenus juris (1).

(1) Pluribus hoc adstruxit F. G. Boers. *Spec. de Anthropol. JCtor. Roman. etc. Sect.* 3. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* III. *Tom.* II. *p.* 131. *seqq.* Sequitur: *Igitur* Princeps *in caussa necessaria subvenit.* Van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 2. *p.* 339. legit: *Praetor.* Sed vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 16. §. 1.

§. 3.

Pignoraque ejus capienda, etc.] Vid. Plutarch. *in Caton. Minor. p.* 777. et Cicer. *Philipp.* I. 5.

§. 4.

Ordo Senatusconsultis *expositus sequetur:*] D. Goth. *in not.* „Al. *Senatusconsulti* (1)." Non opus. Vid. §. 1. *h. l.*

(1) Sic quoque Hal. *Sequetur* hic passiva significatione usurpari, notat Westenberg. *Diss. supra laud. p.* 119. add. notata superius ad *L.* 19. *de jurisdiction.*

§. 8.

Vel ipsa eum illexerat, ut crederet, etc.] Hinc colligunt, de nullitate non posse conqueri, qui ei ipse caussam dederit. Cyriac. *Controv.* 416. *num.* 10.

§. 10.

His, ad quos ea res pertinebit,] Vid. seq. §. 12. et 13.

Ut mittant, si velint, etc.] Sic recte legitur, et sic Basil. (1).

Mittantur autem mulieres liberae *duntaxat quinque*,] *Obstetrices*, Paul. *in Sent.* II. 24. §. 8. *Quinque.* Aliud *pr. h. l.*

Dum ne qua earum, dum inspicit, invita muliere ventrem tangat.] Aliud volunt, cum de virginitate probanda agitur. Stryk. *de Jure Sens. Diss.* I. *Cap.* 1. *num.* 49. *seqq.*

Mu-

Mulier in domu honestissimae feminae pariat, quam ego constituam.] Non idem in *pr. l.* nec *tit. praec.* (2).

Et tres liberae cum binis *comitibus custodiant.*] *Quatuor* in universum. Glosf. *h.*

Hae, quae intus futurae erunt, excutiantur omnes in eo conclavi, ne qua praegnans *sit.*] Flor. *praegnas* (3).

Scilicet quia tenebrae ad subjiciendum aptiores sunt.] Haec non sunt Praetoris, sed JCti, vel Glossatoris verba (4). Ipsa interpretatio sequitur.

Quoad trium mensum *sit.*] Sic etiam *L.* 7. §. 11. *de adm. et peric. tutor.* add. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 33. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1307.] (5).

(1) D. Goth. *in not.* Al. *si nollent.* Verbis: *ut mittant, si velint, quae ventrem inspiciant:* item, *ut mittant, si velint, quae ventrem custodiant:* nec non, *ut mittant, quibus praesentibus pariat*, non argumentum, sed scopum earum denunciationum designari, sentit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 16. §. 2.

(2) Alias etiam differentias inter hoc Edictum et SCtum Plancianum recenset Voorda, *d. Dec.* 16. §. 2.

(3) Ita semper scribitur in Pand. Flor. Vid. notata superius ad *L.* 5. §. 3. *de stat. homin.* et *L.* 1. §. 5. *si pars hered. pet.* Ceterum Voorda, *d. Dec.* 16. §. 3. verba haec paulo aliter interpungit, legens: *hae quae intus futurae erunt, excutiantur omnes: in eo conclavi ne qua* etc.

(4) Ejicienda haec verba esse, sentit quoque Voorda, *d. Dec.* 16. §. 3.

(5) Et notata superius ad *L.* 1. *de feriis, Tom.* I. *in Addend. p.* 618. Hal. *mensium.* Vid. Geb. *h.*

§. 14.

Quos proxima spes successionis contingit,] *Contingunt*, MS. Flor. (1), probante Scip. Gentil. *Parerg.* I. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1280.]

(1) Deletam tamen esse literam *u*, sed recenter, testatur Brencm.

Brencm. *h.* — Ad seq. §. 15. vid. Caes. Costa, *Var. Ambig. Jur.* II. 3. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1211.

L. II.

Edictum de custodiendo partu derogatorium *est ejus, quod* etc.] Id est, facit, ut id cesset, neglectis iis, de quibus supra. D. Goth. *in not.* „ Cujus? An *Carboniani?* An *Edicti de ventre in possessionem mittendo?*" Posterius respondet Gloss. 2da.

L. III.

Qui ventri substitutus *est,*] *Vulgariter.* Bartolus, *pupillariter:* quem notat Faber, *de Errorib. Pragm. Dec.* 38. *error.* 3.

L. IV.

Respondi — posse videri ad ejus, cui fideicommissum datum esset, sollicitudinem perspiciendum,] Lege: *respiciendum* (1).

(1) Pari modo Brencm. *h.* Hal. et Vulg. *prospiciendum.*

TITULUS V.

SI VENTRIS NOMINE MULIERE IN POSSESSIONEM MISSA, EADEM POSSESSIO DOLO MALO AD ALIUM TRANSLATA ESSE DICATUR.

L. I. (1).

(1) §. 1. *Verum eum quoque, in cujus potestate ea fuerit, scil si dolo* ipsorum *alius* etc. pro *ipsius.* Sed etiam alibi diversos numeros per enallagen conjungi, notat Arntzen. *Miscellan. Cap.* 15. *p.* 171.

§. 2.

§. 2.

Sed melius, et civilius faciet, si eum per interdictum etc.] D. Goth. *in not.* „ An, *uti possidetis?* An, *unde vi?* etc." Quid, si intelligamus interdictum, non ex edicti ordine, sed extra illum a Praetore propositum, ut *L.* 9. §. 1. *de damn. infect.* Vid. D. Goth. *in not. ad L.* 15. *ad exhib.* ubi alia exempla (1).

Ad jus ordinarium *remiserit.*] Dato scil. Judice, ut olim fiebat. Vid. ad *L.* 3. §. 3. *de liber. exhib.*

(1) Conf. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 16. §. 5. *et* 6.

§. 4.

Haec actio etiam post annum *dabitur*:] D. Goth. *in not.* „ Imo *annalis* videtur. *L.* 1. §. 3. *seq. tit.*" Est alia (1).

(1) Add. Voorda, *d. Dec.* 16. §. 4.

L. II.

§. 1.

Ab eo, qui in potestate est,] *In possessione*, Cujac. *Obs.* XXIII. 39. (1).

(1) Quem laudat quoque Voorda, *d. Dec.* 16. §. 4. *in fin. In possessione* habet quoque Hal. et in contextum recepit Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 3.

TITULUS VI.

SI MULIER VENTRIS NOMINE IN POSSESSIONE CALUMNIAE CAUSSA ESSE DICETUR.

L. I.

§. 3.

Quasi poenalem.] Quia non tam datur ob favorem actoris, ut fit *L.* 1. §. 4. *tit. praec.*, quam in odium rei. Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Pand.*

§. 6.

Vel is *qui substitutus fuit*,] Lege: *vel ei* (1). Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 27. *vel si quis.*

(1) Ita MSS. et editiones. Vid. Brencm. *h.* qui addit, Taurellium *is* pro supervacuo habuisse, uti est. Etiam Waechtler. *Opusc. p.* 483. *is* abundare dicit, quamvis *praec. p.* 451. *ei* non improbet. Praecedit: *vel coheredi speranti* partum. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXII. §. 11. mavult *partem*. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 16. §. 7. Florentinam, absque ulla nota, secutus est.

§. 11.

Libertati *plane subveniendum erit* etc.] *Libertatibus*, Charond. (1).

(1) Etiam Hal. Vid. Geb. *h.*

TITULUS VII.

DE CONCUBINIS.

De earum cum uxoribus convenientiis, et ab iis differentiis, Merill. *Obs.* III. 16. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Est igitur concubinatus* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec* 16. §. 10. G. Jordens, *Diss. de Legitimatione*, *Cap.* 3., in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 337. *seqq.* quo capite de jure concubinatus egit.

L. I.

Ulpianus Lib. II. *ad Legem Juliam et Papiam.*] *Lib.* III. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 216.] Sic junge cum *L. ult. de divort. et repud.* Dissentit Heinecc. *ad eand. Legem*, I. 5. *p.* 68. *et* 88.

Quae in concubinatu *est* etc.] Non, uxor. *L. ult. de divort. et repud.* (1).

Ab *invito patrono poterit discedere*, etc.] *An invito patrono* etc. Heinecc. *d. loc. p.* 251.

Quippe cum honestius sit patrono libertam *concubinam*, etc.] Interdum ob hanc caussam ancillae manumissae. Plaut. *Epidic. Act.* 3. *Scen.* 4. *vs.* 29. *seq.* Sensum Ulpiani esse, honestius esse patrono, eam, quae ab eo invito discessit, alterius concubinam esse, quam ad dignitatem matrisfam. adspirare, putat Heinecc. *loc. modo laud.* Sed sic foret mox legendum *haberi.*

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 16. §. 9. qui *ibid.* §. 8. emendationem Heineccii quidem probat, non vero ejus interpretationem. Alii aliter. Vid. Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 11. §. 9. De voce *ho-*

ne-

nestius vid. Burman. *ad Petron. Satyric. Cap.* 55. *p.* 266.

§. I.

Et puto, solas eas in concubinatu habere *posse* etc.] An, *haberi?* (1).

In quas stuprum non committitur.] Vid. Horat. *Lib.* I. *Sat.* 2. (2).

(1) Sic Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.* probante Wieling. *loc. modo cit. p.* 152.

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Est igitur* etc. et Heinecc. *loc. modo laud. p.* 172. — In seq. §. 3. pro *si qua in* patroni *fuit concubinatu*, Steph. et Baudoz. habent: *patris*, et sic quoque Basilic. Res eodem redit. Vid. Brencm. *h.* Nihil tamen mutandum putat Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 21. *p.* 127. et Marckart. *Interpr. rec. lection.* II. 15. §. 2. *p.* 268. *seq.* Sed *patris* legi malunt Wieling. *Lect. Jur. Civ.* II. 11. §. 11. *p.* 154. Gul. Nic. van Zevenhoven, *Diss. de Dubia quarund. Legum Lectione*, *Cap.* 6. Lugd. Batav. 1740. Jordens. *Diss. supra laud. Cap.* 3. §. 10. *in not.*

L. II.

Paulus Lib. XII. *ad L. Juliam et Papiam.*] *Lib.* II. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 251.

L. III.

In concubinatu *potest esse* etc.] *Concubatu*, Flor. (1).

Et aliena liberta,] Ex libertino genere multae quaestum corpore faciebant. Plaut. *Cistell. Act.* 1. *Scen.* 1. *vs.* 40. (2).

Et ingenua,] Prohibuisse hoc Aurelianum, tradit *in ipsius vita* Vopisc. *Cap.* 49.

Vel quaestum corpore fecit:] Facit huc *L.* 24. *de rit. nupt.* Inde explicanda *L.* 21. *pr. de captiv. et postlim. rev.*

Alioquin si honestae vitae, et ingenuam mulierem etc.]

Noodt.

Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin. huc refert locum Tacit. *Annal.* II. 85. et alia habet, mihi valde dubia.

Sine testatione hoc manifestum faciente,] Stylus videtur Triboniani. Huc vero refer *L. pen. Cod. ad SCtum Orphit.* Inepte Vertr. Maurus, *de Jur. liberor. Cap.* 30. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1043.] testationem intelligit, de qua *L.* 220. §. 3. *de verb. sign.* Nec bene Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 30. *p.* 791. accipit pro instrumento *nuptiali:* est enim de *concubinatu* (3).

Sed necesse ei esse, vel uxorem eam habere, etc.] Vid. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 172.

(1) Male. Vid. Brencm. *h.* Vitium putem scripturae.
(2) An etiam ancilla? Videtur negare Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 2. Sed vid. *L.* 8. *de pign. et hyp.*
(3) Add. de hac *testatione* Jordens. *laud. Diss. Cap.* 3. §. 8.

§. 1.

Nec adulterium per concubinatum ab ipso committitur:] *Stuprum* explicant quidam. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 22. Aliter Huber. *in Prael. ad eund. Tit. num.* 1. bene (1).

Quia concubinatus per Leges *nomen adsumsit*,] Id est, *Juliam et Papiam.* D. Goth. *in not.* (2). In Capite, de quo *L.* 1. *h. t.* secundum Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 216.] Aliter Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 82. et 165. Non tamen concubinatus *justa* conjunctio est: quod Cujacium aliquando putasse, ait Merill. *Var. ex Cujac.* I. 33. notatus propterea ab Os. Aurel. *Dispunct.* 34. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 779.]

Extra Legis *poenam est:*] Id est, *Legis Juliae de adulteriis.* Merill. *Obs.* III. 15.

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* II. 20. §. 1. *not.* 2. Sed *adulterium* hic pro *stupro* accipiendum esse, et con-

concubinatum *mariti* non fuisse permissum, cum Wissenbachio putat Jordens. *Diss. laud. Cap.* 3. §. 3. *seqq.* *Stuprum* explicat quoque Pothier. *in not. ad h. l.*

(2) Add. Merill. *Var. ex Cujac. loc. cit.* et *Obs.* V. 10. Arntzen. *Miscellan. Cap.* 1. *p.* 14. Jordens. *d. Cap.* 3. §. 1.

L. IV.

Concubinam ex sola (1) *animi destinatione* etc.] Vid. Rittershus. *ad Novell. Part.* IV. *Cap.* 1. *num.* 12. *p.* 193.

(1) Id est, sine honore ac dignitate, qua uxor aestimatur, Perrenon. *Animadv.* II. 25. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 656. add. Jordens. *Diss. laud. Cap.* 3. §. 9.

LIBER

LIBER VICESIMUS SEXTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE TUTELIS. (1).

(1) Conf. J. G. Seger. *Diss. de Histor. Jur. Rom. liberae reipubl. de tutelis et curationibus*, in ej. *Opusc. Vol.* I. *p.* 61. *seqq.* et von Löhr. *ueber die Römischen begriffe von Tutel en curatel*, in ej. *Magaz. fur Rechtswissenschaft*, *Tom.* III. *num.* 1. *p.* 1. *seqq.* Plures alii, qui de hoc argumento egerunt, citantur in *Bibl. Lipen.* ejusq. *supplem.* in voc.

In hac posteriore parte Digestorum apud Hal. plurimas Legum inscriptiones praeter nomen JCti nihil exhibere, monet Geb. *ad inscript. L.* 1. *h. t.* add. Ant. Augustin. *Emendat.* I. 4. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1444. et Reinold. *ad Mercer. Conciliator. not.* 152. *p.* 106. *seq.*

L. I.

Vis ac potestas] Δύναμίς τις καὶ ἐξουσία. Basil. [*Tom.* IV. *p.* 826.] (1).

Propter aetatem suam (2)] Non igitur hic continetur tutela muliebris. Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Pand.* (3).

(1) Theophil. *in Paraphr. ad* §. 1. *Inst. h. t.* δίκαιόν τε καὶ ἐξουσία, et sic etiam Harmenop. V. 11. §. 1. Male. Vid. Fab. *ad d. loc. Theoph.* add. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 1. *Vis ac potestas* saepius conjunguntur, et synonyma hic sunt. Vid. Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 5. Explicari posset, *vis*, *id est*, *potestas*, aut *vis seu potestas*. Conf. notata superius *ad L.* 17. *de Legib. not.* 2. Plura de hac Servii definitione tutelae legi possunt apud Interpp. *ad* §. 1. *Inst. h. t.* add. Henr. Ernst. *Var. Obs.* II. 25. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1159. *seq.*

seq. Merill. *Obs.* VIII. 17. Huber. *Digression.* III. 2. Toullieu, *in Collectan. p.* 279. *seqq.* et in primis Gebauer. *Progr. de Servii Sulpicii definitione tutelae*, in ej. *Exercit. Acad. Vol.* II. *Exercit.* 26. Pro *ad tuendum eum* Grammatice dici debuisse: *ad tuendum id*, sed non esse Veteribus insolens hoc genus loquendi, observat quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. add. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* I. 4. *p.* 25. et notata superius ad *L.* 1. *pr. de pactis.*

(2) Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 179. legit: *propter aetatem sua sponte* etc. quod mavult quoque Brencm. *h.* et sic etiam Hal. Vid. Geb *ibid.*

(3) Aliter Heinecc. *in Additam. ad Vinn. ad* §. 1. *Inst. h. t.* Sed cui neminem hac in re facile assensurum, opinor. Ceterum, de hac *tutela sexus*, de qua nihil in Jure reperitur, in primis videndus Otto, *Diss. de Perpetua feminarum tutela.* Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 236. *seqq.* et *in Antiq. ad h. t. Instit.* §. 16. *seqq.* Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 11. §. 1. 25. *et* 27. Pothier. *Pand. Justin. in Append. ad Libb.* XXVI. *et* XXVII. *Tom.* II. *p.* 236. *seqq.* Novissime autem hunc antiquitatis locum etiam ex Gaji Institution. Veronens. illustravit von Savigny, *Beytrag zur Geschichte der Geschlechtstutel*, in ej. *Zeitschrift fur Geschichtliche Rechtswissenschaft.* 3. *B.* 3. *H. N.* X. et von Löhr, *von der Tutel uber Weiber, ihrem Zwek*, etc. in ej. *Magaz. fur Rechtswissenschaft und Gesetzgebung*, 3. *B.* 4. *St. N.* XII. — Ad seq. §. 1. vid. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1362. Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 39. *p.* 393. *seq.* Otton. *de Aedilib. Colon. et Munic. Cap.* 4. *p.* 109. — Quare Taurellius in seq. §. 3. verba *Sexagesimo ad Edictum* asterisco notaverit, se ignorare fatetur Brencm. *h.* cum in archetypo nihil sit notatum, et omnia continua scriptura decurrant. add Wieling. *in not. ad Indic. JCtor. Alphabet.* in *Jurispr. Restit. p.* XC. Hal. habet: *Lib.* XVI. *ad Sabinum.* Vulg. *Lib.* XVIII. *ad Edictum.* Vid. Brencm. *d. loc.*

L. III.

Nihilo minus tutores accipere poterunt,] Facit huc *L.* 6. §. 3. *h. t.*

Quia Lex XII. *Tabb. ita accepta est,* etc.] In verbis: *ast ei custos nec escit.* Vid. Jac. Gothofred. *ad LL.* XII. *Tabb.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 107. *et* 172.] (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 7. et Schulting. *ad Caj. Instit.* I. 8. §. 1. *not.* 7. quem etiam vid. *ibid.* de verbis seq. §. 1. *et ita Imp. Antoninus Augustus* etc. add. de hoc §. Amaya, *Obs.* I, 8.

§. 2.

Tutorve cum eorum quo litem *agere vult,*] *Legitimo judicio,* Ulpian. *in Fragm. Tit.* 11. §. 24. et sic forte hic scripsit. Vid. Noodt. *ad Tit. Pand. qui pet. tut. vel cur.* vs. *Qui? Modestinus* etc. Sed *litem agere* defendit Bynkersh. *Obs.* VII. 13. in fin. (1).

Et curator *in eam rem petitur,*] *Praetorius tutor* Ulpiani tempore dabatur. §. *ult. Inst. de auctor. tutor.* idque ob judiciorum solennitatem. Facit huc *L.* 19. *de auct. et cons. tut. L.* 17. §. 1. *de appellat.* add. de hac re Ulpian. *Fragm. Tit.* 11. §. 24. (2). Unde *τὸ curator* in hac Lege, et seq. *L.* 4. *et* 5. et *L.* 24. §. 1. *de testam. tutel.* et *L.* 9. §. 4. *de tut. et rat. distr.* a Triboniano esse censet Vinn. *ad d.* §. *ult. Inst.* quod verisimile (3), etsi aliter Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. de in lit. dand. tutor.* Dissentit Bynkershoek. *Obs.* VII. 13. (4).

Talem curatorem neminem dari posse, nisi praesentem,] D. Goth. *in not.* „ Et approbantem: potest enim se excusare.” add. Fab. *in Cod.* V. 27. *Def.* 2.

(1) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Et Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 184.
(3) Vid. Schulting. *ad d. loc. Ulpian. not.* 73. Pothier. *Pand. Justin. tit. de tutor et cur. dat. num.* 24 *seq.*

Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 21. §. 2. add. Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 71. et Noodt, *loc. laud.*

(4) Etiam Wybo, *in Tribon. defens. p.* 306. *seq.* et Eckhard. *in Herm. Jur.* I. 6. §. 245. *in not.*

L. IV.

Si indistincte datus sit curator,] Vid. ad *L.* 3. §. 2. *h. t.*

§. 1.

Possunt autem vel plures etc.] D. Goth. *in not* „Imo unus tantum dandus est. *L.* 5. *in fin. judic. solv.*" ea huc non pertinet.

L. V.

Cum semel petitus sit talis curator,] Vid. ad *L.* 3. §. 2. *h. t.*

L. VI. (1).

(1) *Pr.* in fin. *accommodare.* Forte rectius accommodari. Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. §. 1. verba: *sed admonitionem, non aliter* etc. H. a Porta notare: *In Pand. Flor. Sed admonitionem satisdederit hoc est non aliter ei gerere*, sed nihil ejus rei in archetypo se invenisse, testatur Brencm. *h.*

§. 2.

Neque imperii *est*,] Quod competit Magistratibus majoribus.

Neque jurisdictionis,] Quae competit Magistratibus minoribus. Add. Merill. *Var. ex Cujac.* I. 4. et Vinn. *de Jurisdict. Cap.* 5. *num.* 3. (1).

(1) Vid. et Noodt. *de Jurisd. et imp.* I. 1. et *ad Tit. Pand. de tutor. et cur. dat.* in pr. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 3.

§. 3.

§. 3.

Surdo impuberi poterit tutor dari.] Facit huc *L.* 3. *pr. h. t.* (1).

(1) In seq. *L.* 8. pro: *et si qua in fraudem* debitorum, Cujacium legere *creditorum*, notat D. Goth. Probat hoc Leunclav. *Notat.* II. 57. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517. quia etiam Graeci ita legunt. Sed vid. Marckart. *Probab. rec. Lection. Part.* II. *p.* 169. *seq.* et Brencm. *h.*

L. IX.

In eos extra ordinem animadvertitur, etc.] A Praefecto urbi. §. 10. *Inst. de susp. tutor.* add. *L.* 13. *de poenis.*

L. X.

Etiam non municeps *tutor dari potest*, etc.] Sic bene (1). Vid. *L.* 24. *de tutor. et cur. dat.* (2). Nec opus de incola accipi cum Scip. Gentil. [*Oper. Tom.* III. *p.* 112.] et Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 8. *Thes.* 4. *Lit. f. p.* 432. et Noodt. *ad Tit. Pand. de tutor. et cur. dat.* vs. *Praeterea refert* etc. (3) etsi id quoque fieri queat. *L.* 29. *ad municipal.* — In testamentario hoc verum. *L.* 32. *tit. seq.* quo tamen non respexit JCtus.

(1) D. Goth. *in not.* „Veteres quidam legunt: *etiam municeps.*" Hal. quoque habet in margine: *alias deëst negatio*, et ita est in Vulg. Vid. Brencm. *h.* eamque lectionem in contextum recepit Pothier. *Pand. Just. tit. de tutor. et cur. dat. num.* 9.
(2) Conf. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 4. in fin. add. Jos. Fern. de Retes, *ad Tit. de interd et releg.* I. 4. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1204 *seq.*
(3) Etiam Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* XI. *num.* 10. et Voet. *ad h. t. Pand. num.* 3.

L. XII.

Idem Lib. X. *Responsorum*,] Junge *L.* 25. *de tut. et curat. dat.* Cujac. *ad Libb. Paul. Resp. in expl. h. l.* (1).

Qui in locum absentis Reipubl. caussa tutores dati *sunt*,] D. Goth. *in not.* „a testatore, etc." Male.

(1) Sed vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 17. §. 8. quem etiam vid. *ibid.* §. 9. de ultimis Legis verbis: *in eadem caussa perseverare* etc.

L. XV.

Sed missus ad eos quasi Legatus,] Et diutius illic haereat. Bachovius, *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 8. *Thes.* 7. *Lit. f. p.* 451. accipit de retento ab hostibus contra jus (1).

Aut etiam receptus ab eis, aut transfugerit, etc.] Noodt. *ad Tit. Pand. de tut. et cur. dat.* vs. *Illud quale* etc. legit: *haut etiam*, et illa: *aut transfugerit*, delet. Late Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 26. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 603. *seqq.*] Sed satis non facit. Donell. *in Comm. Jur. Civ.* III. 14. legit: *haud transfugerit:* quod non probo (2). Cujacius, *Obs.* IV. 9. et alii dicunt, manere eum tutorem, quia manet civis. Bachovius, *loc. modo cit.* quia nondum est condemnatus, nec se suo facto onere tutelae eximere potest. add. et Lyclam. *Membran.* V. 17. et Conf. *L.* 29. *pr. de excusat.*

(1) Noodt. *loc. laud.* pro *quasi legatus* reponit: *quasi lege*, vel *qua lege*, id est, aliqua lege.

(2) *Ut transfugerit*, id est, quasi transfugerit, Nic. Anton. *de Jur. Exul.* I. 8. *num. ult.* in Thes. Meerman. *Tom.* III. *p.* 28. *Antequam receptus ab iis, alio transfugerit*, Jo. Cannegiet. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 10. §. 4. *p.* 53. Verba *aut transfugerit*, imprudenti JCto excidisse, putat Wisenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 5. Pothier. *in not. ad h. l.* accipit

pit de iis, qui ad tempus sine dolo transfugiunt, et animum revertendi conservant. Egit etiam hac de re Jos. Fern. de Retes, *ad Tit. de interd. et releg.* I. 4. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 1205. *seqq.*

L. XVI.

Tutela plerumque virile officium est.] Tò *plerumque* a Triboniano est: olim ordinario nunquam. *L. ult. h. t.* (1).

(1) Add. Wissenbach. *Emblem. Tribonian. Cap.* 4. *p.* 72. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 547. Walch. ad Eckhard. *Herm. Jur* I. 6. §. 244. *et* 248. *p.* 439. *et* 447. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 17. §. 7. Dissentit Wybo, *in Tribon. defens. p.* 308. etiam Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Sed ad liberos virilis sexus perfectae aetatis descendunt legitimae:] Jure agnationis. *L.* 46. *fam. ercisc.* Tà *perfectae aetatis* a Triboniano sunt. Vid. Pithoeum, *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 16. [§. 8. *not.* 53. in fin.] Cujac. *ad tit. Inst. de fiduc. tutel.* (1). Dissentit Otto, *ad* §. 13. *Inst. de excusation.* (2).

(1) Add. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 11. §. 20. *not.* 58. et Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 73.

(2) Etiam Wybo, *in Tribon. defens. p.* 309. *seq.*

L. XVIII.

Feminae tutores dari non possunt, etc.] Vid. *L.* 2. §. 25. *ad SCtum Tertull.* (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 1. *et* 2. ubi juris progressum hac in re exposuit.

TITULUS II.

DE TESTAMENTARIA TUTELA.

L. I. (1).

(1) *Pr. Lege duodecim Tabularum* etc. Verba Legis exstant apud. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 11. §. 14. ubi vid. Schulting. add. Noodt. *Obs.* II. 19. et *ad h. t. Pand.* in pr. et Ger. Meerman. *Diss. de reb. manc. et nec mancip.* §. 109. *p.* 66. *seqq.*

§. 1.

Qui modo in ea caussa sint, ut, si vivo eo nati fuerint, in potestate ejus *futuri sint,*] Vid. *L.* 73. §. 1. *de reg. jur.* (1).

(1) Et Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 146. *seq.* Additur: *neque testamentum rupturi*, id est, si vel heredes instituti sint, vel rite exheredati. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur effectum est* etc.

L. II.

Nec militem liberis etc.] D. Goth. *in not.* „ Cur ita? Vid. *L.* 28. *de milit. testam.*" add. *L.* 40. *de adm. et peric. tutor.*

L. III.

Qui codicillis testamento confirmatis etc.] Expresse, non tantum ad testamentum factis. *L.* 5. §. 14. *de his quae ut indign.* ubi haec distinctio (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Dixi de modo* etc. in fin.

§. 1.

§. 1.

Qui jure dati sunt.] Vid. *L.* 1. *tit. seq.*

L. IV.

Modestinus Lib. VII. *Differentiarum.*] Differentiam inter tutorem datum a patre, et a matre ostendit duplicem (1).

Mater autem non nisi instituto (2) *quasi* in rem *potius*, etc.] Id est, in bona matris. *L.* 9. §. 8. *de adm. et per. tut.*

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* circa fin. et Joh. van Nispen. *Diss. ad Libb. Modestin. Differ. Cap.* 8. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 70. *seqq.*

(2) Obstat *L.* 4. *Cod. h. t.* Sed vid. Noodt. *ad Tit. Pand. de confirm. tut.* vs. *In matre quoque* etc. qui probabilem dicit conjecturam Cujacii, *in not. ad Tit. Inst. de tutel.* ibi legentis: *quando autem eos heredes instituerit*, expuncta negatione. Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 9. Aliter Byukersh. *Obs.* II. 17. quem sequitur Marckart. *Probab. rec. Lect. Part.* II. *p.* 104. *seqq.* et van Nispen, *d. loc. p.* 73. *seq.* — Sequentem *L.* 5. jungendam esse cum *L.* 17. *de Legat.* 1°. et *L.* 164. *de verb. sign.* notat Walch. *ad Eckhard. Herm. jur.* I. 5. §. 175. *p.* 341. — Ad seq. *L.* 6. vid. P. Fab. *Semestr.* III. 24. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et Trotz. *de Memor. Propag.* I. 2. §. 5. *p.* 124. *seq.*

L. VII.

Sed a testatore protinus proficiscuntur,] Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 3. *Inst. qui testam. tut. dar. poss.*

Nam et ipse heres tutor dari potest, et post mortem heredis tutor recte dari potest.] In his differt tutor a Legatario (1).

(1)

(1) Conf. Wisfenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 8. — Ad seq. *L.* 8. §. 3. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 5.

L. IX.

Nec exspectandum erit, ut omnes hereditatem adeant.] Itaque nec tutelas olim corruisse, rescisso pro parte per querelam testamento, recte censet Cujac. *ad L.* 15. §. *ult. de inoffic. testam.* (1).

(1) Explicuit hanc Legem Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 258. *seq.*

L. X.

Si hereditas nondum adita sit, etc.] Vid. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 9. *Thes.* 2. *Lit. c. p.* 469. (1).

(1) Pro *nec speretur*, Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375. legit: *sed speretur*. quod in contextum recepit Pothier. *Pand. Justin. Tit. de legit. tutor. num.* 14. — Ad seq. §. 1. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 5.

§. 2.

Vel nominatim exheredatus sit.] *Vel nominatim ex heredibus*, legit Muret. *Obs. Cap. ult.* [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 143. *seq.*] male, nec de hoc loco recte (1).

(1) Vid. Schulting. *ad Caj. Instit.* I. 7. §. 2. *not.* 14. in *Jurispr. Antejustin. p.* 64. *seq.* add. Alciat. *Dispunct.* I. 20.

§. 4.

Quin immo, etsi pure datus sit, videtur inesse haec conditio, etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo non videtur. §. 1. *Inst. qui testam. tut. dar. poss.*" Distinguendum, quid videtur defunctus sensisse (1). Janus a Costa, *ad d.*

§. 1.

§. 1. *Inst.* putat, aliud illic Justinianum constituisse (2): quod mihi nondum liquet.

Quid enim interest, suum servum, etc.] In quo olim idem. *L.* 9. *Cod. de fideicomm. libertat.*

(1) Add. Vinn. *ad d.* §. 1. *Inst.*
(2) Etiam Heinecc. *in Additam. ad d. loc. Vinn.* Veteres hic dissensisse putat, et Justinianum eorum probasse sententiam, qui expresse addendam hanc conditionem existimabant, adeoque Tribonianum hunc §. Pandectis incaute inseruisse.

L. XI.

§. 1.

Deinde excusatus sit tutor testamentarius,]. Conf. Ulpian. *Fragm. Tit.* 11. §. 23 (1).

(1) Add. de hoc et seqq. §§. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 4. *et* 5.

L. XII.

Nec deductis rebus (1).] Deductio nihil valet. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Vult ergo Lex* etc.

(1) V. gr. Titius tutor esto liberis meis, praeterquam in fundo Tusculano. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XV.

Si tamen tutor detur rei Africanae, vel rei syriaticae (1), *utilis datio est:*] Quasi testator per regiones tutelam divisisset. Jan. a Costa, *ad* §. 4. *Inst. qui test. tut. dar. poss.*

(1) Hal. et Vulg. *Syriacae.* Vid. Brencm. *h.* Sed *Syriatico bello* etiam dixit Flor. II. 9. ubi vid. Duker. De forma loquendi: *hoc jure utimur*, vid. Noodt. *Probab.* l. 2. *et* 3. et *ad h. t. Pand.* vs. *Vult igitur Lex* etc.

L. XVI.

L. XVI. (1).

(1) *Pr. Ut tam filiis, quam filiabus dedisse videatur.* Est ὑστερολογία, pro *tam filiabus, quam filiis.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Vult igitur Lex* etc. add. Jo. Cannegiet. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 12. §. 1. *p.* 64. et notata superius ad *L.* 7. §. 8. *de pactis.*

§. 3.

Et magis est, ut huic dedisse non videatur, etc.] Vid. Ant. Merend. *Controv. Jur.* XII. 45. *num.* 16. et XVI. 49. *num.* 3. *seqq.*

§. 5.

Et magis est, ut utilis datio fiat, etiamsi vivo eo nascatur.] Nulla hic extensio. Merend. *Contr. Jur.* XVI. 49. *num.* 9. *seq.*

L. XVII. (1).

(1) *Pr. Sed recte Praetor etiam ceteris detulit hanc conditionem*, etc. Graecos legisse videri *optionem*, notat Leunclav. *Notat.* II. 57. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517. add. de re ipsa Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 3.

§. 1.

Quia plerumque bene probati, et idonei, etc.] Argumentatio mira, et petitio principii. Dubito, an sint haec genuina (1).

(1) Add. P. J. de Fremery, *Diss. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 4. §. 5. *p.* 107. *seq.* qui tamen, profecta haec esse ab ipso JCto, negare non audet.

§. 2.

Ut non debeant hanc contumeliam *satisdationis subire.*] Aliud in pignore, quod pro re datur: satisdatio est pro per-

persona. Facit huc *L.* 34. §. 1. *de pign. et hyp.* add. Mev. *ad Jus Lubec. Lib.* I. *Tit.* 5. *Art.* 10. *num.* 15. *seq.* (1).

(1) In seq. *L.* 18. pro *idonior* Vulg. habet: *idoneior.* Vid. Brencm. *h.* Sed *idonior* defendit Bynkersh. *Obs.* I. 25. Pro *persona* Al. melius legere: *personat*, notat Brencm. *d. loc.*

L. XIX.

§. 2.

Datur tamen adv. eum substituto pupilli negotiorum gestorum actio:] Vid. *L.* 29. *de neg. gest.* et *L.* 1. §. 6. *de eo, qui pro tutor.* etc. Obstat *L.* 24. *de tut. et ration. distr.* Glosf. *h.* legem intelligit de *utili*, ut et duas reliquas: quod mihi non placet, nec ratio conciliandi mihi occurrit. Haeret etiam Bachov. *ad Πρῶτα Pand. p.* 888. et dissensum statuit (1).

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent:* II. 30. *not.* 5. — Ad seq. *L.* 20. §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Dixi a quibus* etc. quem etiam vid. *ibid.* vs. *Indicavi* etc. de seq. *L.* 21.

L. XXIII.

Utri eorum volet,] Sed his omissis locum habere posset. *L. pen. Cod. de verb. signif.* Cujac. *Tract.* VIII. *ad Afric. in expl. h. l.* (1).

(1) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 10.

L. XXIV.

A Praetore curatorem posci etc.] Vid. ad *L.* 3. §. 2. *de tutel.*

L. XXVI.

Jure nostro tutela communium liberorum matri testamento

lo patris frustra mandatur:] Hoc autem jure novo mutatum, negat Cujac. *ad Libb. Papin. Respons. in expl. h. l.* (1).

(1) Multoque minus paterno testamento mater diserte in casu, quo iterum nubat, tutor dari potest. Vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 2.

§. 2.

Cui tutorem pater jure *dedit*,] *Jure* non est in Flor. (1).

(1) Add. de hoc §. Cujac. *loc. modo cit.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Hoc loco* etc. Joh. van Nispen, *ad Libb. Modestin. Differ. Cap.* 8. in Thes. Diss. jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 71. Pro *a Praetore confirmari oportet: eventus* etc. Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 8. *p.* 69. legit: *oportet, et eventus* etc. ope geminationis. Sed non necesse putat C. A. van Wachendorff. *Obs. ad LL. quasd. ex Jur. Civ. Cap.* 3. §. 2. *not. i.* in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 174.

L. XXVII.

Nam commodius ipse, qui scriptura continetur, a Praetore dabitur, etc.] Ne ullum testamento fiat praejudicium.

L. XXVIII.

§. 1.

Ex voluntate testatoris ad tutelam vocatur.] Confirmandus scil. (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 3.

L. XXIX.

Eum, — curatorem dandum respondi:] Decreto. *L.* 15. §. 1. *ad L. Corn. de fals.* (1).

(1) Vid. de hac Lege van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 9. *p.* 35. *seqq.*

L. XXX.

Igitur neuter est tutor.] Ut *L.* 42. *de hered. instit.* (1).

1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Indicavi* etc. In verbis: *non jus deficit, sed probatio*, Jo. Cannegiet. *Obs. Cap.* 1. *in fin., p.* 377. *jus* accipit pro jussu testatoris. — Ad seq. *L.* 31. vid. Altamiran. *Tract.* IV. *ad Libb. Scaevol. Quaest.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 423. *seq.* add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 7.

L. XXXII.

§. 2.

Quaero, an possit libertatem sibi vindicare?] Ratio dubitandi, quia tutor esse nondum potest. Vid. ad hanc Legem Giphan. *ad Tit. Inst. de fiduc. tutel.*

Et liberum quidem ab adita hereditate esse,] Olim tamen Latinus tantum fuit, nisi caussa apud Consilium probata. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 1. §. 12. (1) quae hic evidens (2).

(1) Et Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 18.
(2) Conf. Pothier. *in not. ad h. l.* qui etiam observat, quosdam ex hac Lege colligere, Jure Digestorum *directam* libertatem tacite intelligi relictam servo proprio, qui datus est tutor. Sed. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 3. qui *ibid. Dec.* 17. §. 5. observat, post *L. ult. Cod. de legit. tutel.* ad minorem a testamentaria tutela arcendum non amplius opus, velut per conjecturam voluntatis, conditionem subaudire: adeoque per illam Justiniani Constitutionem derogari huic *Legi* 32. §. 2.

L. XXXIII.

Lucium Titium tutorem do:] Sic Varro apud Non. Marcell. *Cap.* 7. *num.* 87. (1).

Quia illa verba ad mortis tempus referuntur.] Vid. Merend. *Controv. Jur.* XVI. 49. *num.* 19. *seqq.*

(1) Add. Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 149. — In seq. *L.* 34. pro *alios tutores dare significasset*, Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 2. *p.* 129. legit: *dare se significasset*, ope geminationis. Hal. *alios se tutores dare* etc. Vid. Geb. *h.*

TITULUS III.

DE CONFIRMANDO TUTORE, VEL CURATORE.

Tales dicuntur *testamento destinati. L.* 3. §. 1. *de adm. et per. tut.* (1).

(1) Tutoribus *testamentariis* eos annumerat Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 3. Potius *dativis* Voet. *ad eund. Tit. num.* 1. *Mixti generis* esse, ait Noodt. *ad eund. Tit.* vs. *Illud quaeritur* etc. Alii etiam aliter. Vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 539. *seq.*

L. I.

§. 1.

Aut patronus,] Vid. *L.* 28. §. 2. *tit. praec.* (1).

Τότε τὸ ἐνδεὸν ἀναπληροῦσθαι ἐκ τῆς τοῦ ὑπατικοῦ ἐξουσίας κ. τ. λ.] Ergo non ante Claudium Imp. hoc in usu fuit: sub eo enim primum tutelarum cura ad Consules spectavit (2).

(1) Elegantius Fragmentum hoc Modestini Latine vertit Ant. Augustin. *Lib. Sing. ad Modestin.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1559. *seq.*

(2) Vid. Heinecc. *in Antiq. ad Tit. Inst. de Atilian. tutor.* §. 12. Ceterum, tutelam *pactitiam* jure Romano cognitam fuisse, ex hoc §. minime posse probari, do-

docet van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 9. *p.* 38. *seqq.* add. Jo. Cannegiet. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 11. §. 2. *p.* 55. — Ad seq. §. 3. vid. Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 29. in Thes. Otton, *Tom.* IV. *p.* 535. *seq.*

L. II.

Sed si dederit, decreto Praetoris etc.] Juxta *L.* 4. *tit. praec.*

§. 1.

Sed etsi curator a matre etc.] Vid. *L. ult. h. t.*

L. III.

Aut non ut Lege praecipiebatur,]. Id est, non *verbis directis*: ait enim Lex: *uti legassit* (1).

(1) Vid. Ulp. *Fragm. Tit.* 11. §. 14.

L. V.

Denique Praetor non ante decretum interponere potest, etc.] Cum is confirmat: et hoc observare quoque debent minores magistratus circa cautionem. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 8. *Thes.* 2. *Lit. a. et b. p.* 403. (1).

(1) Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sunt, qui putent*, etc.

L. VI.

Si filio puberi pater tutorem, aut impuberi curatorem dederit, etc.] Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. legit: *si filio puberi pater curatorem, aut impuberi tutorem* etc. (1). Florentinam retinet Cujac. *ad Libb. Papin. Resp. in expl. h. l.* et sane, aliter quo bonum confirmari? add. Rotgers. *Apodict. Demonstr. Vol.* I. *Lib.* II. *p.* 692. (2). Erravit in jure testator, ut *L.* 40. *de adm. et per. tutor.*

(1) Ita Hal. Vid. D. Goth. *in not.* Imo omnes, quos vidit, Codices ita habere, testatur Brencm. *h.*

(2) Quem jure Florentinam defendere, ait Walch. *ad Eckhard. Herm. Jur.* I. 2. §. 52. *p.* 48. add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 6.

L. VII.

Naturali filio, cui nihil relictum est, etc.] Aliud, cum aliquid ei reliquit. *L. ult. Cod. h. t.* unde hanc Legem a Triboniano interpolatam, verisimile est. Raguell. *ad d. L. ult. Cod.* (1). Dissentit Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ita patet*, etc. (2).

(1) Add. Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 74. et *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 12.

(2) Vid. et Wybo, *in Tribon. defens. p.* 310. *seq.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 10. Explicuit hanc Legem Finestr. et de Monsalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 532. *seqq.* et *p.* 538. *seqq.* De §. 1. vid. et Noodt. *ad Tit. Pand. de tutor. et curat. dat.* vs. *Insuper ait Justinianus* etc. — Ad seq. *L.* 8. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 8.

L. IX.

Vel cum fisco aliquem contractum etc.] Quod periculosius. Senec. *de Benefic.* IV. 39.

L. XI.

Nisi id, quod ei datum esset, nollet petere, etc.] Vid. *L.* 32. *de excusat.*

§. 1.

Respondit, quasi curatorem non debere,] Vid. tamen *L.* 2. §. 1. *h. t.*

TI-

TITULUS IV.

DE LEGITIMIS TUTORIBUS.

Vid. Ulpian. *Fragm. Tit.* 11. §. 3. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* et Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 155. *seqq.*

L. I.

§. 1.

Item (1) *in libertinis, si sit patrona,* etc.] Vid. *L.* 3. §. 7. *h. t.*

(1) Hal. et Vulg. *idem.* Vid. Brencm. *h.*

L. II.

Legitimam tutelam etc. *amitti* etc.] Id est, tolli.

L. III.

§. 5.

Quamvis ille filium reliquerit.] Facit huc *L.* 1. §. 1. *h. t.*

§. 7.

Utrum ad solum filium,] Ut proximum. Jac. Gothofred. *ad LL.* XII. *Tabb.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 102.] (1).

(1) Ad seq. §. 10. vid. Noodt. *ad h. t. Pand. vs. ult.*

L. IV.

Si liberi perfectae aetatis *existant,*] A Triboniano. Cujac. *ad Tit. Inst. de fiduc. tutel.* (1).

(1) Add. notata superius ad *L.* 16. §. 1. *de tutel.* et Joh. van Nispen, *ad Libb. Modestin. Different. Cap.* 5. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 39. *seq.* ubi hanc Legem explicuit.

L. V.

Legitimos tutores nemo dat, sed Lex duodecim Tabularum etc.] Non vero Edictum Praetoris. Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Cod.*

L. VI.

Idem dicemus, si tutor testamento datus etc.] Vid. Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. de Atilian. tutor.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 7. vid. Menag. *Amoenit. Jur. Cap.* 39. *p.* 257. et conf. Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 156.

L. VIII.

Si perfectae aetatis sunt,] A Triboniano. Cujac. *ad Tit. Inst. de fiduc. tutel.* (1).

(1) Etiam Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. notata ad *praec. L.* 4. Incipit Lex: *si relinquero*, pro *reliquero*, ut alibi *relinquit* pro *reliquit*, *relinquisse* etc. Vid. Brencman. *h.* qui tamen addit, posse *n* abundare, cum nonnulla hic non satis accurate sint relecta. — Ad seq. *L.* 10. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 544. *seqq.* et *p.* 548. *seqq.*

L. XI.

Paulus Lib. XVI. *ad Plautium,*] Junge *L.* 48. *de oblig. et action.*

TI-

TITULUS V.

DE TUTORIBUS ET CURATORIBUS DATIS AB HIS QUI JUS DANDI HABENT; ET QUI, ET IN QUIBUS CAUSSIS SPECIALITER DARI POSSUNT.

Et qui,] *Et quibus*, addit Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Pand.*

Specialiter dari] Ut *L.* 9. *h. t.*

L. I.

§. 1.

Legatus quoque Proconsulis ex Oratione D. Marci tutorem dare potest.] Post mandatam ipsi jurisdictionem. Facit huc *L.* 13. et 15. *de offic. Proconſ.* (1).

(1) Ad quas vid. notata.

L. II.

Dandum temporarium tutorem, etc.] Add. Mev. *Deciſ. Part.* VIII. *Dec.* 91. (1).

(1) De Graeca verſione ſeq. *L.* 3. quaedam notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diſſ.* XXIII. §. 2.

L. IV.

Idem Lib. IX. ad L. Juliam et Papiam.] *Lib.* III. Iac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Theſ. Otton. *Tom.* III. *p.* 214.] Disſentit Heinecc. *ad eand. Legem*, *p.* 68. *et p.* 100.

L. VII.

Non tantum ad dotem dandam nupturae curatorem *dari*

oportet, etc.] Olim dabatur *tutor*. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 11. §. 20. *et* 22. et videtur Tribonianus hoc mutasse (1). Actum autem hic de tutela muliebri. Cujac. *Obs.* XXVI. 7. (2) Non bene.

(1) Add. Schulting. *ad d. loc. Ulp. not.* 58. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Venio ad tertiam* etc.

(2) Qui putat, Lege Claudia tutelam feminarum esse sublatam. Sed vid. Schulting. *ad Ulp. Fragm. Tit.* 11. §. 8. *not.* 27. Heinecc. *ad L. Jul. et Pap. p.* 237. Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 24. Voorda, *in not ad Praelect. Jan. a Costa, p.* 158. *seq. Sustulit* legitur etiam in Gaj. *Instit. Veronens. Lib.* I. §. 157. et 171.

L. VIII.

Nec mandante Praeside alius *tutorem dare* etc.] D. Goth. *in not.* „ *alii is tutor dari* etc. Hal. (1)" Recte Florentina (2).

(1) Qui tamen in margine addit: *alias, alii quis tuterem dare. item, aliis tutor ipse dari.* Vid. Geb. *h.*

(2) Conf. Pothier. *in not. ad h. l.* — Quod Praesides in provinciis curatores dare potuerunt etiam furiosis, et surdis et mutis, ut docet seq. §. 3. non repetendum esse ex L. Julia et Titia, notat A. c. Marche, *de Tutor. ex L. Jul. et Tit.* §. 9. *not. g.* in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 567.

L. IX.

Impuberi ad hereditatem adeundam ut tutor detur etc.] Idem olim in muliere. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 11. §. 22. (1). add. Cujac. *Obs.* I. 34.

(1) Ubi vid. Schulting. *not.* 65.

L. XI.

Si tutor eorum affuerit (1).] *Absfuerit* (2), Cujac. *in Paratitl. ad h. t. Pand.*

(1)

(1) Flor. *afuerit*, de qua scriptura vid. notata superius ad *L. 6. de his qui sunt sui vel al. jur.* Hal. *adfuerit.* Vid. D. Goth. *in not.*
(2) Sic legendum, aut intelligendum, ait Cujac. *d. loc.*

L. XII.

§. 1.

Attamen Divus Pius Justio Celeri, etc.] Vid. *L.* 1. §. 1. *de curator. furios.* D. Goth. *in not.* „De *Justii* nomine vid. Cujac. *Obs.* X. 37." Sed is legit: *Instio Celeri* (1).

(1) Et sic Flor. nisi quod ibi *t* expuncta sit. Vid. Brencm. *h.* ubi etiam alias reperies hujus nominis lectiones. Ad verba, quae praecedunt: *quasi indecorum sit, patrem a filio regi*, vid. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1386. *seq.*

§. 2.

Qui, quod ad bona ipsorum pertinet, furiosum faciunt exitum.] Add. *L. ult.* §. 2. *Cod. de sent. pass. et restit.* Scip. Gentil. *ad Apul. Apolog. not.* 398. [*Oper. Tom.* VI. *p.* 135. *seq.*] Horat. *Lib.* II. *Sat.* 3. *vs.* 225. (1).

(1) Add. Constantin. *Subtil. Enodat.* II. 9. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 560. *seq.*

L. XIII.

Si impuberi etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. h. l.*

Si impuberis nomine desideretur,] Ab alio, qui jus postulandi habet.

Ut tamen pupillo, pupillae tutor — *detur*,] Temporarius, post manumissionem.

Quoad restituatur hereditas,] Ab herede, qui erit et tutor, ut patronus; at auctor esse nequit in rem suam.

Et rem salvam fore ab herede caveatur,] Qui tutor est, tanquam patronus.

Postea Divus Hadrianus, ut idem *in eo servetur, qui* etc.] Circa cogendum heredem, et dandum tutorem, qui tamen hic erit perpetuus. Cujac. *d. loc.*

§. 2.

Sed si puella duodecimum annum impleverit, tutor desinit esse:] Non tamen desinebat tempore Papiniani tutela omnis: perpetua enim post annum vicesimum quintum reviviscebat. Jan. a Costa, *ad pr. Inst. quib. mod. tut. fin.* (1). Quaedam de hoc loco Constantin. *Subtil. Enodat.* I. 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 493. *seq.*] examinanda.

(1) Add. Otton. *in Papinian. Cap.* 17. §. 3. *p.* 683. *seq.* et Wybon. *in Tribon. defens. p.* 312. *seq.* Sequitur: *minoribus annorum*, ubi supplendum esse numerum, et legendum: *minoribus* XXV. *annorum*, ut apud Caj. *Instit.* I. 8. putat Reiz. *in Obs. Miscell. Vol.* X. *p.* 375. Jens. *in Strict. ad Pand. in Demonstr. Art.* IX. *minoribus annorum* ad Graecismos refert. In Pand. Flor. τὸ *orum* ab ordinaria manu deletum esse, et repositum *is*, et sic omnes habere, testatur Brencm. *h.* Vid. de hac locutione Sanct. *Minerv.* IV. 4. ibiq. Perizon. *not.* 4.

L. XV.

In omnem rem *curator dandus est* etc.] Non ad actum unum (1).

(1) Triboniani manum in hac et seq. *L.* 16. agnoscit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 6.

L. XVII.

Ei, qui de statu suo *litigat*, etc.] Quaestio de hoc solo non differtur (1).

(1)

(1) Vid. *L.* 8. §. 2. *de Carbon. edict.*

L. XVIII.

Qui Senator est,] D. Goth. *in not.* „ Decurio. *L.* 15. §. 1. *de excusat.*" Hic proprie sumitur.

L. XIX.

Ubi absunt hi, qui tutores dare possunt,] Jussu scil. majorum magistratuum (1). Non hic tamen deëst quidquam, ut vult Jen. a Costa, *ad* §. 4. *Inst. de Atilian. tutor.*

(1) Quod ex parte mutavit Justinianus §. 5. *Inst. de Atilian. tutor.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Nunc tradam* etc. in fin.

§. 1.

Magistratus municipalis Collegam suum etc.] D. Goth. *in not.* „ Vid. Cujac. *Obs.* VII. 17." a quo dissentit Scip. Gentil. *ad Orat. D. Marci post Lib.* I. *de Jurisdiction. Cap.* 3. [*Oper. Tom.* III. *p.* 110. *seqq.*] qui notat, id fieri posse, quia hoc fit jussu Praesidis: probante Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 8. *Thes.* 4. *Lit. f. p.* 433. (1). Facit huc *L.* 24. *h. t.*

(1) Pari modo Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Insuper ait* etc. Sed, nonne verius dicetur: quia Duumvir Collegam suum tutorem dans, id facit nomine totius Collegii.

L. XX.

Modestinus Lib. VII. *Differentiarum.*] Junge *L.* 1. *qui pet. tut. vel cur.* add. Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. in quib. casib. tutor. habenti tut. vel cur. dar. pot.*

Ventri tutor etc.] Vid. Cujac. *Obs.* VII. 6. (1).

(1) Ad seq. §. 1. vid. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tan-*

Tantum de tutoribus etc. Pauca tantum de hac Lege monuit van Nispen, *ad Libb. Modest. Differ. Cap.* 8. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 74. Ad verba: *nam de curatore constituendo* etc. vid. Houck. *Diss. de Ration. Veti. JCtor. falso suspect. Cap.* 2. §. 2. in *eod. Thes. Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 345.

L. XXI. (1).

(1) *Scire oportet* etc. Elegantius Fragmentum hoc Modestini Latine vertit Ant. Augustin. *Lib. Sing. ad Modestin.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1561. *seq.* add. Jan. Thom. Wilh. van Alphen, *Spec. exhib. select. quaed. Juris publ. et privat. Cap.* 2. *Sect.* 1. *p.* 34. *seqq.* Lugd. Batav. 1792. De voce *epitimia* in seq. §. 2. pro qua Al. *epitimio*, vid. et Adduens. *Explication.* I. 25. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 535. De ipso autem hujus §. argumento vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 18. §. 1. *et* 2.

§. 3.

'Ο *κίνδυνος αὐτοῖς οὐ διαφέρει.*] Licet se non excusarint (1).

(1) In seq. §. 4. verba: *ὁ ἐν 'Ρωμῃ ἄρχων*, inepte versa esse *Romanus Princeps*, pro *Romanae urbi Praefectus*, notat quoque Voorda, *d. loc. Dec.* 16. §. 1. Ant. Augustin. *loc. cit.* vertit: *magistratus Romae.* Similiter vulgatus Interpres verba *ἐπαρχιακὸν ἄνθρωπον* male vertit: *Praefectorium hominem* pro *provincialem.* Vid. praeter Ant. Augustin. et van Alphen, *locc. laud.* etiam Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 5.

Ut bona electio,] In Graecis: *ἀγαθὴ προαίρεσις.* Priceaus, *in Epist.* I. *ad Timoth. Cap.* 3. *Comm.* 10. putat emendandum *affectio:* ridicule, etsi quae illic habet, suo modo et huc possint transferri (1).

(1)

(1) Augustin. *loc. cit.* vertit: *vitae institutum decens*, probante van Alphen, *d. loc.*

L. XXIV.

Si quando desinit etc.] Lege *desint* (1).

(1) Vitium typographicum est. Explicuit hanc Legem Westenberg. *in D. Marco*, *Diss.* XI. *p.* 123. *seqq.*

L. XXV.

Idem Lib. X. *Responsorum.*] Junge *L.* 12. *de tutel.* (1). *Curatorem impuberi* datum etc.] In omnem rem, ut *L.* 15. *h. t.*

(1) Sed vid. ad eam Legem notata. Ad seq. *L.* 27. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 552. *seqq.* et *p.* 561. *seqq.*

TITULUS VI.

QUI PETANT TUTORES VEL CURATORES, ET UBI PETANTUR (1).

(1) *Et ubi petantur.* De hac parte esse *L. unic. Cod. h. t.* cum eaque conjungendam *L.* 21. §. 2. *de excusation.* et *L.* 27. *de tutor. vel curat. dat.*, monet Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. Quid sit *petere* tutorem vel curatorem, docet Idem, *ibid.* in pr. add. Crusium, *ad Constit. D. Marci de curatorib. minor. Cap.* 7. in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 584.

L. I.

Modestinus Lib. VII. *Differentiarum.*] Junge *L.* 20. *tit. praec.* Cujac. *Obs.* XVII. 7. (1).

(1) Add. Joh. van Nispen, *ad Modestin. Libb. Differ. Cap.* 8. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 74. *seq.*

L. II.

L. II. (1).

(1) *Si minores* etc. Elegantius hoc Fragmentum Modestini Latine vertit Ant. Augustin. *Lib. Sing. ad Modestin.* in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1563. *seq.* add. Jan. Thom. Wilh. van Alphen, *Spec. exhib. select. quaed. Jur. publ. ac priv. Cap.* 2. *Sect.* 1. *p.* 36. *seq.*

§. 1.

Ὁσίας χάριν,] Id est, *dicis gratia* (1). Vid. Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 17. et Herald. *Obs. Cap.* 13. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1326.] qui quaedam confundit.

Liberti autem ex his caussis accusati apud Praesidem puniuntur, ut emendentur,] In Graecis: κολάζονται ἐπιστρεφῶς, *severe* (2) *puniuntur.*

(1) *Perfunctorie* vertit Ant. Augustin. *d. loc.*
(2) *Graviter*, Augustin. *d. loc.* Basil. habent: σφοδρῶς, *vehementer*, ut notat Leunclav. *Notat.* II. 57. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517.

§. 2.

Et ideo, quae mater vel non petierit tutores etc.] Vid. Ulpianum in *L.* 2. §. 23. *seqq. ad SCtum Tertullian.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Qui? Modestinus* etc. *et seqq.* (1).

(1) Ubi hanc Severi Epistolam explicuit. add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 7. *seqq.*

§. 5.

Curatorem, ignorante, nec mandante pupilla, etc.] Add. *L.* 43. §. 3. *de procurator.* (1).

(1) Praecedit: *Et apud Paulum Lib.* IX. *Responsorum ita relatum est.* Haec et quae sequuntur, non a Mo-

Modestino, sed a Triboniano esse addita, putat Augustin. *loc. modo laud.* Vid. tamen van Alphen, *d. loc. p.* 38. *Relatum* Bynkershoek. *Obs.* VII. 25. *num.* 2. explicat: *probatum.* Sequitur: *si matris judicium* Princeps *secutus*, etc. ubi pro *Princeps* legendum: *Praetor*, putat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 16. §. 1.

L. IV.

Quae a patre non legitime tutores testamento vel codicillis datos etc.] D. Goth. *in not.* „ Et ita rejectos. *L.* 2. §. 23. *ad SCtum Tertullian.*" Haec differunt.

§. 1.

Incidit quidem in verba Constitutionis, sed sententia excusatur.] D. Goth. *in not.* „ Imo ei imputatur. *L.* 2. §. 39. *ad SCtum Tertullian.*" Illic non est idem casus in specie, ubi reliqui sufficiunt.

§. 3.

Non est peremta.] D. Goth. *in not.* „ Imo hoc casu omnis successio matri est deneganda, etc. *L.* 6. *Cod. ad SCtum Tertullian.*" modo respondit (1).

(1) Quod scil. fideicommissum illud ex alieno judicio descendit. Sic etiam Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Privatur igitur mater* etc. Sed derogari huic legi per *d. L.* 6. *Cod. ad SCtum Tertullian.* et *L.* 10. *Cod. de legit. hered.* censet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 10.

TITULUS VII.

DE ADMINISTRATIONE ET PERICULO (1) TUTORUM ET CURATORUM QUI GESSERINT, VEL NON: ET DE AGENTIBUS (2), VEL CONVENIENDIS UNO VEL PLURIBUS.

(1) *Et periculo tutorum* etc. Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Altera rubricae pars* etc. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 4.

(2) *Et de agentibus* etc. Ad hanc partem in primis consulendum esse Giphanium, *ad L.* 2. *Cod. de divid. tutel. p.* 463. *seqq.* monet Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. add. Voorda, *d. Dec.* 20. §. 8.

L. I.

Extra ordinem (1) *tutor cogi solet.*] Vid. *L.* 4. §. 3. *rem pup. vel adol. salv. fore.* Omni tempore. *L.* 2. *de feriis.*

(1) Id est, per Praetorem, remediis Praetoriis, non ordinario jure per Judicem actione tutelae. Noodt. *ad Tit. Pand. de excusat.* in pr.

§. 1.

Ex quo scit se tutorem datum, etc.] Quod ut fiat curandum. *L. ult. de tut. et cur. dat.* (1).

(1) Ad seq. §. 2. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 5. *et* 6. et von Savigny, *Zeitschrift*, I. *B.* I. *St. p.* 47.

§. 4.

Non denegari autem neque tutoribus, neque curatoribus,] *Debet* addunt quidam (1).

In

In judicium *vocare*,] Id est, *in jus. L.* 28. *pr. h. t.*

(1) Uti Hal. Vid. Geb. *h.*

L. II.

Idem Lib. IX. *ad Edictum.*] Ubi de *procuratoribus* egit.
Si tutor condemnavit (1), etc.] Facit huc *L.* 28. *in fin. de procurator.*

(1) Id est, effecerit, ut quis a Judice condemnatus fuerit. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 25. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1299. add. notata superius ad *L.* 6. §. 5. *de his qui not. infam.* et Gluck. *ad Tit. mandat.* §. 957. *not.* 90. *p.* 321.

§. 1.

Fidejussoribus quoque ejus debere subveniri:] Vid. ad *L.* 89. *de adq. vel omitt. hered.* (1).

(1) Et Averan. *Interpr. jur.* II. 8. §. 1. *seqq.*

L. III.

Ratum haberi debere etiam quod per unum gestum est:] Add. Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *Cod. Theod. de denunc. vel edit. rescr.* [*Tom.* I. *p.* 112.]

§. 2.

Dati sunt enim, quasi observatores actus ejus, et custodes,] Qui adhibebantur etiam in judiciis. Vid. Pollet. *Hist. For. Rom.* II. 4.

§. 6.

Ut per unum administretur:] Add. Cujac. *ad Libb. Paul. ad edict. in expl. L.* 24. *h. t.*

§. 7.

Aut gerere nolet,] An non cogitur? *L. 1. h. t.* Sed quid, si excuset se? quid, si coactio illa periculosa sit? quid, si aliqua justa caussa eum juvet?

§. 8.

Nec patiuntur succedanei *esse alieni periculi*,] Plaut. *Epidic. Act. 1. Scen. 2. vs.* 37. *ut meum tergum stultitiae tuae subdas* succedaneum (1).

(1) Add. Brisson. *de verb. sign.* in voc. — Sequentem *L.* 4. Haloandrum superiori jungere omni inscriptione omissa, notat Geb. *h.* Verbum *summovebitur* vitiosum videtur Jensio, *in Strict. ad Pand. p.* 180. putanti legendum *summovebit.* Sed vid. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. V.

Id est, colligi,] Apud Hal. absunt (1).

(1) Et delet Maran. *in Paratitl. ad h. t. Pand.* quasi ineptum Glossema.

§. 1.

Gessisse *autem videtur tutor*, etc.] Add. *L. 1. pr. h. t.*

§. 2.

Etiam suspecti postulatio succedit.] Cessante coactione. Gloss. *h.*

§. 3.

Utili actione convenitur.] Vid. *L.* 4. §. 3. *rem pup. vel adol. salv. for.*

§. 5.

Ut sibi curatores peteret,] Quibus constitutis officium ejus finem accipit. *L.* 33. §. 1. *h. t.*

Qui-

Quasi connexum sit hoc tutelae officio,] Vid. *d. L.* 33. §. 1. *L.* 39. *eod.*

§. 7.

Et ait Julianus, tutores, nisi bonam fidem in administratione praestiterint, etc.] Add. *L.* 60. §. 4. *mandat.* et Merend. *Contr. Jur.* VIII. 10. (1).

(1) Vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 1. *et seq.* ubi Merendam correxit. Voces *aneclogistos*, et *anecl logisti* Hal. Graece edidit ἀνεκλογίστους, et ἀνεκλόγιστοι. Sed corruptas has voces esse, et verius Graecos in Basil. habere: ἀλογοθετήτους, notat Leunclav. *Notator.* II. 57. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517. Alciat. *Parerg.* II. 25. legit: ἀνεκλογίτους. Duker. *ad Opusc. de Latinit. Vett. JCtor. p.* 404. observat, alium testatorem in *L.* 23. §. 2. *de pec. legat.* dicere: τούτους βούλομαι εἶναι ἀνεξετάστους.

§. 9.

Usque adeo autem licet tutoribus etc.] D. Goth. *in not.* „Imo, non licet. *L.* 7. *in fin. Cod. eod.*" Est casus plane alius.

§. 10.

Ex quo innotuit tutor, se tutorem esse, etc.] Verba esse Constitutionis cujusdam, censet Cujac. *ad Nov.* 22. *p.* 572. ut *L.* 10. *de inc. ruin. naufr. L.* 6. *de captiv. et postlim. rev. L.* 1. §. 10. *de magistr. conv.* quod an ubivis quadret, dubito.

Tutor] D. Goth. *in not.* „Ita Flor. Al. (1). *tutori.*" quomodo si legamus, non est quod cogitemus, sequentia verba: *se tutorem*, a Glossa esse, ut censet Scip. Gentil. *Parerg.* I. 6. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1279.] (2) et quae non damnat Leonin. *Emend.* IV. 10. (3).

(1) Ita Hal. et omnes, etiam MSS. Vid. Brencm. et Geb. *h.*

(2) Qui legit: *ex quo innotuit tutor esse.* Sed vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 347. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 4. Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 1. *τὸ tutor* transponit, et ope geminationis, legit: *tutori innotuit.*

(3) Quamvis lectionem Florentinam *tutor* retineat. In seqq. verbis: *scire debet periculum tutelae* ad eum *pertinere, ad eum* dici pro *ad se*, notat Schulting. *Diss. pro Rescript. Impp. Rom.* §. 13. *p.* 193. add. notata superius ad *L.* 27. *de neg. gest.* et *L.* 41. *ex quib. causs. maj.* — Quod dicitur in seq. *L.* 6. *Hoc autem, quod cognovit tutor*, ex Lege superiore ita supplendum esse: *se tutorem fuisse datum*, observat Reiz. *in Obs. Miscell. Vol.* X. *p.* 369.

L. VII.

Tutor, qui repertorium *non fecit, quod vulgo* inventarium *appellatur, dolo fecisse videtur:* etc.] Excipiunt parentes. Mornac. *ad L.* 64. *pro socio* (1) et casum, quando de bonis aliunde constat. Cyriac. *Controv.* 412. *num.* 21. add. *Contr.* 415. *num.* 77. et *Contr.* 544. *num.* 109. *seqq.* (2). *Inventarium, synopsis L.* 5. §. 11. *de reb. eor. qui sub tut.* etc. Cujac. *Obs.* VIII. 1. (3).

(1) Add. Vinn. *Sel. Quaest.* II. 16. in pr.

(2) Quid si testator inventarii confectionem tutori remiserit, eamve prohibuerit? Vid. Vinn. *loc. modo cit.* Wissenbach. *ad h. t. Pand.* §. 1. Westenberg. *ad eund. tit.* §. 9. *seq.* Voet. *ad eund. tit. num.* 4. qui etiam alios laudat.

(3) De verbis *repertorium* et *inventarium* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 442.

§. 1.

Debuit enim partibus suis fungi: etc.] Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 37. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1311.] (1).

(1) Et Conſt. Land. *Praetermiſſor.* in eod. Theſ. *Tom.* III. *p.* 1463. *ſeq.*

§. 2.

Si praedia comparaverint etc.] Haec comparari jubebat et Lex Attica, laudata a Salmaſ. *de Mod. uſur. Cap.* 3. *p.* 82.

Recte quis dixerit, ſolam latam neglegentiam etc.] Ob necesſitatem enim id egit (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. — In ſeq. §. 5. verbis: *vertisſe in uſus ſuos non accipimus* etc. negationem in quibusdam deëſſe, notat Baudoz. quamvis ipſe eam ſine ſigno in contextum receperit. Vid. Jauch. *de Negat. Pand. p.* 133. *ſeq.* et *p.* 146.

§. 6.

Si ſuſcipiat pupillus ceterorum nominum periculum.] Vid. *L.* 16. *h. t.*

§. 10.

Quae autem ſunt pupillares uſurae etc.] Hunc §. et praecedentes §§. 8. *et* 9. non ita cohaeſisſe olim, putat Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 3. *Theſ.* 4. *Lit. a. p.* 130. aut, quod *uſurae pupillares* varie ſumantur. add. de his Rittershuſ. *ad Novell. Part.* VIII. *Cap.* 6. *num.* 20. *ſeqq.* et Noodt. *de Foenor. et uſur.* II. 5. (1).

(1) Et *ad h. t. Pand.* vs. *Confecto porro inventario* etc.

§. 11.

Duum menſum:] Sic etiam *L.* 1. §. 10. *de inſpic. ventre* (1).

Quod ſpatium, ſeu laxamentum temporis etc.] Vid. *Nov.* 72. *Cap.* 6. et Rittershuſ. *ad Novell. Part.* VIII. *Cap.* 6. *num.* 13. *ſeq.*

(1) Ad quam vid. notata, et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Hal. habet: *duorum mensium.*

§. 15.

Usuras debere in diem, quo tutelam restituit.] Ex Constitutione Severi. *L.* 28. *in fin. h. t.* (1).

(1) Ad quam vid. notata.

L. VIII.

Idem Lib. XXIII. *ad Edictum.*] Junge *L.* 18. *de judic. L.* 31. *de fidejussor.*

Nonnunquam diem creditae pecuniae exspectandum,] D. Goth. *in not.* „ Idem potest dici de locationibus factis a tutore." add. Sand. *de Prohib. rer. alien.* I. 1. *num.* 48. nisi ad longum tempus factae. Idem, *Decis.* II. 9. *Def.* 22.

Ceterum, si non debet credere, non exspectabitur.] Ipse enim tunc tantum tenetur.

L. IX.

Quodsi neque pupillus ejus aetatis erit, ut stipulari possit, neque servum habebit, tunc ipse tutor, etc.] Vid. ad *L.* 5. §. 6. *de pec. constit.*

§. 1.

Ceterum, si idoneus tutor fuit, nihil venire in tutelae judicio (1).] Hic enim pupillus inde non potuit ditari, nec ejus interfuit, ut *L.* 35. *in fin. de neg. gest.* Gloss. *h.* (2).

(1) Hal. et omnes: *judicium.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Aliam rationem dat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 23. §. 4. quam vide. — Arg. seq. §. 3. quidam putant, in tutelae actionem etiam recidere, quod tutor pupil-

pillo suo *naturaliter* debet, si id a se non exigat. Sed vid. Voorda, *d. Dec.* 23. §. 5.

§. 5.

Si creditor fuit patris pupilli:] Add. Perez. *in Prael. ad Tit. Cod. de auctor. praest. num. ult.* (1).

(1) Praecedit: *ita et exigere quod sibi debetur.* D. Goth. *in not.* „ Subaudi: *a pupillo.*" Hoc supplent Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.*

§. 6.

Nec utique necesse habet, si conveniatur, per judicem solvere:] Vid. *L.* 10. §. 11. *mandat.* (1).

Nec enim prohibentur tutores bonam fidem agnoscere.] Add. Fab. *in Cod. hoc tit. Def.* 4.

(1) Add. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 2. qui in seqq. verbis pro *denunciare sibi verum debet,* legit: *denunciare ibi verum debet.* Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 2. *p.* 17. *sibi* positum putat pro *ei.*

§. 7.

Sibi mutuam proscribendo.] *Scribendo*, Vulg. (1).

(1) *Praescribendo*, Hal., cui adstipulantur varia MSS. Vid. Brencm. *h.* qui mavult *perscribendo*, ut Steph. Esse editiones, quae simpliciter *scribendo* habent, notat quoque Schroder. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 8. *p.* 239. *seq.* qui id non damnat, alioquin etiam legere mavult: *perscribendo.* Pari modo Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 375. *seq.*

§. 8.

Vel satis ab eo exigere,] Vid. *L.* 14. *h. t.* (1).

(1) Pro *augmentum* Hal. hic et seq. §. habet *augumentum:*

tum: de qua ſcriptura vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 411. *ſeq.*

L. X.

Idem Lib. XLIX. *ad Edictum.*] Junge *L.* 63. *de judic.*

L. XI.

Dominum non poſſe uti praerogativa deductionis.] Idem in caſu *L.* 22. §. *ult. ſolut. matrim.*

L. XII.

Nulli eorum in contutorem actio pupilli nomine datur.] Non magis ac pupillo ipſi. Facit huc. *L.* 19. *h. t.* (1).

(1) In ſeq. §. 1. *nemine ſcil. emente* dici pro *emere cupiente, volente,* notat Reiz. *in Obſ. Miscell. Vol.* X. *p.* 371.

§. 3.

Cum tutor non rebus duntaxat, ſed etiam moribus pupilli praeponatur,] D. Goth. *in not.* „Forte reſcribendum: *non moribus duntaxat, ſed etiam rebus pupilli* etc." quod non probo.

In primis mercedes praeceptorum, non quas minimas poterit, etc.] Vid. Plutarch. *de Liber. educ. p.* 4. et M. Antonin. *Lib.* I. §. 4. ibiq. Gataker.

Solennia munera parentibus etc.] D. Goth. *in not.* „*Solennia* interpretamur, quae ex more recepto cognati invicem natali cujusque die mittebant. etc." add. Cujac. *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. h. l.* (1) Non bene Merend. *Contr. Jur.* XV. 31.

Sed non dabit dotem ſorori alio patre *natae,* etc.] Nec hinc ſequitur, conſanguineam vel germanam jus habere eam petendi (2).

(1) Qui *ſolennia munera* interpretatur, quae perquam neces-

cessaria sunt, et quasi debita parentibus et cognatis, et quae praebentur tantum parentibus et cognatis, non *strenas*, non *natalia*, non *nuptialia*. Aliter Schroder. *Obs. jur. Civ.* III. 8. *p.* 240. *seq.* Pothier. *in not. ad h. l.* Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 7. van Vryhoff. *Obs. Jur. Civ. Cap.* 24. *p.* 122. *seq.* ubi et notat Pancirol. *Thes. Var. Lect.* II. 54. qui vocem *parentes* de *collateralibus* accipit.

(2) Quod tamen putavit Cujac. *loc. cit.* Sed vid. Noodt. *ad Tit. Pand. de jur. dot.* vs. *Age nunc de fratre* etc. et *ad Tit. Pand. solut. matrim.* vs. *Ostendi, quid juris* etc. et M. Roever. *Diss. ad loc. quaed. Jur. Civ. deprav. Cap.* 9. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 171. etiam Puttman. *Interpr. et Obs. Cap.* 14. *p.* 66. *seq.* qui tamen rem paulo aliter explicat.

§. 4.

Si tutor pecuniam pupillarem credere non potuit,] *Potuisse*, probandum a pupillo. Mev. *ad Jus Lubec. Lib.* I. *Tit.* 7. *Art.* 13. *num.* 37.

Quod non erat cui crederet,] Contestationem tamen ejus rei apud Praesidem provinciae deponendam, ait Paul. *in Sent.* II. 14. §. 6. quod in jure nostro non exigitur.

L. XIII.

§. 2.

Nec nuptiale munus etc.] De hoc Raevard. *Conjectan.* III. 11. (1).

(1) Sequitur: *Aliud est, si matri forte, aut sorori pupilli tutor* etc. Ex hoc perperam inferri, fratrem jam majorem cogi sororem alere, notat Bynkersh. *ad h. l.* Aliter Gebauer. *ibid.* add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 15. §. 8.

L. XIV.

Interdum et, si debuit satis petere:] Vid. *L.* 9. §. 8. *h. t.* (1).

(1) De casu tutelae legitimae vel divisae, vel uni commissae legem hanc intelligit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 8. *p.* 373.

L. XV.

Si tutor constitutus, quos invenerit debitores, non convenerit, etc.] Nec excipitur, quod sint pupilli cognati. Mev. *Decision. Part.* VIII. *Dec.* 77. (1).

(1) Exstat hic locus Pauli etiam in *Jurispr. antejustin. Schulting. p.* 289. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Confecto porro inventario* etc.

L. XVI.

Cum quaeritur judicio tutelae, etc.] Add. *L.* 44. *h. t.* *Posse dici nomina integra pupillo salva esse*,] Male Def. Herald. *Obs. Cap.* 1. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 1313.] (1). Vid. Salmas. *ad Jus Attic. et Rom. Cap.* 12. *p.* 348. *seq.* (2).

(1) Qui delet τὸ *salva*, legens: *nomina integra pupilli esse*.

(2) Add. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 10. §. 2. *p.* 230. In seqq. verbis pro *agnoscere* et *recedere* Al. habent: *agnosceret*, et *recederet*. Vid. Brencm. *h.* qui id praefert. Sed post *ut* etiam alibi *Infinitivum* sequi, exemplis docuit Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 3. *p.* 22. — Ad seq. *L.* 17. vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 4.

L. XIX.

Actus sui rationem concuratori reddere etc.] Facit huc *L.* 12. *pr. h. t.* (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 23. §. 2. In seqq. verbis pro *aut si non ex fide curam gerat*, Vulg. habere: *aut ex fide curam gerat*, et Baudoz. id retinu-

nuisse, notat Jauch. *de Negat. Pand. p.* 145. Etiam apud Hal. *si non* absunt. Vid. Geb. *h.*

L. XXI.

Marcellus respondit: secundum ea, quae proposita essent, etc.] Quae non continent ullam receptionem periculi a patre in se, ut *L. 7. de tutel.* nec consensus expressus fuit eo tempore. add. Cujac. *Tract.* VII. *ad African. in expl. L.* 49. *de neg. gest.* et *Obs.* XII. 34.

L. XXII.

Paulus Lib. III. *ad Edictum.*] Pertinet ad *Titulum de pactis.*

L. XXIII.

Ulpianus Lib. IX. *ad Edictum.*] Agens de *procuratoribus* (1).

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* I. 3. §. 5. *not.* 9.

L. XXIV.

Paulus Lib. IX. *ad Edictum.*] Ubi de *procuratoribus* egit. Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. h. l.*

Quotiescunque] In edit. Flor. *quotiensque*, quod retinendum erat (1).

(1) Hal. *quoties.* Vulg. *quotiescunque.* Vid. Brencm. *h.*

§. 1.

Etiam uni agere permissum:] Quamvis verba de duobus loquantur. add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *In rerum administrationem* etc. Nec mortuo uno alter tutor esse desinit. Merend. *Contr. jur.* XIV. 15.

Quia duo simul agere non possunt.] Facit huc *L.* 32. *de procurator.*

L. XXV.

L. XXV.

Ulpianus Lib. XIII. *ad Edictum.*] Ubi juxta Jac. Gothofred. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 242.] etiam egit de *temporibus in integrum restitutionis.*

Et idcirco curatores, si nondum judicatum fecerunt, posse provocantes per exceptionem doli consequi, etc.] Nec opus legi: *aut per exceptionem doli,* ut vult Ant. Fab. *Conject.* XI. 10. Male vero hinc quidam colligunt, non posse post sententiam obtineri cessionem sine appellatione. Vid. Sand. *de Action. Cession. Cap.* 6. *num.* 28. *seqq.*

Nisi forte mandare actiones *paratus sit curatoribus.*] Quae manent: nec enim *ipsorum*, sed suo nomine curatores solverunt. Vid. *ad L.* 76. *de solution.* et ad hoc etiam cogi potest post solutionem. Facit huc *L.* 57. *de legat.* 1°. et *L.* 38. *de eviction.* Vid. Sand. *d. loc. Cap.* 7. *num.* 8. (1).

(1) Ad seq. *L.* 26. vid. Noodt. *ad Tit. Pand. de tutel. et ration. distr.* vs. *Tertia h. t. pars* etc in fin. — In seq. *L.* 27. pro *ad providentiam pupillarem* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 2. legit: *ad providentiam in pupillarem rem*, ope geminationis, et *τὸ in* repetens ex praec. litera *m.*

L. XXVIII.

Ulpianus notat: non sufficit obtulisse, nisi et deposuit etc.] Vid. *L.* 1. *in fin. de usur. L.* 38. *de negot. gest.* Ex Constitutione Severi, post Marcelli tempora edita. Merill. *Obs.* VII. 3. Noodt. *de Foenor. et usur.* III. 15. vs. *At quid* etc. Triboniano adscribit Faber, *de Erronib. Pragm. Dec.* 22. *error.* 5. *num.* 10. male (1).

Tuto in loco.] Ut in fano. Cicer. *ad Attic. Lib.* V. *Epist. ult.* circa fin.

(1) Add. M. Tydeman. *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* II. *Cap.*

Cap. 4. §. 2. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 97.

L. XXIX.

Maximeque heredem tutoris. etc.] Junge cum *L. praec.* post: *compelli.*

Cui forte post viginti annos, vel amplius,] D. Goth. *in not.* „ Actio tutelae olim non erat ex perpetuis. *L.* 8. *in fin. Cod. arbitr. tutel.*" Imo erat. Vid. *d, L.* 8. *Cod.* (1).

(1) Sequitur: *in mentem venit.* Hal. in Margine: *alias, non venit.* Vid. Brencm. *h.* Sed Florentinam tuentur Jauch. *de Negat. Pand. p.* 25. et Marckart. *Probab. rec. lection. Part.* II. *p.* 101. *seq.*

L. XXXI.

Modestinus Lib. I. *Excusationum.*] In his Libris Constitutiones ipsae Latine repraesentantur.

Forma, *qua singuli tutores,* etc.] Ut *L.* 1. *Cod. de vend. rer. fisc. cum priv. commun.*

Nonnunquam in solidum tenentur,] Vid. *L. ult. rem pup. vel adol. salv. fore,* ibiq. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest.*

L. XXXII. (1).

(1) *Pr. Sine herede tutor decessit:* etc. Vulg. *si sine* etc. atque ita ope geminationis legendum, censet Geb. *h.*

§. 3.

Si minus a servo etc.] Qui fundum coluit.

§. 4.

Modestinus respondit, pretium fundi etc. *emtorem frustra postulare.*] Quia perdituro dedit, vel potius, quia fraudis, cujus modo facta mentio, non fuit ignarus. add. Cu-

Cujac. *ad Libb. Modestin. Respons. in expl. h. l.* Fab. *in Ration. ad L.* 24. §. 4. *de minor.* et *in Cod.* V. 84. *Def.* 5. Maynard. *Decis. Tholos.* III. 53.

Si rationibus ejus non profuit,] *Profuisse*, emtoris est probare. Cujac. *loc. modo cit.* add. Jan. a Costa, *ad* §. *ult. Inst. quib. al. lic. vel non* (1).

(1) In seqq. verbis omnes editiones habere: *a judicante*, et facile *a* excidere potuisse, quamvis alioquin etiam legi posset: *judicanti*, notat Brencm. *h.*

§. 6.

Et contributionum temporarium *sustinere,*] *Temporalium*, vel *temporariarum* Al. (1).

(1) Sic Taurell. in margine. Prius omnes scriptos et editos habere, testatur Brencm. *h.* Quae autem sint *onera annonarum* et *contributionum*, docet Raevard. *Conjectan.* III. 6.

§. 7.

Modestinus respondit (1): etc. *non posse respondi.*] Add. *L.* 12. *pr. h. t.*

(1) Apud Hal. *respondit* abest, et abundat. Legem hanc, ubi ob exilium tutoris actor constitutus dicitur, intelligendam esse de *exilio temporali*, monet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 19. §. 6.

L. XXXIII.

A tutoribus et curatoribus pupillorum eadem diligentia exigenda est etc.] Add. *L.* 1. *in fin. Cod. de fals. monet.* et Ant. Fab. *Jurispr. Papinian. Scient. Tit.* 12. *princ.* 7. (1).

(1) In seq. §. 1. pro *quae inita sunt*, Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 3. ope geminationis, addita

ta litera *f*, legit: *quae finita* (scil. tutela) *inita sunt*. Ex verbis: *officium tutorum*, *curatoribus constitutis*, *finem accipit*, colligi non posse, minores necesse habere curatores sibi petere, docet Hetzer. *ad L. Laetor.* §. 12. *in not.* in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 619. Aliter Heinecc. *in Additam. ad Vinn. ad* §. 2. *Inst. de curator.*

§. 3.

Sumtuum, qui bona fide in tutelam, etc.] Add. *L.* 1. §. 9. *de tutel. et ration. distr.*

Nisi ab eo, qui eum dat, etc.] Vel a Judice. Fab. *in Cod.* V. 36. *Def.* 1. add. Rittershus. *ad Novell. Part.* VIII. *Cap.* 9. *num.* 18. (1).

(1) Et vid. de hoc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 26. §. 1.

L. XXXIV.

Ad instruendam etc., *et pupillorum utilitatem* admittendam, *servos quoque* etc.] Bynkersh. *Obs.* IV. 25. legit: *et pupillorum utilitatem, admittendum, servos* etc. Quod probo (1).

(1) Add. Schulting. *ad Paul. Sent.* V. 16. §. 2. *not.* 6. et Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 299. ubi hanc Legem explicuit. *Admittendum* habet quoque Hal. Vid. Brencm. *h.* Vocem *respondit* ex inscriptione in contextum rejicere, mallet M. Tydeman, *Diss. de Ulp. Marcell. Sect.* 3. *Cap.* 2. §. 4. *not. i.* in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 82.

L. XXXVI.

Quae merum *jus compensationis inducit*,] Id est, integrum, non mixtum. Noodt. *ad Tit. Pand. de compensat.* vs. *Simile exemplum* etc. et non est facti, ut divisio tutelae.

Nec

Nec experiri cum pupillo volentibus obstare debet.] Add. *L.* 47. §. *ult. h. t.* (1).

(1) Et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 8.

L. XXXVII.

Tutorem qui tutelam gerit, Sabinus et Cassius, etc.] Invito Proculo et Pegaso. Vid. *L.* 18. *et L.* 19. *de neg. gest.* et Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. h. l.* (1).

(1) Add. notata superius ad *L.* 17. *de neg. gest.* In seq. §. 1. verbis: *praeteriti temporis nomine*, Vulg. praefigit: *tamen.* Vid. Brencm. *h.* Sed. vid. notata superius ad *L.* 6. *in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.*

L. XXXVIII.

Si plures tutelam non administraverint, etc.] Per *contumaciam.* Vid. seqq. §§. quae igitur non tollit beneficium divisionis. Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Quaest. in expl. h. l.* et *in Paratitl. ad Tit. Cod. de divid. tutel.* et Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 80. *error.* 6. *num.* 2. (1).

(1) Sed vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 24. §. 8. *seqq.*

§. 2.

Sed, cum propria cujusque contumacia puniatur, etc.] Hinc colligunt, quando duo commisere culpam contra tertium, non posse unum contra alterum agere. Vid. Cyriac. *Controv.* 197. *num.* 13.

L. XXXIX.

§. 2.

Tutorem a Praetore constitui consultius petet, ne forte, etc.]

etc.] Vid. *L.* 1. *in fin. de eo qui pro tutor. L.* 4. *Cod. de excusation.* (1).

(1) In seq. §. 3. verba *fideicommisso restituto* Accursium recte explicare *restitui petito*, notat Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 371. add. de hoc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 8.

§. 4.

Actionem denegari non oportet creditori,] D. Goth. *in not.* „Imo oportet. *L.* 2. §. 1. *in fin. h. t.*" Male haec opponitur.

§. 10.

Tutoribus idoneis diem functis (1), etc.] Finita jam tutela. Gloss. *h.* male. Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.*

(1) De hac locutione vid. notata superius ad *L.* 4. *de offic. assessor.*

§. 11.

Actionem utilem tutelae dari placuit.] Vid. *L.* 4. §. 3. *rem pup. vel adol. salv. for.* (1).

(1) Vid. ad hunc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 23. §. 9. *et seq.* et ad seq. §. 12. vid. Jac. Gothofred. *Animadv. Jur. Cap.* 4. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 274. *seq.*

§. 13.

Nec donatum, sed transactum videtur.] Quae habet D. Goth. *in not.* hausit ex Cujacio, *Obs.* XXI. 35.

§. 14.

Quae pater usuris majoribus *fecit,*] Quam *pupillares* sunt. Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.*

§. 15.

Neque enim tutelae judicio consumtum (1) *videtur*, etc.] Add. Fab. *in Cod.* V. 31. *Def.* 6.

(1) Hal. *consultum*. Vid. Geb. *h.*

§. 17.

Tutelae judicium ideo differri non oportet, etc.] Facit huc *L.* 31. *de judic. L.* 1. *Cod. de consort. ejusd. lit.*

§. 18.

Manumisit (*et*) *retinuit*,] *Et* abest a Vulg. (1).

Curatori per judicem accepto feretur.] Ne ex ipsius minoris facto curator obligetur.

(1) Videtur esse vel ab antecedente *it* in *manumisit*, vel a sequente *ret* in *retinuit*. Brencm. *h.*

L. XL.

Impuberi filio centurio curatorem dedit,] Add. *L.* 6. *de confirm. tut.*

Filiae *vero tutela* etc.] In edit. Flor. *filii*, quod male mutatum (1).

(1) Non videri haec cohaerere superioribus, et aliquid deesse, putat Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XLI.

Quoniam ejus liberatio, quod ex tutela percepit, etc.] Add. *L.* 28. §. 4. *de liberat. legat.*

Tutor enim legatarius ex culpa, quae testamento remissa est, non tenetur.] Vid. Merend. *Controv. Jur.* VIII. 10.

L. XLII.

Quod nec heredi pupilli datur:] D. Goth. *in not.* „Imo

-da-

datur. *L.* 33. §. 2. *h. t.* Non agit haec de *privilegio.*

Non enim caussae, sed personae succurritur, etc.] Nec distinguendum, utrum *directa*, an *utili* actione agatur. Distinctio haec melior. add. *L.* 68. et *L.* 196. *de reg. jur.* Sand. *de Action. Cesfion. Cap.* 9. *num.* 8. *seq.* add. *L.* 52. *de pecul.* *L.* 19. §. 1. *de reb. auct. jud. posfid.* Matth. *de Auction.* I. 21. *num.* 20. *seqq.* et *num.* 31. *seqq.*

L. XLIII.

Tutor periculo eximitur.] A quocunque tandem nomina contracta sint. Carpzov. *Defin. Forenf. Part.* II. *Conft.* 11. *Def.* 24. nisi dolus, vel culpa tutoris intervenit. Idem, *ibid. Def.* 25. et quis hanc probare debeat, *Def.* 26. et quid, si minor inde usuras perceperit, *Def.* 27.

§. 1.

(1)

Vel quondam dolo fecit, non illi succurratur?] Add. Carpzov. *Defin. Forenf. Part.* I. *Conft.* 28. *Def.* 84. et in casu simili, Mev. *Decif. Part.* I. *Dec.* 228.

Respondi, curator cum officium suum egresfus, sponte se obligaverit, non puto ei a Praetore subveniri debere,] Ut nec, si donarit. Carpzov. *d. loc. Part.* II. *Conft.* 11. *Def.* 49. Non hinc tamen sequitur regula, tutores et curatores male res minorum gerentes, et iis, cum quibus minorum nomine contrahunt, obligari: quod hinc colligunt Bart. *h.* et Ant. Fab. *Cod.* II. 25. *Def.* 2. *not.* 8.

Quod si mulier suum curatorem etc.] Triboniano haec omnia adscribit Faber, *Conject.* VI. 18. *num.* 5. quod non video. *Per suum curatorem* legit Leonin. *Emendat.* III. 1. ubi de hoc §. late.

Dotis reliquum marito servat.] *Solvat*, Al. (1) probante merito Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.*

(1) Vid. D. Goth. *in not.* Etiam Hal. Vid. Geb. *h.*

L. XLIV.

§. 1.

Praetor enim privilegium ei servare debet.] Vid. Matth. *de Auction.* I. 21. *num.* 26.

L. XLV.

Si pupillus alterum ex tutoribus etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.*

Is autem, qui tempore *liberatus est*, etc.] *Tempore* delet Cujac. *d. loc.* (1).

(1) Probante Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. Tit. de tut. et rat. distr. num.* 15.

L. XLVI. (1).

(1) *Pr. reliqua traxit — reliquatus est.* Vid. de his locutionibus Pithoei *Adversar.* in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 357. add. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 425. Conrad. *Parerg. p.* 547. et notata superius ad *L.* 29. §. 6. *fam. ercisc.*

§. 1.

Qui apud Graecos ἐπιμεληταὶ (1), *id est, curatores, vocantur:*] *Id est, curatores*, non sunt in Flor.

Cum individuum his officium curae a magistratibus injunctum sit?] Vid. *L.* 11. *ad Municipal.*

Magistratus conveniri oportere:] D. Goth. *in not.* „ Imo, is convenietur, cui legitima hereditas quaesita est. *L.* 26. *de neg. gest.*" In ea Lege dicitur, damnum ejus esse (2).

Alia enim caussa est tutorum, etc.] Qui contutores suspectos possunt, et debent facere: non idem in reipubl. curatoribus. Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Resp. in expl. h. l.* et *Obs.* XXVI. 8. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 9. *Thes.* 5. *Lit. b. p.* 486. *seq.*

(1)

(1) De varia hujus vocis lectione vid. Alciat. *Parerg.* II. 29. et Brencm. *h.*

(2) Add. notata superius ad *d. L.* 26. et Pothier. *in not. ad h. l.* in *Pand. Justin. Tit. de mag. conven. num.* 13. Nic. a Salis legit: *conveniri non oportere*, propterea notatus a Jauch. *de Negat. Pand. p.* 220.

§. 2.

Quae prohibent, pecuniam pupillarem in usus suos convertere.] Hic vero praesumitur, id fecisse in utilitatem pupilli: quod et in aliis casibus statuunt. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 11. *Def.* 38.

§. 3.

In diem judicii accepti] Id est, *sententiae*. Noodt. *de Foenor. et Usur.* III. 15. vs. *At quid* etc.

§. 4.

Fidejussorem, qui salvam rem fore cavit, non teneri.] Vid. Fab. *in Cod.* V. 33. *Def.* 4.

§. 5.

Quorum nomina libro rationum non inerant,] *Non* delet Salmas. *de Usur. Cap.* 6. *p.* 149.

Et prolatae sunt ab his apochae tutoris,] D. Goth. *in not.* „Apochae a tutoribus datae fidem faciunt contra pupillum." Add. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 11. *Def.* 37. restituitur tamen interdum minor. *ibid.* (1).

(1) In seqq. verbis pro *posse eundem adulescentem* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 3. legere mavult: *posse secundum adolescentem.*

§. 6.

Paulus respondit, tutorem testamento datum pro ea parte con-

conveniri oportere, pro qua parte administravit:] Tanquam tutela divisa (1).

Pro contutoris autem portione prius eos conveniri debere, etc.] D. Goth. *in not.* „Imo contutor prius est conveniendus, quam magistratus, *L.* 1. §. 15. *de tutel. et ration. distr.*" Vid. *ibid.* et Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. de divid. tutel.* (2).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 24. §. 4.
(2) Add. Voorda, *d. loc. Dec.* 28. §. 8. De voce *excusati* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 343. Conrad. *Parerg. p.* 540. Heinecc. *ad Brisson. de verb. sign.* in voc. In Pand. Flor. est: *excusati*, pro quo Taurell. restituit: *excusati.* Vid. Brencm. *h.* qui putat, *τὸ excusi*, quod omnes habent, a Librariis in *excusati* esse mutatum.

§. 7.

Vel etiam deminuendi causa *cum iis transigere:*] Secus, cum justa est causa. Vid. Gall. *Obs.* II. 72. Mornac. *ad L.* 22. *Cod. de pact.* (1).

(1) Add. Voet. *ad Tit. Pand. de transact. num.* 2.

L. XLVII.

Titium et Maevium tutores etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Scaevol. Resp. in expl. h. l.*

Πάντας γίνεσθαι] Lege: πάντα (1).

(1) Ita etiam Hal., probante Brencm. *h.* Ad seqq. §§. 2. 3. et 4. vid. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 24. §. 3. Ad verba *d.* §. 4. *uncias usuras* Brencm. notat: Forte *unciales*, vel *unciarias.* Vid. tamen Augustin. *Emendat.* II 10. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1490. Quod sequitur: *id* praestatur, *quod testator voluisset*, explicandum: *debet praestari, praestandum est*, notat Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 373. *Praestaturos* legendum, conjicit Gronov. *de*

de Pecun. Vet. p. 571. add. et de hoc §. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 180. *seq.*

§. 5.

Post triennium jam puberibus his, quorum tutela administrata est, etc.] Ergo nomina tunc erant idonea. Facit huc *L.* 39. *pr. h. t.* 243 pr. h. t.

§. 6.

Respondi, etc. *pupillo usuram*, *non* compendium, *praestandam.*] Ut in *L.* 58. *h. t.* (1).

(1) Add. de Retes, *Opusc. Lib.* IV. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 200.

§. 7.

Respondi, *nihil proponi*, *cur non possit.*] Facit huc *L.* 36. *h. t.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 48. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 264. *seqq.* Pro *plane rerum administratio* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 4. legit: *plena rerum administratio*; et sic Vulg. Vid. Brencm. *h.* add. Finestr. *d. loc. p.* 266. quem etiam vid. de seq. *L.* 50. *ibid. p.* 564. *seqq.*

L. LI.

Venulejus Lib. VI. *stipulationum.*] Pertinet ad stipulationem *judicatum solvi.* Vid. Merill. *Obs.* VIII. 2. (1).

(1) Et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 6.

L. LIII.

Creatus *conveniebatur in solidum* etc.] Est explicatio τοῦ *adsumtus*: revera enim post conventus est, ut docent

sequentia. add. *L.* 9. §. 5. *de tut. et rat. distr.* (1).

Duplici ratione,] Al. (2) addunt: *et quia tutor, et.* Sic edit. Lugd. 1550. Sed non habet etiam Glossa, et omissum hoc a Paulo, tanquam per se clarum.

Hoc est, tunc esse periculum ejus, qui etc.] Haec videntur ab Interprete (3): non sunt certe Imperatoris, forte nec Pauli: restringunt enim praecedentia ad duos casus, cum latius haec pateant. *L.* 1. *Cod. de div. tutel. L. ult. Cod. in quib. cas. tut. vel cur. hab.* etc. et hic casus (4) hic non dicitur adfuisse.

(1) Praecedit in Lege: *deinde (a) quibusdam excusatis* etc. ubi *a* anticipatam esse, et ex octo MSS. quinque ea carere, notat Brencm. *h.*

(2) Etiam Hal. Vid. Geb. *h.* Sequitur: *si in diem finitae tutelae idonei permansissent tutores,* etc. ad quae verba vid. Voorda. *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 9. Pro *licet et satis non esset exactum,* Hal. habet: *licet satis* etc. et videtur τὸ *et* mala geminatio. Brencm. *h.*

(3) Absunt apud Hal. Vid. Geb. *h.*

(4) Scil. *qui suspectum non fecisset.*

L. LIV.

Non existimo maximis usuris subjiciendum etc.] Vid. Mev. *ad Jus Lubec. Lib.* I. *Tit.* 7. *Art.* 7.

L. LV.

Plane, si pecunia numerata pupilli inter eos distributa est, non in majorem summam quisque eorum, quam accepit, tenetur.] Bachovius, *Adv. Fab. Dec.* 80. *error.* 6. *num.* 3. accipit de casu, quo omnes sunt solvendo: idque non fieri ipso jure (1).

(1) De priore hujus *pr.* parte vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 24. §. 6. et *Dec.* 19. §. 6.

§. 1.

§. 1.

An ea actione, quae proponitur ex L. XII. Tabularum etc.] *Rationibus distrahendis*, Jan. a Costa, *ad pr. Inst. de susp. tutor.* (1).

Sed tutores, propter admissam *administrationem*, etc.] *Commissam*, Fab. *de Errorib. Pragm. Dec.* 80. *error.* 6. Interdum tamen graviter puniuntur. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* IV. *Const.* 41.

(1) Add. Noodt. *ad Tit. Pand. de tutel. et ration. distr.* etc. vs. *Altera Rubricae pars* etc. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 5. Aliter Bynkersh. *Obs.* VI. 8. quem refutat Kellinghusen. *de Legib. nonnullis Roman. Cap.* 1. §. 2. in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 12. *seqq.*

§. 4.

Permittere contutori *administrationem non debet*,] Lege: *contutor* (1).

(1) Ita Hal. Vid. Geb. *h.* atque sic legendum putat quoque Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 181. — In seq. *L.* 56. pro *annis viginti quatuor* Hal. et Vulg. habent: *annorum quatuordecim.* Vid. Brencm. *h.* qui id probat.

L. LVII.

Cum ex inventario tutores convenire eos possent,] Hoc ad alia non facile porrigendum. Vid. Huber. *in Prael. ad Tit. Pand. de fid. instrum. num.* 24. *et* 31. et *ad h. t. Pand. num.* 4.

Aut novationem faciendam] Vid. Gail. *Obs.* II. 37. *num.* 1. (1).

Respondit, si adprobatum fuerit, etc.] Ergo hoc probandum. Vid. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 11. *Def.* 25. (2).

(1) Sequitur: *cum idem circa* priores *debitores* etc. Hal. et Vulg. pro *priores* habent: *proprios.* Vid. Brencm. *h.* Sed Florentinam praefert Leunclav. *Notator.* II. 59. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1517. *seq.*

(2) Pro *debere* Flor. legitur *deberi.* Sed *debere* Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.* qui hoc probat.

L. LVIII. (1).

(1) *Pr. Quia lucrum facere ex tutela non debet.* Haec, et totam Legem, ad quosvis tutores pertinere, notat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 26. §. 1. add. de hujus Legis *pr.* de Retes, *Opusc. Lib.* IV. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 199. *seq.*

§. 1.

Quae exortis *usuris pupillo aucta,*] D. Goth. *in not.* „ *ex sortis usuris.*" Ita Vulg. (1).

(1) Vid. Brencm. *h.* Praecedit: *quae ab initio* quod *ex tutelae ratione* etc. Ubi *quod* deest in omnibus editionibus, non vero MSS. Vid. Brencm. *ibid.*

§. 2.

Quaesitum est, ex testamento *datos periculum* etc.] An, *ad ex testamento* etc. (1).

(1) Sic etiam Brencm. *h.* Hal. habet *ad* loco *ex.* — In seq. §. 3. verbis: *an ex eo die, quo duo millia potuerunt a substantia hereditatis,* Vulg. addit: *separare.* quod probat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 4. aut alioquin pro *potuerunt* legendum putat: *posuerunt,* aut, transposita particula *et,* legendum: *potuerunt a substantia hereditatis in nomina collocare, et neglexerint,* etc. Hal. *an cum ex eo die,* etc. *hereditatis separari, in nomina collocare neglexerint.* Vid. Brencm. *h.*

§. 4.

Respondit, omnis pecuniae, quae ad curatores transit, etc.] Facit huc §. 1. *h. l.*

L. LXI.

Idem Lib. XX. Epistularum.] *Lib.* VIII. Perrenon. *Animadv.* II. 15. [in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 645.] (1) ob *L.* 3. §. 1. *de tribut. act.* *L.* 21. §. 1. *de pecul.* Sed, an non de eadem re in diversis epistolis agere potuit?

Perindeque haberi debet,] *Debet* delet Leonin. *Emend.* VII. 18. *num.* 7. (2).

Puto, eum vere *dicere:*] Al. (3) *verum*, rectius. Leonin. *Emend.* VII. 19.

Cum alioquin elegantius dicere poterit,] *Dici possit* (4). Leonin. *d. loc.* qui et alia hic tentat, forte infeliciter.

Venditori *hereditatis praestandas esse:*] *Petitori*, edit. R. Steph. (5) quod probo. Facit huc *L.* 51. *de pecul.*

(1) Et in inscriptione Legis praec. pro *Lib.* VIII legere videtur *Lib.* XX. transponens adeo harum Legum inscriptiones.
(2) Hal. *debeat.*
(3) Ita Hal. Vid. Geb. *h.*
(4) Ita Hal.
(5) Et Vulg. Vid. Brencm. *h.* qui etiam id probat.

TITULUS VIII.

DE AUCTORITATE (1) ET CONSENSU TUTORUM ET CURATORUM.

(1) Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. et Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 9. An Jure Justinianeo *auctoritas* a nudo consensu differat, dubitare videtur Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 21. §. 5. *p.* 287.

L. I.

In rem suam *auctorem tutorem fieri non posse*,] Secus in consensu. Cujac. *Consult.* XLIV. (1).

(1) Sequitur: *per* consequentias *contigit*. Vulg. *consequens*. Brencm. *h*. Sed vid. Duker, *ad Opusc. de Latin. Vet. JCtor. p.* 412. et notata superius ad *L.* 5. *de act. emt. vend.*

L. III.

Hoc est enim auctorem fieri.] Etsi pupillus taceat. *L.* 13. *h. t. L.* 6. *pr. de tutel.*

L. IV.

Etsi pluribus datis *tutoribus* etc.] Non *legitimis*. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 11. §. 26. ibiq. Cujac. add. *L.* 5. *pr. L.* 7. §. 1. *h. t.*

Cui administratio tutelae concessa non est,] Id est, interdicta est. *L.* 14. §. 1. *de solution.* Minus dicit, quam intelligit, ut in *L.* 15. §. 2. *de testam. milit.* (1).

(1) Pari modo Noodt. *ad h. t. Pand*, vs. *Sed apparet* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 21. §. 1. Puttman. *Probab.* II. 8. *p.* 56. *seq.* Alii aliter. Vid. Pothier. *Pand. Justin. hoc tit. num.* 6. *in not.*

L. V.

Plane si plures sint tutores, quorum unius auctoritas sufficit,] Vid. ad *L.* 4. *h. t.*

Sed et cum solus sit tutor, etc.] *Sed etsi*, ed. R. Steph. (1).

(1) Et Vulg. Vid. Brencm. *h.*

§. 2.

Sed enim si contutorem habeat, cujus auctoritas sufficit,] Vid. *L.* 4. *h. t.* add. de hoc §. Leonin. *Emendat.* I. 10.

§. 4.

§. 4.

Sed (1) *simpliciter*,] Vid. Fab. *Cod. Tit. si quis alt. vel sibi etc. Def.* 1.

(1) Apud Hal. *sed* abest: male. Vid. Leonin. *Emend.* I. 10. *num.* 6. et Bynkersh. *Obs.* VI. 25. *num.* 10.

L. VII. (1).

(1) *Pr. Nihil prohibet auctoritas.* Apud Hal. *auctoritas* abest. Sed vid. A. G. Pagenstecher. *Adversar.* I. 4.

§. 1.

Si auctoritas tutoris unius sufficiat:] Vid. *L.* 4. *h. t.*

L. IX. (1).

(1) Ad *pr. h. l.* vid. Theod. Lamb. Prins, *Spec. de iis, quae sunt singul. in mutuo*, *Cap.* 3. §. 6. *p.* 47. *seqq.* ubi refutavit Salmasium.

§. 5.

Tutor statim in ipso negotio etc.] Vid. *L.* 31. *pr. de usurp. et usuc.* (1).

Post tempus vero etc. *nihil agit.*] Vid. Hotoman. *Obs.* XII. 2. (2).

(1) Add. Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 9.
(2) Non obstare *L.* 25. §. 4. *de adq. vel omitt. hered.* docet G. Pauw, *ad varia Jur. Civ. cap. Cap.* 5. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 133. *seq.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin.

L. X.

Tutor, qui per valetudinem, etc.] Conf. *L.* 17. *h. t.*

L. XI.

L. XI.

Qui *scilicet, si quid eorum etc.*] *Quia* Al. (1).

(1) Hal. *quia si quid contra modum pupilli* etc. Vid. Geb. *h.*

L. XVI.

Etiamsi tutor caecus etc.] Vid. Cujac. *ad Paul. Sent.* IV. 12. §. *ult.* Stryk. *de Jur. Sens. Diss.* II. *Cap.* 2. *num.* 13. *seqq.* (1).

(1) Ex seq. *L.* 19. interpolatam esse *L. ult. Cod. de in lit. dand. tutor.* putat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 21. §. 3. add. Idem, *ibid.* §. 5.

L. XX.

Sed non adsignante (1) *instrumento divisionis,*] Pari modo Pers. *Satyr.* V. *vs.* 81. (2).

(1) *Adsignante in instrumento,* ope geminationis, legit Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss.* XXIII. §. 4. Non opus.
(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. et *ad Tit. de reb. cor. qui sub tut. sunt* etc. vs. *Deinde ait Oratio* etc. De verbo *abstentus* in seq. *L.* 21. vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor.* p. 403.

TITULUS IX.

QUANDO EX FACTO (1) TUTORIS, VEL CURATORIS, MINORES AGERE, VEL CONVENIRI POSSUNT.

(1) *Ex facto,* id est, ex administratione. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. add. de hoc argumento Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 21. §. 6. *seqq.*

L. I.

L. I.

Ob dolum malum etc.] Add. *L. ult. de adm. et peric. tut.* Hanc vero sententiam non obtinuisse, putat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Alio tamen ivisse* etc.

Si rem a tutore pupillus servare possit.] add. *L.* 21. §. 1. *de pecul.* Os. Aurel. *Dispunct.* 35. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 789. *seq.*] quin et admitterem, posse liberari cessa actione, per *L.* 51. *de pecul.* et idem puto *L.* 1. §. 6. *ne vis fiat ei* etc. (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 21. §. 9. et notam ad *L.* 198. *de reg. jur.*

L. II.

Utilis actio ei, cujus pecunia fuit, datur ad rem vindicandam.] Si velit. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 28. *Def.* 109. *num.* 5. et *Part.* II. *Const.* 11. *Def.* 81. *num.* 13. (1).

(1) Add. Gluck. *ad Tit. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.* §. 1087. *b. p.* 55. *seq.*

L. III.

Dolus tutorum etc.] Vid. ad *L.* 198. *de reg. jur.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *At quemadm.* etc.

Cum ex illius fraude locupletior pupillus factus non est.] Vid. *L.* 13. §. 7. *de act. emt. vend.*

Si modo quod tutoris dolo desiit,] An, *desit? Desiit possidere*, *L. ult. de adm. et peric. tut.*

L. IV.

Ulpianus Lib. LXIV. *ad Edictum.*] Ubi de *bonis possidendis*, et *separationibus*, egit.

L. V.

L. V.

Post mortem furiosi non dabitur etc.] D. Goth. *in not.* „ Imo dari videtur. *L.* 67. *de procurator. L.* 3. §. 2. *de adm. et per. tut.*" In *L.* 67. propriam fidem obst. in erat: altera Lex aliena est.

Non magis quam in tutores: etc.] D. Goth. *in not.* „ *quam in tutores post depositum officium; si modo nullam ex consensu novationem factam*, etc. Cujac. *Obs.* XX. 39." Et *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.* (1).

Novationem factam,] Respectu obligationis ex officio contractae. Huber. *Prael. ad Tit. Pand. de contr. tut. act. num.* 2.

(1) Probante Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 1.

Tutor, qui pecuniam se soluturum cavit, quam (1) *pater pupilli* etc.] Vid. Fab. *Cod.* V. 23. *Def.* 5.

Non idem in eo placuit, qui suo nomine etc.] Nec qui in gratiam pupilli alteri credendam mandavit. Mev. *Decision. Part.* IV. *Dec.* 188.

(1) *In quam*, Vulg. Hal. *ad quam.* Vid. Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 7. vid. Altamiran. *ad Libb. Scaevol. Quaest.* in Thes. Meerman. *Tom.* II. *p.* 523.

TITULUS X.

DE SUSPECTIS TUTORIBUS, ET CURATORIBUS (1).

(1) *Dissertationem de suspectis tutoribus* conscripsit Joh. Vollenhove, eaque exstat in Nov. Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 189. *seqq.* add. S. Gratama, *Prael. ad Partem primam Institution. Justin. p.* 344.

p. 344. *seqq.* Groning. 1818. qui rem paulo aliter explicat, distinguens inter accusationem *suspecti*, quae ex Lege fit, et remotionem *quasi suspecti*, quae fit a magistratu ex officio. Non ipso jure hoc casu tutela finitur. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 1.

L. I. (1).

(1) Ad *pr.* vid. Bynkersh. *Obs.* II. 25. vs. *Interea li-quet*, etc. Suspecti *crimen* in seq. §. 2. dici pro suspecti *criminatione*, seu *accusatione*, observat quoque Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *De suspectis igitur* etc. quem etiam vid. de seq. §. 3. *ibid.* vs. *Proxima Ulpiani cura* etc.

§. 4.

Braduae Maurico] Vid. Gruter. *Inscript. p.* 356. 1. et Gud. *Inscript. p.* 140. 8. De Braduis Olear. *ad Philo-str. de Vit. Sophist.* II. 8. (1).

Quia mandata jurisdictione, etc.] Generaliter. Vinn. *de Jurisdict. Cap.* 8. *num.* 14. (2).

(1) Et Geb. *h. in not.*

(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Proxima Ulpiani cura* etc. in fin. quem etiam vid. de seq. §. 5. *ibid.* vs. *Ostendimus* etc. Pro *modo ut meminerimus*, Hal. et Vulg. habent: *dummodo meminerimus.* Sed vid. Brencm. *h.* — In seq. §. 6. accusationem suspecti *quasi publicam* dici, quia non descendit ex Lege quadam publicorum judiciorum, quamvis omnibus pateat, observat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Consequens est* etc. add. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Pro *quasi* Sam. Petitus legit *si qua.* Sed eum refutavit Puttman. *Probab.* I. 13. *p.* 99. *seqq.*

§. 7.

Quae pietate necessitudinis *ductae* etc.] Sic *pietas cha-ritatis* apud Val. Maxim. V. 5. *num.* 2. (1).

(1) De voce *pietatis*, ter hic repetita, vid. Trotz. *de Memor. Propag. Cap.* 2. §. 4. *p.* 115.

L. II.

Ad Praefectum urbis remittetur puniendus.] Bene, occasione *Jurisdictionis Tribunalium*, hoc attingere potuit Ulpianus.

L. III.

§. 1.

Melius est, libertos ab accusatione repelli,] Consilii est, Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Consequens est* etc. (1).

(1) Ad verba seq. §. 4. *quod favore pupillorum accipiendum est*, vid. Arntzen. *Miscellan. Cap.* 14. *p.* 147. In seq. §. 5. verba: *aut ob culpam latam*, excidisse, vel per oblivionem ab Ulpiano omissa esse, putat Rygerbos. *Obs. jur. Rom. Cap.* 3. *p.* 27. Sed vid. Gratama, *Prael. ad Partem primam Instit. Justin. p.* 350. *seqq.* Ad verba seqq. *quod si quid admisit*, etc. vid. Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 17. *p.* 103. *seq.* add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Haec ita Ulpianus* etc.

§. 8.

Quod in alia (1) *male versatus sit?*] Adfirmationem subintelligi, notat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Haec ita Ulpianus* etc.

(1) Ita Vulg. Flor. *in aliam*. Vulgatam probat Brencm. *h.* Sed vid. J. G. C. Rucker. *Diss. ad L.* 6. §. 1. *D. quemadm. servit. amitt. Cap.* 1. *Sect.* 2. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 276. *in not.* add de hoc §. Gratama, *loc. modo cit. p.* 388. qui verba *in hac*, uncis inclusa, ex praecedentibus male repetita putat, et expungenda: signum interrogationis ponit post vocem *suspectus*, et pro *ex eo* legit: *et est.* Apud Hal. *in hac* absunt. Vid. Geb. *h.*

§. 10.

§. 10.

Et quia potest ex priore gestu utili actione conveniri,] Vid. *L.* 9. *pr. de tut. et rat. distr.* (1).

(1) Utrumque hunc locum, quo in locum reipubl. caussa absentis *tutor* dari dicitur, ad jus vetus referr, et prorsus exulare ex Pand. debuisse, putat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 7. — De voce *revincatur* in seq. §. 15. vid. Brencm. *ibid.*

§. 16.

Qui pecuniam ad praediorum emtionem etc.] D. Goth. *in not.* „*Tutores, qui repertorium non fecerunt, vel qui pecuniam* etc. Hal." Et Vulg.

§. 18.

Sed et si quis ob fraudem non removebit aliquem, sed ei adjunxerit, etc.] Vid. *L.* 9. *h. t.* (1).

(1) Add. de prioribus *h.* §. verbis Noodt. *Probab.* I. *ult.* §. 7. et *ad h. t. Pand.* vs. *Poena porro* etc. Aliter Gratama, *Prael. ad Partem primam Instit. Justin.* p. 391. — Quod subjungitur in seq. *L.* 4. *Hae enim caussae faciunt,* etc. pertinere ad primam partem §. *ult. L. praec.* notat Voorda, *Elector. Cap.* 4. p. 60. Sequitur in §. 1. *Decreto igitur debebit caussa removendi significari*, etc. Formulam apponit Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Poena porro* etc. add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 2. In seq. §. 4. verba: *si dolo fecerunt*, ejicienda esse, aut iis retentis praeponenda: *etiam cum infamia*, putat J. F. W. Pagenstecher. *Sel. Jur. Quaestion.* p. 32. *seq.* — In seq. *L.* 5. sub verbis: *expedit enim pupillo* etc. subaudiendum *magis*, ut saepe alibi, monet Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Suspectum tutorem* etc.

L. VII.

§. 1.

Removeri hunc quasi suspectum oportet.] Vid. Noodt. *Probab.* I. *ult.* §. 11. (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 1. *in fin.* Aliter Gratama, *Prael. ad Primam partem Inst. Justin. p.* 360. *seq.* et *p.* 386.

§. 2.

Atriunculonium] *Q. Atrius Clonius* occurrit apud Gruter. *Inscription. p.* 1091. 5. (1).

Qui suspectus sententia sua factus est,] Sic *in se ferre sententiam*, *L.* 27. *Cod. Theod. de petit. et ultro dat. et delat.* [*Tom.* III. *p.* 480.] ubi vid. Jac. Gothofred. *in not.* et *damnari suo judicio*, Quinctil. *Declam.* 371. ita et Euagr. *Hist. Eccles.* II. 4. *p.* 292. *et* 318. Plura dabit Rad. Forner. *Rer. Quotid.* VI. 21. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 302.] Pro *sententia* Al. legunt: *absentia:* a quo non abhorret Otto, *ad* §. 9. *Inst. h. t.* Ego Vulgatam probo.

(1) Et *p.* 365. 7. *Atrium Clonium* etiam Taurellius habet in margine, et ita Corrector Flor. vocem divisit. Vid. Brencm. *h.* qui id quoque probat.

L. VIII.

Enimvero tutor, quamvis pauper est (1), etc.] Οὐδὲν κακὸν πτωχὸς, εἰ καλῶς φρονεῖ, Sophocl. citatus a Plutarch. *de Audiend. Poët. p.* 21.

(1) Post *quamvis* etiam alibi *Indicativum* sequi, supra jam notavimus ad *L.* 11. §. 5. *ad L. Aquil.*

L. IX.

Optimum factum (1) *est, curatorem ei potius adjungi*, etc.]

etc.] Add. *L.* 9. §. 5. *de tutel. et rat. distr.* Consilii est, non juris, ut *L.* 3. §. 1. *h. t.*

(1) Vid. D. Goth. *in not.* add. Colv. *ad Appulej. Metam. Lib.* I. *p.* 52. ed. Oudendorp. Hal. et alii habent: *optimum factu*, quod praeferre videtur Oudendorp. *ad d. loc. Appulej.* add. de hac Lege Brencm. *de Eurematic. Cap.* 6. — Ad. seq. *L.* 12. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* II. *p.* 291. *seq.*

LIBER VICESIMUS SEPTIMUS.

TITULUS PRIMUS.

DE EXCUSATIONIBUS (1).

(1) Fragmenta ex *Libris Modestini de excusationibus* Graeca Latine vertit Ant. Augustinus additis interpretationibus, in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1559. *seqq.* De vulgata horum Fragmentorum versione Latina vid. Otton. *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 6. §. 3. *p.* 174. *seq.* Quaedam *ad Fragmenta Graeca ex Modestin. Libris excusationum in Pand. reliqua* notavit quoque Jan. Thom. Wilh. van Alphen, *Spec. exhib. sel. quaed. Jur. publ. et priv. Cap.* 2. Lugd. Batav. 1792. Ad quindecim priores h. t. Leges commentatus est Cujacius, *Oper. Tom.* I. *p.* 1034. *seqq.*

L. I.

§. 1.

Ει καὶ οἶδα δύσφραστα εἶναι κ. τ. λ.] Add. Gregor. Thaumaturgus, *Paneg. ad Origin.* (1).

(1) Pro νομιζόμενα Brencm. *h.* forte legendum putat: κομιζόμενα. Sed vid. van Alphen, *d. Spec. p.* 31. Sub verbis: τὰ τῶν νόμων ῥήματα in seq. §. 2. Modestinum intelligere et Principum Constitutiones a se allatas, et JCtorum, quae profert, verba, confirmat van Alphen, *d. Spec. p.* 32. quem etiam vid. *ibid.* de voce ἀφηλίκων, in seq. §. 4. et alibi apud Modestinum obvia. Verba: ἐὰν μὴ ἐμπροσθέσμως δικαιολογήσεται, male verti: *nisi juste rationes reddiderit*, quum vertenda sint: *nisi tempore finito se excusaverit*, notat Ferand. Adduens. *Explicat.* I. 26. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 536. In seq. §. 5. pro ἀπολυθήσεται forte legendum: ἀπελαθήσεται, *repelletur*, conjecerat D'Arnaud. *Var. Conj.* II. 17. *p.* 324. sed mox

mox Florentinam retinet, et recte. Vid. van Alphen, *d. Spec. p.* 34.

L. II.

§. 1.

Ἐκ παιδογραφιῶν,] Vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* IV. 25. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 249.] (1).

(1) Et Gul. Forner. *Selection.* I. 24. in eod. *Tom.* II. *p.* 35. add. Brisson. *Sel. Antiq.* I. 5. et van Alphen, *d. Spec. p.* 41.

§. 4.

Καὶ ταῦτά φησι διάταξις τοῦ Θειοτάτου Σεβήρου.] *Legem* 1. *Cod. qui num. liber. se excus.* intelligit Vertran. Maurus, *de Jur. liberor. Cap.* 17. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1008. *seq.*] contra Augustinum. Lex tamen est Severi et Antonini, et Severi Constitutio plura continuit. Vid. §. 6. *h. l.* (1).

(1) Augustinum refutavit quoque van Alphen, *d. Spec. p.* 41. *et seq.* De voce κράτιστος in seq. §. 9. vid. Schulting. *ad Vitam Ulpian. a Bertrand. descriptam, not. f.* et *ad Vitam Ulpian. a Grotio descriptam, not.* 1. in Jurispr. Antejustin. *p.* 545. *et* 556. add. Henr. Cannegiet. *Diss. de Avian. Cap.* 6. *p.* 248. Aliter Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 16. — Quae ex Ulpiano subjiciuntur in seq. *L.* 3. probabiliter ab ipso Modestino adjecta esse, sed separatam inde Legem facere, Triboniano placuisse, ut *seq. L.* 5., notat van Alphen, *d. Spec. p.* 42.

L. IV.

§. 1.

Ὡς δεῖν τὰς τοῦ υἱοῦ ἐπιτροπὰς ἄνεσιν ἀμφοτέροις τὰς κοινάς.] Lege: ἄνεσιν τῷ πατρὶ διδόναι, καὶ πάλιν ἀμφοτέροις τὰς κοινὰς (1).

(1) Ita Flor. Pro ἄνεσιν, qua voce alias nusquam utitur Modestinus, forte legendum: ἄφεσιν, conjicit van Alphen, *d. Spec. p.* 43.

L. VI.

§. 1.

Γραμματικοὶ, σοφισταὶ, ῥήτορες,] Conjungit hos etiam Plutarch. *in Paul. Aemil. p.* 258. et Tertullian. *de Pallio, Cap.* 6. (1). Σοφισταὶ, ῥήτορες, quorum priores eloquentiam profitentur floridam, et omnium scientiarum luce splendentem: hi praeceptis dicendi communibus explicandis contenti sunt. Abram. *ad Ciceron. Philipp.* II. 17. Tollius, *ad Longin. p.* 4. Vid. de his Philostr. *de Vit. Sophist. in Prooem.* De nomine *Sophistae* Themist. *Orat.* XXIII. *p.* 286. *seq.*

Οἱ περιοδευταὶ καλούμενοι,] Vid. de his Menag. *Amoenit. Jur. Civ. Cap.* 35. (2). *Perambulare aegros*, Senec. *de Benefic.* VI. 6. add. Otto, *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 6. §. 7. Latinus Interpres vertit: *circulatores.* Sed vid. D. Goth. *in not.* et Matth. *de Criminib. Lib.* XLVII. *Tit.* 5. *Cap.* 4. (3).

(1) Vid. de his singulis Otton. *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 6. §. 3. *seqq.* add. Pothier. *in not. ad h. l.* et Heinecc. *in Antiq. ad h. t. Instit.* §. 16. *seqq.*

(2) Add. van Alphen, *d. Spec. p.* 43. Cujacius, *ad h. l.* intelligit urbes et oppida circumeuntes. Sed vid. Perrenon. *Animadv.* I. 29. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 628. et Christ. Coler. *Parerg. Cap.* 11. in eod. *Tom.* I. *p.* 366. Ceterum, de medicorum conditione apud Romanos vid. Brisson. *Sel. Antiq.* II. 3. alios plures *ibid.* citavit Trekell. Vid. et Heinecc. *in Antiq. ad h. t. Inst.* §. 19. et quos laudat Haubold. *in epicris. ad d.* §.

(3) Add. Tolozan. *Diss. de Malefic. et Mathem. Cap.* 5. §. 2. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* III. *p.* 270.

§. 2.

Ἔστιν δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς ῥητόρων ἐν ἑκάστῃ πόλει κ. τ. λ.] Ne homines cum magno incommodo liberos alio debeant ablegare. Plin. *Lib.* IV. *Ep.* 13.

Καὶ αἱρέσεις,] Id est, *conditiones*, quae in sequentibus comparent. Vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 3. *Cod. Theod. de medic. et professor.* [*Tom.* V. *p.* 33.] Alii *Sectae*: male (1). De eorum stipendio Philostr. *de Vit. Sophist. Lib.* II. *in Theodoto.* add. Menag. *ad Diog. Laërt. Prooemium.* 17. Salmas. *ad Capitolin. in Anton. Pio, Cap.* 11. ubi Capitolinus Pio tale quid tribuit, quale hic habemus.

Αἱ μὲν ἐλάττους πόλεις] De hac Civitatum divisione Dion. Halicarnass. *in Praeceptis Orationis genethliacae*, Jan. a Costa, *ad* §. 15. *Inst. h. t.* Similis et plenior apud Dion. Chrysost. *Orat.* VII. *p.* 126.

(1) Vid. Otton. *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 6. §. 4. *p.* 179.

§. 3.

Neque sententia Senatus,] Potius: *Curiae*.

§. 4.

Ἐὰν μὴ δόγματι βουλῆς κ. τ. λ.] Praevio diligenti examine caussae. Lucian. *Eunuch.* maxime, *p.* 845. quin et ad Principem de eo relatum. *Ibid. p.* 846. Vid. *L.* 5. *Cod. Theod. de medic. et professor.* ibiq. Jac. Gothofred.

§. 7.

Περὶ δὲ τῶν φιλοσόφων κ. τ. λ.] Jam sub Hadriano ad Sacerdotium vocatus Favorinus appellat, sed frustra. Philostr. *de Vit. Sophist.* I. 8. *p.* 490. Dion. Cass. *Lib.* LXIX. *p.* 789. (1).

Διὰ τὸ σπανίους εἶναι τοὺς φιλοσοφοῦντας] Add. Lucian. *Fugitiv. p.* 326. (2).

Εἰ δὲ ἀκριβολόγοιντο περὶ τὰς οὐσίας,] Id est, *avare de re familiari contendant*, Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 33. *p.* 196. (3) ubi plura de hoc loco (4), et *ad Diog. Laërt. Lib.* IV. *num.* 50. add. Jac. Gothofred. *ad L.* 3. *Cod. Theod. de medic. et professor. L.* 8. §. 4. *de vac. et excus. mun.* Philostr. *de Vit. Apollon. Tyan.* II. 39. *et* VIII. 7. *Sect.* 3.

(1) Add. Otton. *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 6. §. 4. *p.* 181.
(2) Sequitur: *οἶμαι δὲ ὅτι κ. τ. λ.* Haec Modestini verba esse, non D. Pii, putat van Alphen, *d. Spec. p.* 43.
(3) *Anxie, scrupulose de ea calculos subducant*, van Alphen, *d. Spec. p.* 44.
(4) De quo vid. et Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 8. *p.* 241. *seq.*

§. 8.

Ἐπισταθμιῶν,] *Metato* (1), Jac. Gothofred. *ad L.* 1. *Cod. Theod. de medic. et professor.* Otto, *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 6. §. 3. *p.* 176. *seq.* Dissentit Ferand. Adduens. *Explication. Lib.* I. *Cap.* 27. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 536.] male (2).

Immunes esse Gymnasiis etc.] Ridicule haec versa. add. Jac. Gothofred. *ad L.* 3. *Cod. Theod. de medic. et professor.*

(1) Seu, *hospitum receptione.*
(2) Add. van Alphen, *d. Spec. p.* 44.

§. 12.

Ἐν Ῥώμῃ δὲ διδάσκοντες,] Stationes jus publice docentium Romae. Gell. *Noct. Attic.* XIII. 13. (1).

(1) Add. de hoc §. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 9. in Thes. Ot-

Otton. *Tom.* IV. *p.* 1283. Otton. *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 6. §. 9. *p.* 214. *seq.* Heinecc. *in Antiq. ad h. t. Inst.* §. 20.

§. 13.

Ulpianus Lib. Sing. etc.] Vid. Brencm. *Hist. Pand.* II. 1. *p.* 100. (1).

(1) Ubi tanquam aliquid singulare et unicum notat, aliquem ad *h.* §., ubi membrana valde erosa est et misere lacera, verba Latina ad marginem transscripsisse, sed ad Graeca in seq. §., quae parem operam desiderant, substitisse, linguae fortasse imperitia.

§. 14.

Ἔθνους ἱερωσύνη (1),] *Praesidatus sacerdotium, Inscript.* apud Gruter. *p.* 484. 6.

(1) Ἱεραρχία, mavult van Alphen, *d. Spec. p.* 44. *seq.* Literas in exemplari Flor. hic multum exesas obliterataque esse, testatur quoque Brencm. *h.*

§. 15.

Tutela non est Reipublicae munus,] Etsi sit *publicum*. Spurium hunc §. putat Cujac. *ad pr. Inst. h. t.* (1).

(1) Nec dissentit Otto, *de Aedil. Colon. et Municip. Cap.* 14. §. 2. *p.* 499. Sed vid. van Alphen, *d. Spec. p.* 45. *seq.* ubi et notat Zoannettum, pro *provinciale*, legentem: *patrimoniale.* add. Wieling. *Lection. Jur. Civ.* II. 15. *p.* 173. et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Lectionem tamen Zoannetti non damnare videtur Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 5.

§. 16.

Στρατηγοὶ τῶν πόλεων.] Errant in vertendo hoc verbo passim Viri Docti. Recte Vulgatus Interpres (1). add. Theo-

Theoph. *in Paraphr. ad* §. 5. *Inst. de Atilian. tutor.* Errat et Sponius, *Itinerar.* I. *p.* 402. *et* 404. vertens *militiae praepositos.* add. Cujac. *ad L.* 2. *in fin. h. t.* et Valef. *ad Ammian. Marcellin.* XXXI. 6. Male quoque Jac. Gronov. *ad Lucian. Toxar. p.* 44. vertit *Praetores*, et Beza, *ad Acta Apostol.* Nolim tamen negare, interdum in municipiis appellatos esse Magiſtratus hoc modo. Vid. Burman. *ad Petron. Satiric. Cap.* 65. Otton. *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 2. §. *ult. p.* 74. *seq.*

(1) *Magiſtratus Civitatum.* Ant. Augustinus, *Magiſtratus Municipales.* D'Arnaud. *Var. Conj.* II. 10. *Duumviri Civitatum.* add. Heinecc. *in Antiq. ad h. t. Inſt.* §. 14. — In ſeq. §. 17. appellatione *Severi* non *Alexandrum* intelligendum, ſed *Septimium Severum*, docet Toullieu, *in Collectan. p.* 173. — Ad verba ſeq. §. 18. οἱ θειότατοι Μάρκος καὶ Βῆρος, vid. Jac. Gronov. *Diſſ. ad quatuor Fragm. ex Marciani Lib.* I. *Regul.* in Jurispr. Antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 647. *in not.*

§. 19.

Ejus, qui ſe neget litteras ſcire, excuſatio accipi non debet, etc.] Hoc mutatum §. 8. *Inſt. h. t.* cenſet Jan. a Costa, *ad d.* §. (1).

(1) Sed vid. van Alphen, *d. Spec. p.* 46. add. Nerium, *Analector.* II. 12. in Theſ. Otton. *Tom.* II. *p.* 409. — Ad *pr. ſeq. L.* 8. vid. van Alphen. *d. Spec. p.* 47. add. Pancirol. *Theſ. var. Lect.* II. 56. in Jurispr. Rom. et Attic. *Tom.* II. *p.* 1171. Verba πάλαι στρατιῶται in ſeq. §. 1. minus bene accepiſſe Graecos in Baſilic. notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diſſ.* XXIV. §. 2.

L. X.

Πριμιπιλάριοι] Hoc verbum mihi ſuſpectum (1).

(1) Sequentia: δήμου Ῥωμαίων, gloſſema eſſe, notat Brencm.

Brencm. *h.* et probat van Alphen, *d. Spec. p.* 47. — De verbo συγκάθεδρον in *seq.* §. 6. vid. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* V. 10. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 23. add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 9.

§. 7.

Ἐὰν ἀπελεύθερος δοθῇ κ. τ. λ.] Vid. *L.* 14. *de tutor. et cur. dat.*

Si libertus impubes] Lege: *minor* (1).

Si impuberem *esse contigerit*:] Lege: *minorem.*

Καὶ γὰρ εἰς τὸν τόπον τούτου κηδεμὼν κ. τ. λ.] Hoc abrogatum *L. ult. Cod. de legit. tutor.* (2).

(1) Sic etiam Ant. Augustinus. Sed van Alphen, *d. Spec. p.* 48. vertit: *si libertus impubes tutor a patrono filiis suis datur, vel et alius quicunque* XXV. *annis minor, donec minor erit, non molestabitur.* add. Otton. *ad* §. 2. *Inst. qui testam. tutor. dar. poss.*

(2) Conf. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 17. §. 2. *et* 5. quem etiam vid. *ibid.* §. 6. de seq. §. 8.

L. XII.

§. 1.

Οἷον οἱ τὴν ἑστίαν ἀλλαχοῦ μεταθεῖναι τυχόντες ἐξ ἀντιγραφῆς βασιλέως κ. τ. λ.] Aliter non licet. Cujac. *ad L.* 4. *Cod. de jur. fisc.*

Καὶ τούτων ἑκάτερον] Verti potest *utrumque* (1).

(1) Add. van Alphen, *d. Spec. p.* 48.

L. XIII.

Οὔτε οἱ κατὰ διαθήκην δοθέντες ἐκκαλεῖσθαι ἀνάγκην ἔχουσιν,] Nec possunt, ut §. 12. *h. l.* Huber. *Prael. ad h. t. Pand. num.* 8. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sed redeo ad formam* etc. Ad verba sequentia: τοῦτο δὲ παραφυλάττειν κ. τ. λ. vid. van Alphen, *d. Spec. p.* 48.

§. 1.

§. 1.

Oportet autem ei manifestari a Praesidibus etc.] Intra dies triginta. *L. ult. de tut. et cur. dat.* (1).

(1) Verba praecedentia: ἔσται ἐν τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ, κ. τ. λ. accuratius verti: *erit in eadem caussa, in eo quod nulla ei via reliqua sit*, monet van Alphen, *d. Spec. p.* 48.

§. 2.

Ἐκέλευσεν, εἰς δικαιολογίαν.] Lege: ἐκέλευσεν, καὶ ἔξωθεν τούτων ἄλλας τριάκοντα ἡμέρας προσέθηκεν εἰς δικαιολογίαν (1).

Ἀλλ' εἰ καὶ μάλιστα τὸ ῥητὸν τοῦ νόμου ταύτην ἀπατελλῇ τὴν διάνοιαν, ὅμως γνώμη τοῦ νομοθέτου ἄλλο βούλεται.] Add. Quinctil. *Declam.* 310. (2).

(1) Ita Flor.
(2) De scriptura vocis Σκαιβόλας vid. Curtium, Εἰκαστῶν, II. 45. in Thes. Otton. *Tom.* V. *p.* 185. Taurellius edidit: Σκεβόλας, sed contra fidem Cod. Flor. Vid. Brencm. *h.* — De verbo ἐντυχεῖν in seq. §. 6. vid. van Alphen, *d. Spec. p.* 48.

§. 10.

Potest autem et libellos dare,] Quae habet D. Goth. in not. desumta sunt ex Cujac. *ad h. l.* (1).

(1) In seq. §. 11. pro Φέρε σκεψώμεθα editio Hervagiana habet: περισκεψώμεθα, probante van Alphen, *d. Spec. p.* 48.

L. XV.

§. 2.

Qui inferioris ordinis sunt quam *Senatorum*.] Dele *quam* (1).

(1) Add. van Alphen, *d. Spec. p.* 50. Expungit etiam τὸ *quam* Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 3.

§. 3.

Si autem liberi, quorum tutelam aut curam administrabat, erant Senatoris, etc.] D. Goth. *in not.* descripsit Ferand. Adduens. *Explication.* I. 28. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 537.]

§. 5.

Μηδὲ λιβραρίους,] Male a *libra* derivat Sponius, notatus a Fabrett. *Inscript. p.* 115. qui tamen *calculatores* non bene exponit, qui suffragia colligerent (1).

(1) Add. de his Brencm. *Hist. Pand.* II. 5. *p.* 141. Trotz. ad Hugon. *de Prim. scrib. orig. p.* 174. Pothier. *in not. ad h. l.* minus bene Perrenon. *Animadv.* I. 27. in Thes. Otton. *Tom.* I. *p.* 627.

§. 6.

Τῶν μὴ Ἰουδαίων] Id est, *Gentilium.* Ez. Spanhem. *in Orb. Rom. p.* 65. (1).

(1) De *Logistis* ad seq. §. 7. vid. Otton. *de Aedil. Colon. et Munic. Cap.* 4. §. 6. *p.* 129. add. Joh. Wasteau, *de Jur. et Jurisdict. Municip. Cap.* 3. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* II. *Tom.* II. *p.* 304.

§. 9.

Si civitatis princeps (1),] Post depositum munus, ob *L.* 6. §. 16. *h. t.*

(1) Ant. Augustinus vertit: *magistratus Municipalis*, quod praefert van Alphen, *d. Spec. p.* 50. add. Otton. *de Aedil. Col. et Munic. Cap.* 2. §. 3. *p.* 56.

§. 10.

Ὁ τέλη μεμισθωμένος κ. τ. λ.] Vid. Cujac. *ad h. l.*

§. 11.

§. 11.

Qui jura multa poterit dicere, etc.] Vid. Vertr. Maurum, *de Jur. liberor. Cap.* 9. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 989.]

§. 12.

Qui accepit vel habet immunitatem civilium etc.] Vid. *L.* 17. §. 2. *et* 3. *h. t.* Facit huc *L.* 7. *Cod. Theod. de navicular.*

§. 17.

Εἶτα ὁ πατὴρ μὴ βούλοιτο ὑπὲρ αὐτοῦ ἀσφαλίζεσθαι,] Postquam jam tutelam agnovit. Cujac. *ad h. l.* quod tamen non probo (1).

Imp. Hadrianus Bitrasio (2) *Pollioni Legato Lygdonensi* (3):] Vid. Vales. *ad Euseb. Hist. Eccles.* V. 1. *ad p.* 155.

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 3.
(2) Pro *Vitrasio* scriptum. Vid. Brencm. *h.*
(3) Hal. *Lugdunensi.* D. Goth. *in not.*

L. XVI.

Cum liceat Nigidio a curatione etiam citra appellationem se excusare,] Vid. Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 9. et nota, haec dici non a JCto, sed a Consulente.

L. XVII.

§. 1.

Iliensibus etc.] Vid. Tacit. *Annal.* XII. 58. ibiq. Lips. (1).

(1) Add. Rad. Forner. *Rer. Quotid.* III. 26. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 221. et Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 8. *p.* 243. *seq.* — In seq. §. 2. *eos, qui* etc. dici pro: *ii, qui*, notatur in *Opusc. de Latin. Vet. JCtor. p.* 347. quod tamen verum non est, nisi cum Hal.

Hal. ante *immunitatem*; *quosque* praefigas. Vid. Duker. *ibid.* et Brencm. *h.* Sequitur: *ut ad* cetera *quoque munera publica* etc. Ubi *τὸ cetera* omittit Raevard. *ad L.* 2. *de reg. jur.* Sed vid. Wieling. *Lect. Jur. Civ. p.* 174.

§. 4.

Is qui aedilitate *fungitur*, etc.] Quae et Romae inter minores magistratus. Vid. Ciceron. *in Verrem*, *Act.* I. *Cap.* 13. Gell. *Noct. Attic.* XIII. 13. add. Cujac. *ad L.* 6. §. 15. *h t.* Male alii haec emendant (1). Basil. non mutant. Tam *municipales* quam *Romanos* intelligit Otto, *de Aedil. Colon. et Municip. Cap. ult.* ubi late de hoc §. egit.

Qui privatis muneribus excusati sunt,] Et sic datio per se valet. Facit huc *L.* 6. §. 15. *h. t.*

(1) In edit. Baudoz. pro: *nam aedilitas* etc. legitur: *neque aedilitas* etc. Bulenger. *de Imp. Rom.* V. 17. pro: *potest tutor dari*, legit: *non potest tutor dari.* Vertr. Maurus, *de Jur. liber. Cap.* 18. in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1012. *nam aedilitas inter eos magistratus non habetur* etc. quem sequitur Bachov. *ad Treutler. Disp.* 9. *Thes.* 2. *Lit. d.* Sed vid. Wieling. *Lect. Jur. Civ.* II. 15. et Otton *de Aedil. Colon. et Munic. Cap. ult.* Minus bene etiam D'Arnaud. *Var. Conj.* II. 10. *p.* 292. *seqq.* legendum conjicit: *is qui aedilitate fungetur, potest tutor dari. Jam aedilitas inter eos magistratus habetur*, etc.

§. 6.

Domini navium *non videntur haberi inter privilegia*,] Aliud in *navicularii*s (1). *L. pen. Cod. de excus. tutor. L.* 7. *Cod. Theod. de navicular.* Pro *haberi* Al. legunt: *habere.* Male. Vid. Merill. *Obs.* III. 39. (2). *Inter privilegia* (3), id est, *inter personas privilegiatas*, ut *L.* 7. §. 2. *deposit.* *L.* 24. §. 2. *de reb. auct. Jud. poss.*

(1) De quibus vid. Westenberg. *in Div. Marco, Diss.* XXIV. §. 2. *p.* 249.
(2) Et Marckart, *Interpr. rec. lect.* II. 13. §. 3.
(3) *Inter privilegiarios*, Hal., propterea notatus a Marckart. *d. loc.*

L. XVIII.

Ulpianus Lib. XX. *ad L. Juliam et Papiam.*] Error in numero. Jac. Gothofred. *ad L. Jul. et Pap.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 217.] Dissentit Heinecc. *ad eand. Leg.* I. 5. *p.* 68. (1).

Qui per caussam belli parentibus sunt abrepti,] Hic illa, quae sequuntur: *cujuscunque sexus, vel aetatis sint,* inserit Hotoman. *Obs.* VII. 7. (2). Quod non displicet, etsi Basil. nihil mutent. Sane, utcunque in sexu possit poni casus, qualem habet Mornac. *ad L.* 18. *de don. int. vir. et ux.* non tamen potest in aetate, quoad aciem, add. de hac Lege Vertr. Maurum, *de Jur. liber. Cap.* 44. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1077. *seqq.*] (3).

(1) Add. Trotz. *de Memor. Propag. Cap.* 6. §. 9. *p.* 447. *seqq.* ubi late de hac Lege egit.
(2) Pari fere modo Pothier. *in not. ad h. l.* et Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 1. qui tamen putat, receptam lectionem retineri posse. add. Toullieu, *in Collectan. p.* 266. *seq.*
(3) Quem notat Trotz. *loc. modo cit. p.* 450. *seqq.*

L. XX.

Ita *litem de hereditate expedire.*] *Ita* pro *εἶτα*, *dein.* Rad. Forner. *Rer. Quotid.* II. 20. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 181.] ut *L.* 36. *de cond. et dem. L.* 1. *Cod. de appellat.* et alibi.

L. XXI.

Propter litem, quam quis cum pupillo habet, etc.] Vid. D. Goth. *ad L.* 8. *Cod. qui dar. tutor. poss.* (1).

(1) Ad seq. §. 1. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin.

§. 2.

Nisi in eadem provincia pupilli patrimonium sit:] Haec expungit Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Transeo ad formam* etc.

L. XXII.

Geometrae a tutelis non vacant.] Aliud cautum *L.* 2. *Cod. de excusat. artific.* Vid. Jac. Gothofred. *ad L.* 3. *Cod. Theod. eod.*

L. XXIII.

Propter magistratum, etc.] Paucis de hac Lege agit Cujac. *ad Ulpian. Libb. Respons.* (1).

(1) Add. Wieling. *Lect. Jur. Civ.* II. 15. *p.* 172. *seq.* et Otton. *de Aedil. Colon. et Munic. Cap. ult.* §. 1. *p.* 496.

L. XXV.

Excusare se tutor per libellos non poterit.] Non obstat *L.* 13. §. 10. *h. t.* ubi vide (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Dicitur igitur* etc.

L. XXVI.

Mensores frumentarios etc.] Vid. Averan. *Interpr. Jur.* II. 18. *num.* 4.

L. XXVII.

Legatum propter fideicommissarium consequitur.] Facit huc *L.* 3. *de jur. patron.*

L. XXX.

Optimi Maximique Principes Nostri constituerunt excu-

sandos:] Vid. *L.* 11. §. 2. *de minor.* add. Cujac. *Obs.* II. 33.

§. 3.

Nihilo minus jure publico poterunt excusari, ne decreto confirmentur.] Aliud, si liberis patroni dati sunt, de quo *L.* 14. *h. t.*

L. XXXI.

Si is qui tres tutelas etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Paul. Quaest. in expl. h. l.* (1).

(1) In seqq. verbis pro *hoc ne exigi*, Hal. edidit: *hoc non exigi.* Sed vid. Marckart. *Interpr. rec. lect.* I. 4. §. 1. *p.* 42.

§. 2.

Quod hujus, id est, quartae, etc.] A qua se poterat excusare.

Illius, ex quo datus est, etc.] A qua excusare se non poterat. Vid. Cujac. *loc. modo laud.* (1).

(1) In seq. §. 4. qui sint *fratres consortes*, exposuit Cujac. *d. loc.* et *Obs.* V. 10. Al. *fratres et sorores.* Male. Vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 2.

L. XXXII.

Respondi, qui non jure datus sit (1) *vel tutor vel curator a patre,* etc.] Add. *L. ult. de confirm. tutor.*

Idem in matris testamento dicendum est.] Vid. *L.* 28. et *L.* 36. *h. t.* (2).

(1) Τὸ *sit* male repetitum esse ex antecedentibus, notat Brencm. *h.*

(2) Sequitur: *non quod, alioquin daturus esset, etiam sine tutelae,* scil. *onere.* Sed scriptos et editos habere: *sine tutela*, notat Brencm. *h.*

L. XXXVI.

L. XXXVI. (1).

(1) *Pr. Et ideo ad suscipiendum onus tutelae etiam honore legati eos persequi.* Ubi pro *persequi* Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 376. mavult: *prosequi.* Ita etiam Vulg. probante Brencm. *h.*

§. 1.

An jure publico *uti possit*,] Add. *L.* 30. *in fin. h. t.*

L. XXXVII.

Qui testamento *tutor datus fuerat*, etc.] *Testamento*, valde inepte. Sed Cujac. *ad Scaevol. Libb. Respons. in expl. h. l.* a mala manu esse putat.

Non tamen esse excusatum propter vitium pronunciationis.] Vid. Vertr. Maurum, *de Jur. Liberor. Cap.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1015.]

§. 1.

Utilem actionem non (1) *dandam.*] Facit huc *L.* 39. §. 11. *de adm. et per. tutor.*

(1) In Haloandr. deëst negatio. Male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 97. et 145.

L. XXXVIII.

Peragendo enim negotio, etc.] Quod tempus si elapsum sit culpa magistratus, is tenebitur, per *L.* 1. § 6. *de mag. conven.* Vertr. Maurus, *de Jur. Liberor. Cap.* 19. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 1016.] ubi tamen plus justo magistratus onerat.

L. XXXIX.

Ut proferret *excusationem* etc.] An, *perferret*; ut *L.* 76. *pr. de legat.* 2do, *L.* 11. *ad SCtum Turpil. L.* 8. *Cod. de his quibus ut indign.*

L. XL.

Deponere tutelam potest.] Non cogitur. Vid. *L.* 16. *de auct. et cons. tut.* (1).

(1) Ad seq. *L.* 41. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 569. *seqq.* Ad §. 2. vid. et Averan. *Interpr. Jur.* III. 1. §. 10. In seq. §. 3. pro: *a collegarum filiorumque eorum tutela* Al. legunt: *filiorum collegarum suorum.* Sed vid. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 367. *seq.*

L. XLII.

Ultra centissimum miliarium] D. Goth. *in not.* „Pro *centesimum*, Hal." et R. Steph. (1).

(1) Saltem Flor. literam *m* excidisse, ut sit *centissimum* pro *centesimum*, putat Brencm. *h.* — Ad seq. *L.* 43. vid. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 581. *seqq.*

L. XLIV.

§. 3.

Qui *in ordinem ingenuorum* etc.] Pro *qui* Al. *quia* (1).

(1) Ita Hal.

L. XLV. (1)

(1) Ad *pr. h. l.* vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 22. §. 8. Pro *excusari debeat etiam ob absentiam* etc. legendum: *etiam anno ob absentiam*, putat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 3.

§. 1.

Sed hic ex ipso testamento desierit *esse tutor* :] An, *desierat* ? (1).

(1) Ita Hal. Auctorem seq. *L.* 46. Vulg. et Hal. faciunt

Pa-

Papinianum. Sed vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 3. et Otton. *in Papinian. Cap.* 12. §. 6. *p.* 409.

TITULUS II.

UBI PUPILLUS EDUCARI VEL MORARI DEBEAT, ET DE ALIMENTIS EI PRAESTANDIS.

Ubi pupillus educari etc.] Vid. Coren. *Conf.* 5. *et* 17. late (1).

Et de alimentis etc.] Vid. Menoch. *de Arbitrar. Judic. Lib.* II. *Cas.* 168. (2).

(1) Add. Voet. *ad h. t. Pand. num.* 1.
(2) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Altera tituli pars* etc.

L. I.

§. 1.

Et nonnunquam a voluntate patris recedit Praetor.] Conf. *L.* 7. *de ann. legat.* (1).

(1) *Reputationes tutoris non improbas* in seq. *L.* 2. *pr.* non intelligendas, quas minimas poterit, sed pro facultate patrimonii pupilli, et dignitate natalium, monet Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *In haec alimenta* etc. Pro *impendisse* Rucker. *Obs. Cap.* 4. §. 2. *num.* 5. legit: *impendisse se*, ope geminationis.

L. III.

§. 1.

Ut non universum reditum patrimonii in alimenta decernat, etc.] Multo minus fortes absumendae sine necessitate. Mev. *Decis. Part.* VII. *Dec.* 199. aut minuenda bo-

bona. Mev. *ad Jus Lubec. Lib.* I. *Tit.* 7. *Art.* 7. *num.* 16.

Sed semper sit, *ut aliquid* etc.] Pro *sit* Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 1. *p.* 28. legit: *sic* (1). Add. Cicer. *de Offic.* I. 26. (2).

(1) Hal. *ita.* add. Waechtler. *Opusc. p.* 452. *et* 485.
(2) Et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Fuerit tamen tutori* etc.

§. 2.

Et mercedes pupillorum,] *Praeceptorum* legit Leonin. *Emend.* III. 11. *num.* 7. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Altera tituli pars* etc. (1).

(1) Etiam Pothier. *in not. ad h. l.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 7. Sed Prasch. *ad Phaedr.* I. 8. *vs.* 2. *mercedes pupillorum* interpretatur, quae praestantur aliis pro pupillis.

§. 3.

In amplis tamen patrimoniis positis etc.] *Positus*, scil. pupillus, Bynkersh. *Obs.* VII. 25. *num.* 11. (1). Sed confer sequentia.

(1) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Sed Florentinam *positis* defendit Gebauer. *ibid.* probante Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 7. *in fin.*

§. 4.

Suscipere debet cognitionem,] Non vero dare Judicem (1).

(1) Sequitur: *et comminari graviores ei usuras infligi* etc. Hal. et Vulg. *graviores se ei usuras infligere.* Flor. constructio aliquanto durior, non tamen mutanda. Brencm. *h.* Sed vid. Geb. *ibid.*

§. 5.

§. 5.

Quae intra vicesimum *annum constitutae sunt*,] Hoc enim anno studia finiebant. Jac. Gothofred. *ad L.* 1, *Cod. Theod. de stud. liberal. urb. Rom.* etc. [*Tom.* V. *p.* 224.] (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Fuerit tamen tutori* etc.

L. IV.

Ut liberalibus artibus institueretur,] Solebant institui in his artibus puellae a sexto aut septimo anno ad pubertatem. Paulus Aegineta, περὶ διαίτης νηπίων, I. 14. Interdum et nuptae. Lucian. *de Merced. conduct.* Senec. *de Consolat. ad Helv. Cap.* 16. Meretrices quoque. Athen. *Lib.* XIII. *Deipnosophist.* (1). add. Merill. *Obs.* V. 17. (2).

(1) Add. Schroder. *Obs. Jur. Civ.* III. 8. *p.* 244.
(2) Vid. et Rad. Forner. *Rer. Quotid.* V. 21. in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 272. *seq.* Scip. Gentil. *Parerg.* I. 23. in eod. Thes. *Tom.* IV. *p.* 1297. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. Otton. *in vit. Serv. Sulpic. Cap.* 9. §. 3. in *Tom.* V. *Thes. Jur. p.* 1617. *seq.* Erhard. *ad Petron. Satyric. Cap.* 140. *p.* 660. edit. Burm. — De seq. *L.* 6. vid. Gratama, *Prael. ad primam partem Instit. Justin. p.* 366. *seq.*

TITULUS III.

DE TUTELAE ET RATIONIBUS DISTRAHENDIS, ET UTILI CURATIONIS CAUSSA ACTIONE.

Et rationibus distrahendis,] Pro *distractis*, id est, perturbatis. Cujac. *ad Paul. Sent.* II. 30. Sic *L.* 5. *ad*

L. Jul. de vi publ. Bynkershoek. *Obs.* VI. 8. (1) per *rationes* intelligit *patrimonium pupillare* (2).

Et utilis curationis caussa actione.] Id est, et *tutelae*, et *negotiorum gestorum* (3), quarum prior tantum cura finita; haec etiam ea durante institui potest (4). Conf. *L.* 4. §. *ult. L.* 16. §. 1. *h. t. L.* 26. *de adm. et per. tut. L.* 2. *et* 14. *Cod. eod.*

(1) Et *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.
(2) Et *distrahere* interpretatur dissipare, intervertere, turbare. Sed *rationes* hic nihil aliud esse, nisi *tabulas accepti et expensi*, et *distrahere* accipi oportere pro *rescindere*, docet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 4. qui tamen Bynkershoekio adsentitur, quod actio haec rectius dicatur *actio rationibus distrahendis*, quam *actio de rationibus distrahendis*.
(3) De *utili tutelae actione* dissentire videtur Cujac. *Obs.* XVII. 7. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Tertia hujus tituli pars* etc.
(4) Secundum Voord. *Thes. Contr. Dec.* 23. §. 2. utralibet actione etiam durante cura recte agitur, si scil. ejus rei justa caussa videtur.

L. I.

In omnibus, quae fecit tutor etc.] *De omnibus*, etc. Vulg.

Item in his, quae non fecit, etc.] *Item de his*, etc. Vulg.

Praestando dolum, culpam, et quantam in rebus suis diligentiam.] Facit huc *L.* 24. §. 5. *sol. matrim.* (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 20. §. 9.

§. 1.

Nam sicuti testamenti factio, inquit, pupillis concessa non est, etc.] Ob defectum scil. judicii, et in casu *L.* 10. *Cod. qui test. fac. poss.* add. Bachov. *ad Treutler. Vol.* II.

Disp.

Disp. 10. Thes. 2. Lit. c. et Vinn. ad pr. Inst. quib. non est perm. fac. test.

Ita nec mortis quidem caussa donationes permittendae sunt.] Caute loquitur: Lex enim tacet. Merend. *Controv. Jur.* XIV. 28. *num.* 8.

§. 2.

Aut substitutum ejus quaerentes,] Sic Flor. Melius: *querentes* (1).

(1) Etiam Flor. subantique *a* expunctam esse testatur, Brencm. *h.* — Ad seq. §. 3. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Igitur quod gestum* etc. De voce *auctionalia* vid. Pithoei *Excerpta*, in Thes. Meerman. *Tom.* I. *p.* 354. add. Brisson. *de Verb. Sign.* in voc. Hal. *rationalia*, in margine tamen: *alias*, *auctionalia*. Pro *proferentur* editi omnes habent: *proferuntur*. Vid. Brencm. *h.* qui, si quid mutandum, mallet: *profeсentur*.

§. 9.

Item sumtus litis tutor reputabit, etc.] Add. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 11. *Def.* 40.

§. 11.

Dividi actionem inter eos pro portionibus virilibus,] Quod singulare in ipsis reis: ratio est, quia est actio bonae fidei. Cujac. *ad Libb. Papin. Quaest. in expl. L.* 38. *de adm. et peric. tutor.* (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 24. §. 5.

§. 13.

Utilem actionem *tutori adversus contutorem dandam*.] *Tutelae*. Vid. *L.* 2. *Cod. de contr. tut. judic.* vel *negotiorum gestorum*. Vid. *L.* 30. *de neg. gest.* Priorem probat

bat Sand. *de Action. Cession.* *Cap.* 6. *num.* 59. Concursum vero statuit Bachov. *ad Wesenb.* *ad h. l.* aliter paulo *ad Treutler.* *Vol.* II. *Disp.* 9. *Thes.* 5. *Lit. b.* *p.* 487. (1).

(1) Vid. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Dixi*, *quid velit* etc. An autem contutori, sine ullo pacto solventi, utilis actio in collegam concedenda sit, dubitat Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 3.

§. 15.

Usque adeo autem ad contutores non venitur, etc.] Cum tutela divisa est a testatore, vel magistratu, quod plerumque fit. *L.* 51. *de adm. et per. tut.* add. *L.* 46. §. 7. *eod.* et Bachov. *ad Treutler.* *Vol.* II. *Disp.* 9. *Thes.* 5. *Lit. b.*

Si sint solvendo contutores,] D. Goth. *in not.* „ *si non sint solvendo.* Cujac. etc." (1). Basil. ἄποροι [*Tom.* V. *p.* 64.]

Si non *contutor ob hoc conveniatur*,] D. Goth. *in not.* „ Al. *si contutor* (2). Ita Cujac etc." Etiam Basil. adfirmative legunt, et aliter sensus falsus (3).

(1) Et jam ante Cujacium Hal. Vid. Brencm. *h.* probante Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 8.
(2) Quod non damnat Jauch. *de Negat. Pand.* *p.* 198. etsi contrarium putat Ulpiani rationi loquendi.
(3) Vid. tamen Voorda, *loc. modo cit.* qui *si non* hic accipit pro *nisi.*

§. 19.

Rationibus distrahendis actione non solum hi tenentur tutores, *qui* legitimi *fuerunt*,] In quos primum eam datam fuisse, putat Jan. a Costa, *ad* §. 2. *Inst. de susp. tutor.*

§. 21.

In tutela ex una obligatione duas esse actiones constat: et ideo, sive tutelae fuerit actum, de (1) *rationibus distrahendis agi non potest:*] Vid. ad *L.* 2. §. 1. *h. t.*

(1)

(1) Apud Hal. *de* abest: rectius. Vid. notata superius ad *Inscript. h. t.* Ceterum, *actionem rationibus distrahendis* non nasci ex delicto, sed ex eadem obligatione, ex qua *tutelae*, imo esse ipsam *tutelae actionem*, quam Decemviri ob dolum jusserunt esse dupli, sicuti actionem depositi, docet Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 5. ibiq. cit. Jac. Voorda, *Elector. Cap.* 16. et Rygerbos. *Obs. Jur. Rom. Cap.* 4. *seq.*

§. 22.

Ut quis (1) dicat, plures esse actiones ejusdem facti,] Haec parenthesi includenda, vult Bachov. *ad Treutler. Vol.* II. *Disp.* 9. *Thes.* 6. *Lit. a. p.* 496.

(1) Hal. *non dicat:* male. Vid. Jauch. *de Negat. Pand. p.* 75. add. de hoc §. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 10.

L. II.

§. 1.

Quodsi furandi animo fecit, etiam furti tenetur.] Vid. *L.* 33. *de furt.* idque non negat *L.* 55. §. 1. *de adm. et peric. tutor.*

Utraque autem actione obligatur, et altera alteram non tollet.] Vid. *L.* 1. §. 22. *h. t.*

Sed et condictio ex furtiva caussa competit, per quam si consecutus fuerit pupillus, quod fuerit ablatum, tollitur hoc judicium, etc.] Vid. *L.* 1. §. 21. *h. t.* An, quoad simplum? Ita P. Faber, *ad L.* 130. *de reg. jur.* Potius in totum, ut vult ratio sequens (1). Facit huc *L.* 25. §. 5. *loc. cond. L.* 9. *arbor. furtim caesar.*

(1) Sic etiam Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 6. ibiq. cit. Jac. Voorda, et Rygerbos. Egerunt autem hac de re etiam Herm. a Vianen, *Diss. de concursu action. Cap.* 2. §. 9. in Nov. Thes. Diss. Jurid. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 291. *seqq.* Henr. Kellinghusen, *de Legib. nonnull. Roman. Cap.* 1. §. 1. in eod. Thes. *Vol.*

Vol. II. *Tom.* II. *p.* 6. *seqq.* Duirsema, *Conject.* II. 3. Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* I. *p.* 620. *seq.*

L. IV.

§. 3.

Cum furiosi curatore non tutelae, etc.] Vid. de *h.* §. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. (1) qui tamen non plane placet (2).

(1) Quem etiam vid. *ibid.* vs. *Sed quando?* etc. *de praec.* §. 2.
(2) Sequitur: *quia non idem in hac actione*, etc. Ratio haec quibusdam suspecta est. Sed vid. Houck. *Diss. de Ration. Vett. JCtor. falso suspect. Cap.* 2. §. 2. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* I. *Tom.* I. *p.* 346. *seq.* add. P. J. de Fremery, *Spec. de Ration. Vett. JCtor. Cap.* 1. §. 2. *not. l. p.* 10. — De verbo *integrare* in seq. *L.* 8. vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 407. Hal. habet: *redintegrare.* Vid. Brencm. *h.*

L. IX.

Ulpianus Lib. XXV. *ad Edictum.*] Al. *Lib.* XXXV. (1).

Si tutor reipubl. caussa abesse coeperit, etc.] Vid. *L.* 3. §. 10. *de susp. tutor.* (2).

(1) Ut Charond. in margine.
(2) Ad quam vid. notata.

§. 1.

Et alter eorum in legitimam tutelam *fratris sui perfectae aetatis constituti recidit* (1) etc.] Quae olim ipso jure minori deferebatur, dato interea alio. *L.* 10. §. 7. *de excusation.* (2). *Perfectae aetatis* sunt a Triboniano, respiciente *L. ult. Cod. de legit. tutor.*

(1)

(1) Flor. *reccidit*. Hal. et Vulg. *reciderit*. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 17. §. 2.

§. 4.

In qua autem desinit *tutor*,] *Desiit*, Al. et Best. *de Ration. emend. Leg. Cap.* 12. *num.* 2.

Et *iterum coepit* esse,] Best. *d. loc.* pro *et* legit: *etsi*, et τὸ *esse* delet, quod nec est in Flor. (1).

Sed vel per specialem curatorem *conveniendus est*:] *Tutorem* scripsit JCtus. Vid. ad *L.* 3. §. 2. *de tutel.* (2).

Ex qua *caussa cum eo tutelae agi potest*.] *Ex quaque caussa* etc. Best. *d. loc.*

(1) Sequitur: *quem igitur effectum* haec ex sententia *habeat*. Best. *loc. cit.* legit: *hac ex sententia*. Sed τὸ *ex* abesse ab omnibus scriptis et editis, et natum ex concursu *ecs* in vocibus *haec sententia*, notat Brencm. *h.* Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 12. §. 2. *p.* 239. pro *ex* reponit *ea*, et sequens *nam* accipit pro *ceterum*.
(2) Add. Voorda, *in not. ad Praelect. Jan. a Costa*, *p.* 162.

§. 5.

Si tutori curator sit adjunctus, *quamvis suspecto postulato*,] Vid. *L.* 9. *de susp. tutor.*

§. 7.

Etsi adhuc tutelam administrant,] Lege: *administrat* (1).

(1) Ita Hal. Sequitur: *damni injuriae*. Sic et alibi scriptum. Vid. Heinecc. *ad Vinn. ad pr. Inst. de L. Aquil.* *Condictio*, id est, condictio furtiva. Vid. Basil. et Brencm. *h.*

L. X.

Quamvis enim morte tutoris intereant,] Illae, quarum forte in praecedentibus meminerat Paulus, et superiorum multae (1). Similis locutio generalior, quam pro re, est in §. 5. *Inst. de exception.*

Tamen pupillus cum herede ejus actionem habet, etc.] *Tutelae.* Facit huc *L.* 35. *in fin. de neg. gest.* Vid. Os. Aurel. *Dispunct.* 21. [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 747.] (2).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sed quando?* etc.
(2) Et Pothier. *in not. ad h. l.* Aliter Merill. *Var. ex Cujac.* I. 36.

L. XII.

Quia nec finita tutela hoc ab eo exigi potest:] Aliter Basil. [*Tom.* V. *p.* 67. *seq.*] οὔτε μὴν αὐτὸς ὁ υἱὸς ἀπαιτεῖται τὶ τῆς ἐπιτροπῆς οὔσης, bono sensu, quasi legissent: *nec nisi.*

L. XIII.

Sed et si quis, cum tutelam administrasset, idem curator adulescenti fuerit datus, dicendum est, negotiorum gestorum eum conveniri posse.] Hinc limita Paul. *in Sent.* I. 4. §. 2. ubi vid. Cujac. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Dixi, quando datur* etc.

L. XIV.

Tam tutelae, quam negotiorum gestorum judicio cum eo agendum est.] *Tutelae*, ob gesta ante pubertatem. *Negotiorum gestorum*, ob gestum post pubertatem (1).

(1) Add. Noodt. *loc. modo cit.* et Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XVI.

L. XVI.

Et plerique putant, etiam hanc actionem propter eandem utilitatem differendam.] Vid. *L.* 4. §. 6. *rem pup. vel adol. salv. fore.*

§. 1.

Cum curatore pupilli sive adulescentis agi poterit, etc.] *Negotiorum gestorum actione.* Vid. ad *Rubric. h. t.* et sic Basil.

L. XVII.

Non habet rationem postulatio tua, volentis in sumtum litis ab his tibi pecuniam subministrari.] Vid. tamen Fab. *Cod.* V. 31. *Def.* 5. add. *L.* 27. §. 3. *de inoffic. testam.* et Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 31. *Def.* 33.

L. XVIII.

Cum tutor negotiis impuberis administratis, etc.] Vid. Fab. *Cod.* V. 31. *Def.* 7.

L. XIX.

Si probatum est nomen debitoris etc.] Vid. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 21.

L. XX.

Alterius curatoris heredem minorem, etc.] Vid. Cujac. *ad Papinian. Libb. Resp. in expl. h. l.* (1).

(1) Verba sequentia: *sed aequitatis ratione suadente*, etc. Triboniano adscribit Faber. Sed vid. Otton. *in Papinian. Cap.* 17. §. 3. *p.* 686.

§. 1.

Itaque, si non judicium a curatoribus factum est, etc.] *Judicatum* (1) scripsit Papinianus, citatus in *L.* 25. *de adm. et per. tutor.*

(1) Ita Taurell. in margine, et Hal. in contextu. Vid. Geb. *h*.

L. XXI.

Quia pro parte condemnati *tutoris* etc.] *Non condemnati*, Cujac. *ad Papinian. Libb. Definit. in expl. h. l.* (1).

(1) Ita legendum, aut minore molimine: *non damnati*, putat quoque Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 25. §. 2. in fin. Emendationem Cujacii etiam probat Jauch. *de Negation. Pand. p.* 176. *et* 254. *seq.* Sed non necessariam eam esse, censet Sammet. *Opuscul. p.* 150. *seq.* modo *condemnati* accipiatur pro *condemnandi*, et verba sequentia: *nominis pretium*, veluti per ὑφ ἓν, quasi unicum esset, accipit, ut *manus — pretium*.

L. XXIV.

Neque pro tutore (1), *quia nulla significatio est:*] Vid. *L.* 1. §. 6. *de eo qui pro tutor.*

Et ideo utilis in eum actio dabitur.] Obstat *L.* 19. §. 2. *de testam. tutel.* ubi vide (2).

(1) Al. *neque protutelae.* Sed vid. Marckart. *Probab. rec. lect. Part.* I. *p.* 69. *seq.* Sequitur: *quia natus non esset*, ubi pro *quia* Auctor, *Obs. Jur. Civ. Cap.* 7. *p.* 34. legit: *qui*, aut *qui jam. Qui* habent Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.*
(2) Add. Bilderdyk. *Obs. et Emend.* II. 22.

L. XXV.

Sed etiam ejus, qui pro tutela *negotium gessit:*] Al. *pro tutore* (1).

Vel ex curatione pupilli etc. debebitur,] *Debebit*, Al. (2).

(1) Ita Vulg.
(2) Ita Hal. et omnes, probante Brencm. *h.* add. de hac Lege Finestr. et de Monzalv. *in Hermog. Jur. Epitom. Libb. Tom.* II. *p.* 815. *seqq.*

TITULUS IV.

DE CONTRARIA TUTELAE (1), ET UTILI ACTIONE.

(1) *Civilem* hanc actionem esse, putat Westenberg. *ad h. t. Pand.* §. 4. et Noodt. *ad eund. tit.* in pr. Fortasse tamen rectius dicemus, esse *Praetoriam*: ex stricti enim juris ratione pupillus sine auctoritate tutoris obligari nequit, nec potest tutor auctor fieri in rem suam. Stricto igitur jure civili tutor adversus pupillum actionem non habet. Sed Praetor, aequitatem secutus, hunc juris Civilis defectum supplevit, quapropter in *L.* 1. *pr. h. t.* actio haec dicitur *a Praetore proposita*.

L. I.

§. 3.

Locus erit judicio, *etiam statim*,] *Negotiorum gestorum* (1).

Quia hoc casu in ipsum quoque statim actio competit.] Vid. *L.* 16. §. 1. *tit. praec.*

(1) Add. notata superius ad *inscript. praec. tit.*

§. 4.

Et utique potest:] Vid. *L.* 18. *in fin. commod. vel contra* (1).

(1) Ad verba seq. §. 6. *vel ejus securitatem*, vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 26. §. 4.

§. 7.

Ego *et si ex caussa* etc.] Pro *ego* Al. *ergo* (1).

(1) Ita Hal. et omnes, probante Brencm. *h.*

L. III.

Quid ergo, si plus in eum impendit, etc.] Vid. Fab. *Cod.* V. 23. *Def.* 2.

Neque enim in hoc administrantur tutelae, ut mergantur *pupilli:*] Sic etiam Senec. *de Constantia sapientis, Cap.* 8. *Quae sapientem, etiamsi universa circumveniant, non* mergunt. Et Juven. *Sat.* XIII. *vs.* 7. *seq.*

Ut mediocris
Jacturae te mergat *onus* (1).

(1) Add. Drakenborch. *ad Liv.* VI. 14. §. 7.

§. 1.

Si nimium *profuit pupillo pecuniam esse exsolutam.*] An, *nimirum* (1)?

(1) De verbo *mutuari* vid. Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 344.

§. 2.

Nec pupillo praestabit.] Sic recte legitur (1).

(1) Hal. *pensabit.*

§. 3.

Quam *impendit,*] *Quantum,* ed. R. Steph. (1).

(1) Et Vulg. Vid. Brencm. *h.* Sequitur: *ut ejus summae* non *praestet usuras.* Apud Hal. τὸ *non* abest: male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 97. — Ad seq. *L.* 5. vid. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 181.

L. VI.

Paulus Lib. V. *ad Plautium.*] Junge *L.* 45. *mandat.*

Si tutor pro pupillo se obligavit, etc.] *Expromittendo,* Cujac. *Obs.* XXVI. 20. et sic Noodt. *ad h. t. Pand.* vs.

Caussa igitur etc. Facit huc *L.* 3. §. 2. *de adm. rer. ad civit. pertin.* Sed latius accipit Huber. *Prael. ad h. t. Pand. num.* 2. rectius.

TITULUS V.

DE EO QUI PRO TUTORE, PROVE CURATORE NEGOTIA GESSIT.

Vid. Cujac. *ad Paul. Sent.* I. 4. §. 8.

L. I.

Solent enim magni errores intercedere,] Quia forte olim administratio non requirebat decretum Judicis. Huber. *Prael. ad h. t. Pand. num.* 2.

§. 4.

Quare, si quis finita tutela pro tutore etc.] V. g. sub conditione datus, ea existente.

§. 5.

Deinde quasi *tutor,*] Id est, ut vere tutor. Vid. Brisson. *de verb. sign.* voc. *quasi, num.* 4.

§. 6.

Sed erit negotiorum gestorum actio.] Obstat *L.* 19. §. 2. *de testam. tutel.* ad quam vide (1).

(1) Pro *qui animo tutoris gessit*, in seq. §. 7. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. § 4. ope geminationis, legit: *quia animo* etc. *Quia* habent Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.* qui hoc non improbat.

§. 9.

Si necessarios pupilli non certioravit, etc.] Add. *L.* 39. §. 2. *de adm. et peric. tutor.* (1).

(1) De verbo *certiorare* vid. notata superius ad *L.* 20. §. 11. *de hered. petit.*

L. II.

Rem pupilli vendidit,] Sine jure. D. Goth. *in not.* „Etiam interposito decreto." Res vera, sed Oratio Severi longe recentior temporibus Celsi (1).

(1) Ad seq. *L.* 4. vid. Majans. *ad* 30. *JCtor. Fragm. Tom.* I. *p.* 366. add. S. Zimmern, *ueber die culpa bei der protutel, im Archiv fur die Civilistische praxis, von Gensler etc.* I. *B.* 2 *H. p.* 252. *seqq.*

L. V.

Ulpianus Lib. X. *ad Edictum.*] Ubi egit de *negotiis gestis.*

TITULUS VI.

QUOD FALSO TUTORE AUCTORE GESTUM ESSE DICATUR.

Hic Titulus olim pertinuit ad *restitutiones in integrum* (1).

(1) Conf. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. Latius patet hoc edictum, quam superius *de eo qui pro tutore* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 26. §. 7. De discrimine inter protutorem procuratoremve et falsum tutorem nuperrime actum *im Archiv fur die Civilistische praxis, von Gensler etc.* I. *B.* 2. *H. p.* 246. *seqq.*

L. I.

L. I.

Ulpianus Lib. XII. *ad Edictum.*] Ubi de *in integrum restitutionibus majorum* egit, quo pertinent et aliae hujus tituli Leges.

§. 1.

Quod eo auctore, — qui tutor non fuerit.] *Cum pupillo gestum erit.* Sic in Edicto fuisse, putat Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr. (1).

(1) In seq. §. 3. pro *quamvis a non tutore gestum est*, Al. habere: *quamvis a tutore* etc. notat Jauch. *de Negat. Pand. p.* 146. Apud Hal. *a non* absunt, in margine tamen habet: alias, *non a tutore.* Vid. Geb. *h.* Post *quamvis* etiam alibi Indicativum sequi, supra jam notavimus ad *L.* 11. §. 5. *ad L. Aquil.*

§. 6.

Dabo in integrum restitutionem.] Quae in quibus ab *actione in factum* differat, docet Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 15. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 31.] (1).

(1) Sequitur: *scienti non subvenit*, id est, non dat Praetor restitutionem in integrum illi, qui, sciens falsum tutorem esse, a quo interponitur auctoritas, nihilominus eum pupillo contraxit, aliudve gessit. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Deinde ait Praetor* etc. Subjicitur in seq. *L.* 4. *Minori* XXV. *annis succurretur*, etc. Non ex hoc Edicto, sed ex generali Edicto *de minoribus.* Cujac. *ad Libb. Paul. ad Edict. in expl. h. l.* et Pothier. *in not. ad h. l.* De ordine, quo haec Lex collocata est in edit. Haloandr. vid. Geb. *h.*

L. V.

Interdum tamen, etsi *scientia noceat*, etc.] D. Goth. *in not.* „*Tametsi*, unica dictione, Cicero, etc. Vid. Cujac. *Obs.* I. 14." Imo, *tametsi* (1).

(1) De repetitione τοῦ *tamen* vid. Duker. *ad Flor.* II. 6. 19. *p.* 312.

L. VI.

Pupilli *scientia computanda non est:*] Qui una cum tutore contraxit. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Deinde ait Praetor* etc.

L. VII.

Tantam *pecuniam condemnetur.*] *In tantam*, ed. R. Steph. (1).

(1) Ita etiam Hal. et omnes. D. Goth. *in not.* „*Tantam in.*" atque ita scriptum fuisse, sed *in* excidisse propter praecedentem *m*, probabile putat Brenem. *h.* Conf. notata superius ad *L.* 2. §. 19. *de orig. jur. not.* 1.

§. 1.

Quid, si compulsus, aut metu, ne compelleretur, auctoritatem accommodaverit? (1).] Vid. Pinell. *ad L.* 2. *Cod. de resc. vend. Part.* II. *Cap.* 3. *num.* 18. et Carpzov. *Pract. Crimin. Part.* III. *Quaest.* 123. *num.* 21. *seqq.*

(1) Interrogatio sine responsione perinde accipienda, ac si responsio esset subjecta. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Alterum edicti caput* etc. in fin.

§. 3.

Quos facturus est actor restitutorio *agendo.*] De quo *L.* 1. *in fin. h. t.* Male D. Goth. *in not.*

L. IX.

§. 1.

Quoniam et factum puniunt, etc.] Unde et *poenales* dicuntur. *L.* 1. §. 8. *ne vis fiat ei* etc.

Quae

Quae alieno juri subjectae sunt,] Forte intelligit et filiosfamilias, ex jure veteri.

L. X.

Si falso tutore actum sit,] Cum pupillis. *Si cum falso* etc. Al. (1). R. Steph. ed. 1529. *Si falso tutore authore* etc. (2). Vid. de hac Lege Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 15. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 31.] (3).

(1) Ita Hal.
(2) Ita Vulg. probante Brencm. *h.*
(3) Aliter Cujac. *Obs.* XXII. 19. quem laudat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Adversus quem?* etc. Speciem Legis proponit Pothier. *in not. ad h. l.* Vid. et Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 181. *seq.* et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 26. §. 9.

L. XI.

Minori duodecim, vel quatuordecim annis] *Impuberi, aut feminae puberi* scripsisse Ulpianum, putat Cujac. *Obs.* XXII. 20. (1).

(1) Et Wissenbach. *Emblem. Tribon. Cap.* 4. *p.* 56. Dissentit Wybo, *in Tribon. defens. p.* 314.

§. 2.

Sed et si quis filiaefamilias *auctor factus sit* etc.] Tanquam matrifamilias: quae olim in perpetua erant tutela. Cujac. *Obs.* XXII. 20. (1).

Qui aliter cum impubere etc.] Cujac. *d. loc.* additum ab Ulpiano putat: *vel femina pubere.*

(1) Quem laudat Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Alterum edicti caput* etc.

TITULUS VII.

DE FIDEJUSSORIBUS, ET NOMINATORIBUS (1), ET HEREDIBUS TUTORUM ET CURATORUM.

(1) Qui sint *nominatores*, qui *adfirmatores*, vid. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 7.

L. I.

Per heredem, si legitimae aetatis, et masculus sit, explicari debent,] Add. D. Goth. *in not.* et Sand. *Decision.* II. 9. *Def.* 18. Verba *legitimae aetatis* Triboniano adscribit Cujacius, *ad Tit. Instit. de fiduc. tutel.* quod non probo (1).

In quibus dolus ejus admitti potest.] Sic *L.* 40. *pro socio.*

(1) Probat tamen *ad Ulpian. Fragm. Tit.* 11. §. 20. *not.* 58. Sed Triboniano nihil hic quoque adscribit Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 3. et Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *In posteriore rubricae parte* etc.

L. III.

Etiam fidejussorem, etc.] Facit huc *L.* 10. *rem pup. vel adol. salv. for. L.* 5. *h. t. L. ult. tit. seq.*

L. IV.

§. 1.

Neglegentia (1) *plane propria heredi non imputabitur.*] Vid. *L.* 1. *pr. h. t.* Fab. *Conject.* I. 12.

(1) *Culpa levis.* Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *In posteriore rubricae parte* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 3.

§. 2.

§. 2.

Ex bono et aequo constitui a Judice oportet.] Juxta *L.* 7. §. 4. *de adm. et per. tutor.*

§. 3.

Eadem caussa videtur adfirmatorum, etc.] De aliis adfirmatoribus late Merend. *Contr. Jur.* XIV. 43.

L. VI.

Pupillus contra tutores, etc.] Vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Ne igitur distringatur* etc. (1).

Officio cognoscentis conveniet, etc.] Facit huc *L. ult. rem pup. vel adol. salv. fore.*

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 4. *seq.*

L. VII.

Si fidejussores, qui rem salvam fore pupillo caverant, etc.] Vid. Cujac. *ad Libb. Papinian. Resp. in expl. h. l.*

L. VIII.

§. 1.

Nam cum ex omnibus bona fide (1) *judiciis propter dolum defuncti heres teneatur*, etc.] Qui hic dicitur adfuisse. add. *L.* 4. *Cod. de in lit. jurand.*

(1) Hal. et omnes: *bonae fidei*. Vid. Brenem. *h.* Sequitur; *sed Constitutionibus subventum est* etc. Constitutionem Severi et Antonini in *L.* 1. *Cod. de hered. tutor.* intelligit Noodt. *ad h. t. Pand. circa fin.*

TITULUS VIII.

DE MAGISTRATIBUS CONVENIENDIS.

L. I.

Teneri eos, qui praesentes fuerunt:] Non alios. Hinc colligunt, pro debito civitatis cives, qui non consensere, non teneri. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* I. *Const.* 30. *Def.* 13. et *Part.* II. *Const.* 6. *Def.* 25.

§. 9.

Conventione enim Duumvirorum jus publicum mutari non potest:] Vid. *L.* 38. *de pactis* (1).

(1) Verba sequentia: *quemadmodum si solus dedisset*, etc. vitiose verti in Basilic., notat Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 4.

§. 10.

Si quando desint in civitate, etc.] Sunt verba rescripti. Vid. *L.* 24. *de tut. et cur. dat.*

§. 11.

Non enim debent magistratus futuros casus etc.] Facit huc *L.* 6. *qui et a quib. manumiss. L.* 2. §. 7. *de adm. rer. ad civ. pertin.* add. Maynard. *Decis. Tholos.* VI. 56.

§. 12.

Sed et si satis non exegit, idoneus tamen tutor etc.] Vid. *L.* 53. *de adm. et per. tutor.* (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 9. — Ad *seq.* §. 17. vid. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Incidit hic* etc.

L. II.

L. II.

Si scit, ut proponitur, magistratibus eum non cavisse.] Vid. *L.* 5. *h. t.* (1).

(1) Add. de hac et seq. *L.* 3. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 10. In qua *L.* 3. pro *non erit iniquum* etc. Hal. habet, *tamen erit iniquum* etc. quod probat Grotius, *in Flor. Sparsion. p.* 191. Vid. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang.

L. IV.

Heres ipsius dolo proximae culpae succedaneus est.] Itaque heres non tenebitur probare id, de quo *L.* 1. §. 13. *h. t.* Cyriac. *Controv.* 22. vid. *L.* 6. *h. t.* (1).

(1) Add. de hac Lege Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Altera quaestio est* etc. et Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 27. §. 3. De verbo *succedaneus* vid. Brisson. *de verb. sign.* in voc.

L. V.

Cum sciret, pupillo cautum non esse,] Vid. *L.* 2. *h. t.*

L. VI.

Novissime, non alias ait in heredem actionem dandam, quam etc.] Vid. *L.* 4. *h. t.*

L. VII.

Sin culpa *duntaxat eorum*, etc.] *Sed si neque culpa*, Vulg. Pessime. Vid. Leonin. *Emendat.* II. 14. (1).

(1) Apud Hal. *duntaxat* abest. Vid. Geb. *h.*

L. IX.

Quoniam eadem in magistratibus (1) actio *datur*, etc.]

Tu-

Tutelae utilis, ex SCto (2). Vid. *L.* 5. *Cod. h. t.* add. Merill. *Obs.* VIII. 24. caute.

(1) Ita etiam Hal. Sed Steph., H. a Porta, et Baudoz: *in magistratus*, quod praefert Brencm. *h.*

(2) De quo vid. Bach. *Hist. Jur.* III. 1. *Sect.* 3. §. 42. *Disputationem de actione tutelae adv. magistratus*, scripsit Ge. Chr. Gebauer. in ej. *Exercit. Acad. Vol.* I. *p.* 209. *seqq.*

TITULUS IX.

DE REBUS EORUM, QUI SUB TUTELA VEL CURA SUNT, SINE DECRETO NON ALIENANDIS, VEL SUPPONENDIS.

De rebus eorum, etc.] Ita generaliter, ob *L.* 22. *Cod. de adm. tutor.* Cujac. *in Paratitl. ad Tit. Cod. de praed. et al. reb. minor.* etc.

Sine decreto non alienandis, etc.] Late hac de re Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. et Leonin. *Emendat.* III. 3.

Vel supponendis.] *Opponendis* dicebant Veteres. Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 12. *p.* 500. (1).

(1) Hal. loco *supponendis* habet: *pignori obligandis*. Vid. Geb. *h.*

L. I.

Imperatoris Severi Oratione etc.] Quae in multis congruit Legi Juliae de fundo dotali. Cujac. *Obs.* VII. 23. ubi tamen et differentiae (1).

(1) Exposuit hanc Orationem Noodt. *in Comm. ad h. t. Pand*, add. Chr. Gottl. Haubold. *Histor. Jur. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. sunt, non alien.* Lips. 1798. Quaedam ad hanc Orationem notavit quoque Jos.

Jos. Fern. de Retes, *Select. Sucoisiv. ad LL. etc. ex quib. prohibita usucapio est*, in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 472. *seqq.*

§. 1.

Tertyllo (1) *et Clemente Consulibus,*] D. Goth. *in not.* „ anno urbis 944. (2)." Post Christum natum 195.

(1) Melius *Tertullo.* Menag. *Amoen. Jur. Civ. Cap.* 31. *p.* 177. add. notata superius ad *L.* 14. *de Offic. Praesid.*

(2) A. U. 948. Bach. *Hist. Jur.* III. 2. *Sect.* 2. §. 14. add. Gluck. *ad Tit. in quib. causs. pign. vel hyp. tac. contr.* §. 1087. *b. not.* 33. *p.* 50.

§. 2.

Ne praedia rustica vel suburbana distrahant:] *Urbana* non memorat, quorum magnus reditus, sed pericula longe maxima. Gell. *Noct. Attic.* XV. 1. Cujac. *in expos. Nov.* 7. *p.* 548. (1).

Nisi ut id fieret, parentes testamento vel codicillis caverint.] Vid. *L. ult. h. t.* (2).

Quod si forte aes alienum tantum erit, etc.] Perinde a quo conflatum. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 56. (3).

Manente pupillo actione, si postea potuerit probari, obreptum (4) *esse Praetori.*] Vid. Cyriac. *Contr.* 219. *num.* 27. *seqq.*

Si communis res erit, et socius ad divisionem provocet, etc.] Aut socius injuriosus, damnosusve sit. Sand. *Decis.* II. 9. *Def.* 21. Fab. *Cod.* II. 15. *Def.* 3. *not.* 4.

Aut si creditor, etc.] Alia exceptio *Nov.* 115. *Cap.* 3. §. 13. add. Cujac. *ad Nov.* 18. *p.* 565. Alias dabit Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 52. *seqq.* Non obstat *L.* 12. *Cod. h. t.* Sand. *ibid. num.* 60.

(1)

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Deinde ait Orati* etc. et Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur Geb. et Spang. De *suburbanis* nuperrime disserui Heinr. Ed. Dirksen, *Versuche zur Kritik und Auslegung der Quellen des Römischen Rechts*, *p.* 95. *seqq* Lips. 1823.

(2) Add. Noodt. *d. loc.* vs. *Hactenus ostendi* etc.

(3) Add. Noodt. *d. loc.* vs. *Altera talis est* etc. et Huber. *in Prael. ad h. t. Pand. num.* 3. *seqq.*

(4) *Obrepere* est non cogitantem fallere, seu non intelligentem circumvenire. Noodt. *d. loc.* vs. *Porro ait Oratio* etc.

§. 4.

Non puto pignus valere:] Idem volunt multi cum Gloss. in casu emtionis cum pacto de retrovendendo. Dissentiunt Bockelman. *ad Tit. Pand. de rescind. vend.* §. 4. *p.* 650. *seq.* Zoes. *ad Lib.* XVIII. *Pand. Tit.* 3. in *Tractat. de retract. Convention. num.* 11. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 19. (1). Quia scil. hic praedium nunquam perfecte minoris fuit, et non tam alienatur, quam restituitur. Facit huc *L.* 10. §. 1. *quib. mod. pign. vel hyp. solv.* modo sit hoc ab initio dictum. Sed in casu pignoris res fuit perfecte minoris. Sand. *d. loc. num.* 50. qui et notat, videri nonnullis responsum hoc iniquum.

(1) Add. Voet. *ad h. t. Pand. num.* 12.

L. 11.

Sed hic videtur illud movere, quod cum dominio pignus quaesitum est, et ab initio obligatio inhaesit.] Sunt verba objicientis. Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 10. (1). Hinc colligunt, eum, qui hac lege (2) quid vendidit et tradidit, aliis esse potiorem, etiam iis, quibus omnia debitoris bona obligata sunt. Vid. Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Pand. qui potior. in pign.* §. 8.

(1)

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *At non tantum* etc.
(2) Scil. ut res sibi pignori sit, donec pretium sit solutum.

L. III.

§. 1.

Sive damni infecti,] Ut in *L. 1. de fund. dotal.* adeoque et Oratio Severi de alienatione voluntaria tantum agit. Cujac. *Obs.* VII. 23.

Et (1) *ut procedat, juberi etiam possideri poterit.*] *Ut dominium procedat*, legit Cujac. *Obs. d. loc.* (2). Dissentit Suerin. *Repetit. Lection. Cap.* 7. [in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 18. *seq.*] (3).

(1) Ita Hal. Flor. *ut procedat.*
(2) Sed *Obs.* XXI. 36. putat deësse vocem *usucapio.*
(3) Cui nihil hic deësse videtur. Duirsema, *Conject.* II. 5. *p.* 228. *seqq.* vult: *et ut Praeto. procedat.* A. G. Pagenstecher. *Adversar.* I. 9. post *procedat* subaudiendum putat *pignus.*

§. 2.

Si fundus a tutore petitus sit pupillaris, nec restituatur, etc.] Dum forte jam est penes alium: vel pupillo id minus utile est. Alioquin non negatur, locum esse posse remedio *L.* 68. *de reivind.* Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 98. *error.* 9. *num.* 4.

§. 3.

Nam et hic valebit alienatio propter rei judicatae auctoritatem.] Et victori contra tertium dari reivindicationem, putat Bachov. *Adv. Fab. Dec.* 98. *error.* 9. *num.* 6. de quo dubito, nisi quatenus res est cum victo, ejusque successoribus. Sed in sequentibus aliter, ut et *ad Treutler. Vol.* II. *Part.* II. *Disp.* 23. *Thes.* 5. *Lit. e. p.* 501. notat, hic tantum doceri, in restitutione nihil fieri contra SCtum.

§. 4.

Ἐμβατευτικὸν (1)] Quod hic cum ἐμφυτευτικῷ idem esse, putat Salmas. *de Mod. usur. Cap.* 13. *p.* 575. add. Hesych. *Lexic.* voc. ἐμβατεύειν (2).

Et magis est, non posse etc.] Vid. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 15. et Mev. *ad Jus Lubec. Lib.* I. *Tit.* 7. *Art.* 10. *num.* 25. *seqq.* (3).

(1) Flor. legi: ἐμβαλευτικὸν, ait H. a Porta, et Turneb. *Adversar.* XXX. 35. Sed falsum hoc esse, testatur Brencm. *h.* qui tamen restituendum putat: ἐμβατικὸν, ut Basil. *habent.*

(2) Vid. et Turneb. *Advers. loc. modo cit.* et Otton. *in Praef. Tom.* V. *Thes. jur. p.* 28.

(3) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Vetat igitur Oratio* etc.

§. 5.

Nec servitutem imponi posse etc.] Nec reditum annuum. Vid. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 42. (1).

(1) Add. de hoc §. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Vetat igitur Oratio* etc. Pro *nec ususfructus* Nic. a Salis: *sed ususfructus.* Male. Vid. Jauch. *de Negation. Pand. p.* 230.

§. 6.

Vel quid aliud huic simile.] Junge *L.* 5. *h. t.* (1).

(1) De voce *stypteriae* vid. Alciat. *Parerg.* I. 39. et Duker. *ad Opusc. de Latin. Vett. JCtor. p.* 406. De verbis *cretifodinas*, et *argentifodinas*, Turneb. *Adversar.* XXX. 35.

L. V.

§. 2.

Ea enim, qua quasi pupillaris vero distractus est, vendi-

ditio valet.] Vid. D. Goth. *in not.* ed. R. Steph. 1529. *Etenim si quasi pupillaris distractus est, venditio non valet* (1). Basil. haec longe aliter exhibent [*Tom.* V. *p.* 125.] εἰ δὲ πρᾶγμα τοῦ ἐπιτρόπου, ὡς ὀρφανικὸν ἐκποιηθῇ, ἔῤῥωται. Vid. et Schol. Basil. *p.* 146. *et* 147. et opponunt *L.* 35. *de adq. rer. dom.* unde videntur quaedam hic excidisse (2).

(1) Ita Hal. et Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(2) Noordkerk. *Obs.* *Cap.* 5. *p.* 118. adhibito interrogandi signo legit: *ea enim, qua quasi pupillaris vero distractus est, venditio valet?* Alii aliter. Vid. Wieling. *Lect. Jur. Civ.* II. 9. §. 7. Jauch. *de Negat. Pand. p.* 255. Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 182. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 5. Herm. Cannegiet. *Obs.* II. 16. *p.* 263. Jo. Cannegiet. *Disq. de Notis*, §. 21. *p.* 310. Jac. Voorda, *Interpr. et Emend.* III. 6. Bav. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 29. §. 2. Puttman. *Interpr. Cap.* 7. §. 4. *p.* 33. J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* II. 2. *p.* 5. *seq.* Pothier. *in not. ad h. l.*

§. 6.

Idemque et si jure hereditario alii successerit, qui erat obligatus.] Pone ex pacto de retrovendendo. Cyriac. *Contr.* 308. *num.* 52. *seqq.* (1).

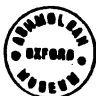
(1) Add. de hoc et seq. §. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *At non tantum* etc. in fin.

§. 7.

Eadem ratione, et si parens fundum vendidit, etc.] Non, si tantum venditurum se promiserit. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 103.

§. 8.

Fundum autem legatum repudiare pupillus sine Praetoris

auctoritate non potest:] Non tam id juris ob favorem pupilli, ut vult Sand. *d. loc. num.* 33. quam, quia olim saepe, hodie semper, rei propriae testatoris legatae dominium recta via in legatarium transit (1).

(1) Add. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 1. in fin.

§. 9.

Non passim tutoribus sub obtentu aeris alieni permitti *debuit venditio:*] In Oratione scil.

Item requirat, num res aliae sint etc.] Vid. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 65.

Tunc permittet distrahi,] Publica auctione. Sand. *d. loc. num.* 72. Ego Legem hic requiro.

Aut usurarum modus parendum (1) *aeri alieno suadeat.*] Non igitur omni modo opus, ut urgeat creditor. Sand. *d. loc. num.* 57. *seqq.*

(1) Hal. *carendum aere.* Flor. *aeri* exciderat, sed ab antiqua manu ad marginem est repositum. Vid. Brencm. *h.* Vid. de hac locutione Turneb. *Adversar.* XXX. 35. Reiz. *in Obs. Miscellan. Vol.* X. *p.* 376. mavult: *parcendum.*

§. 10.

Aut distrahendum arbitrabitur,] Salmas. *de Usur. Cap.* 2. *p.* 34. legit: *Idem si distrahendum etc.* vel: *aut ne distrahatur, si distrahendum* etc. (1).

(1) Hal. et Vulg. *aut si distrahendum.* Vid. Geb. *h.* Rucker. *Obs. Cap.* 3. §. 18. *p.* 112. ope geminationis, *aut distrahendum dum arbitrabitur.* Pro *minus utilior*, in seqq. verbis, Hal. et Vulg. habent: *minus utilis.* Vid. Brencm. *h.* qui citat Güntheri *Latin. Restitut. Cap.* 110. add. J. G. C. Rucker. *Diss. ad L.* 6. §. 1. *quemadm. servit. amitt. Cap.* 1. *Sect.* 2. *not.* 9. in Thes. Diss. Jurid. Oelrichs. *Vol.* 1. *Tom.* I. *p.* 277. — Ad seq. §. 11. vid. Ant. Au-

Augustin. *Emendat.* IV. 3. in Thes. Otton. *Tom.* IV. *p.* 1531.

§. 12.

Et putem valere, si modo tutela Romae agebatur; etc.] Idem, si Praeses aditus. *L.* 16. *Cod. h. t.* Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 70. Alii utrumque adhibendum volunt. Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 15. Perez. *Prael. ad h. t. Cod. num.* 8. quod consultum, non vero opus (1).

(1) Vid. hac de re etiam Voet. *ad h. t. Pand. num.* 5.

§. 13.

Oportebit Praetorem curare, ut pecunia accepta creditoribus solvatur,] De quo ut constet, recte emtor faciet, si nummos det creditori, et instrumentum de eo curet fieri, vel apochae exemplum petat. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 76. Probari etiam debet, fuisse debitum. Fab. *Cod.* V. 37. *Def.* 2.

Dareque viatorem, qui ei renunciet; etc.] Extra rem tamen demandatam injuratis non creditur. Mev. *Decision. Part.* IV. *Dec.* 269.

§. 14.

Si aes alienum non interveniat, tutores tamen allegent, expedire haec praedia vendere, etc.] Vid. *L. pen. h. t.* Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 63. et *Decision.* II. 9. *Def.* 14. Perez. *in Prael. ad h. t. Cod. num.* 3. Wissenbach. *Disp. ad h. t. Pand.* §. 20. (1).

(1) Add. Huber. *Prael. ad h. t. Pand. num.* 4. et Noodt. *ad eund. tit.* vs. *Altera talis est* etc.

§. 15.

Manet actio pupillo, si postea poterit probari, obreptum (1) *esse Praetori.*] Ad quod probandum tenetur minor. Carpzov. *Defin. Forens. Part.* II. *Const.* 11. *Def.* 32.

(1) De Verbo *obrepere* vid. notata superius ad *L.* 1. §. 1. *h. t.*

§. 16.

Cessante Oratione decreto locus erit.] Junge *L.* 7. *h. t.* (1).

(1) Alia est hujus §. Graecorum versio, de qua vid. Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 5.

L. VII.

§. 1.

Sed dicendum est, posse creditorem jus suum exequi.] Vid. *L.* 2. *Cod. h. t.* Nec requiritur in exsecutione, quod intervenit in actu. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 105. Mev. *Decision. Part.* VII. *Dec.* 311. *et in not.*

§. 3.

Et mea fert opinio, eum, qui aliud fecit, quam quod a Praetore decretum est, nihil egisse.] Concessiones ejusmodi stricte accipiendae. Cyriac. *Contr.* 219. *num.* 7. *seqq.* (1).

(1) Ad seq. §. 5. vid. Pothier. *in not.*

§. 6.

Idem *videndum est*, etc.] Lege: *item* (1).

(1) Sic Flor.

L. VIII.

L. VIII.

§. 1.

Et puto, quia de pupillis Princeps loquitur, et conjunctim tutoribus curatores accipiunt, *pertinere: et de ceteris* etc.] D. Goth. *in not.* „ *accipiuntur.* Hal." et R, Steph. (1).

(1) Add. Brencm. *h.* Corrupta haec esse Graecis male versis, putat Jens. *in Strict. ad Pand. p.* 183. quamvis, quae ista Graeca fuerint, divinare non audeat. Voorda, *Interpr. et Emend.* III. 5. legit: *et conjuncti tutoribus curatores, ad curatores minorum verba pertinere.* H. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* I. 18. *p.* 121. *et conjunctim tutoribus curatores accipiunt, pertinere eo: de ceteris* etc. Neutrum placet Puttman. *Probabil.* II. 9. *p.* 60. *seq.* qui pro *accipiunt* legit: *accipiuntur*, et in verbis: *conjunctim tutoribus curatores* subintelligit *cum.* A Puttmanno rursus dissentit J. B. Koehler. *Interpr. et Emend.* II, 19. §. 6. *p.* 118. *seq.* qui pro *conjunctim* legit: *conjuncti*, et pro *accipiunt* reponit: *accipiuntur. Accipiuntur* malle etiam videtur Pothier., quem vid. *in not. ad h. l.*

L. IX.

Quatenus tam callidum commentum etc.] Sic *commentitiae venditiones L.* 1. *Cod. Theod. de int. restit.* ubi Jac. Gothofred. [*Tom.* I. *p.* 182.]

L. X.

Vindicatio praedii ex aequitate inhibetur.] Adde alium casum apud Sand. *Decis.* II. 9. *Def.* 17. et Cyriac. *Contr.* 308. *num.* 56. *seqq.* (1).

(1) Add. de hac Lege Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 4. *et* 6.

L. XI.

Vel cujuscunque alterius] Surdi, muti. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* I. *Cap.* 1. *num.* 4.

L. XIII.

Si fundus sit sterilis, vel saxosus, vel pestilens, etc.] Aliud volunt, si grave inde immineat periculum. Cyriac. *Contr.* 182. *num.* 59. *seqq.* vel nihil inde redeat commodi. *ibid. num.* 65. Principem adiri hic malim. add. Cujac. *ad Nov.* 7. *p.* 547. (1).

(1) Ad seq. §. 1. quaedam notavit Otto, *in Papinian. Cap.* 17. §. 6. *p.* 722.

L. XIV.

Si secundum voluntatem defuncti testamento scriptam etc.] D. Goth. *in not.* „ Hinc colligit Baldus: testamentum irritum probare voluntatem defuncti." Non idem in testamento revocato. Maynard. *Decis. Tholos.* V. 74. *num.* 14.

TITULUS X.

DE CURATORIBUS FURIOSO ET ALIIS EXTRA MINORES (1) DANDIS.

(1) De curatore minori ob aetatem dando suo loco dictum. Noodt. *ad h. t. Pand.* in pr.

L. I.

Lege XII. *Tabularum prodigo interdicitur bonorum suorum administratio*,] Dum Lex eam aliis dat. Jac. Gothofred. *ad LL.* XII. *Tabb.* [in Thes. Otton. *Tom.* III. *p.* 106. et *p.* 171.] (1). Formula autem certa etiam a

Prae-

Praetore adhibita. Paul. *in Sent.* III. 4. §. 7. [in *Juris-pr. antejustin. p.* 341.] add. Bachov. *ad Treutler. Vol.* I. *Disp.* 6. *Thes.* 5. *Lit. d. p.* 236. *seq.* Wissenbach. *in Disp. ad Tit. Inst. de curator.* §. 7. [et *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 22.] Vinn. *de Pactis, Cap.* 14. *num.* 5. (2).

Quod moribus *quidem* etc.] *Responsa Prudentum* intelligit Jan. a Costa, *ad* §. 1. *Inst. de Jur. nat. Gent. et Civ.* et *ad* §. 3. *Inst. de curator.* Male: ipsa enim Lex de eo cavit. Vid. Jac. Gothofred. *d. loc.* (3).

Sed solent (4) *hodie Praetores*, etc.] *Praetor urbanus*, apud Senec. *in Praef. Lib.* III. *Controv. in excerpt.* (5). Ipse Tiberius prodigo Senatori curatorem dedit. Dion. Cass. *Lib.* LVII. *p.* 618.

Si talem hominem invenerint,] Debent et id indicare adgnati et affines. *L.* 27. *pr. de minor.*

Qui neque tempus, neque finem expensarum habet,] Vid. Rittershus. *Sacr. Lect.* III. 7. (6).

Curatorem ei dare exemplo furiosi:] Vid. *L.* 12. §. 2. *de tutor. et curat. dat.*

Vel ille sanos mores receperit: etc.] Idque caussa cognita a Judice fuerit pronunciatum. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 17. (7). *Ipso jure*, non aetate, ut minores.

(1) Add. Jo. Hier. Hetzer. *Diss. ad L. Laetor.* §. 3. in Jurispr. antiq. Fellenberg. *Tom.* II. *p.* 594. *seqq.*
(2) Hi omnes docent, decreto opus esse, ut quis pro prodigo habeatur.
(3) Add. Schulting. *ad loc. Paul. cit. not.* 15.
(4) Deficientibus scil. iis, qui ex Lege administrationem habent. Pothier. *in not. ad h. l.* add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 21.
(5) Add. Schulting. *loc. modo cit. not.* 16.
(6) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sed praeter furiosos* etc.
(7) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. 23.

Noodt. *ad eund. tit.* vs. *Recederem* etc. Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 10.

§. 1.

Curatio autem ejus, cui bonis interdicitur, etc.]. Rhetores dicebant, hos accusari dementiae. Quinctil. *Declam.* 295. ubi Aerod.

Filio potius curationem permittendam in patre furioso,] Non tamen illum, ut prodigum, accusare potest. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 6.

Si tam *probus sit*,] *Si tamen* etc. ed. R. Steph. (1).

(1) Atque ita legendum, putat van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 12. *p.* 342. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Quaerentibus* etc. *tam* accipit pro *valde*. add. notata superius ad *L.* 24. §. 1. *de minor.* Graecos legisse videri: *si providus sit*, observat Nic. Catharin. *Obs. et Conj.* IV. 7. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 791. An, *si tam probus sit*, ut scil. curatio patris ei tuto permitti possit.

L. II.

Vel dari *jubebit* (1):] An, *dare*. Sic R. Steph. Facit huc Cicer. *de Senect. Cap.* 7.

(1) Apud Hal. haec absunt. Vid. Geb. *h.*

L. IV.

Etsi inaequalis *est eorum potestas*,] Matri illa nulla est. Ita interdum loquuntur JCti, et alii. Vid. Noodt. *in Jul. Paul. Cap.* 7. et *Obs.* II. 15. (1).

(1) Et *ad h. t. Pand.* vs. *Quaerentibus* etc. add. van de Water, *Obs. Jur. Rom.* III. 12. *p.* 342. et Puttman. *Probab.* I. 10. *p.* 76. *seqq.*

L. V.

Curator ex SCto constituitur, etc.] Vid. tamen *L.* 9. *pr. h. t.*

L. VI.

Quo magis curatore accepto onera civilia detrectent.] Quod miris interdum artificiis olim fiebat. Facit huc Apulej. *Metam. Lib.* IV. [*p.* 257. ed. Oudendorp.]

L. VII.

Consilio et opera curatoris tueri *debet* etc.] *Tueri*, passive. Vid. D. Goth. *in not.* et Brisson. *de Verb. Sign.* in voc. (1).

(1) Add. Noodt. *ad h. t. Pand.* in fin. Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. et notata superius ad *L.* 19. *pr. de jurisdict.*

§. 1.

Aut si *satisdatione interposita secundum decretum vendiderit.*] *Aut si non* etc. ed. R. Steph. et Basilic. Schol. *Tom.* V. *p.* 170. Cujac. *ad Libb. Julian. Dig. in expl. h. l. at, si non* etc.

Triplicatio *doli tutos possessores praestabit.*] Pro *duplicatione.* Sic *L.* 2. §. 3. *de exception.* et *seq.* §. *h. l.*

§. 2.

Aut si is, qui egit, satisdederat.] *At, si is, qui egit, non satisdederat.* Sic videtur legendum, et negationem habent Basilic., et ed. R. Steph. *aut si non is* (1).

Sed an replicatio curatori *profutura esset*, etc.] Cujac. *ad Libb. Julian. Dig. in expl. h. l.* (2) pro *curatori* substituit *heredibus* (3). Quid, si *replicatio* pro *duplicatione* accipiatur, ut mox.

Do-

Doli triplicatio *obstabit.*] Pro *duplicatione*, ut §. 1. *h. l.* De re ipsa quaedam et Cujac. *ad Libb. Julian. Dig. in expl. L.* 16. *de exc. rei judic.*

(1) Ita Vulg. Vid. Brencm. *h.*
(2) Et *Obs.* XXV. 37.
(3) Probante Pothier. *in not. ad h. l.* Etiam Voorda, *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 9. sensum id postulare dicit, sed, minore molimine, pro *profutura* legendum putat: *obfutura*, vel *nocitura.*

§. 3.

Quia solutio, venditio, traditio, *facti magis, quam juris sunt:*] Vid. Paul. *Sent.* V. 11. §. 2. (1).

(1) Ibique Schulting. *not.* 5. Praecedit: *legitime mercaretur*, id est, decreto interposito. Pothier. *in not. ad h. l.* qui putat, vocem *legitime* a Triboniano profectam esse.

L. IX.

Cujus bonis distrahendis curatores facere Senatus permisit, etc.] Vid. *L.* 5. *h. t. L.* 4. *de curat. bon. dand.* (1).

(1) Sequitur: *multoque magis id servari aequum est, si etiam factus est* curator, etc. ubi vocem *curator* non esse Triboniani, docet Bynkersh. *Obs.* VII. 14.

L. X.

Ulpianus Lib. XVI. *ad Edictum.*] Junge *L.* 1. *et alias, de publ. in rem action.*

Quia in bonis non (1) *habeant*,] Noodt. *ad Tit. Pand. de Publ. in rem act.* vs. *Voluit igitur Praetor* etc. (2) legit: *quia jus bonorum*, aut *quia jus in bonis non habeant.* Ante interdictionem omnia valent. Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* II. *Cap.* 1. *num.* 15.

(1) Vulg. *nihil habent.* Vid. Brencm. *h.*
(2) Et *ad h. t. Pand.* vs. *Ejus vero interdictionis* etc. Pari modo Bynkersh. *in not. ad h. l.* in Corp. Jur. Geb. et Spang. legit: *quia in bonis jus non habeant*: nisi dicere malimus, prodigum nihil habere in bonis, nempe effectu, quia dominii praecipuum est alienare.

§. 1.

Curator furiosi rem quidem suam quasi furiosi tradere poterit, et dominium transferre:] Volens, ne obstet *L.* 35. *de adq. rer. dom.* (1).

(1) Add. Pothier. *in not. ad h. l.*

L. XI.

Paulus Lib. VII. *ad Plautium.*] Junge *L.* 46. *de oblig. et actien.*

L. XII.

Ab adgnato, vel alio curatore furiosi, rem furiosi dedicari non posse constat:] Merillius, *Obs.* VII. 19. hoc quaesitum putat, quia sub D. Marco, sub quo Marcellus floruit, certatim omnes, in Imperatoris honorem, statuas et imagines in Larariis suis dedicarent: quod incertum.

Sed quatenus negotiorum exigit administratio.] Vid. *L. ult. h. t.*

L. XIII.

Gajus Lib. III. *ad Edictum Provinciale.*] Ubi de procuratoribus egit.

Saepe ad alium e Lege XII. *Tabularum curatio furiosi, aut prodigi pertinet,*] De jure.

Alii Praetor administrationem dat,] Quae facti tantum est. add. Jac. Gothofred. *ad L. unic. Cod. Theod. de sept. pass. et restit.* [*Tom.* III. *p.* 385.]

L. XIV.

L. XIV.

Virum uxori mente captae curatorem dari non oportet (1).] De hodierno usu Perez. *in Prael. ad h. t. Cod. num.* 10. (2).

(1) Add. Gratama, *Praelect. ad primam partem Instit. p.* 312. *seqq.*
(2) Add. Wissenbach. *in Disp. ad h. t. Pand.* §. *ult.*

L. XV.

Et mulieri, quae luxuriose vivit, etc.] D. Goth. *in not.* „ Meretrici bonis interdicitur. Paul. *in Sent.* III. 4. §. 6. ubi Cujacius, reprehensus a Fornerio, *Selection.* II. 5. [in Thes. Otton. *Tom.* II. *p.* 51.]" quem probat Sand. *de Prohib. rer. alien. Part.* II. *Cap.* 2. (1).

(1) Add. Schulting. *ad d. loc. Paul. not.* 14. in *Jurispr. antej. p.* 340. Noodt. *ad h. t. Pand.* vs. *Sed praeter furiosos* etc. Otton. *In Praef. Tom.* II. *Thes. jur. p.* 2. Vid. et Em. Soarez. Ribeira, *Obs. jur.* I. 5. in Thes. Meerman. *Tom.* V. *p.* 568. Etiam dum vigebat tutela sexus, potuisse mulieri majori XXV. annis bonis interdici, quia, quod ad res nec mancipi, sine custode erat, observat Pothier. *in not. ad h. l.* et ex eo Voorda *Thes. Contr. Dec.* 28. §. 7.

§. 1.

In bonis curatoris privilegium furiosi, etc.] *Furiosi*, ed. R. Steph. (1).

(1) Etiam Hal.

L. XVI.

Si furioso puberi, etc. *curatorem pater testamento dederit*, etc.] Hoc casu legitima cura cessat. Ulpian. *in Fragm. Tit.* 12. §. 3. (1).

(1) Ad quem Ulpiani locum vid. et Pothier. *in Pand. Justin. hoc tit. num.* 7.

§. 1.

Et maxime si filios habeat iste prodigus?] Quo casu magis bonis consulendum.

§. 2.

Et exheredasset filium, etc.] Vid. Sand. *Decision.* IV. 2. *Def.* 3. (1).

(1) Sequitur in §. 3. *ne, quem pater vero consilio prodigum credidit, eum magistratus, propter aliquod forte suum vitium, idoneum putaverit.* Herm. Cannegiet. *Obs. Jur. Rom.* II. 7. *p.* 166. *seq.* pro *ne* legit: *nec*, et pro *propter aliquod forte suum vitium* reponit: *propter aliquod* (id est, aliud quod) *forte suum judicium.* Aliter Jo. Cannegiet. *ad Collat. LL. Mos. et Rom. Tit.* 4. §. 9. *p.* 206. *seq.* qui pro *forte* legendum putat: *fortunae*, et notat Nic. Catharin. *Obs. et Emend.* III. 37. in Thes. Meerman. *Tom.* VI. *p.* 788. corrigentem: *neque vero quem pater consulto prodigum credidit, propter aliquod forte suum vitium, eum magistratus idoneum putaverit.* Hoffman. *Melet. ad Pand. Diss.* XXIV. §. 5. *τὸ vitium* recte se habere censet, quamvis etiam Graeci videantur legisse: *judicium.* Sed in praec. verbis pro: *sed per omnia judicium testatoris* etc. legit: *et per omnia* etc. Apud Hal. *sed* abest. Vid. Geb. *h.* Nihil mutat Henr. Jo. Arntzen. *Obs. Syllog. Cap.* 4. in *Actis Societ. Traject. Tom.* I. *p.* 140. *seq.* sed *vero consilio* exponit *justo*, *aequo*, quo nepotibus prospiceret, ne bona ad prodigum pervenirent. *Propter aliquod* Hal. et omnes. Vid. Brencm. *h.* Flor. *propter aliquid.*

L. XVII.

L. XVII.

Quod ea res ex administratione non est :] Vid. *L.* 12. *h. t.*

Nisi ex magna utilitate furiosi hoc cognitione *Judicis faciat.*] *Cum cognitione*, Al. (1).

(1) Apud Hal. *hoc* abest, ejusque loco *de* insertum.

AD-

ADDENDA ET EMENDANDA.

Pag. 11. Lin. 14. *quid* lege *quod*.
Pag. 12. Lin. 15. *etiamsi* lege *etiamsi*.
Pag. 15. not. 3. *Schulting*. lege *Schulting*.
Pag. 48. Lin. pen. *Vid. Augustin.* etc. ubi etiam meminit celebris illius controversiae, quae de hujus loci lectione olim fuit inter Bartolum et Baldum, seu potius Franciscum Accursium: de qua vid. et Brencman. *Histor. Pand.* III. 1. *p.* 196. *seq.*
Pag. 62. not. 1. *Aliter Ed. Gans* etc. Sed vid. et Unterholzner. in *eod. Archiv.* 6. *B.* 1. *H. p.* 60. *seqq.*
Pag. 67. Lin. 1. *Mecaenate* lege *Maecenate*.
Pag. 69. Lin. 12. *obsure* lege *obscure*.
Pag. 71. L. X. §. 4. not. 1. *Add. Merill.* etc. Vid. et Ger. Jo. Vossii, *Etymolog. Ling. Latin.* voc. *Luscus* et *myops*.
Pag. 72. L. XII. §. 4. not. 2. Add. Scip. Gentil. *in Apolog. Apulej. Oper. Tom.* VI. *p.* 37. *seq.* quem laudat Burman. *ad Petron. Satyric. cap.* 68. *p.* 341.
Pag. 74. Lin. 3. *Add. Scip. Gentil.* etc. et G. J. Vossium, *Instit. Orat.* III. 5. *Sect.* 3. *p.* 275. ed. in 4to.
Ibid. §. 10. not. 1. *Etiam Otto*, etc. et van Eck. *ad Tit. Pand. de Orig. Jur.* §. 28.
Pag. 76. not. 2. add. De *errone* ad seq. § 14. vid. Jan. Rutgers. *Var. Lection.* III. 8. *p.* 219. *seq.* add. Burman. *Antholog. Latin. Tom.* II. *p.* 662.
Pag. 80. Lin. 1. *Vid. Duker.* etc. et *ad Flor.* III. 21. §. 26. *p.* 692.
Pag. 81. Lin. 4. *Add. Hoffman.* etc. Sed cum Bynkershoekio facit van Eck. *ad Tit. Pand. ad L. Cornel. de Sicar.* §. 18.
Pag. 86. Lin. 17. *praestenter* lege *praestentur*.
Ibid. Lin. 28. *admistratio* lege *administratio*.
Pag. 87. Lin. 15. *venduunt* lege *vendunt*.
Ibid. not. 2. *Et Pancirol.* etc. Vid. et Otton. *Notit. Rer. Public. in Prolegom.* §. 21. *Schol.* 1. *p.* 14.

Pag. 90. Lin. 3. *orndmentorum* lege *ornamentorum*.

Pag. 106. Lin. 9. *Add. Trotz.* etc. Vid. et Otton. *Not. tit. Rer. Public. Cap.* 1. §. 2. *Schol.* 4. *p.* 61. et Wissenbach. *in Disp. ad Tit: Pand. de adq. rer. domin.* §. 11.

Pag. 108. Lin. 24. *ſorte* lege *forte*.

Ibid. Lin. antepen. *vendltore* lege *venditore*.

Pag. 113. Lin. 19. *Fulgentius* etc. Locus Fulgentii est in Thom. Muncker. *Mythogr. Latin. Tom.* II. *p.* 168.

Pag. 126. L. LXIV. not. 1. Est etiam ad *h. l. pr. Dissertatio* J. A. van Wachendorff. Traj. ad Rhen. 1762.

Pag. 149. §. 8. not. 1. *Etiam Wissenbach.* etc. Cum Cujacio facit quoque Mausſacus, *Diſſ. Critic. ad Harpocration. p.* 399.

Pag. 152. Lin. 12. *ſacta* lege *facta*.

Pag. 157. §. 1. not. 1. add. Florentinam ſervat quoque Cod. Pand. Erlang. Vid. Gluck. *tit. de rit. nupt. p.* 219. *in not.* qui in ſeqq. verbis pro *quo ſperabatur adfinitas* forte legendum conjicit: *quo ſeparabatur adfinitas*.

Pag. 170. Lin. 28. *Accuſativum* lege *Accuſativo*.

Pag. 171. Lin. 20. *πάπωου* lege *πάππου*.

Pag. 174. Lin. 11. *Add. Schulting.* etc. Cujacium valde quoque probat Mausſacus, *Diſſ. Critic. ad Harpocration. p.* 399.

Pag. 178. Lin. 12. *Buma* lege *Burman*.

Pag. 182. Lin. 24. *Frontejo* lege *Fontejo*.

Pag. 184. §. 2. not. 1. *In praecedentibus verbis* etc. Praeterea pro *ad Valerium Verum* forte legendum: *ad Valerium Severum*, conjicit van Eck. *ad Tit. Pand. de orig. Jur.* §. 30. Pari modo Grotius, *de Vit. JCtor.* II. 4. *in fin.* Sed Bertrand. *de Juriſperitis*, II. 32. potius legendum putat: *Valerium Veranium*, et Grotio obloquitur Heinecc. *in Hiſtor. Jur.* I. §. 248.

Pag. 187. Lin. 14. *ſacta* lege *facta*.

Pag. 190. Lin. 9. *p.* 139. lege *p.* 193.

Pag. 207. Lin. 5. *ſimplicitur* lege *ſimpliciter*.

Pag. 234. Lin. 12. *αμνημόνευτος*, *ἀντεξούσιος* lege *ἀμνημόνευτος*, *ἀυτεξούσιος*.

Pag. 235. L. LXVIII. not. 1. *Add. Pothieri* etc. Sed vid. et Gluck. *hoc tit. p.* 302. *ſeq.*

Pag. 260. Lin. ult. *Cad.* lege *Cod.*

Pag. 269. Lin. 3. *Conanus* lege *Connanus*. Sic etiam alibi legendum.

Pag.

Pag. 327. Lin. 28. *ἰνὶ* lege *ἐνὶ*.
Pag. 338. Lin. 23. *abſorbi* lege *abſorberi*.
Pag. 366. Lin. 19. *ſaepisſime* lege *ſaepisſime*.
Pag. 388. Lin. antepen. *Alphvbet*. lege *Alphabet*.
Pag. 395. Lin. 19. *Byukersh*. lege *Bynkersh*.
Pag. 412. Lin. 21. Ῥωμη lege Ῥώμῃ.
Pag. 419. Lin. 9. *ἀνεκλογίστονς* lege *ἀνεκλογίστους*.
Pag. 423. §. 7. not. 1. *Schroder*. *Obſ*. *Jur*. *Civ*. *Cap*. 8. lege *Schroder*. *Obſ*. *Jur*. *Civ*. *Lib*. III. *Cap*. 8.
Pag. 462. Lin. 4. *αἰτία* lege *αἰτίᾳ*.

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM